

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

H. NİHAL ATSIZ'IN ESERLERİNDE GEÇEN DEYİMLERİN
YAPI VE ANLAM BAKIMINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Mustafa KORGA

Danışman

Prof. Dr. Bilgehan Atsız GÖKDAĞ

Temmuz-2018
KIRIKKALE

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

H. NİHAL ATSIZ'IN ESERLERİNDE GEÇEN DEYİMLERİN
YAPI VE ANLAM BAKIMINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Mustafa KORGA

Danışman

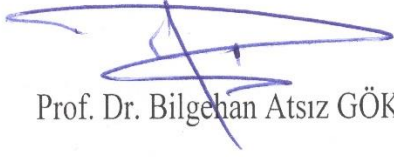
Prof. Dr. Bilgehan Atsız GÖKDAĞ

Temmuz-2018
KIRIKKALE

KABUL-ONAY

Prof. Dr. Bilgehan Atsız GÖKDAĞ danışmanlığında Mustafa KORGA tarafından hazırlanan "H. Nihal Atsız'ın Eserlerinde Geçen Deyimlerin Yapı Ve Anlam Bakımından İncelenmesi" adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

12.07/2018



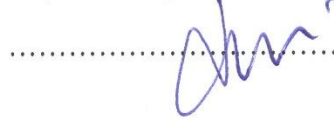
Prof. Dr. Bilgehan Atsız GÖKDAĞ
(Başkan)

.....

Prof. Dr. Ahmet KARADOĞAN



Doç. Dr. Talip DOĞAN



Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../07/2018

Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN

Enstitü Müdürü

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “H. Nihal Atsız’ın Eserlerinde Geçen Deyimlerin Yapı ve Anlam Bakımından İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

12/07/2018

Mustafa KORGA



ÖN SÖZ

Bu çalışmada, Türk edebiyatının önde gelen yazar ve şairlerinden olan H. Nihal Atsız'ın roman ve şiirlerinde kullanmış olduğu deyimlerin anlam ve biçim yönünden incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmalar taranarak yeni bir sınıflandırma denemesi yapılmıştır. Anlam aktarımına girmiş kalıp sözlere “deyimlik yapı” ismi verilmiştir. Deyimlik yapı ismi verilen öbekler deyimleşme derecelerine göre deyim ve deyimce sözcükleriyle terimleştirilmiştir.

H. Nihal Atsız'ın altı roman ve bir şiir kitabında geçen deyimlik yapılar belirlenerek anlamsal olarak deyimleşme derecelerine göre sınıflandırılmıştır. Deyimlik yapıların anlamları bulunurken Kurum'un genel ağıdaki sözlüğü, Ömer Asım Aksoy'un Deyimler Sözlüğü ve E. Saraçbaşı ile İ. Minnetoğlu'nun Türkçe Deyimler Sözlüğü'nden yararlanılmıştır. Deyimlik yapı kabul ettiğimiz öbeğin anlamı Kurum Sözlüğü'nde yoksa sırasıyla Aksoy ve Saraçbaşı-Minnetoğlu sözlüklerine bakılmıştır ve deyim anlamının nereden alındığı öbeğin yanında belirtilmiştir. Bu anlamların eksik görüldüğü yerlerde deyim anlamlandırılması tarafımızca yapılmıştır.

Deyimlik yapıları biçim yönünden incelerken A. Turan Sinan'ın Türkçenin Deyim Varlığı (Sinan, 2015: 98-171) isimli eserindeki sınıflandırma örnek alınmıştır.

Deyimler hakkında bibliyografya denemesi yapıp çalışmanın sonunda ek olarak sunulmuştur.

Bu çalışmanın konusunun belirlenmesi ve yazım sürecine görüşleri ile katkıda bulunan danışman hocam sayın Prof. Dr. Bilgehan Atsız GÖKDAĞ'a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen başta eşim Selda KORGA olmak üzere aileme ve çalışma boyunca düşüncelerinden yararlandığım meslektaşım Emrah EROL'a teşekkür ederim.

ÖZET

Korga, Mustafa, “H. Nihal Atsız'ın Eserlerinde Geçen Deyimlerin Yapı ve Anlam Bakımından İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Deyimlik yapılar bir milletin tarih içerisinde geçirmiş olduğu yolculuktan izler taşıyan, geçmiş ve gelecek arasındaki kültürel bağın canlı tanığıdır. Milletlerin dünya görüşlerini, gelenek ve göreneklerini deyimlik yapılarda bulmak mümkündür. Bu öbekler, yapılan çalışmalarda daha çok yapısal özellikleri bakımından incelenmiştir.

Çalışmada Türk edebiyatının önde gelen yazar ve şairlerinden H. Nihal Atsız'ın Dalkavuklar Gecesi, Bozkurtların Ölümü, Bozkurtlar Diriliyor, Deli Kurt, Z Vitamini, Ruh Adam ve Yolların Sonu isimli eserlerindeki deyimlik yapılar tespit edilmiş; bu öbekler yapıları bakımından iki ana başlık altında incelenmiştir.

Tespit edilen deyimlik yapılar anlamsal olarak deyimleşme süreci sonunda ortaya çıkan bütünün anlamsal kapalılığına göre derecelendirilmiştir. Anlamsal kapalılığa sahip ve bileşenlerinin anlamlarından bütünün anlamı tahmin edilemeyen öbekler deyim, anlam aktarımına girmekle birlikte bileşenlerinin anlamlarından az çok tahmin edilebilen öbekler ise deyimce kelimesiyle terimleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: H. Nihal Atsız, Kalıp Sözler, Deyim, Deyimlerin Yapısı

ABSTRACT

Korga, Mustafa, “The Examination of Idioms Which Are in H. Nihal Atsız’s Works in Point of Structure and Meaning, Master’s Thesis,2018.

Idiomatic structures are the living witness of the cultural bond between the past and the future, bearing traces of the journey that a nation took in history. It is possible to find the world views, traditions and customs of the nations in idiomatic structures. These phrases have been investigated in terms of their structural characteristics in the studies carried out.

In the study, idiomatic structures were identified in the works named “Dalkavuklar Gecesi, Bozkurtların Ölümü, Bozkurtlar Diriliyor, Deli Kurt, Z Vitamini, Ruh Adam ve Yolların Sonu” by H. Nihal Atsız, one of the leading writers and poets of Turkish literature,; these phrases have been examined under three main headings.

The identified idiomatic structures were graded according to the semantic closure of the whole that emerges semantically at the end of the idiomatic process. Phrases with semantic closure and whose meanings can not be estimated from the meanings of their components are termed by idiom, while phrases, including semantic change, that can be guessed more or less from the meanings of their components are termed by “deyimce”.

Key Words: H. Nihal Atsız, Formulaic Expressions, Idiom, Structure of Idioms

KISALTMALAR

ask.	:	askerlik terimi
BD	:	Bozkurtlar Diriliyor
BÖ	:	Bozkurtların Ölümü
den.	:	denizcilik terimi
DG	:	Dalkavuklar Gecesi
DK	:	Deli Kurt
DS	:	Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü II Deyimler Sözlüğü
esk.	:	eskimiş
hlk.	:	halk ağzında
huk.	:	hukuk terimi
krş.	:	karşılaştırmız
mec.	:	mecaz olarak
RA	:	Ruh Adam
sin.	:	sinema terimi
sp.	:	spor
TDK	:	Türk Dil Kurumu
TDS	:	Türkçe Deyimler Sözlüğü
tkz.	:	teklifsiz konuşmada
vb.	:	ve benzeri
YS	:	Yolların Sonu
ZV	:	Z Vitamini

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1: Deyim Kavramının Türk Dünyasındaki Karşılıkları

Tablo 2: Deyimlik Yapıların Biçim Bakımından İncelemesi

Tablo 3: Deyimlik Yapıların Anlam Bakımından İncelemesi



İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT	III
KISALTMALAR	IV
TABLolar	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DEYİMLİK YAPILARIN BİÇİM VE ANLAM BAKIMINDAN İNCELENMESİ

1.1.DEYİMLİK YAPILARIN BİÇİM BAKIMINDAN İNCELENMESİ.....	17
1.1.1.KELİME GRUBU BİÇİMİNDEKİ DEYİMLİK YAPILAR	17
1.1.1.1. İsim Tamlamasından Deyimlik Yapı.....	17
1.1.1.2. Sıfat Tamlamasından Deyimlik Yapı.....	17
1.1.1.3. Sıfat-Fiil Grubu Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	17
1.1.1.4. Zarf-Fiil Grubu Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	17
1.1.1.5. Tekrar Grubu Biçiminde Olan Deyimlik Yapılar.....	18
1.1.1.6. Edat Grubu Biçiminde Olan Deyimlik Yapılar.....	18
1.1.1.7. Kısaltma Grubu Biçiminde Olan Deyimlik Yapılar.....	18
1.1.1.7.1.İsnat Grubu Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	18
1.1.1.7.2.Yaklaşma Grubu Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	18

1.1.1.7.3.Uzaklaşma Grubu Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	18
1.1.1.8.Bağlama Grubu Biçiminde Olan Deyimlik Yapılar.....	18
1.1.1.9.Unvan Grubu Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	18
1.1.1.10.Birleşik Fiil Biçiminde Olan Deyimlik Yapılar.....	19
1.1.1.11.Masterla Biten Deyimlerde Söz Dizimi Özellikleri.....	19
1.1.1.11.1. Masterla Biten Tek Öğeli Birleşik Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	19
1.1.1.11.1.1. Özne + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	19
1.1.1.11.1.2. Nesne + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	22
1.1.1.11.1.3. Yer Tamlayıcısı + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	34
1.1.1.11.1.4. Zarf Tümleci + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	40
1.1.1.11.2. Masterla Biten İki Öğeli Birleşik Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	44
1.1.1.11.2.1. Nesne + Özne + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	44
1.1.1.11.2.2. Nesne + Yer Tamlayıcısı + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	44
1.1.1.11.2.3. Nesne + Zarf + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	44
1.1.1.11.2.4. Özne + Nesne + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	45

1.1.1.11.2.5. Özne + Yer Tamlayıcısı + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	45
1.1.1.11.2.6. Özne + Zarf + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	45
1.1.1.11.2.7. Yer Tamlayıcısı + Zarf + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	45
1.1.1.11.2.8. Yer Tamlayıcısı + Nesne + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	46
1.1.1.11.2.9. Yer Tamlayıcısı + Özne + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	46
1.1.1.11.2.10. Zarf + Nesne + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	46
1.1.1.11.2.11. Zarf + Yer Tamlayıcısı + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	47
1.1.1.12. “Var, yok, değil” Kelimelerinin Durumu.....	47
1.1.2. CÜMLE BİÇİMİNDEKİ DEYİMLİK YAPILAR.....	47
1.1.2.1. Basit Cümle Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	47
1.1.2.2. Birleşik Cümle Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	47
1.1.2.3. Bağlı Cümle Biçimindeki Deyimlik Yapılar.....	47
1.1.2.4. Eksilteli Yapıya Sahip Deyimlik Yapılar.....	47
1.2. DEYİMLİK YAPILARIN ANLAM BAKIMINDAN İNCELENMESİ.....	48
SONUÇ	225
KAYNAKÇA	227
EKLER.....	231
EK-1 Deyimlik Yapılar Hakkında Bibliyografya Denemesi.....	231



GİRİŞ

DEYİM TERİMİ HAKKINDA

Dil ait olduğu milletin geçmişinden izler taşır. Dili konuşan toplumun gelenek göreneklerini, hayat felsefesini, geçmişini gelecek kuşaklara aktarır. “Dil bireyler arasında ortak duygular, kanılar, ülküler oluşturarak ulusal birliği kurar. Bundan dolayı onun, bir topluluğu millet yapan öğeler arasında çok önemli bir yeri vardır” (Gökdağ, 2015: 55). Mehmet Kaplan dil-kültür ilişkisinin önemini “Bir milletin bütün duygu ve düşünce hazinesi dil kabına veya kalıbına dökülür ve bu dil kabı ile yerden yere, nesilden nesile aktarılır” ifadeleri ile vurgulamıştır (Kaplan,1989: 186). Dilin toplumsallığı tanımlara da yansımıştır. Bu bağlamda M. Ergin “içtimai bir müessese” (Ergin, 1972:1), Saussure ise “bir toplum kurumu” ifadelerine dil tanımlarında yer vermiştir (Saussure, 1950: 10’dan aktaran Gülensoy, 2015: 29).

Bir dilin söz varlığını içinde önemli yer tutan deyimler kalıplaşmış ifadeler olması dolayısıyla gerek zamanla kullanımdan düşmüş gerekse anlam değişimine uğramış kelimeleri bünyesinde bulundurur. Böylelikle ait olduğu milletin geçmişi hakkındaki bilgileri geleceğe aktarır. Hatice Şirin User çalışmasında “kan ağla-“ ve “baş bağla-“ deyimlerini anlamlandırmak için Suci ve Bilge Kağan Yazıtlarının oluşturulduğu 8. yüzyıla kadar gitmiştir (Şirin User, 2008: 137-145). Bu durum deyimlerin kültür taşıyıcı olduğunun bir göstergesidir. Doğan Aksan deyimleri bir dilin anlatım yollarına, o dili konuşan toplumun geçmişine, hayat tarzına, gelenek ve göreneklerine, çeşitli özelliklerine ilişkin önemli ipuçları sağlayan bir araç olarak görmüştür (Aksan, 2015a: 36).

Deyim kavramı ilk kez 1935 yılında Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzu’nda tabir kelimesine karşılık olarak önerilmiştir. 1935’ten önce deyim karşılığı olarak ıstılah, tabir, darbimesel kelimeleri kullanılmıştır. (Sinan, 2008: 92).

Türkçe’ de deyimle ilgili birçok tanım yapılmıştır. Bu tanımlardan bazılarında aşağıda yer verilmiştir:

Türkçe Sözlük’ te deyim “Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir” olarak tanımlanmıştır (Türkçe Sözlük, 2005: 517).

Örnekleriyle Türkçe Sözlük’ te deyim “Gerçek manasından az çok farklı bir mana taşıyan, iki veya daha fazla kelimedenden oluşan kalıplaşmış söz, tabir” şeklinde ifade edilmiştir (Ö.T. Sözlük, 2004a: 646).

Hayat Büyük Türk Sözlüğü’nde deyim, “Asıl manasından aykırı mana taşıyan klişeleşmiş söz, tabir” kelimeleriyle tanımlanmıştır (Rado, 1970: 275).

Ali Püsküllüoğlu deyimleri; anlatıma akıcılık, çekicilik katan, çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan genellikle de birden çok sözcüklü dil ögesi, kalıplaşmış sözcük topluluğu olarak ifade ederek deyimlerin tek bir kelimedenden oluşabileceğini öne sürmüştür (Püsküllüoğlu, 1995: 452).

Ömer Asım Aksoy deyimi, “Bir gramer şekli veya çekici bir anlatım kılığı taşıyan ve -genel kural niteliğinde olmamak üzere- çoğunun öz anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözler” olarak nitelendirmiştir (Aksoy, 1988: 148).

Vecihe Hatiboğlu deyimi, “Anlatım gücünü arttırmak için, az çok mantık dışına kayan, bazı sözcükleri değişmediği halde bazıları değişip çekimlere giren kalıplar” şeklinde tarif etmiştir (Hatiboğlu, 1982: 194).

Gramer Terimleri Sözlüğü’nde deyimler, gerçek anlamı dışında bir anlam taşıyan ve çekici bir anlatıma sahip olan kelime veya kelime grubu olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, deyimlerin anlatımı güzelleştirdiği vurgulanmıştır (Korkmaz, 2007: 66).

Hüseyin Adıgüzel deyim, gerçek anlamından farklı olarak kullanılması ile yeni bir anlam ifade eden ve bir düşünceyi anlatan, iki ya da daha fazla kelimedenden meydana gelen kalıplaşmış söz grubu olduğunu belirtmiştir (Adıgüzel, 1990: Ön söz).

Necmi Akyalçın deyimleri; düşünce, kavram, nesne ve kişilerin durumlarını, özelliklerini aksettirmek amacıyla kullanılan ve gerçek manasının dışına çıkmış özel anlam/anlatım boyutuyla kalıplaşmış söz grupları olarak ifade ederek deyimi oluşturan kelimelerin gerçek anlamından uzaklaşarak yeni bir anlam boyutuna geçtiklerini belirtmiştir (Akyalçın, 2012: 10).

Ahmet Turan Sinan deyim için “En az iki kelimedenden oluşan, çoklukla kelimelerden birinin temel anlamı dışında yan anlamla kullanıldığı hazır söz kalıpları” tanımını yapmıştır (Sinan, 2016: Ön söz).

Emin Özdemir'e göre deyim birden çok sözcüğün çoğu kez kendi anlamlarından ayrı bir anlam belirtmek üzere bir araya gelip kalıplaşmış biçimdir (Özdemir, 1983: 38).

Ahmet Buran en az iki sözcükten oluştuğunu ve bu kelimelerin gerçek manalarından uzaklaşıp ifade ettikleri özel ve yeni anlamları bir kurala bağlanamayan kalıplaşmış sözler olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, kalıplaşma sırasında kelimelerin belli bir kurala bağlı kalmadıklarını vurgulamıştır (Buran, 2015: 97).

Yusuf Ziya Bahadınlı deyimi, iki veya daha fazla kelimedenden oluşan, genellikle kendi anlamından uzaklaşarak yeni bir anlam kazanan ve yazı veya konuşmayı daha da güzel hale getiren söz öbeği olarak tanımlamıştır (Bahadınlı, 1976: 5).

Temel Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü'nde deyim "Kurucu ögesi genellikle fiil olmak suretiyle, çeşitli anlamsal yollarla sözlüksel anlam değişikliğine uğrayan; kurucu ögeye bağlı bir veya daha çok öge içeren, kalıplaşmış söz öbeklerine denir." sözleriyle tanımlamıştır (Yılmaz, 2014: 33).

Doğan Aksan belli bir kavramı, belli bir duygu ya da durumu dile getirmek için birden çok sözcüğün bir arada, seyrek olarak da tek bir sözcüğün yan anlamında kullanılmasıyla oluşan sözdür şeklinde ifade etmiştir (Aksan,2015c: 35).

Dilbilim Sözlüğü'nde deyim "Kendisini oluşturan sözcüklerin anlamından ayrı bir anlam içeren kalıplaşmış söz kümesi" şeklinde açıklanmıştır (İmer, 2011: 85).

Metin Yurtbaşı deyimleri; anlatımda akıcılığı sağlayan, çoğunun sözlük anlamı dışında bir anlamı olan ve genellikle birden çok sözcüklü dil ögesi, kalıplaşmış söz topluluğu biçiminde tanımlamıştır (Yurtbaşı, 1996: Ön söz).

İsmail Parlatur' a göre deyim iki veya daha fazla sözcüğün bir araya gelmesi ile oluşan ve gerçek anlamları dışında mecazi anlam ile pekiştirilen kalıplaşmış söz grubudur (Parlatur, 2008: 1).

Hengirmen deyimi, çoğunlukla gerçek anlamının dışında kullanılan, anlatımı etkileyici kılan, toplum tarafından benimsenen kalıplaşmış sözler olarak tanımlamıştır (Hengirmen, 2015: 412).

Bu tanımlar birbirine benzemekle birlikte aralarında farklılıklar da mevcuttur. Literatürü incelediğimizde Ahmet Turan Sinan "çoklukla kelimelerden birinin temel

anlamı dışında yan anlamla kullanıldığı” sözleriyle deyim oluşturulan kelimelerdeki anlam değişiminin temel anlamdan yan anlama doğru olduğunu ifade etmiştir. Vecihe Hatipoğlu “az çok mantık dışına kayan” ifadesiyle mecaz anlamı işaret etmiştir. İsmail Parlatır “gerçek anlamları dışında mecazi anlam ile pekiştirilmiş” sözleriyle kelimelerdeki mecazlaşmaya dikkat çekmiştir. Necmi Akyalçın ise deyim oluşması için kelimelerin yan ya da mecaz anlamıyla kullanılmasının yeterli olmayacağı görüşündedir. Akyalçın’ın tanımında geçen “özel anlam/anlatım boyutu” ifadesi gerçek, yan ve mecaz anlamdan ayrı bu anlamlardan farklılaşmış bir anlamdır. Yazar, “Deyim olan bir söz öbeğini oluşturan sözcüklerin tek tek bütün (gerçek, yan, mecaz, terim, argo) anlamlarını aşan, farklı boyutta bir anlamın ortaya çıkmış olması gereklidir” açıklamasıyla deyim oluşturulan öğelerin anlamlarından deyim anlamının tahmin edilemeyeceğini belirtmiştir (Akyalçın, 2011: 122). Doğan Aksan deyim tanımında “birden çok sözcüğün yan anlamında kullanılmasıyla” ifadesiyle yan anlama işaret ediyor gibi gözükse de yazar yan anlamı belli bir ses bileşeninin, sözcüğün, temel anlamının yanı sıra edindiği bir başka anlam, yansıttığı yeni bir kavram olarak tanımlamıştır (Aksan, 2015c: 182). Bu anlam çeşidine verdiği örneklerin içerisine dokunma sözcüğünün yan anlamı olarak insanın duygulanmasına yol açmak anlamını da almıştır. Bu durum Aksan’ın mecaz anlamı yan anlam içinde yer verdiğinin bir göstergesidir. Deyimlerde mecaz anlamın önemini vurgulayan bir diğer araştırmacı Osman Bolulu’dur. Bolulu deyim tanımında “mantık dışı” ve “mecazlı” kelimelerini kullanarak bu öbeklerdeki anlamsal değişimin üzerinde durmuştur (Bolulu, 1998: 17).

Deyimler hakkında yapılan tanımlarda farklılık gösteren bir başka konu da deyim oluşturulan sözcük sayısıdır. Bazı araştırmacılar deyim oluşması için en az iki sözcüğün bir araya gelmesi gerektiğini savunurken diğer bir grup araştırmacı da tek sözcüklü deyimlerin de olabileceğini savunmuştur.

Çotuksöken deyimlerin bir öbek olduğunu vurgulamıştır. Ardından deyim denilince tek bir sözcüğün akla gelmesinin nedenini deyim kavramına karşılık kullanılan tabir sözcüğüne bağlamıştır (Çotuksöken, 1994: 5). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugatı incelediğinde tabir karşılığı olarak “ifâde, anlatma; bir mânâsı olan söz; deyim; terim.” anlamları verilmiştir (Devellioğlu, 2009: 1011).

Muna Yüceol Özezen deyimlerin tek sözcükten de oluşabileceği kanısının nedenini tabir sözcüğüne dayandırmıştır. Bu konuyla ilgili "deyimi bilimsel olarak incelemeyen ve bu yüzden terimleştirme gereksinimi duymayan eski kuşaklar, bu konu üzerinde çalışmaya başladıklarında, bu boşluğu deyimden daha geniş ve daha genel bir kavram alanına sahip olan tabir sözcüğüyle doldurmuştur. Ancak tabirin tek sözcük de olabilmesi, uzun süre deyimden aslında birden fazla sözcükten oluşma özelliğinin gözden uzak tutulmasına neden olmuştur" şeklinde görüş bildirmiştir. (Özenen, 2001: 870).

Yukarıda belirtilen bu yanlışlığa tabir kavramının yanında deyim için kullanılan ıstılah sözcüğü de neden olmuş olabilir. Çünkü ıstılah sözlükte "ilim sözü, tâbir, terim" olarak tanımlanmıştır (Devellioğlu, 2009: 398). TDK Sözlüğünde ise "Herkesin anlayamayacağı anlamda kullanılan söz" olarak açıklanmıştır (Erişim), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5af8a62506e914.69073005, 1 Mayıs 2018.

Türkçe Tabirler Sözlüğü'nde "Tabir ile birden fazla kelimenin vücuda getirdiği anlam demek istiyoruz" ifadesine yer verilmiştir (Özön, 1943: XXVII). Bu ifadeyle deyimlerin en az iki kelimedenden oluşması gerektiği belirtilmiştir.

Türkçe Sözlük (Püsküllüoğlu, 1995: 452) ile Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü'ndeki (Özdemir, 1997: Ön söz) deyim tanımlarında "genellikle birden çok sözcüklü" ifadelerini kullanılmış ve tek ögeli deyimlerin de olabileceği düşüncesini uyandırılmıştır.

Ömer Asım Aksoy 1953 yılındaki çalışmasında sözde, gözde, dünyada (asla), Türkçesi (açıkçası) gibi kelimeleri deyimlere örnek olarak göstermiştir. Deyimin en basit haliyle iki elemandan oluşması gerektiğini belirten yazar yalın haldeki kelimelerin deyim oluşturamayacağı kanısındadır. Aksoy iki eleman ifadesini kullanarak kelime ve kelime üzerine gelebilen ekleri kastetmiştir. Göz kelimesinin nazar değme anlamında kullanılmasının mecazlaşma ancak aynı kelimenin ek olarak beğenilen kişi anlamında gözde halini almasını ise deyim olarak kabul etmiştir (Aksoy, 1953: 205-208). Aksoy bu düşüncesini Çağdaş Eleştiri Dergisindeki "Tek Sözcüklü Deyim Var mı?" adlı yazısında değiştirmiş, deyimden oluşması için en az iki sözcüğün bir araya gelmesi gerektiğini vurgulamıştır (Aksoy, 1984: 4-6).

Doğan Aksan ilk baskısı 1982 yılında yapılan eserindeki deyim tanımını “birden çok sözcüğün bir arada, seyrek olarak da tek bir sözcüğün yan anlamında kullanılmasıyla oluşan söz” şeklinde yapmış, daha sonra tek öğeden oluşan deyimler için sudan, akşamcı, kaşarlanmış kelimelerini örnek vermiştir (Aksan, 2015: 35-36). Aksan “Türkçenin Gücü” isimli eserinde de “genellikle birden çok sözcükten oluşan deyimler, seyrek olarak da tek bir sözcüğün yan anlamında kullanılmasıyla oluşabilir.” ifadesini kullanarak aynı düşüncesini sürdürmüştür (Aksan, 1999: 91). “Anadilimizin Söz Denizinden” adlı kitabının deyimler bölümünde ise “deyim genellikle bir durumu, karşılaşılan olayların özelliklerini, insan karakter ve davranışlarını, insanların çeşitli fiziksel ve ruhsal niteliklerini betimlemek üzere, birden çok sözcükle oluşturulur.” açıklamasında tek sözcükten oluşan deyimlere yer vermemiştir. (Aksan, 2002: 95).

Vecihe Hatiboğlu ise deyimlerin en az iki en çok yedi sekiz kelimededen oluşabileceğini ve deyim yapısının az öğeli deyimlerde çok öğelilere göre daha sağlam olduğunu belirtmiştir (Hatiboğlu, 1982: 195).

Yukarıda belirtilen özellikler dışında deyimün bir başka önemli özelliği de kalıplaşmış yapılar olmasıdır. Bir dilin söz varlığı içinde kalıplaşmış ifadeler önemli yer tutmakta ve sıkça kullanılır. Kalıp ifadelerin çokça kullanılmasının nedeni dil konuşanlarının en az çaba ilkesiyle hareket etmesidir. Düşünce ve duygularını kalıplaşmış yapılarla alıcıya en kısa yoldan aktarılması kullanım sıklığını artırır. Doğan Aksan bu yapıdaki öbekler için kalıp sözler terimi yanında ilişki sözleri kavramını da kullanmıştır (Aksan, 2015: 42).

Deyimlerin kalıplaşmış yapılar olması deyim ve diğer kalıplaşmış birimlerin ortak özelliğidir. Bu ortaklık deyim ve diğer kalıplaşmış birimlerinin sınırının çizilmesini zorlaştırır.

Wray kalıp sözleri insan beyninde belirli bir şekilde muhafaza edilen, iletişim sırasında yeniden üretilmeden veya hafızadaki şekliyle kullanılan, ardışık veya aralı kelimeler olarak tanımlamıştır (Wray, 2001’den aktaran Gökdayı, 2008: 91). Yüceol Özezen çalışmasında mecazsız kalıp anlatımları kalıp söz olarak nitelendirirken; eğer kelimelerde anlam değişimi varsa böyle yapıları da deyim olarak adlandırmıştır (Yüceol Özezen, 2001: 871). Ömer Asım Aksoy ise deyim ve kalıp söz ayrımının kelimelerdeki anlam değişimiyle açıklanamayacağı görüşündedir. Aksoy, deyimlerin mecazlı ya da mecazsız olabileceği düşüncesindedir (Aksoy, 1988: 145). Kalıp

sözlerde en az iki kelime gerçek anlamlarını koruyarak yeni bir kavrama karşılık oluşturur. Deyimleri oluşturan kelimeler ise gerçek anlamı dışına çıkarak öbekleşmiştir.

Deyimlerle ilgili çalışmalara incelendiğinde araştırmacılar tarafından çoğunlukla bir deyim tanımı yapılmış daha sonra deyimlerin kaynakları, atasözlerinden farkları, kaç sözcükten oluştuğu gibi özellikleri verilmiştir. Bu çalışmalardaki tanımlar genellikle hatasız gözükmeyle birlikte uygulama sırasında karışıklıklara neden olmuştur. Bu durum deyimlerin de içinde bulunduğu kalıp ifadelerin birbirinden ayrımının tam olarak yapılmamasından kaynaklanmaktadır. Deyimler bünyesinde bulundurduğu kelimelerin bir araya gelerek yeni anlam ilişkileri kurmaları bakımından diğer kalıp ifadelerden ayrılır. Sözcüklerdeki bu anlamsal değişim deyim bir anlam kapalılığı içine girmesine neden olur.

Anlamsal kapalılık deyimlerin yanı sıra argo ifadelerde de mevcuttur. Argo ifadelerdeki anlam kapalılığının nedeni argonun belirli bir zümreye hitap eden gizli bir dil olmasından kaynaklanır. Deyimler ise ait olduğu milletin tüm bireylerine hitap eder. Sıkı bir kalıplaşmayla bu anlamsal özellikler birlikte değerlendirildiğinde deyimlerin kalıplaşmış ifadeler arasındaki yeri daha belirginleşecektir.

Dilbilimsel olarak dildeki kalıplaşmış yapılar meydana çıkışları ve diğer özellikleri açısından paremioloji alanı içinde incelenirken bu kavram günümüzde atasözlerini inceleyen alanın adı olmuştur. Deyim bilimi ise frazeoloji ya da idiomatik kavramlarıyla adlandırılmıştır (Subaşı, 1988: 1).

Türk dünyasında deyim kavramına karşılık kullanılan terimler ise aşağıdaki Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Deyim Kavramının Türk Dünyasındaki Karşılıkları

ŞİVELER	DEYİM KAVRAMININ KARŞILIĞI
Altay Türkçesi	frazeologizm buzulbas söskolbu
Azeri Türkçesi	frazeologiya sabit söz birleşmesi
Başkurt Türkçesi	frazeologizm
Gagauz Türkçesi	frazeologizma bölünmez laf birleşmesi
Hakas Türkçesi	frazeologizm mirgen çooH
Karaçay-Malkar Türkçesi	frazeologizm
Kazak Türkçesi	frazeologizm, turaktı tirkes beyneli söz tirkesi ayşıktı söz oramı
Kırgız Türkçesi	frazeologizm turuktü söz aykaşı körköm süyiöm fraz idiyoma
Kumuk Türkçesi	frazeologiya söz tagımı birikgen söz tagım
Nogay Türkçesi	frazeologizm söz birikpeler
Özbek Türkçesi	frazeologik birlik ibara tasviriy ibara
Şor Türkçesi	frazeologizm
Tatar Türkçesi	frazeologizm obrazlı tağbir
Tuva Türkçesi	frazeologizm
Türkmen Türkçesi	frazeologizm durnıklı söz düzümleri
Uygur Türkçesi	frazeologizm turaklık ibare idiom

Kaynak:(Gürsoy-Naskali,1997: 32) ve

(Erişim)http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_lehciler&arama=lehciler&guid=TDK.LHC.5ae869a84081f8.90576103, 1 Mayıs 2018.

Azerbaycan sahasında deyimler hakkında yapılan çalışmalar incelendiğinde Mehebbet Mirzeliyeva “Türk Dillerinin Frazelogiyası” adlı eserin Türk Dilleri Frazelogiyasının Nazari Problemleri bölümünde OĞuz grubu Türk dillerinde deyim varlığını incelemiştir. Deyimi oluşturan dört esası; dile hazır şekilde gelmesi, yapı kapalılığı, semantik bütünlük ve kelimelerin birebir tercüme edilememesi olarak açıklamış (Mirzeliyeva, 2009: 8) ve “Frazoloji vahidlerin esas kateqorial alametlerinden biri mecazlaşmadır.” açıklaması ile öbeği oluşturan kelimelerdeki anlamsal değişmeye dikkat çekmiştir (Mirzeliyeva, 2009: 36). Deyimleri anlamsal olarak kavuşma, uyuruşma ve birleşme olarak üçe ayıran araştırmacı leksik-gramatik olarak ise ismi deyim birleşmeleri ve fiili deyim birleşmeleri olarak ikiye bölmüştür (Mirzeliyeva, 2009: 93).

Selim Ceferov Müasir Azerbaycan Dili kitabında deyimleri kavuşma idiomları, birleşme idiomları ve uyuruşma idiomları olmak üzere üçe ayırmıştır. Ceferov’a göre kavuşma idiomlarını oluşturan kelimelerin hepsi mecaz anlamda kullanılır ve ilk kelime üzerine iyelik eki almaz. Ceferov, göz yummak öbeğini kavuşma idiomlarına örnek olarak göstermiştir. Birleşme idiomlarında deyim oluşturan kelimeler yine mecaz anlamında kullanılmıştır. Fakat ilk kelime iyelik eki alıp değişebilir (dilime düşmek/diline düşmek). Uyuruşma idiomlarında ise ilk sözcük iyelik eki alabildiği gibi sözcükler arasına farklı kelimeler de girebilmektedir (yüreğinden geçmek/ yüreğimden geçmek-yüreğimden çok şeyler geçmek) (Ceferov 2007: 81-100).

Buludhan Helilov Müasir Azerbaycan Dilinin Leksikologiyası isimli eserinin frazeologiya bölümünde deyimleri anlamsal boyutuyla sınıflandırmıştır (Helilov, 2008: 260-292).

Yusif Seyidov Azerbaycan Dilinde Söz Birleşmeleri isimli eserinde söz birleşmelerinin; söz, ikileme, cümleden ayrımını yapmıştır (Seyidov, 1992: 52-72). Daha sonra bu birleşmeleri serbest ve sabit söz birleşmeleri şeklinde ikiye ayırmıştır (Seyidov, 1992: 154).

Azerbaycan sahasındaki çalışmalara bakıldığında kelimelerin söz birleşmesi ve cümle olmak üzere iki şekilde bir araya geldiği görülmüştür. Söz birleşmeleri sözlüksel bir ifadeye dönüşmüşe sabit söz birleşmesi eğer kendi manalarını yitirmemiş kelimenin bir araya gelmesiyle oluştuysa serbest söz birleşmesi olarak tanımlanmıştır.

Sabit söz birleşmeleri içinde yer alan deyimler anlamsal özellikleri göz önünde tutularak sınıflandırılmıştır.

Deyimleri inceleme noktasında Türkiye ve Azerbaycan sahası dilcilerinin konuyu ele alış biçimleri farklıdır. Azerbaycan Türkolojisi konuyu çözümlemede genelden özele (söz birleşmesi, sabit söz birleşmesi, idiom) bir yol izlerken, Türkiye Türkolojisi'nde deyim tanımı ve özellikleri verildikten sonra diğer türlerle olan ilişkileri üzerinde durulmakta, konu yatay bir düzlemde ele alınmaktadır.

Sovyet ekolünün çalışmalarına bakıldığında deyim karşılığı olarak frazeologizm ve idioma kelimeleri kullanıldığı görülmektedir. Bu konuda ilk çalışmalar Potebnya, Sreznevskiy, Şahmatov ve Fortunov yapmıştır (Stomatov, 2007: 6).

Ruşçada deyimlerin araştırılmasında iki yöntem benimsenmiştir. Birinci yöntemde göre tüm sözcük öbeklerinin deyim olacağı vurgulanırken diğer yöntemde göre sözcük öbekleri içinde kendine özgü nitelikleri bulunan öbekler deyim kabul edilmiş diğerleri ise deyim araştırmalarının dışında bırakılmıştır (Stomatov, 2007: 13-14). Bu yöntemlerin birincisini kabul etmek mümkün değildir. Çünkü tüm sözcük öbeklerinin deyim kabul edilmesi isim tamlamaları, iyelik öbekleri gibi kalıplaşmanın olmadığı kelime gruplarının yanı sıra kalıplaşma içine girmiş ancak deyim kendine has özelliklerini bünyesinde barındırmayan kalıp sözleri deyim biliminin konusu yapmaktadır. Bu bakış açısı öbeği oluşturan kelimelerin anlamsal değişimlerini dikkate almadığından yanlış sonuçlar doğurur. İkinci yöntemde ise kelime gruplarını incelerken şekil özellikleri yanında anlam niteliklerine de bakılmakta deyimlerin bir dil unsuru olarak görülmektedir. Bu bakış açısı konuya daha doğru yaklaşmaktadır.

Rus dilinde deyimleri anlamsal olarak sınıflandırmasını yapan ilk kişi V. V. Vinogradov'dur. Günümüzde kabul gören sınıflandırma ise V. N. Şanskiy'e aittir Şanskiy deyimleri anlam açısından deyim kaynaşmaları, deyim birlikleri, deyim birleşmeleri ve deyim ifadeleri olmak üzere dört grupta incelemiştir (Uluoğlu, 2011: 103-108). Yazar deyim kaynaşmalarıyla öbeğinin anlamının onu oluşturan parçalardan tahmin edilemeyen deyimleri, deyim birlikleriyle anlamları öbeği oluşturan sözcüklerden tahmin edilebilen deyimleri, deyim birleşmeleriyle kelimelerinden birinin varyantlaşabildiği deyimleri, deyim ifadeleriyle ise kelimeleri gerçek anlamlarıyla kullanılan öbekleri kastetmiştir (Stomatov, 2007: 23-25).

Japonya’da yapılan çalışmalar incelendiğinde Akimoto Matsuya deyimlerin üç özelliğini anlamın anlaşılabilirliği, öbeği oluşturan kelimelerin benzerleriyle yer değiştirememesi ve üzerine edilgenlik eki gibi bazı ekleri alamaması olarak belirlemiştir (Özbek., 2015: 116-127).

Geleneksel anlamda deyim çalışmaları deyimi oluşturan kelimelerden bütününe anlamının tahmin edilemeyeceğini vurgular. Bu yapıları anlam bilimsel olarak inceleyen araştırmacılar ise deyim bileşenlerinin bütününe anlamına belli oranda etki ettiğini belirtir. Deyimlerin tahmin edilebilir ve çözümlenebilir olduğunu savunurlar.

Deyimleri anlam bilimsel olarak inceleyen çalışmalarda araştırmacılar deyimi oluşturan birimlerin öbeğin anlamına yaptığı etkiye göre bir sınıflandırma yoluna gitmiştir. Sınıflandırmalarında benzer yapılar için farklı terimler kullanmışlardır.

Deyim incelemelerinde anlambilimini ön koşul olarak belirleyen araştırmacılar incelendiğinde; Nunberg çalışmasında deyim en az iki sözcükten oluştuğunu kabul etmiş ve bu sözcüklerin deyim anlamına yaptığı etkiye göre bir deyim sınıflandırması yapmıştır. Nunberg’in sınıflandırması şu şekildedir:

1. Anlamsal olarak bölünemeyen deyimler: Bu grup içindeki deyimleri oluşturan bileşenler tek tek deyim anlam boyutuna etki etmez. Bir başka ifadeyle anlamsal olarak bölünemeyen deyimler sözcüklerin anlamlarından farklı bir anlam boyutuyla deyim anlamını oluşturur. Türkçedeki tabana kuvvet öbeği bu gruba örnek gösterilebilir.
2. Olağandışı bölünebilen deyimler: Bu deyimleri oluşturan kelimelerden biri deyim anlamı hakkında bize bilgi verir. Olağan dışı bölünebilen deyimlerde deyim bileşenlerinden birinin anlamı deyim anlamının içinde yer alır. Türkçedeki sudan ucuz öbeği bu gruba örnek gösterilebilir.
3. Bölünebilen deyimler: Bölünebilen deyimlerin bileşenleri sözlük anlamlarıyla kullanılır. Deyim anlamı sözlük anlamlarının bir araya gelmesiyle oluşur (Nunberg, 1978’den aktaran; Arıca Akkök, 2008 :26-27).

Cacciari ve Levorato çalışmasında deyimleri opak, şeffaf ve yarı mecazi olarak üçe ayırmıştır. Opak deyimlerde deyimsel anlam ile öğelerin sözlük anlamı arasında fark edilebilir bir ilişki yoktur. Diğer bir deyişle kelimelerin anlamlarından deyim anlamına ulaşamaz. Şeffaf deyimlerde kelimelerden bir ya da birkaçı deyim anlamı

hakkında ipucu verir. Böylece opak deyimler şeffaf deyimlere göre anlamca daha kapalı bir yapıya sahip olur. Yarı mecazi deyimlerde ise kelimelerin anlamlarından deyim anlamına ulaşmak mümkündür (Cacciari ve Levorato, 1998: 163).

Deyimleri anlamsal olarak inceleyen Leyla Subaşı bu öbeklerin yapısal boyutu yanında anlamsal özelliklerine de dikkat çekmiştir. Deyimleşmeyi bir çeşit mana aktarımı olarak gören Subaşı aktarım sırasında deyim bileşenlerinin deyim anlamına aynı oranda katkı yapmadığını belirtmiştir. Bu bileşenlerin deyim anlamına yaptığı katkıya göre de deyimi üçe ayırmıştır. Subaşı bileşenlerin anlamlarıyla bütünün anlamı arasında herhangi bir bağ bulunmayan ağzı süt kokmak, atla arpayı dövüştürmek gibi yapıları birinci dereceden deyimler (tam deyimler) başlığı altında vermiştir. Bileşenlerinin biri veya birkaçının yan anlamıyla kullanıldığı deyimleri İkinci dereceden deyimler (Yarı deyimler) olarak adlandıran araştırmacı, eğer tek bir bileşen yan anlamıyla kullanıldıysa bu ögenin genellikle ilk sözcük olduğunu belirtmiştir. Subaşı “Bu tür deyimlerin anlambilimi açısından değerlendirilmesinde dikkat edilecek nokta, göndergesel anlamlı ögenin yan anlamlı ögeye olan bağlılığıdır. Örneğin adam kıtlığı deyiminde kıtlığı ögesi, göndergesel anlam taşıyor olmasına karşın, yan anlamlı adam bağımlı olması nedeniyle, birtakım duruma bağlı anlambilimi özelliği kazanmakta ve meyve kıtlığı yapısında olduğundan farklı bir biçimde değerlendirme zorunluluğu göstermektedir.” cümleleriyle ikinci derecen deyimlerde anlam yükünün yan anlamında kullanılan ilk sözcükte olduğunu ifade etmiştir. Subaşı’nın sınıflandırmasındaki son grubu Üçüncü derecen deyimler (Deyimsiler) oluşturur. Bu gruptaki deyimlerin bileşenleri yan anlamlarıyla kullanır ve deyim anlamı kelimelerin yan anlamlarının toplamına eşittir. Adamına düşmek, adamdan saymak gibi yapıları üçüncü dereceden deyim örnekleri olarak veren yazar deyim öbeğinin en mühim niteliği olan parçaları aşan bütüne ait anlamın, deyimlerde olmadığını belirtmiştir (Subaşı, 1988: 55-61).

Kalıplaşmış diğer yapılarla deyim arasındaki farkın deyimleri oluşturan kelimelerdeki anlam aktarımı olduğunu ifade eden Subaşı, fiyat vermek öbeğinde ilk kelimenin gerçek ikinci kelimenin yan anlamda kullanıldığını ancak deyim anlamını şekillendiren ögenin gerçek anlamıyla kullanılan fiyat sözcüğü olduğu için öbekte anlam aktarımının olmadığını söylemiştir. Bu nedenle fiyat vermek öbeğini deyim olmayan yapılar içinde yer vermiştir (Subaşı, 1988 :62). Ant içmek, yemin vermek, haraca bağlamak, hasret kalmak, görüş almak, hararet basmak, ölçü almak,

sürüncemede kalmak öbeklerini ise deyim olmayan yapılar içerisinde göstermiştir (Subaşı Uzun, 1991 :37)

Deyimleşme kelimelerin deyim olma sürecidir. Kelimelerin bir araya gelerek kalıplaşması ve anlam aktarımına girmesi deyimleşme süreci olarak isimlendirilir. Kalıplaşma ve anlamsal değişimin gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkan öbeğe deyim ismi verilir.

Bu anlamlar göz önünde tutularak deyim öbekleri için yeni bir sınıflandırma denemesi yapılmıştır. Sınıflandırmada kelimelerin deyimleşme sürecinde geçirdikleri anlam değişimleri, oluşan öbeklerdeki anlamsal kapalılık ve kalıplaşma ön koşul olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda kalıplaşan, anlam aktarımı ve anlam kapalılığına sahip öbekler deyimlik yapı olarak isimlendirilmiş, deyimlik yapılar deyimleşme derecelerine göre deyim ve deyimce terimlerini kullanılarak sınıflandırılmıştır. Anlam aktarımına girmeden kalıplaşan gönül bağı, gizli kapaklı, para etmemek gibi öbekler sınıflandırma dışında bırakılarak deyimlik yapı olarak kabul edilmemiştir.

Deyimlik yapı en az iki kelimedenden oluşan, anlam aktarımına giren, söz dizimi açısından donmuş, anlatım gücünü arttıran yapılar olarak tanımlanmıştır. Tek sözcüğün gerçek anlamı dışına çıktığı örnekler deyimlik yapı olarak kabul edilmemiştir. Çünkü bir sözcüğün gerçek anlamı dışında mantık dışı bir anlama kayması deyimleşme değil mecazlaşmadır. Sonuç olarak en az iki kelimenin kalıplaşmasıyla oluşan deyimlik yapıları deyimleşme derecelerine göre deyim ve deyimce olarak ikiye ayrılmıştır.

Deyim en az iki kelimedenden oluşan bu kelimelerin gerçek, yan ve mecaz anlamlarının dışında anlam aktarımına girerek yeni bir anlam boyutuna geçtiği, bileşenlerinden bütününe anlamına ulaşamayan, söz dizimi açısından donmuş, anlatım gücünü arttıran öbekler şeklinde tanımlanmıştır. Deyimlerin anlamları bileşenlerinin sözlük anlamlarından anlaşılır. Çünkü deyimlerde anlam kapalılığı üst seviyededir. Deyim ile deyimce arasındaki en önemli fark da bu anlam kapalılığıdır. Borusu ötmek, tabana kuvvet, babana rahmet gibi yapılarda güçlü bir anlam aktarımı ve anlam kapalılığı olduğu için deyimlere örnek verilebilir.

Deyimceler de tıpkı deyimler gibi en az iki sözcükten oluşur ve bileşenleri anlam aktarımına girer. Bu yapılar da söz dizimi açısından donmuş, anlatım gücünü arttıran öbeklerdir. Deyim ve deyimcenin farkı bileşenlerinin bu yapıları oluştururken aldıkları görev ve bütününe anlamı hakkında ipucu içerip içermemesiyle ilgilidir. Bir

başka deyişle deyimler deyimcelere göre opak, deyimceler deyimlere göre şeffaf yapılardır. Deyimceler iki şekilde oluşur:

1. İlk bileşen gerçek anlamının dışında ve bütünün anlamına hâkim bir durumda olabilir. Bu durumda yapının anlam yükü ilk bileşenin sırtındadır. “Gönülden geçirmek” ve “adam olmak” öbeklerine bakıldığında ilk sözcük gerçek anlamının dışında yan anlamıyla kullanılıp yapının bütünün anlamında baskın unsurdur. İkinci öge ilk kelimenin anlamını tamamlar niteliktedir.
2. Deyimcenin anlamının oluşumunda iki bileşen anlam aktarımıyla farklı bir mana kazanır. “Dünyaya gelmek” yapısında ögelerin, bütünün anlamı oluşurken hâkim unsur olma özelliği yoktur. İki bileşen anlam aktarımıyla yeni bir mana kazanır. Deyimcenin bu grubuyla deyim farkı ise deyim opak deyimcenin şeffaf bir yapıda olmasıdır. “Borusu ötmek opak bir yapıda olması sebebiyle deyim, “Dünyaya gelmek” ise şeffaf bir yapıda olduğu için deyimcedir.

Deyimleşme süreci durağan bir yapıya sahip olmadığı için deyim ve deyimceler arasında geçişler yaşanabilir. Kelimelerdeki anlam değişimleri bütünün yapısı etkilemekte ve deyimceler zamanla deyim, deyimler zamanla deyimce sınıfına geçebilmektedir.

Bu çalışmada H. Nihal Atsız’ın eserlerinde belirlenen deyimlerin anlamları üç sözlük taranarak oluşturulmuştur. İlk olarak TDK’nin Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü’ne bakılmış, aranılan deyim anlamı burada bulunamamışsa sırasıyla, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2 Deyimler Sözlüğü (DS) ve Örnekle ve Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü (TDS) taranmıştır. Deyimin anlamı TDK dışında bir kaynaktan alındıysa deyim yanında belirtilmiştir.

H. NİHAL ATSIZ’IN ESERLERİ HAKKINDA

1905 yılında İstanbul’da doğan H. Nihal Atsız şair, yazar, Türkolog olması yanında bir fikir adamıdır. Düşünceleri onun yaşamının şekillenmesinde etkili olmuş, milliyetçi düşüncelerinin bir sonucu olarak Askeri Tıbbiye’den ayrılmak zorunda bırakılmıştır. İlerleyen yıllarda Fuat Köprülü’nün asistanı olan Atsız’ın davasından vazgeçmeyen dik duruşu yazarın ilmi kariyerinin de sonlanmasına neden olmuştur.

H. Nihal Atsız edebiyatçılığının yanında tarihçi bir kişiliği de sahiptir. Tarih biliminde “Milli Tarih Akımı” ismiyle anılan anlayışın yerleşmesine katkı sağlamıştır (Gömeç, 2017: 46). Fikirlerini tarihçi kimliğiyle harmanlayarak Türkçülük düşüncesini edebi eserlerinde de işleyen yazar bazı kesimler tarafından görmezlikten gelirse de meydana getirdiği şiir ve romanlarıyla Türk edebiyatında önemli bir yer sahiptir.

Bozkurtların Ölümü (1946) ve Bozkurtlar Diriliyor (1949) isimli romanları Türklerin ata yurdu olan Orta Asya’da geçmektedir. Bozkurtların Ölümü isimli romanında I. Köktürk devletinin hüküm sürdüğü dönemi ele almıştır. Orta Asya Türk tarihinde önemli bir yere sahip olan Köktürk döneminde geçen roman kahramanlarının dünyaya bakışı ve zengin şahıs kadrosuyla tarihin romanlaştırılmış halidir. Çin esaretine karşı “acunun batımına dek adları gönüllerde kalacak” Kürşad ve kırk çerisinin bağımsızlık ateşini yaktığı ilk romanın devamı niteliğinde olan Bozkurtlar Diriliyor’da Çin esaretinden kurtulan Köktürklerin yeniden teşkilatlanarak devlet kurma çabaları Kürşad’ın oğlu Urungu çevresinde anlatılmıştır. Söz konusu roman Urungu’nun dünyada kavuşamadığı Ay Hanım’ın cansız bedeniyle birlikte atını “ölüm uçurumu”na sürmesi ile sona ermiştir. İlerleyen yıllarda bu iki ese Bozkurtlar isim ile tek kitap halinde basılmıştır. Sertkaya’nın bir söyleşisinde yarım kalmış bir cildinin daha olduğunu ifade ettiği Bozkurtlar’ı Sadık K. Tural sanatkar bir tarihçinin kaleminden çıkan modern bir destan olarak nitelendirmiştir (Polat, 2018: 200; Tural, 2017: 112).

Deli Kurt (1958) Atsız’ın bir başka tarihi romanıdır. Anadolu ve Balkanlarda geçen bu roman yazarının tarih bilgisini okuyucuya gösterdiği bir diğer eseridir. Yazarın Macarları anlatırken kullandığı olumlu ifadeler tarih bilgisinin bir sonucudur. Gökçen’in genellikle ışık ve parlaklıkla tasvir edilmesi ise akıllara Oğuz Kağan’ın mavi bir ışık içinde gördüğü gökyüzünün kızıyla evlenmesini hatırlatmaktadır.

Dalkavuklar Gecesi (1941) ve Z Vitamini (1959) yazarın eleştirel romanlarıdır. Bu romanlardan Dalkavuklar Gecesi geçmişe giderek Hitit ülkesinde geçerken Z Vitamini okurunu 1999 yılının sonuna götürmektedir. Atsız İnönü devri ve tek partili dönemi bu eserlerinde sembolik kişiler üzerinden hicvetmektedir.

Yazarın yukarıda belirtilen romanları dışında post modern bir eser olan Ruh Adam ayrı bir yere sahiptir. Eserin ilk baskısı 1972 yılında yapılmıştır. Ancak

Ercilasun eserin yazım tarihinin 1951 Ağustos öncesi olduğunu ifade etmiştir (Ercilasun, 2018: 497). Otobiyografik izler taşıyan eserde baş kahraman Selim Pusat ve yazarın birçok özelliği ortaktır.

Bir yazar olmasının yanı sıra şair de olan H. Nihal Atsız, “Yolların Sonu” isimli şiir kitabını ise 1946 yılında yayınlamıştır. Kitapta hamasi şiirlerden aşk şiirlerine kadar çeşitli konularda yazılmış şiirler mevcuttur.

Türk diliyle ilgili düşüncelerini Orhun, Orkun, Çınaraltı ve Ötüken dergilerindeki yazılarında dile getiren yazar eserlerinde yabancı kelimelere çok az yer vermiştir. Kirişçioğlu, tarihi romanlarında yagı, bay, ağu gibi eski Türkçe kelimeleri kullanan yazarın bu durumunun nedenini kelimeleri öğretme amacı olarak yorumlamıştır (Kirişçioğlu, 2017: 90). Atsız eski Türkçe kelimeleri deyimlerde de kullanılmış olup us vermek, usunu kaçırmak, uçmağa varmak gibi yapılar içinde kendine yer bulmuştur.

I.BÖLÜM

DEYİMLERİN YAPI VE ANLAM BAKIMINDAN İNCELENMESİ

1.1 DEYİMLERİN ANLAM BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle H. Nihal Atsız'ın eserlerinde geçen deyimlik yapılar biçim bakımından kelime grubu biçimindeki ve cümle biçimindeki deyimlik yapılar olmak üzere iki ana bölümde incelenmiştir. Bölümler kendi içlerinde çeşitlenerek alt kategorilere ayrılmıştır. Çalışmamızın biçim incelemesi kısmını oluşturan bu gruplandırma A. Turan Sinan'ın Türkçenin Deyim Varlığı (Sinan, 2015: 98-171) isimli eserindeki sınıflandırma örnek alınarak oluşturulmuştur.

Tablo 2. Deyimlik Yapıların Biçim Bakımından İncelemesi

1.1.1. Kelime Grubu Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
1.1.1.1. İsim Tamlamasından Deyimlik Yapı	
Can Sıkıntısı	Ölüm Kalım Savaşı
Gönül İşi	
1.1.1.2. Sıfat Tamlamasından Deyimlik Yapı	
Can Alacak Nokta (Yer)	
1.1.1.3. Sıfat-Fiil Grubu Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Elle Tutulur	Su Katılmamış
Hatırı Sayılır	Yere Batasınca (Batsın)
1.1.1.4. Zarf-Fiil Grubu Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Gözünü (Gözlerini) Kırpmadan	Kendimi Bildim Bileli

1.1.1.5. Tekrar Grubu Biçiminde Olan Deyimlik Yapılar	
Av Avlamak Kuş Kuşlamak	Gel Zaman Git Zaman
1.1.1.6. Edat Grubu Biçiminde Olan Deyimlik Yapılar	
Adam Gibi	Kum Gibi
Aksi Gibi	Nur Topu Gibi
Bora Gibi	Put Gibi
Damdan Düşer Gibi	Şimşek Gibi
Elden Geldiği Kadar	Tığ Gibi
Fırtına Gibi	Hatırı İçin
1.1.1.7. Kısaltma Grubu Biçiminde Olan Deyimlik Yapılar	
1.1.1.7.1. İsnat Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Ağzı Sıkı	Göz Alıcı
Aklı Başında	Yüreği Katı
1.1.1.7.2. Yaklaşma Grubu Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Babana Rahmet	Dile Kolay
Başına Buyruk	Tabana Kuvvet
1.1.1.7.3. Uzaklaşma Grubu Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Anadan Doğma (Olmak)	
1.1.1.8. Bağlama Grubu Biçiminde Olan Deyimlik Yapılar	
Kim Bilir	Bir Deri Bir Kemik (Kalmak)
1.1.1.9. Unvan Grubu Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Vay Anam! (Anasına!, Canına!)	

1.1.1.10. Birleşik Fiil Biçiminde Olan Deyimlik Yapılar	
1.1.1.11. Masterla Biten Deyimlerde Söz Dizimi Özellikleri	
1.1.1.11.1. Masterla Biten Tek Ögeli Birleşik Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
1.1.1.11.1.1. Özne + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Ağırlık Basmak (Çökmek)	Hıçkırık Tutmak
Ağzı Kilitlenmek	Hüzün Çökmek
Akıl Sır Ermemek	İçi Açılmak
Aklı (Bir Şeye) Takılmak	İçi Burkulmak
Aklı Almamak	İçi Geçmek
Aklı Ermek	İçi Paralanmak (Parçalanmak)
Aklı Karışmak	İçi Titremek
Aklı Kesmemek	İçi Yanmak
Alıcı Çıkmak	Ateşi Küllenmek
Alkış Kopmak	İnadı Tutmak
Arası (Araları) Açılmak (Açık Olmak, Bozulmak)	İş Düşmek
Arkası Kesilmek	İştahı Açılmak
Başı Dönmek	İştahı Kabarmak
Beli Bükülmek	İzin Çıkmak
Benzi Atmak	Kafası (Kafasına) Takılmak
Benzi Sararmak	Kafası Dumanlanmak
Benzi Solmak	Kalbi Çarpmak
Borusu Ötmek	Kalbi Kararmak

Canı Acımak	Kan Akmak
Canı İstemek	Kanı Donmak (Çekilmek)
Canı Sıkılmak	Kanı Kaynamak
Canı Yanmak	Karanlık Basmak (Çökmek)
Damarı (Damarları) Kabarmak	Keyfi Gelmek
Dediği Çıkmak	Kıyamet Kopmak
Deliliği Tutmak	Korku Düşmek
Dili Açılmak	Merak Sarmak (Duymak, Salmak)
Dili Çözülme	Nazar Değmek
Dili Dolaşmak	Neşesi Kaçmak
Dili Dönmemek	Nur İnmek
Dili Sürçmek	Ocağı Sönme
Dili Tutulmak	Ocağı Tütme
Doyum Olmamak	Ortalık Kararmak
Eli Erme	Ödü Kopmak (Patlamak)
Eli Gitme	Para Etmeme
Eser Kalmamak	Ramak Kalmak
Fırsat Düşme (Çıkmak)	Rengi Atmak (Kaçmak, Uçmak)
Fırtına Çıkmak	Sabrı Taşmak (Tükenme)
Gönlü Akmak	Sesi Çıkmamak (Kesilme)
Gönlü Kanmak	Sırası Gelme
Gönlü Olmak	Soluğu Kesilme (Tutulmak)

Gönlü Sızlamak	Sözü Geçmek
Gönül Çekmek	Suratı Değişmek
Gözleri Parlamak (Parıldamak)	Şeytan Dürtmek
Gözleri Şimşeklenmek	Tadı Tuzu Kalmamak (Bozulmak)
Gözü Takılmak	Tan Ağarmak (Atmak, Sökmek)
Gözlerinin İçi Gülmek	Tan Yeri Ağarmak
Gözü (Gözleri) Açılmak	Tepesi Atmak
Gözü (Gözleri) Kamaşmak	Ümidi Kırılmak
Gözü (Gözleri) Kararmak	Uyku Basmak (Bastırmak)
Gözü Alışmak	Uykusu Gelmek
Gözü Bulanmak	Uykusu Kaçmak
Gözü Dalmak	Vakti Gelmek
Gözü Dumanlanmak	Yağmur Boşanmak
Gözü Görmemek	Yara Kapanmak
Gözü Isırmak	Yıldızı (Yıldızları) Barışmamak
Gözü İlişmek	Yüreği Çarpmak
Gözü Kızmak	Yüreği Dayanmamak
Gözü Olmak	Yüreği Ferahlamak (Hafiflemek)
Gözü (Gözleri) Takılmak	Yüreği Sıkılmak
Gözü Yılmak	Yüzü Asılmak
Gün Doğmak	Yüzü Gülmek
Güneş Batmak	Yüzü Kalmamak

Hali Kalmamak	Yüzü Kızarmak
Harcı Olmamak	Yüzü Olmak
Hayır Kalmamak	
1.1.1.11.1.2. Nesne + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Acı Çekmek	İmkan Vermek
Acı Duymak	İpini Çekmek
Açık Vermek	İstek Duymak
Açlık Çekmek	İstifini Bozmamak
Ad Vermek	İş Bilmek
Ad Koymak	İş Görmek
Ad Takmak	İş Karıştırmak
Adım (Adımını) Atmak	İş Vermek
Adını Koymak	İş Yapmak
Af Dilemek (İstemek)	İşaret Vermek
Ağız (Ağzını) Açmak	İşini Bilmek
Ağız Yapmak	İşini Bitirmek
Ağzını Aramak (Yoklamak)	İşini Görmek
Ah Çekmek	İz Bırakmak
Ah Etmek	İzin Almak
Akıl Almamak	İzini Kaybetmek
Akıl Erdirmek	Kabul Görmek
Akıl Etmek	Kafa Tutmak

Akıl Öğretmek	Kafa Yormak
Akıl (Us) Vermek	Kafası Karışmak
Aklını Çelmek	Kan Dökmek
Aklını Karıştırmak	Kan Kaybetmek
Aklını Kullanmak	Karşılık Vermek
Aklını Oynatmak	Kaşlarını Çatmak
Aklını Yormak	Kayıp Vermek
Akşamı Bulmak (Etmek)	Kelepçe Vurmak (Takmak)
Alaşağı Etmek	Kellesini Uçurmak
Alem Yapmak	Kemlik Etmek
Alet Etmek	Kendi Kendini Yemek
Alt Etmek	Kendini Alamamak
Alt Olmak	Kendini Göstermek
Alt Üst Etmek	Kendini Kaptırmak
Aman Vermek	Kendini Kaybetmek
Ant İçmek	Kendini Sıkmak
Ant Verdirmek	Kendini Toparlamak(Toplamak)
Ant Vermek	Kendini Tutamamak
Arayı Açmak	Kendini Tutmak
Arkasını (Bir Şeye) Vermek	Kepaze Etmek
Arkasını Getirememek	Kesesini Doldurmak
Aşık Atmak	Kılıç Çekmek

At Tepmek	Kılıç Kuşanmak (Takmak)
Ateş Almak	Kılıç Üşürmek
Azap Duymak	Kılıç Yemek
Azap Vermek	Kışı Geçirmek
Bakış Fırlatmak	Kıvamını Bulmak
Bahis Açmak	Kıvanç Duymak
Baskı Yapmak	Kin Beslemek (Tutmak)
Baskın Vermek	Kin Duymak
Baş Döndürmek	Kokusunu (Koku) Almak (Duymak)
Baş Eğmek	Kolaçan Etmek
Baş Etmek	Korku Duymak
Baş Göstermek	Korku Saçmak
Başarı Göstermek (Kazanmak)	Korku Salmak
Başını Döndürmek	Korku Vermek
Başını Ezmek	Kozunu Paylaşmak (Pay Etmek)
Başını Uçurmak	Kötek Yemek
Başsağlığı Dilemek	Kulaç Atmak
Baygınlık Geçirmek	Kulak Asmak
Bayrak Açmak	Kulak Kabartmak
Bel Bağlamak	Kulak Vermek
Bela Aramak	Kulaklarını Dikmek
Bela Bulmak	Kulp Takmak

Besmele Çekmek	Kumar Oynamak
Beş Para Etmemek	Küfür Savurmak
Bıçak Çekmek	Kül Etmek
Bıçak Vurmak	Külâh Kapmak
Hal Almak (Hale Girmek)	Lafı Değiştirmek
Bir İş Olmak	Lakap Takmak
Borç Almak	Lanet Okumak
Boş Boğazlık Etmek	Leke Sürmek
Boy Ölçüşmek	Mâl Olmak
Boynunu Bükmek	Mana Çıkarmak
Boynunu Vurmak	Mana Vermek
Boyun Eğmek	Manevra Yapmak
Buyruk Vermek	Marifet Göstermek
Buyur Etmek	Meclis Kurmak
Caka Yapmak	Mesafe Bırakmak (Koymak)
Can Atmak	Meydan Bırakmamak
Can Çekişmek	Meydan Okumak
Can Vermek	Minnet Duymak
Canını Almak	Mola Vermek
Canını Bağışlamak	Musallat Olmak
Canını Çıkarmak	Mühür Basmak
Canını Sıkmak	Münasebet Kurmak

Canını Vermek	Müsaade Etmek (Buyurmak)
Canını Yakmak	Nara Atmak (Basmak)
Cehennemi Boylamak	Nasibini Almak
Cephe Almak	Nazire Yapmak
Ceremesini Çekmek	Nefes Almak
Cesaret Almak (Bulmak)	Nefret Duymak
Cesaretini Toplamak	Neşesini Bulmak
Ceza Çekmek	Netice Çıkarmak
Ceza Görmek	Neye Uğradığını Bilememek (Anlamamak, Şaşırarak)
Ceza Vermek	Nezaket Göstermek
Çam Devirmek	Nişan Almak
Çeki Düzen Vermek	Not Almak
Çelme Atmak (Takmak Veya Vurmak)	Not Tutmak
Çılgılık Atmak (Koparmak, Basmak)	Nöbet Beklemek (Tutmak)
Çıt (Çıtını) Çıkarmamak	Nükte Yapmak
Çile Çekmek	Ok Serpmek
Çizmeyi Aşmak	Ok Yağdırmak
Damgasını Vurmak	Ok Yemek
Darbe (Darbeyi) Yemek	Omuz Silmek
Darbe Vurmak (İndirmek)	Oralı (Bile) Olmamak
Dava Etmek (Açmak)	Oruç Tutmak
Davayı Kaybetmek	Oyun Etmek

Dayak Atmak	Oyun Yapmak
Dayak Yemek	Öç (Öcünü) Almak (Çıkarmak)
Değer Biçmek	Öfkesini Yenmek
Değer Vermek	Öğüt Almak
Dem Vurmak	Öğüt Vermek
Demeç Vermek	Ölçüyü Kaçırarak
Demir Atmak	Ömür Geçirmek
Ders Almak	Ömür Sürmek
Ders Olmak	Önünü Almak
Ders Vermek	Özen Göstermek
Dert Yanmak	Özlem Duymak
Dikkat Çekmek	Özür Dilemek
Dikkat Kesilmek	Pala Çekmek
Dil (Diller) Dökmek	Parmağını Aramak
Dil Uzatmak	Patlak Vermek
Diş Bilemek	Pestili Çıkmak
Dişini Sıkmak	Pişmanlık Duymak (Getirmek)
Dişinin Kovuğunu Doldurmamak	Pot Kırmak
Diz Çökmek	Pundunu Bulmak
Dudak (Dudağını) Bükme	Pusu Kurmak
Dudağını (Dudaklarını) Isırmak	Rol Yapmak
Duman Olmak	Saf Bağlamak

Durum Almak	Sahip Çıkmak
Düğümünü Çözmek	Salık Vermek
Düşkün Olmak	Sancak Kaldırmak
Düzen Kurmak	Sarkıntılık Etmek
Düzen Vermek (Düzene Koymak, Düzene Sokmak)	Sevgi Duymak (Beslemek)
Eksik Gedik Kapamak	Selam (Selamı) Almak
El Atmak	Sempati Duymak (Beslemek)
El Basmak	Ses Çıkarmamak (Etmemek)
El Çekmek	Ses Etmek
El Çırpamak	Ses Vermek
El Kaldırmak	Sesini Çıkarmamak
El Ovuşturmak	Sesini Kesmek
El Sıkışmak	Sesini Kısmak
El Sıkamak	Sesini Yükseltmek
El Sürmemek	Sıkıntı Çekmek
El Uzatmak	Sıkıntı Vermek
Elinden Geleni Yapmak	Sır Olmak
Emanet Bırakmak (Etmek, Vermek)	Sır Tutmak (Saklamak)
Emek Çekmek	Sırtını Dayamak (Vermek)
Emek Vermek	Silah Çekmek
Emniyet Etmek	Sinirlerini Bozmak
Eziklik Duymak	Soluğu (Bir Yerde) Almak

Fark Etmek	Soluk (Nefes) Tüketmek
Fealık Geçirmek (Gelmek Veya Çökmek)	Soluk Almak
Ferahlık Duymak	Son Kozunu (Kartını) Oynamak
Ferahlık Vermek	Sonuç Almak
Fetva Vermek (Almak)	Sopa Atmak (Çekmek)
Fırsat Bilmek	Sopa Yemek
Fırsat Bulmak	Söz Açmak
Fırsat Vermek	Söz Almak
Fırsatı Kaçırarak	Söz Vermek
Fırsat Kollamak (Gözlemek)	Sözü Çevirmek
Fırtına Koparmak	Sözü Kesmek
Fikir Yürütmek	Sözü Uzatmak
Film Çekmek	Sözünü Kesmek
Fit Vermek (Sokmak)	Sözünü Tutmak
Galebe Çalmak	Şaka Yapmak
Gam Çekmek	Şan Vermek
Gayret Göstermek	Şart Koşmak
Gelin Gitmek	Şehit Düşmek (Olmak)
Gelinlik Kız Olmak	Şeref Vermek
Gık Dememek (Gıkı Çıkmamak)	Şiar Edinmek
Göğüs Geçirmek	Şifa Bulmak
Göğüs Germek	Tabana Kuvvet Kaçmak

Gölge Düşürmek	Tadını Almak
Gönlünü Çelmek	Tadını Çıkarmak
Gönlünü Etmek (Yapmak)	Takla Atmak
Gönlünü Kaptırmak	Talimat Vermek
Gönül (Gönlünü) Almak	Taraf (Tarafını) Tutmak
Gönül Eğlendirmek	Tasa Çekmek
Gönül Kırmak (Yıkmaq)	Tat Almak
Gönül Okşamak	Tavır Almak (Takınmak)
Gönül Okumak	Tedbir Almak
Gönül Vermek	Tehlike Atlamak
Göz Atmak	Telaş Göstermek
Göz Boyamak	Temel Atmak
Göz Gezdirmek	Tevil Götürmek
Göz Kamaştırmak (Almak)	Tırpan Atmak
Göz Kırmak	Tokat (Tokadı) Yemek
Göz Kulak Olmak	Tokat Atmak (Patlatmak)
Göz Yummak	Toz Kondurmamak
Gözdağı Vermek	Tuğ Kaldırmak
Gözlerini Kaçırmaq	Uğur Getirmek
Gözünü (Gözlerini) Açmak	Umudunu Kırmak
Gözünü Alamamak	Usaç Getirmek
Gözünü Ayırmamak	Usunu Kaçırmaq

Gözünü Yummak	Uyku Kestirmek
Gücünü Kaybetmek	Uyku Vermek (Getirmek)
Güçlük Çekmek	Ümit Bağlamak
Gün Görmek	Ün Almak (Kazanmak, Salmak, Yapmak)
Günah İşlemek	Vakit Geçirmek
Gürültü Çıkarmak (Etmek, Koparmak, Yapmak)	Vaktini Almak
Güven Vermek	Vaziyet Almak
Haber (Salmak) Yollamak	Veda Etmek
Haber Almak	Vicdan Azabı Çekmek (Duymak)
Haber Göndermek	Yakasını Bırakmamak
Haber Vermek	Yakasını Kurtarmak (Sıyırmak)
Haddini Bildirmek	Yakınlık Duymak
Haddini Bilmek	Yakınlık Göstermek
Hak Etmek	Yâr Olmak
Hak Kazanmak	Yara Açmak
Hak Vermek	Yara Almak
Hakkını Aramak	Yarasını Deşmek
Halt Yemek	Yas Tutmak
Hamle Etmek (Yapmak)	Yasak Savmak
Hamur Açmak	Yaygarayı Basmak
Hapis Yatmak	Yelken Açmak
Haraç Yemek (Almak)	Yemin Vermek

Harman Etmek (Yapmak)	Yer Almak
Hasret Çekmek	Yer Etmek
Hasta Etmek	Yer Vermek
Hatır Sormak	Yerini Almak
Hava Almak	Yerini Bulmak
Hayal Kurmak	Yoksulluk Çekmek
Hayatını Kazanmak	Yol Açmak
Hayran Olmak (Kalmak)	Yol Almak
Hayranlık Duymak	Yol Aramak
Haz Duymak	Yol Bulmak
Haz Vermek	Yol Çizmek
Hazırlık Görmek (Yapmak)	Yol Göstermek
Hesabını Görmek	Yol İz Bilmek
Hesap Görmek	Yol Kesmek
Hesap Sormak	Yol Tutmak
Hesap Vermek (Hesabını Vermek)	Yol Vermek
Heyecan Duymak	Yolunu Bulmak
Hissini Vermek	Yolunu Kesmek
Hora Tepmek	Yolunu Tutmak
Hoşbeş Etmek	Yufka Açmak
Huy Edinmek	Yuva Kurmak
Huzur Vermek	Yükünü Çekmek

Huzurunu Kaçırarak	Yürek Oynatmak
Hüküm Giymek	Yüreğini Açmak
Hüküm Sürmek	Yüreğini Dağlamak
Hüküm Vermek	Yüreğini Hoplatmak (Oynatmak Veya Kaldırmak)
Hüner Göstermek	Yüreğini Okumak
Istırap Çekmek	Yüz Çevirmek
İcat Etmek	Yüz Geri Etmek
İç Açmak	Yüz Göstermek
İçini Boşaltmak	Yüz Göz Olmak
İçini Kemirmek	Yüzünü Buruşturmak (Ekşitmek)
İçini Okumak	Yüzünü Görmemek
İçini Yakmak	Zahmet Çekmek
İdare Etmek	Zaman Kazanmak
İfade Vermek	Zaman Öldürmek
İfrit Kesilmek (Olmak)	Zar Atmak
İftira Atmak	Zemin Hazırlamak
İlgi Çekmek (Uyandırmak)	Zevk Etmek
İlgi Duymak	Zevkini Çıkarmak
İlgi Göstermek	Zihnini Kurcalamak (Tırmalamak)
İlgisini Çekmek	Ziyafet Çekmek (Vermek)
İlgisini Kesmek	Zor Kullanmak

1.1.1.11.1.3. Yer Tamlayıcısı + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Açığa Çıkarmak	İçinden Geçirmek
Açığa Vurmak	İçinden Gelmek
Ağızına (Hiçbir Şey) Koymamak	İçine Atmak
Ağızından Kaçtırmak	İçine Çekilmek (Kapanmak)
Akılda Kalmak	İçine Doğmak
Akla Gelmek	İçine İşlemek
Aklına Yatmak	İftiraya Uğramak
Aklına Esmek	İhanete Uğramak
Aklına Gelmek	İnsan İçine Çıkmak
Aklına Getirmek	İşin İçinden Çıkmak
Aklına Koymak	İşe Yaramak
Aklında Kalmak	İşine Gelmek
Aklından Çıkmak	Kafasına Koymak
Aklından Geçirmek	Kağıda Dökmek
Aklının Ucundan Bile Geçmemek	Yüreğine Doğmak
Aradan Çekilmek	Kalbura Dönmek
Araya Girmek	Kaleme Almak
Ardına (Arkasına) Düşmek	Kan İçinde Kalmak
Ardından Koşmak	Kan Ter İçinde Kalmak
Arkada Bırakmak	Kana Boyamak (Bulamak)
Arkadan Vurmak	Kanına Susamak

Aşka Düşmek	Karanlığa Gömülmek
Aşka Gelmek	Karşısına Dikilmek
Ayağa Fırlamak	Kavgaya Girişmek (Tutuşmak)
Ayağa Kalkmak	Kendinden Geçmek
Ayakta Tutmak	Kendine Gelmek
Bağrına Basmak	Kendine Yedirememek
Baskına Uğramak	Kılıca Davranmak
Başa Çıkmak	Kırklara Karışmak
Başa Geçmek	Kıvamına (Kıvama) Gelmek
Başta Gelmek	Kıyıda Bucakta Kalmak
Başına Dikmek	Koluna Girmek
Başına Geçmek	Konuşmaya Dalmak
Başına Vurmak	Korkuya Kapılmak
Başından Geçmek	Kötü Yola Sürüklemek
Başından Savmak	Kulağına Çalınmak
Başının Çaresine Bakmak	Kulağına İnanmamak
Başta (Başında) Bulunmak	Kuruntuya Kapılmak
Başta Gelmek	Küplere Binmek
Baştan Çıkarmak	Maceraya Atılmak
Baştan Çıkmak	Meydana Çıkmak
Belaya Çatmak (Girmek, Uğramak)	Meydana Getirmek
Bildiğinden Şaşmamak(Kalmamak)	Murada (Muradına) Ermek

Bileğine Güvenmek	Ok Yağmuruna Tutmak
Bir Araya Gelmek	Ortadan Kaldırmak
Bir Biçimine Getirmek	Ortadan Kalkmak
Bir İşaretine Bakmak	Ortadan Kaybolmak
Bir Köşeye Çekilmek	Ortaya Atmak
Bir Tarafa Bırakmak (Koymak)	Ortaya Çıkmak
Birbirine Düşmek	Ortaya Dökmek
Birbirine Girmek	Ortaya Koymak
Birbirine Katmak	Oyuna Düşmek
Boşa Çıkarmak	Önüne Çıkmak
Boşa Çıkmak	Önüne Dikilmek
Boşa Gitmek	Önüne Düşmek
Bozguna Uğramak (Vermek)	Önüne Geçmek
Buyruğuna Girmek	Önüne Katmak
Can Evinden Vurulmak	Paniğe Kapılmak
Cana Kıymak	Pusata Davranmak
Canına Kıymak	Pusata Sarılmak
Cehenneme Göndermek (Yollamak)	Pusuya Düşmek
Çember İçine Almak (Çembere Almak)	Resmiyete Dökmek/Koymak
Çileden Çıkarmak	Rüyasına (Rüyalarına) Girmek
Çileden Çıkmak	Saldırıya Uğramak
Çürük Tahtaya Basmak	Sarpa Sarmak(Çekmek)

Dağlara Düşmek	Sevdaya Tutulmak
Dara Gelmek	Seyre Dalmak
Dehşete Kapılmak (Düşmek)	Sıfıra İndirmek
Delige Tıkmak	Sıkıntıya Düşmek
Deliye Dönmek	Sınava Çekmek
Dışına Çıkmak	Sıraya Koymak
Dile Getirmek	Sineye Çekmek
Dilinin Ucuna Gelmek	Sorguya Çekmek
Dillerde Dolaşmak (Gezmek)	Söze Karışmak
Disipline Girmek	Sözünde Durmak
Dize Getirmek	Suya Düşmek
Dünyaya Gelmek	Şaha Kalkmak
Dünyaya Getirmek	Şakaya Gelmemek
Düşünceye Dalmak	Şakaya Vurmak
Elde (Elinde) Olmamak	Şaşkına Çevirmek
Elde Etmek	Tahta Çıkmak
Elden Çıkarmak	Talihine Küsmek
Elden Gitmek	Tatlıya Bağlamak
Elden Kaçırarak	Tehlikeye Atılmak
Elden Kaçmak	Telaşa Vermek
Ele Almak	Teşebbüse Geçmek
Ele Avuca Sığmamak	Tırısa Kalkmak

Ele Geçirmek	Toprağa Düşmek
Ele Geçmek	Tuzağa Düşmek
Ele Vermek	Uçmağa Varmak
Elinde Kalmak	Usta Elinden Çıkmak
Elinde Olmak	Uykuya Dalmak
Elinden Almak	Uyuyan Yılanın Kuyruğuna Basmak
Elinden Gelmek	Üstünde Durmak
Eline Almak	Üstüne Düşmek
Eline Bakmak	Üstüne Varmak
Eline Doğmak	Üzerinde Durmak
Eline Düşmek	Üzerine Atmak
Emniyete Almak	Üzerine Çekmek
Erkekliğe Sığmamak	Üzerine Yürümek
Farkına Varmak	Vücuda Gelmek
Göklere Çıkarmak	Vücuda Getirmek
Gölgede Bırakmak	Yabana Atmak
Gönlünden Geçirmek (Geçmek)	Yakasına Asılmak (Yapışmak)
Gönlüne Doğmak	Yanına Almak
Gönlüne Girmek	Yardıma Koşmak
Gönülde Kalmak	Yarıda Kalmak
Göz (Gözünün) Önünde Tutmak	Yatağa (Yataklara) Düşmek
Göz Hapsinde Tutmak	Yayına Davranmak

Göz Hapsine Almak	Yere Çalmak
Gözaltında Tutmak	Yere Sermek
Gözden (Gözünden) Düşmek	Yere Vurmak
Gözden (Gözünden) Kaçmak	Yerin Dibine Geçmek (Batmak Veya Girmek)
Gözden Çıkarmak	Yerinde Duramamak
Gözden Geçirmek	Yerinden Fırlamak
Gözden Kaybolmak	Yerine Geçmek
Göze Almak	Yerine Gelmek
Göze Batmak	Yerine Getirmek
Göze Çarpmak	Yerine Koymak
Göze Girmek	Yıldırımla Vurulmuşa Dönmek
Göze Görünmek	Yola (Yollara) Düşmek
Gözünde Tutmek	Yola (Yoluna) Koyulmak
Gözüne Çarpmak	Yola Çıkmak
Gözüne Kestirmek	Yola Gelmek
Gözüne Girmek	Yola Getirmek
Gözünün (Gözlerinin) İçine Bakmak	Yoluna Girmek
Gözünün Önünden Geçmek	Yolunda Gitmek (Yürümek)
Gözünün Önüne Gelmek	Yorgaya Kalkmak
Günaha Girmek	Yüksekten Bakmak
Günaha Sokmak	Yüksekten Konuşmak
Hakkından Gelmek	Yüreğe İşlemek

Hatıra (Hatır Ve Hayale) Gelmemek	Yüreğine İnmek
Hayale Kapılmak	Yüreğine İşlemek
Hayrete (Hayretlere) Düşmek	Yürüyüşe Geçmek
Hayrette Bırakmak	Yüzüne Bakmamak
Hesaba Almamak (Katmamak)	Yüzüne Bakmamak
Hesaba Katmak	Yüzüne Vurmak (Çarpmak)
Hücuma Kalkmak	Zamana Uymak
Hülyaya Dalmak	Zarara Uğramak
İçeriye Atmak (Almak Veya Tıkmak)	Zihnine Yerleştirmek
İçinde Yüzmek	Zincire Vurmak
İçine (Yüreğine) İşlemek	
1.1.1.11.1.4. Zarf Tümleci + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Aç Kalmak	Haşır Neşir Olmak
Aç Kurt Gibi Saldırmak	Hazır Etmek
Ağır Basmak	Hor Görmek
Ağır Gelmek	Hoş Görmek
Ağırına Gitmek	Hoşa Gitmek
Akıp Gitmek	Hoşuna Gitmek
Alıcı Gözüyle Bakmak	Hiçe Saymak (İndirgemek)
Alıp Verememek	Hidayete Ermek
Allak Bullak Olmak	İçin İçin Yanmak
Anlamazlıktan Gelmek (Anlamazlığa Vurmak)	İhtiyatlı Davranmak

ApıŖıp Kalmak	İleri Atılmak (Çıkmak)
Arka Arkaya Vermek	İleri Gelmek
AŖađı Kalmamak	İleri Gitmek
AtbaŖı (Beraber) Gitmek	İleri Götürmek
Ayrı Düşmek	İleri Sürmek
Az Buz Olmamak	İyi Gözle Bakmamak
Bağlı Kalmak	Kanayan Yara Olmak
Bahtı Kara Olmak	Kara Kara Düşünmek
BaŖ BaŖa Bırakmak	Karga Tulumba Etmek
BaŖ BaŖa Kalmak	KarıŖ KarıŖ Bilmek
BaŖ BaŖa Olmak	KarıŖı Durmak
BaŖ BaŖa Vermek	KarıŖı KarıŖıya Gelmek
BaŖsız Kalmak	KarıŖı KarıŖıya Koymak
Bela Kesilmek	KarıŖı Gelmek
Beyninden VurulmuŖa Dönmek	KarıŖı Koymak
Bir Olmak	Kasıp Kavurmak
Bir Tutmak (Görmek)	Kayıtsız Kalmak
Birlik Olmak	Kendi Haline Bırakmak
BoŖ Bulunmak	Kesip Atmak
Cankulağı İle Dinlemek	Kısa Kesmek
Cevapsız Kalmak	Kıpkırmızı Kesilmek (Olmak)
Çaresiz Kalmak	Kötü Gözle Bakmak

Çılgına Dönmek	Küçük Görmek
Çil Yavrusu Gibi Dağılmak	Kül Olmak
Dallanıp Budaklanmak	Ok Gibi (Yerinden) Fırlamak
Darda Kalmak	Öksüz Kalmak
Darmadağın Etmek	Ölümlle Pençeleşmek
Delik Deşik Olmak	Ölümüne Susamak
Dereden Tepeden Konuşmak	Pahalıya Patlamak (Mal Olmak, Oturmak)
Dik Dik Bakmak	Rahat Durmak
Dikine Gitmek	Rezil Etmek
Dikilip Durmak (Kalmak)	Rezil Olmak
Doğru Bulmak	Sağ Bırakmak
Doğru Çıkmak	Sağ Bırakmamak
Dolup Taşmak	Sağ Kalmak
Donup Kalmak	Sararıp Solmak
Dönüp Dolaşmak	Sarmaş Dolaş Olmak
Dörtnala Kaçmak	Sayıp Dökmek
Dörtnala Kaldırmak	Selam (Selama) Durmak
Düşüp Kalkmak	Seyirci Kalmak (Olmak)
Ekip Biçmek	Sıkı Tutmak
Faydalı Olmak	Sırt Sirta Vermek
Fır Dönmek	Silip Süpürmek
Farz Etmek	Sipsivri Kalmak

Gafil Avlamak	Sövüp Saymak
Gelip Çatmak (Dayanmak)	Şart Olmak
Gelip Geçmek	Şaşkına Dönmek
Geri Almak	Şöyle Bir Bakmak
Geri Çekilmek	Tadında Bırakmak
Geri Çevirmek	Tanımazlıktan Gelmek
Geri Dönmek	Tek Durmak
Geri Göndermek	Tepeden Tırnağa Süzmek
Geri Kalmamak	Ters Ters Bakmak
Gezip Tozmak	Tersine Çevirmek
Gibi Gelmek	Tersine Gitmek
Girip Çıkmak	Tetikte (Tetik) Olmak (Beklemek, Bulunmak, Durmak)
Gizli Tutmak	Tuzla Buz Olmak
Göçüp Gitmek	Ucuz Atlatmak (Kurtulmak)
Görmezlikten Gelmek	Uçup Gitmek
Göz Kesilmek	Umutsuzluğa Düşmek (Kapılmak)
Göz (Gözünün) Ucuyla Bakmak	Uygun Görmek
Göz Göze Gelmek	Uzak Durmak
Gücüne Gitmek	Üstün Bulmak (Görmek)
Güç Gelmek	Vız Gelmek
Güçsüz Düşmek	Yaka Paça Etmek (Götürmek)
Gülmekten Kırılmak (Katılmak, Yarılmak)	Yan Bakmak

Gürültüye Getirmek (Boğmak)	Yanıp Yakılmak
Hakir Görmek	Yaya Kalmak
Haklı Bulmak	Yenilir Yutulur Değil (Olmamak)
Hasret Kalmak	Yüz Yüze Gelmek
Hasta Düşmek	Zıncı Diye Durmak
Havadan Sudan Konuşmak	Ziyan Olmak
Hazır Bulunmak (Olmak)	Zorunda Kalmak (Olmak)
1.1.1.11.2. Masterla Biten İki Ögeli Birleşik Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
1.1.1.11.2.1. Nesne + Özne + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Ağzını Bıçak Açmamak	Gözünü Sevda (Aşk) Bürümek
İçini Kurt Yemek (Kemirmek)	Yüzünü Kan Bürümek
1.1.1.11.2.2. Nesne + Yer Tamlayıcısı + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Aklını Başına Almak (Toplamak, Devşirmek)	İşi Oluruna Bırakmak
Aklını Başından Almak	Kendini Bir Yerde Bulmak
Altını Üstüne Getirmek	Ölümü Göze Almak
Başını Belaya Sokmak	Sırtını Yere Getirmek
Canını Dişine Almak (Takmak)	Taşı Gedğine Koymak
Elini Kana Bulamak (Bulaştırmak)	Tozu Dumana Katmak
Gözünü Daldan Budaktan (Çöpten) Esirgememek (Sakınmak)	
1.1.1.11.2.3. Nesne + Zarf + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Ağzını Sıkı (Pek) Tutmak	Gözlerini Fal Taşı Gibi Açmak
Elini Ağır Tutmak	Gözünü Dört Açmak

Elini Çabuk Tutmak	Gününü Gün Etmek
1.1.1.11.2.4. Özne + Nesne + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Gönlü Razi Olmamak	Gözü Hiçbir Şey Görmemek
Gözü Dünyayı Görmemek	Kan Gövdeyi Götürmek
1.1.1.11.2.5. Özne + Yer Tamlayıcısı + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Ağzı Kulaklarına Varmak	Gözünü (Gözlerini) (Bir Şeye) Dikmek
Aklı (Usu) Başına Gelmek	İçi İçine Sıgmamak
Aklı Başından Gitmek	İş Başa Düşmek
Aklı Başka Yerde Olmak	İşi Yolunda (Tıkırında) Gitmek (Olmak)
Aklı Fikri Bir Şeyde Olmak	İş İştenden Geçmek
Aklına Gelen Başına Gelmek	Kan Beynine Sıçramak (Çıkmak)
Anasından Emdiği Süt Burnundan (Fital Fital) Gelmek	Korktuğu Başına Gelmek
Başı Belaya Girmek (Uğramak)	Ok Yaydan (Yayından) Çıkmak
Dünya Başına Yıkılmak	Sırtı Yere Gelmek
Foyası Meydana (Ortaya) Çıkmak	Ümidi Boşa Çıkmak
Gözleri Yuvalarından (Evinden) Fırlamak (Uğramak)	Yüreği Derde Girmek
Gözü Arkada Kalmak	
1.1.1.11.2.6. Özne + Zarf + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Ağzı Açık Kalmak	Ortalık Sütliman Olmak
Gözü Açık Olmak	Sağı Solu Belli Olmamak
1.1.1.11.2.7. Yer Tamlayıcısı + Zarf + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Bardaktan Boşanırcasına Yağmak	Çizmeden Yukarı Çıkmak

Cana Minnet Saymak (Bilmek)	Gözden Uzak Bulundurmak
1.1.1.11.2.8. Yer Tamlayıcısı + Nesne + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Başına İş Açmak	Kendine Hisse Çıkarmak
Bir Baltaya Sap Olmak	Kitaba El Basmak
Cana (Canına) Can Katmak	Kulağına Küpe Olmak (Etmek)
Derde (Derdine) Derman Olmak	Sinirlerine Hakim Olmak
Dünyadan El Etek (Elini Eteğini) Çekmek	Uçan Kuştan Medet Ummak
Felekten Gün Çalmak	Yüreğine Su Serpmek
Kadere Boyun Eğmek	
1.1.1.11.2.9. Yer Tamlayıcısı + Özne + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Aklına Bir Şey Gelmek	Eline Fırsat Geçmek
Başına (...) Gelmek	Gözlerinde Şimşek Çakmak
Başına Bela Olmak (Kesilmek)	Gözünde Takdir Şimşegi Parlamak
Benzine Kan Gelmek	Gözünden (Gözlerinden) Yaş (Yaşlar) Boşanmak
Beyninde Şimşek Çakmak	İçinden Bir Şeyler Kopmak
Boğazına Bir Yumruk Tıkanmak (Gelip Oturmak)	İçine Su Serpilmek
Dilinin Altında Bir Şey Olmak	Saçına Ak (Kır) Düşmek
Dillere Destan Olmak	Tadına Doyum Olmamak
Elinden Bir İş (Şey) Gelmemek	Yüreğine Od (Ateş) Düşmek
1.1.1.11.2. 10. Zarf + Nesne + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Başından Aşağı Kaynar Su Giymek	Dünden Hazır (Razı) Olmak
Bir Taşla İki Kuş Vurmak	

1.1.1.11.2.11. Zarf + Yer Tamlayıcısı + Fiil Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Dimdik Ayakta Durmak	
1.1.1.12. “Var, yok, değil” Kelimelerinin Durumu (Bu yapılara baktığımızda olmak yardımcı fiilinin var, yok, değil kelimeleriyle yer değiştirdiği görülmüştür)	
Boru Değil	İşin İçinde İş Var
1.1.2. CÜMLE BİÇİMİNDEKİ DEYİMLİK YAPILAR	
1.1.2.1. Basit Cümle Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Albız Alsın	Elden Ne Gelir
Allah İyiliğini Versin	Ne Çıkar
Az Kaldı (Az Kalsın)	Sen Bilirsin
Bereket Versin	Tanrının İşine Bak
Eksik Olma	
1.1.2.2. Birleşik Cümle Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Taşı Sıkça Suyunu Çıkarır	
1.1.2.3. Bağlı Cümle Biçimindeki Deyimlik Yapılar	
Ne Sen Sor Ne Ben Söyleyeyim	
1.1.2.4. Eksilteli Yapıya Sahip Deyimlik Yapılar	
Darısı Başına (Darısı Başına)	Ne Çare
Gidiş O Gidiş	Ne De Olsa
Karnı Tok, Sırtı Pek	Tanrı Vere De
Keyfine Diyecek Yok	

1.2. DEYİMLİK YAPILARIN ANLAM BAKIMINDAN İNCELENMESİ

H. Nihal Atsız'ın eserlerindeki deyimlik yapıların biçim yönünden gruplandırılmasının ardından bu yapılar anlamsal olarak da incelenmiştir. Bu inceleme sırasında deyimlik yapının anlamsal sınıflandırılması ve anlamı yazarın eserlerinden örneklerle Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3. Deyimlik Yapıların Anlam Bakımından İncelemesi

DEYİMLİK YAPI	ANLAM	ÖRNEK	KİTAP
ACI ÇEKMEK DEYİMCE	Uzun süren acı, üzüntü içinde bulunmak. (DS)	Sol elini yarasına bastırıyor ve acı çektiği halde gık demeden kendisine bakıyordu.	BD
ACI DUYMAK DEYİMCE	Acıyı hissetmek.	İşitiyor fakat konuşmuyor, acı duyuyor fakat sesini çıkaramıyordu.	DK
AÇ KALMAK DEYİMCE	1) Karnını doyuramamak. 2)Yoksulluğa düşmek.	Kıral ve vezirler olmasa hepimiz aç kalırsınız.	DG
AÇ KURT GİBİ SALDIRMAK DEYİMCE	Büyük bir istekle hücum etmek.	Sançar eti getirince iki küçük aç kurt gibi saldırdı.	BÖ
AÇIĞA ÇIKARMAK DEYİMCE	Ortaya çıkarmak, gözler önüne sermek, anlaşılır duruma getirmek.	En nihayet büyük mütehassıslarını buraya getirecek ve ilmin bütün gizli ve bilinmedik taraflarını açığa çıkaracağız.	ZV
AÇIĞA VURMAK DEYİMCE	Belli etmek, ortaya çıkarmak.	Bir sevgide kendisine bir ortak çıkması, gizli kalması gereken bir işin açığa vurulması gibi geliyordu.	DK

AÇIK VERMEK DEYİMCE	1)Geliri, giderini karşılamamak. 2) Gizlenmek istenen bir olayı, bir düşünceyi veya durumu elde olmayarak ortaya koymak, açıklamak.	Çalkara boyunduruk takmağa uğraşiyor, öteki hiçbir açık vermiyordu.	BD
AÇLIK ÇEKMEK DEYİMCE	Yoksulluk içinde bulunmak.	Bu kadar açlık çektikten sonra biz, kadınlarımız ve çocuklarımızla Çin'e yüklenmeliydik.	BÖ
AD KOYMAK DEYİMCE	Adlandırmak.	Öyle güzelmiş ki, adını Gökçen koymuşlar.	DK
AD TAKMAK DEYİMCE	1)Adlandırmak 2) Alay etmek veya övmek amacıyla lakap takmak.	Korku nedir bilmediğin için sana Deli Kurt adını takmadılar mı?' diyordu.	DK
AD VERMEK DEYİMCE	Adlandırmak.	Çuluk Kağan'ın büyük oğlu olan Yaşar Şad'a Kara Kağan tarafından Tulu Han adı verilmişti.	BÖ
ADAM GİBİ DEYİMCE	1) Terbiyeli, akıllı uslu. 2)Adamlığa, insanlığa yararlı yolda. 3) İyi.	Bizimle adam gibi konuşurlarsa hoş!	BÖ
ADIM (ADIMINI) ATMAK DEYİMCE	1)Yürümek için ayağını öne doğru uzatıp basmak. 2) mec. Bir işe ilk kez girişmek.	Çakır bunu bildiği için süratli adımlar atıyordu.	DK
ADINI KOYMAK DEYİM	İlişkiyi adlandırmak.	Adını koymak için bu kasıp kavurucu, kök söktürücü kasırganın bir an yavaşlamasını bekliyor, fakat yavaşlamasını da istemiyordu.	RA
AF DİLEMEK (İSTEMEK) DEYİMCE	Bir iş veya görevi yerine getiremeyeceğini nezaketle bildirmek.	Af dilememek prensibi olmasaydı onun gönlünü almaya çalışır, hatta tarziye de verirdi.	RA

AĞIR BASMAK DEYİMCE	1) Taşıdığı özellikler üstün gelmek. 2) Bir işte gücü ve etkisi üstün gelmek.	Çünkü Temir'in zekâsı ve kumandanlık vasfı, Safevî ordusunun kefesine eklenince ağır basacaktı.	RA
AĞIR GELMEK DEYİM	1) Gücüne gitmek, onuruna dokunmak	Çakır'ın sözleri Deli Kurt' çok ağır gelmiş, onun bütün delilik damarlarını kabartmıştı.	DK
AĞIRLIK BASMAK (ÇÖKMEK) DEYİMCE	1) Gevşeklik ve uyku gelmek; 2) Ağır bir hava kaplamak; 3) Sessizlik oluşmak.	Gözlerine bir ağırlık çöktü.	RA
AĞIZ (AĞZINI) AÇMAK DEYİMCE	1) Konuşmaya başlamak. 2) Kesici aletleri keskin duruma getirmek. 3) Ağır sözler söylemeye başlamak. 4) Azarlamak, paylamak. 5) Alık alık bakmak.	Sen konuşmadan da ağız açmayacakları anlaşılıyor.	DK
AĞIZ YAPMAK DEYİMCE	Birini kandırmak, yanıltmak amacıyla duygularını, düşüncelerini olduğundan başka türlü gösterecek biçimde konuşmak.	Baban sağ olup seni sağ olup seni görseydi alnından öperdi' diye bir ağız yapmış 'Osmanoğlu' ile 'Osmanın oğlu'nu birbirine karıştırarak deminki sözü unutturmak istemişti.	DK
AĞRINA GİTMEK DEYİM	Onuruna dokunmak veya gücüne gitmek.	Yenilerek buraya kadar çekilmek ve Macarlar kaysın diye yamaca su akıtmak Deli Kurt'un ağrına gitmişti.	DK
AĞZI AÇIK KALMAK DEYİM	Şaşırarak.	Çalığın ağzı açık kaldı.	BÖ

AĞZI KİLİTLENMEK DEYİMCE	Konuşamaz duruma gelmek	Kaşlar çatılmış, ağızlar kilitlenmiş uçuyorlar, koyu kumral uzun saçları dalgalanırken kartal bakışlarıyla ileriye bakıyorlardı.	BD
AĞZI KULAKLARINA VARMAK DEYİM	Çok sevinmek.	Kıral başıyla kabul işareti yaptıktan sonra sevincinden ağzı kulaklarına varmış olan Teşen'in hayretten açılan ağzına ve gözlerine bakmayarak vezirlerine şöyle dedi.	DG
AĞZI SIKI DEYİMCE	Sır saklayan (TDS)	Bala Hatun'u öyle birisine emanet etmeliydi ki hem ağzı sıkı hem gözü pek olmalı, üstelikte dikkati kendi üzerine çekmeyecek durumda bulunmalıydı.	DK
AĞZINA (HİÇBİR ŞEY) KOYMAMAK DEYİMCE	Bir şey yiyip içmemek.	Güneş batmak üzere olduğu halde daha ağzına bir lokma koymamıştı.	BD
AĞZINDAN KAÇIRMAK DEYİMCE	İstemediği hâlde boş bulunup söyleyivermek.	Sarhoşlukla deli dolu konuşurken 'ağzımdan belki laf kaçırırım' diye düşünmüş ve fazla söz etmenin tehlikeli olabileceğini kavramıştı.	DK
AĞZINI ARAMAK (YOKLAMAK) DEYİMCE	Konuşturarak düşüncesini öğrenmeye çalışmak.	Sen ağızlarını bir ara; ama sakın benim sorduğumu belli etme!	ZV

AĞZINI BIÇAK AÇMAMAK DEYİMCE	Üzüntüsünden söz söyleyecek durumda olmamak.	Bütün ordunun ağzını bıçak açmıyordu.	BÖ
AĞZINI SIKI (PEK) TUTMAK DEYİMCE	Sır vermemek.	İşbara Alp ve Sançar, ağızlarını sıkı tuttıkları halde "Çaşı" haberi Ötüken'de yayılmıştı.	BÖ
AH ÇEKMEK DEYİMCE	Derin bir keder veya özlemle içten gelerek ah demek.	Koparmış ama kızın yüzüne bakmasıyla ah çekip yıkılması bir olmuş.	DK
AH ETMEK DEYİMCE	1) Acı ile içini çekmek. 2) mec. İlenmek.	Ağaç ah edip ağladı.	RA
AKIL (US) VERMEK DEYİMCE	Akıl öğretmek.	Gücenoglu! Bu ne yara? /Güneş doğmuş sanki kara. / Buncalayın dertli ere / Ulu Tanrı us mu verir?	DK
AKIL ALMAMAK DEYİMCE	İnanılacak gibi olmamak, akla uygun gelmemek.	Ay Hanım aklın almayacağı kadar güzeldi.	BD
AKIL ERDİRMEK DEYİMCE	Ne olduğunu anlamak, sırrını çözmek.	Edebî taraf, bedii unsur gibi yüksek kıymetlere akıl erdiremem.	RA
AKIL ETMEK DEYİMCE	Herhangi bir önlem veya çareyi zamanında düşünmek.	Uzun zamandır içmeden, içmeyi akıl etmeden elinde tuttuğu ayran tasıyla, anlatılanları dinliyordu.	DK
AKIL ÖĞRETMEK DEYİMCE	Birine nasıl davranacağını göstermek, yol göstermek, akıl vermek.	İşbara Alp'ın kızı kendisine akıl öğretiyordu.	BÖ
AKIL SIR ERMEMEK DEYİMCE	Bir işin niteliğini, gizli yönlerini anlayamamak.	Sözün kıyası; akıl, sır erer kimseler değildir.	DK

AKILDA KALMAK DEYİMCE	Akılda yer etmek, unutulmamak.	Beşerî Şef, insanlara kolay ve rahat bir hayat yaşatmak gayesini güttüğünden, numaraların akılda kalmasını zorlaştıracak bu teklifi kabul etmedi.	ZV
AKIP GİTMEK DEYİMCE	Çabuk geçmek.	Sonra tek ata Yamtar bindirilmiş olduğu ve Gök Börü'nün kolunda Böğü Alp olduğu halde tutsak kafilesi güneye doğru akıp gitti.	BÖ
AKLA GELMEK DEYİMCE	Hatırlamak.	Göktaş'la Sungur akıllarına geldikçe güreşiyorlar, kılıç oyunu yapıyorlar, taş yarıştıyorlardı.	BÖ
AKLI (BİR ŞEYE) TAKILMAK DEYİMCE	Zihni bir şeyle sürekli olarak uğraşmak.	Bir aralık aklına takılan bir noktayı çözmek için Selim'in dolabını açarak tabancasının orada olup olmadığına baktı.	RA
AKLI (USU) BAŞINA GELMEK DEYİMCE	1) Davranışlarının yanlışlığını sezerek doğru yolu bulmak 2) Ayılmak, kendine gelmek.	Bununla usun başına gelir.	BÖ
AKLI ALMAMAK DEYİMCE	1) Biri bir şeyi anlayamamak, kavrayamamak. 2) Bir şeyin olabileceğine inanmamak. 3) Uygun bulmamak.	Çünkü aklın almayacağı, gözlerin inanamayacağı müthiş bir manzara ile karşılaşmıştı.	ZV
AKLI BAŞINDA DEYİMCE	1) Davranışları akıllıca olan. (DS)	Aklı başında pek çok kimse kendi hayatını kurtaracak ameliyattan ürküp yaptırmaz.	RA

AKLI BAŞINDAN GİTMEK DEYİMCE	Çok sevinçten veya çok korkudan ne yapacağını şaşırarak.	Burkay'ın aklı başından gitti.	RA
AKLI BAŞKA YERDE OLMAK DEYİMCE	Başka şeyler düşünmek.	Aklı başka yerde, başka şeylerde idi.	DK
AKLI ERMEK DEYİMCE	1) Anlayabilmek 2) Akılca olgunlaşmak.	Sançar'ın işlerine akıl ermez.	BÖ
AKLI FİKRİ BİR ŞEYDE OLMAK DEYİMCE	Düşüncesini bir konuda yoğunlaştırmak.	Deli Ersegün'ün aklı fikri kaçmakta idi.	BD
AKLI KARIŞMAK DEYİMCE	Ne yapacağını bilememek, şaşırarak, bocalamak.	Bir an aklı karıştı.	DK
AKLI KESMEMEK DEYİMCE	1) Anlayamamak, idrak edememek. 2) Sonucu tahmin edememek.	Böyle geride kalmakla Ay Hanım'ı görebileceğini aklı kesmediği için sıkılıyor, fakat elinden bir şey gelmiyordu.	BD
AKLINA BİR ŞEY GELMEK DEYİMCE	Hatırlamak.	Pars, aklına bir şey gelmiş gibi birden dönerek gitmekle olan Çin beğine bağardı.	BÖ
AKLINA ESMEK DEYİMCE	Daha önce düşünmemiş olduğu şeyi birden yapmaya karar vermek.	Çalık, onbaşının bu hediyeyi nereden aklına eserek verdiğini düşünmedi.	BÖ
AKLINA GELEN BAŞINA GELMEK DEYİMCE	Olmasından korktuğu durumun kötü etkisine uğramak. (DS)	Fakat Çakır'ın aklına gelen, başına gelmekte de gecikmedi.	DK
AKLINA GELMEK DEYİMCE	1) Hatırlamak, anımsamak 2) Bir şeyi yapmayı düşünmek, tasarlamak.	Birden aklına geldi.	DK

AKLINA GETİRMEK DEYİMCE	1) Hatırlatmak. 2) Olabileceğini düşünmek.	Bir üste karşı yapılan bu saygısızlık daha birkaç gün öncesine kadar onun asla bağışlamayacağı, hele bizzat kendisi tarafından yapılacağını aklına bile getiremeyeceği bir davranıştı.	RA
AKLINA KOYMAK DEYİMCE	1) Bir şeyi yapmaya kesin olarak karar vermek 2) Çok istemek.	Şen-king, Almıla ile evlenmeği aklına koymuştu.	BÖ
AKLINA YATMAK DEYİMCE	Doğru olduğunu kabul etmek.	Yamtar'ın aklı bu işlere bir türlü yatmıyordu.	BÖ
AKLINDA KALMAK DEYİMCE	1) Hatırlamak. 2) Unutamamak.	Bir tanesi aklında kaldı.	RA
AKLINDAN ÇIKMAK DEYİMCE	Unutulmak.	İşlerin düzeni bozulunca İsa Beg'in kendisiyle yaptığı o heyecanlı konuşma hiç mi hiç aklından çıkmamıştı.	DK
AKLINDAN GEÇİRMEK DEYİMCE	Bir şeyi yapmayı düşünmek, tasarlamak.	Enerjik bir zihin hamlesiyle eskiden az veya çok gönül yakınlığı duyduğu bütün sevgilileri aklından geçirdi.	RA
AKLINI BAŞINA ALMAK (TOPLAMAK, DEVŞİRMEK) DEYİMCE	Akılsızca davranışlarda bulunmaktan kendini kurtarmak.	Artık aklını başına devşirmenin zamanı geldi.	DG

AKLINI BAŞINDAN ALMAK DEYİMCE	Bir şey birini düşünemeyecek bir duruma getirmek, çok şaşırtmak.	Bu bakışla onun aklını başından aldı.	RA
AKLINI ÇELMEK DEYİMCE	1) Niyetinden, kararından caydırmak. 2) Ayartmak, baştan çıkarmak.	Sonra bir gün Karaman'dan bir fakı gelip kocamın aklını çeldi.	DK
AKLINI KARIŞTIRMAK DEYİMCE	Birini ne yapacağını bilemez duruma getirmek, şaşırtmak, bocalatmak.	Fakat düşenin üzerine eğilip yüreğinin çırpınısını, soluk alışını dinleyen yaverin: "Yaşıyor, fakat uyuyor" demesi aklını büsbütün karıştırdı.	DG
AKLINI KULLANMAK DEYİMCE	İyice düşünüp taşınarak hareket etmek.	Aklını kullan...	RA
AKLINI OYNATMAK DEYİMCE	Çıldırmaq.	Daha iki yıl önce Uzguroğlu Ahmed aklını oynatıp öldü.	DK
AKLINI YORMAK DEYİMCE	Hatırlamaya çalışmaq, zihnini zorlamak.	Deli Kurt, fazla zihin yormadı.	DK
AKLININ UCUNDAN BİLE GEÇMEMEK DEYİMCE	Hiçbir biçimde düşünmemek.	Selim Pusat, doktor arkadaşının sözleriyle şimdiye kadar aklının ucundan bile geçmeyen bir konu ile temasa gelmiş ve hiç bilmediğı şeyleri öğrenmişti.	RA
AKŞAMI BULMAK (ETMEK) DEYİMCE	Akşamlamak, günü bitirmek.	Beyninde bu hesaplaşmayı yaparak akşamı ettiğı zaman artık bitkinliğinin geçtiğini anlamıştı.	RA

<p style="text-align: center;">ALAŞAĞI ETMEK DEYİMCE</p>	<p>1) Yetkilerini elinden alıp birini yerinden uzaklaştırmak, atmak, kovmak. 2) Kapıp yere vurmak. 3) mec. Kötülemek, değersiz göstermek.</p>	<p>Apostol'u da alaşağı etmişler...</p>	<p style="text-align: center;">ZV</p>
<p style="text-align: center;">ALBİZ ALSIN DEYİMCE</p>	<p>Herhangi bir iş yolunda gitmediğinde söylenen söz grubu. (Bu öbek sözlüklerde deyim olarak kabul edilmemiş. Ancak “şeytan görsün yüzünü”, “şeytan kulağına kurşun” gibi öbekler deyim olarak sözlüklerde yer almıştır. “albız alsın” kelime grubu H. N. Atsız’ın kullandığı deyimlerden biridir.)</p>	<p>Sonra elini dizine vurarak bağırdı: - Tuuh! Albız alsın. Ben bunlardan kendime biraz et isteyecektim.</p>	<p style="text-align: center;">BÖ</p>
<p style="text-align: center;">ALEM YAPMAK DEYİMCE</p>	<p>Zevk ve eğlence toplantısı yapmak. (DS)</p>	<p>Yine böyle bir alem yapmaya hazırlanırken bir mendeburdun getirdiği haber üzerine her şey allak bullak oldu.</p>	<p style="text-align: center;">DK</p>
<p style="text-align: center;">ALET ETMEK DEYİMCE</p>	<p>Bir kimseyi hoş olmayan bir işte aracı olarak kullanmak.</p>	<p>Savcı akla gelmez uydurmalar ve yakıştırmalarla dolu iddianamesini okuduğu zaman sanıklar memlekette krallığı geri getirmek için gizli cemiyet kurmak ve orduyu buna âlet etmekle suçlandırıldıklarını öğrendiler.</p>	<p style="text-align: center;">RA</p>
<p style="text-align: center;">ALICI ÇIKMAK DEYİMCE</p>	<p>1) Müşteri olmak. 2) İstemek, talip olmak.</p>	<p>Epey bekledikten sonra koyunlara bir alıcı çıktı.</p>	<p style="text-align: center;">BÖ</p>

ALICI GÖZÜYLE BAKMAK DEYİMCE	İnceden inceye gözden geçirmek.	Geldi geleli ilk defa çevresine alıcı gözüyle baktı.	RA
ALIP VEREMEMEK DEYİM	Anlaşmamak, çekememek, geçinememek.	Seninle alıp veremediği neydi?	DK
ALKIŞ KOPMAK DEYİMCE	Birdenbire güçlü bir biçimde el çırpılmak.	İlânasam sözünü bitirmeden çılgınca bir alkıştırdı koşturdu.	DG
ALLAH İYİLİĞİNİ VERSİN DEYİM	Karşısındakine yumuşak, onu kırmayacak şekilde tepki göstermek için söylenen kelime grubu.	Satı Kadın, Çakır'a söz yetiştiremeyince: - Allah iyiliğini versin, dedi.	DK
ALLAK BULLAK OLMAK DEYİM	Altı üstüne gelmek, karmakarışık olmak. (DS)	Bunları hatırlayınca Pusat'ın beyni allak bullak oldu.	RA
ALT ETMEK DEYİMCE	Üstünlük sağlamak, yenmek.	Fakat az sonra Onbaşı Sançar'ın kahkahasını alt eden birçok kahkahalar daha yükseldi.	BÖ
ALT OLMAK DEYİMCE	Yenilmek.	Kim alt olursa o taraf yenilmiş olur!	BÖ
ALT ÜST ETMEK DEYİMCE	1) Alt yüzünü üst yüzüne getirmek. 2) Çok karışık duruma getirmek, düzenini bozmak. 3) Yıkmak, harap etmek. 4) huzursuz etmek, rahatsızlık vermek.	Yoksa Çin'i altüst edecekti.	BÖ
ALTINI ÜSTÜNE GETİRMEK DEYİMCE	1) Bir şey bulmak için aramadık yer bırakmamak. 2)Söz veya tutumuyla çevreyi birbirine düşürmek, karmakarışık etmek.	Çin'in altını üstüne getireceğimizi anlayınca Kağan'ı ağıladı.	BÖ

AMAN VERMEK DEYİM	Canını bağışlamak, öldürmemek.	Kendi köylerinde birbirlerinin aman vermez rakibi oldukları halde obaya gidince Türkmen çocuklarına karşı birleşiyorlardı.	DK
ANADAN DOĞMA (OLMAK) DEYİM	1) Çırlıçiplak 2) Doğuştan. (DS)	Acunda var nice çeri / Kimi üstün, kimi geri / Kür Şad adlı Gök Türk eri / Anadan doğma çeridir.	BÖ
ANASINDAN EMDİĞİ SÜT BURNUNDAN (FİTİL FİTİL) GELMEK DEYİM	Bir işi yaparken çok sıkıntı çekmek.	Anamızdan emdiğimizi burnumuzdan getirdi.	DK
ANLAMAZLIKTAN GELMEK (ANLAMAZLIĞA VURMAK) DEYİMCE	Bir şeyi anladığı hâlde anlamamış gibi davranmak.	Ayşe, baş muavinin imasını anlamazlıktan geldi.	RA
ANT İÇMEK DEYİMCE	Bir şeyi yapmaya veya yapmamaya söz vermek, yemin etmek.	İki kağan birbirine yağlık etmeyeceklerine and içsinler.	BÖ
ANT VERDİRMEK DEYİMCE	1) Ant içmesini sağlamak. 2) Herhangi bir şeyi yapmaması için söz almak.	İkincisi de üç güne kadar en yiğit, en güvenilir arkadaşlarınızı, yakınlarınızı ihtilâle çağırıp ant verdirmek!	BÖ
ANT VERMEK DEYİMCE	Allah aşkına, çocuklarının başı için vb. sözlerle karşısındakini bir şeye zorlamak.	Peygamber üzerine ant veriyorsun?	DK
APIŞIP KALMAK DEYİMCE	Ne yapacağını bilemez duruma gelmek.	Apışıp kaldılar.	ZV
ARADAN ÇEKİLMEK DEYİMCE	1) Ara bulucu olmaktan vazgeçmek. 2) Herhangi bir iş yapılırken işi başkalarına bırakmak, ilişğini kesmek.	Aradan çekil, onu bana bırak!	DK

ARASI (ARALARI) AÇILMAK (AÇIK OLMAK, BOZULMAK) DEYİMCE	Arkadaşlıkları sarsılmak, arkadaşlık bağları kopmak, birbirine darılmak.	Fakat mademki İranlılarla aramızın açılacağı bahis konusu oluyor, bütün ihtiyaç tedbirlerini alarak müdafaa planlarımızı hazırlamaya mecburuz.	ZV
ARAYA GİRMEK DEYİMCE	1) İki kişinin arasındaki bir işe karışmak. 2) İki kişiyi uzlaştırmaya çalışmak. 3) Bir iş yapılırken ona engel olacak başka bir şey çıkarmak.	Çalık araya girdi.	BÖ
ARAYI AÇMAK DEYİMCE	1) Aradaki uzaklık artmak. 2) mec. Görüşmemek.	İlk anlarda başa geçen Deli Kurt gittikçe arayı açarak birinci oldu.	DK
ARDINA (ARKASINA) DÜŞMEK DEYİMCE	Arkasından gitmek, peşini bırakmamak.	Fu-lin de Bağa Tarkan'ın ardına düşmüş, yürümekte idi.	BÖ
ARDINDAN KOŞMAK DEYİMCE	1) İş yaptırmak için birinin arzusunu kollamak, görüşme fırsatı aramak. 2) Birine çok ilgi duymak.	O şey, senin yıllardır ardında koştuğun düşünce idi.	BD
ARKA ARKAYA VERMEK DEYİMCE	Birbirini korumak için birleşmek, destek olmak, dayanışma.	Arka arkaya vermişlerdi.	DK
ARKADA BIRAKMAK DEYİMCE	1) Bir şeyden epey uzaklaşmış bulunmak. 2) Zaman veya düşünce bakımından geçmişte bırakmak.	Birkaç saat sonra 21'inci yüzyıla girerek bir devri arkada bırakmış olacağız.	ZV

ARKADAN VURMAK DEYİM	Bir kimse kendisine güvenen ve inanan birine gizlice kötülük etmek.	Niyetleri Kore'den yürüyerek Mançurya ve Moğolistan yolu ile Türkistan'a inmek, büyük dostumuz Rusya'yı arkadan vurmak ve Turan İmparatorluğunu yeniden kurmaktır.	ZV
ARKASI KESİLMEK DEYİMCE	Tükenmek, son bulmak.	Onbaşı Sançar gülmeğe başladı mı, hele yere yuvarlandı mı artık bunun arkası kesilmezdi.	BÖ
ARKASINI (BİR ŞEYE) VERMEK DEYİMCE	Dönmek.	Arkalarını duvarın burçlarına vermişler, kendilerinin on misli Çinli ile vuruşuyorlardı.	BÖ
ARKASINI GETİREMEMEK DEYİMCE	Başladığı bir işi sürdürüp sona erdirememek.	Sözünü kesip de arkasını getiremeyince Satı Kadın sordu.	DK
AŞAĞI KALMAMAK DEYİMCE	Herhangi bir nitelik bakımından geri olmamak.	İlk oklarını, Rum askerlerinden aşağı kalmayan bir ustalıkla atmışlardı.	DK
AŞIK ATMAK DEYİM	1) Yarış etmek, yarışmak 2) Boy ölçüşmek.	Bunca kere Azrail'le aşık attıktan sonra adımızı ödleğe çıkarsa bizi ilk önce sen sopa ile kovarsın da yeryüzündeki biricik anamızdan da oluruz...	DK
AŞKA DÜŞMEK DEYİMCE	Âşık olmak.	O füsunkâr ve güzel gözleri her kalbi deşen / Öyle bir nazlı kızın aşkına düştüm ben ki...	RA

AŞKA GELMEK DEYİM	Bir şeyi yapmak için büyük bir istek duymak, coşmak, coşkunluk göstermek.	Aşka gelerek elindeki şarap tasını "yaşa be vezir" diye haykırarak İlanasam'ın başına fırlattı.	DG
AT TEPMEK DEYİMCE	Atla hızlıca ilerlemek.	Yıldırım hızıyla düşmana doğru at teptiler.	DK
ATBAŞI (BERABER) GİTMEK(KOŞMAK) DEYİM	Eşit durumda olmak.	Türe Tigin'le Onbaşı Yağmur at başı beraber koşuyorlar ve Sançar'a yetişiyorlardı.	BÖ
ATEŞ ALMAK DEYİMCE	1)Yanmak, tutuşmak. 2) Ateşli silah patlamak. 3) mec. Coşmak. 4) mec. Telaşlanmak, heyecanlanmak. 5) mec. Öfkelenmek. 6) mec. Acele davranmak, acele etmek.	Kıral Hazretleri edebi sanatlarının en incisini yaparak cihana ve insanlığa parlak bir ufuk daha açmışlardır, dedi çünkü atılan ok bir geyik yavrusunu vurup kayaya saplanırsa, bu kaya çakmak taşından yapıldığı için ateş alırsa, geyik okla delinmiş olduğu halde okun hızından dolayı elli defa dönerse hiç şüphesiz kebab olur.	DG

<p style="text-align: center;">ATEŞİ KÜLLENMEK DEYİM</p>	<p>Sıkıntıdan kurtulmak.</p>	<p>Hatta anası bile bir defa ona evlenmesini söylemiş, fakat Urungu o kadar kesin olarak reddetmişti ki anası da bir daha bunu kurcalamamış, Urungu yirmi yıl kadınsız yaşamış, gönlünde ölen karısının hayali silindiği, ateşi küllendiği halde hatırasına saygı göstermekte devam etmişti.</p>	<p style="text-align: center;">BD</p>
<p style="text-align: center;">AV AVLAMAK KUŞ KUŞLAMAK DEYİMCE</p>	<p>Av yapmak.</p>	<p>Av avlarlar, kuş kuşlarlar, kırmızı yaparlar, koyun, dana keserlerdi.</p>	<p style="text-align: center;">BÖ</p>
<p style="text-align: center;">AYAĞA FIRLAMAK DEYİMCE</p>	<p>Hızla ayağa kalkmak.</p>	<p>Birden deliliği tutarak ayağa fırladı.</p>	<p style="text-align: center;">DK</p>
<p style="text-align: center;">AYAĞA KALKMAK DEYİMCE</p>	<p>1) Ayakları üzerinde durmak, dikilmek 2) Hasta iyi olmak, iyileşmek. 3) Saygı göstermek için oturma durumundan ayaküzeri durumuna geçmek. 4) Harekete geçmek. 5) İsyan etmek. 6) mec. Telaşlanmak, telaşa kapılmak, heyecanlanmak.</p>	<p>Top gibi zıplayarak ayağa kalkan Çakır, çevik bir hareketle kepeneğini sırtından attı.</p>	<p style="text-align: center;">DK</p>

AYAKTA TUTMAK DEYİM	1) O şeyin sürekliliğini sağlamak. 2) Bozulmasına, yıkılmasına, çökmesine engel olmak. 3) Bir kuruluşun yaşamasını sağlamak.	Sultan Hamit'in siyâsi idamlar yapmadan otuz yıl ayakta tuttuğu imparatorluğu hürriyetçi takım siyâsi idamlar, korkunç istibdatlar arasında ve on yılda tasfiye ettiler.	RA
AYRI DÜŞMEK DEYİMCE	1) Birbirinden uzakta kalmak 2) mec. Uyuşmamak.	Ordusundan ayrı düşmüş.	DK
AZ BUZ OLMAMAK DEYİMCE	Bir şey azımsanacak kadar olmamak.	Fakat milyonlarca balığın soğuk denizlerde üşmesi az buz felaket değildi.	ZV
AZ KALDI (AZ KALSIN) DEYİMCE	1) Bir işin gerçekleşmesi söz konusuken gerçekleşmemesi durumunda kullanılan bir söz 2) Bir işin gerçekleşmemesi söz konusuken gerçekleşmesi durumunda kullanılan bir söz.	Az kalsın oğlunu tanımayacaktın...	DK
AZAP DUYMAK DEYİMCE	Acı çekmek, üzölmek.	Selim, korkunun ve korkağın her türlüünden iğrendiği için koluna bu yabancı kızın yapışmış olmasından büyük bir azap duyuyor, ruhunun yalnızlıktan duyduğu tatlı ürpertiye bozan bu mahlûku bir an önce evine götürüp bırakmaktan başka bir şey düşünmüyordu.	RA

AZAP VERMEK DEYİMCE	Acı çektirmek, üzme.	Selim'e azap veren şey, o kendinden geçişin zamanını hatırlayamamaktı.	RA
BABANA RAHMET DEYİM	tkz. Yapılan bir iş, bir davranış karşısında “Allah senden razı olsun” anlamında kullanılan bir söz.	Hay atana rahmet Çakır Ağa!	DK
BAĞLI KALMAK DEYİMCE	Uymak, tabi olmak.	Kalben ve hissen askerliğe bağlı kalmış, fakat bu çirkef asırda bazı askerlerde bile askerlik ruhunun tavsadığını görerek en derin yerinden incinmişti.	RA
BAĞRINA BASMAK DEYİMCE	1) Kucaklamak. 2) Biriyle ilgilenerak onu koruyup kayırmak, yetiştirmek.	Çakır'ı öz oğlu gibi bağrına basmış, Çakır da onu öz ana gibi sevip saymıştı.	DK
BAHİS AÇMAK DEYİMCE	Belli bir konuda konuşmaya başlamak.	Bu bahis açılırsa Deli Kurt'un kim olduğu ortaya çıkar da başlıca felaket gelir diye bir kaygısı vardı.	DK
BAHTI KARA OLMAK DEYİMCE	Sürekli olarak talihi yaver gitmemek, mutsuz olmak.	Sen bahtı kara olarak doğdun.	BD
BAKIŞ FIRLATMAK DEYİMCE	Hızlıca bir yere, kişiye bakmak	Kendisini bir aralık bir tümsekte bulan Deli Kurt, sağ kanada çabuk bir bakış fırlattı.	DK
BARDAKTAN BOŞANIRCASINA YAĞMAK DEYİMCE	Yağmur çok şiddetli yağmak.	Yıldırımlar ortalığı inletmeğe, yağmur bardaktan boşanırcasına yağmağa başladı.	BÖ

BASKI YAPMAK DEYİMCE	1) Bir kimseyi bir işi yapmaya zorlamak, zor kullanmak. 2) sp. Oyuncunun rahat hareket etmesini engellemek.	İdarenin bariz bir şekilde yaptığı baskıya rağmen dostluk hislerini göstermekten çekinmediler.	RA
BASKIN VERMEK DEYİMCE	Ani ve habersiz girmek, saldırıda bulunmak.	Çin ordusunun yarısı Türkeli'ne baskın vermek üzere ayrılmıştı.	BÖ
BASKINA UĞRAMAK DEYİMCE	1) Düşmanın beklenmedik bir saldırısıyla karşılaşmak. 2) Bir yerde suçüstü yakalanmak 3) Beklenmedik bir zamanda konuklar gelmek.	Sanki baskına uğramış gibi dikildi ve kılıcına el attı.	BÖ
BAŞ BAŞA BIRAKMAK DEYİMCE	Birinin, bir şeyle veya bir kimseyle yalnız kalmasını sağlamak.	Çünkü Yamtar güreşe girince Kıtayla kapışmış, Yumru'yu Tibetli baş başa bırakmıştı.	BÖ
BAŞ BAŞA KALMAK DEYİMCE	Biriyle veya bir şeyle yalnız kalmak.	Talihsiz şehzade kendisi değil, doğacak çocuğunu düşünmüş, kendisi mukadderatı ile baş başa kalmak üzere iken, elinde kalan bütün akçayı Hasan Çelebi'ye vererek beynine ve yüreğine işleyen şu sözleri söylemişti.	DK
BAŞ BAŞA OLMAK DEYİMCE	Birlikte bulunmak, beraber yaşamak.	Belki şimdi yeni sevgiliyle baş başadır.	BÖ
BAŞ BAŞA VERMEK DEYİMCE	1) İki veya daha çok kimse bir kenara çekilip konuşmak. 2) Dayanışmak	İkisi baş başa verip Bala Hatun'u nasıl kaçırıp saklayacaklarını tasarlamışlardı.	DK

BAŞ DÖNDÜRMEK DEYİMCE	Başarıdan, gururdan, sevinçten çok mutlu duruma getirmek, aşırı heyecanlandırmak.	Şimdi kaval çalmıyor, en keskin şaraptan daha çok baş döndüren sesiyle, büyüğü bir sesle türkü söylüyordu.	DK
BAŞ EĞMEK DEYİMCE	1) Saygı göstermek için baş eğerek selamlamak. 2) Direnmekten vazgeçip buyruk altına girmek.	Çakır, elini bağrına basarak baş eğip selamladı.	DK
BAŞ ETMEK DEYİM	1) Gücü yetmek. 2) Başarı kazanmak.	Çinliler bu yüzden kağanlığı ona yakıştırmış olacaklar ki yakalamak için saldırıyorlar, fakat baş edemiyorlardı.	BÖ
BAŞ GÖSTERMEK DEYİMCE	Belirmek, ortaya çıkmak, zuhur etmek, vuku bulmak.	Sarayda da bir telâş baş göstermişti.	BÖ
BAŞA ÇIKMAK DEYİM	Güçlükler çıkararak biriyle olan işini, kendi istediği yolda sonuçlandırabilmek.	Çin'deki yüz bin Türk bunlarla başa çıkamazdı.	BD
BAŞA GEÇMEK DEYİMCE	1) Bir kişi, en üstün yeri almak. 2) Bir konu önemce ilk sıraya gelmek.	Sonra Bağatur Sibi Kağan, ondan sonra da Sır Yabgu Kağan başa geçti.	BD
BAŞA GELMEK DEYİMCE	Kötü bir durumla karşı karşıya kalmak.	Gerçi o bir hastalıktır, ama bazı çocuk hastalıkları gibi herkesin başına gelen cinstendir.	RA

<p style="text-align: center;">BAŞARI GÖSTERMEK (KAZANMAK) DEYİMCE</p>	<p>Başarmak.</p>	<p>Bu kadar basit düşünceli bir kadın kendisine amirlik edecek, derslerinde başarı gösterip göstermediği hakkında gizli rapor yazarak kendi mukadderatını tayin edecek ve yüzlerce genç kızın sağlam seciye ve ahlâkla yetişmesini sağlayacaktı, ister istemez gülümseyerek: - Müdür Hanım! Bilmediğiniz bir şey hakkında nasıl hüküm verebiliyorsunuz? diye sordu.</p>	<p style="text-align: center;">RA</p>
<p style="text-align: center;">BAŞI BELAYA GİRMEK (UĞRAMAK) DEYİMCE</p>	<p>Sıkıcı, üzücü bir durumla karşılaşmak.</p>	<p>Fakat az kalsın Deli Kurt'un başı belaya giriyordu.</p>	<p style="text-align: center;">DK</p>
<p style="text-align: center;">BAŞI DÖNMEK DEYİMCE</p>	<p>1) İnsana, eşyanın dönmesi, ayağının altından yerin çekilmesi vb. bir duygu gelmek. 2) Sıkıntı yaratan bir durum karşısında bunalmak. 3) Görkemli bir şey karşısında şaşırarak 4) Para veya makam sebebiyle şaşırıp şımarmak.</p>	<p>Bunu ayran sanan ve içinde yine o eski yanıklığı duyan Deli Kurt, serinlemek için bir dikişte içince tuhaf bir şekilde başı dönerek: - Bu nedir? diye sordu.</p>	<p style="text-align: center;">DK</p>
<p style="text-align: center;">BAŞINA (...) GELMEK DEYİMCE</p>	<p>Kötü bir durumla karşı karşıya kalmak.</p>	<p>Beğ oğlu, çekil git, başına bela gelir, sana kötülük etmek istemem demiş.</p>	<p style="text-align: center;">DK</p>

BAŞINA BELA OLMAK (KESİLMEK) DEYİMCE	Sıkıntı vermek, tedirgin etmek, musallat olmak.	Günün birinde Çin'in başına belâ olacak bu Türkler'i yok etmek için Çin kağanına türlü tasarılar vermişse de bir sonuç alamamıştı.	BÖ
BAŞINA BUYRUK DEYİMCE	Kimseden izin almaksızın dilediğini yapan (DS)	Kimseden izin almaksızın dilediğini yapan bu uzun ve çetin yaşayıştan sonra Börü ve onbaşı Örlenle kan kardeşi olarak birleşmişler, dağınık Türkeli'nde kendi başlarına buyruk bir oba kurmuşlardı.	BD
BAŞINA DİKMEK DEYİMCE	1) Birini veya bir şeyi korumak için bir kimseyi görevlendirmek. 2) Bir içeceği kabı yukarı kaldırarak sonuna dek içmek.	Kağan benim başıma binbaşı olarak Şenking'i dikti.	BÖ
BAŞINA GEÇMEK DEYİMCE	1) Görevi altında bulundurmak. 2) Bir işin yönetimini ele almak. 3) Bir işi yapmaya başlamak. 4) Bir şeyin etrafında toplanmak, yer almak.	Kür Şad ve Tunga Tigin kendi tümenlerinin başına geçmişlerdi.	BÖ
BAŞINA İŞ AÇMAK DEYİMCE	Uğraştırıcı ve üzücü bir işin çıkmasına yol açmak	Bu Hatun bir şehzade doğurmuş olabilir, bu meçhul şehzade gününün birinde devletin başına iş açabilirdi.	DK

BAŞINA VURMAK DEYİMCE	1) İçki, gaz veya sıcak baş ağrısı yapmak. 2) Dayanamaz olmak. 3) Ne yapacağını bilemez hâle gelmek.	Vezirler söz söylerken kıral durmadan şarap içmiş, şarabın sıcaklığı başına vurmuştu.	DG
BAŞINDAN AŞAĞI KAYNAR SU GIYMEK DEYİM	Üzüntülü veya kötü bir olay karşısında birdenbire büyük bir sıkıntı duymak.	Şen-king bu sözleri işitince başından aşağı kaynar su giymiş gibi oldu.	BÖ
BAŞINDAN GEÇMEK DEYİMCE	Daha önce aynı duruma uğramış olmak.	Başımızdan neler geçtiğini bir bilsen...	DK
BAŞINDAN SAVMAK DEYİMCE	Bir istekte bulunanı sözde bir sebeple uzaklaştırmak.	Böylelikle onu başından mı savmak istiyor?	BÖ
BAŞINI BELAYA SOKMAK DEYİMCE	Birini, kötü sonuçlar verecek bir duruma itmek.	Defol, git de başımı belâya sokma...	RA
BAŞINI DÖNDÜRMEK DEYİMCE	1) Mutluluktan yarı sarhoş duruma getirmek. 2) Kendine hayran bırakmak.	Bu kırmızı suda öyle bir hassa var ki insanın biraz başını döndürüyor; içine bir neşe veriyor.	DG
BAŞINI EZMEK DEYİM	Bir daha kötülük edemeyecek duruma getirmek.	Bu engeller Çin kağıdı ile Çin çerisinin bu azlıkla o çokluğu yenmek için çokluğun başını ezmek gerek.	BÖ
BAŞINI UÇURMAK DEYİMCE	Kellesini uçurmak.	Onun kılıçla başını uçurmalı yahut okla göğsünü delmeli.	BÖ
BAŞININ ÇARESİNE BAKMAK DEYİMCE	Kimseden yardım görmeden kendi işini kendi yapmak.	Başının çaresine bak ve beni yalnız bırak!	ZV

BAŞSAĞLIĞI DİLEMEK DEYİMCE	Ölen bir kimsenin yakınlarını ziyaret ederek ilgi ve yakınlık belirten sözler söylemek.	Yanında azaplar ve yük atları olduğu halde tımarları birer birer dolaşıyor, şehit sipahilerin ailelerine baş sağlığı diliyor, şehitlerin on altı yaşını geçmiş oğlu veya kardeşi varsa kadıların huzurunda hemen tımar senetlerini yazdırıyordu.	DK
BAŞSIZ KALMAK DEYİMCE	1) Yöneticisi, başkanı bulunmamak 2) Büyüğünü yitirmek.	Çuluk Kağan öldü mü? / Türkler başsız kaldı mı? / Korkak Çinli güldü mü? / Parçalanır yürekler!	BÖ
BAŞTA (BAŞINDA) BULUNMAK DEYİMCE	Bir işin yöneticisi olmak.	Çünkü gün doğarken gelen onbaşı, İşbara Han çerisinin gelmekte olduğunu, fakat çok sayrı olduğu için İşbara Han'ın bu çerinin başında bulunmadığını bildiriyordu.	BÖ
BAŞTA GELMEK DEYİMCE	Önde olmak, üstün durumda olmak.	Sevdiği büyük askerler arasında Mete başta gelirdi.	RA
BAŞTAN ÇIKARMAK DEYİM	1) Kötü yola sürüklemek, doğru yoldan saptırmak. 2) Karşı cinsi bir ilişkiye ikna etmek	Sen de Onbaşı Sançar'ı mı baştan çıkardın?	BÖ
BAŞTAN ÇIKMAK DEYİM	Ahlaki bozulmak, doğru yoldan ayrılıp uygunsuz işlere yönelmek.	Türk erleri Çinli avratlara aldanıp baştan çıkıyorlarsa yalnız Çin karılarına sopa atıp Çin erkeklerini öldürmekle iş bitmez.	BÖ

<p style="text-align: center;">BAYGINLIK GEÇİRMEK DEYİMCE</p>	<p>1) Bayılmak. 2) mec. Çok heyecanlanmak, telaşlanmak. 3) mec. çok sıkılmak.</p>	<p>Elmayı başına yiyen Ahmet Erim Yalman "yandım" diye haykırarak baygınlık geçirirken ötekiler, endişeli gözlerle birbirlerine bakmaya Şefin bu halinden ve hele manasını anlamadıkları "naşol" feryadından ürkmeye başladılar.</p>	<p style="text-align: center;">ZV</p>
<p style="text-align: center;">BAYRAK AÇMAK DEYİM</p>	<p>1)Gönüllü asker toplamaya girişmek. 2) Bir ülkü yolunda toplanmaya çağırarak.</p>	<p>Gök Türk devletini kurmak için bayrak açan bir tegine rastlarsa ona uyacak, rastlamazsa Ötüken'e kadar uzanarak bu kutlu yurdu görecekti.</p>	<p style="text-align: center;">BD</p>
<p style="text-align: center;">BEL BAĞLAMAK DEYİM</p>	<p>Birisinin kendisine yardımcı olacağına inanmak, güvenmek.</p>	<p>Belki fazla bel bağladın şimal komşuna, / Biz güleriz Cermenliğin kuduruşuna, / Tanıyoruz Atilla'dan beri Cermeni, / Farklı mıdır Prusyalı yahut Ermeni?</p>	<p style="text-align: center;">YS</p>
<p style="text-align: center;">BELA ARAMAK DEYİMCE</p>	<p>Kavga çıkarmak için fırsat kollamak.</p>	<p>Belâ arıyor gibi bakışları vardı.</p>	<p style="text-align: center;">BD</p>
<p style="text-align: center;">BELA BULMAK DEYİMCE</p>	<p>Hak ettiği cezayı görmek.</p>	<p>Bir gülüşten ne çıkar, ne çıkar ağlamaktan? / Kullar kancıklık eder, bela bulursun Hak'tan. / Gün olur ki bir yudum su ararsın bataktan, /Gün olur ki bir tutam tuz bulunmaz aşında.</p>	<p style="text-align: center;">YS</p>

BELA KESİLMEK DEYİMCE	Birisine sıkıntı ve eziyet vermek, musallat olmak	Kışı burada geçirmek için söz vermese şimdi Ötüken’de olacak; başına bu Çinli güzel belâ kesilmeyecekti.	BÖ
BELAYA ÇATMAK (GİRMEK, UĞRAMAK) DEYİMCE	Beklenmedik bir bela ile karşılaşmak.	Birkaç defa başı belaya uğradı.	DK
BELİ BÜKÜLMEK DEYİMCE	Yaşlılık yüzünden güçsüz kalmak, bir iş yapamayacak duruma düşmek.	Çuluk Kağan ordusunda bulunmuş, Kara Kağan çağının parlak ve karanlık günlerini görmüş, çok savaflara girip çıkmış, Kara Kağan tutsak edildiği zaman onunla birlikte Çin’e götürülmüş, Kür Şad ihtilâlinde sonra yıllarca Çin zindanlarında kalmış, saçları ağarmış, fakat beli bükülmemiştir.	BD
BENZİ ATMAK DEYİMCE	Ansızın yüzünün rengi sararmak, solmak.	Şen-king’in benzi attı.	BÖ
BENZİ SARARMAK DEYİMCE	Yüzünün rengi solmak.	Bu sorgu İlânasam’ın benzini sarartıverdi.	DG
BENZİ SOLMAK DEYİMCE	Gücünü yitirmek, sağlık sorunu olmak.	Selam sana hücrelerde benzi solan genç! / Selam sana ey yılları heba olan genç!	YS
BENZİNE KAN GELMEK DEYİM	Sağlıklı duruma gelmek, canlanmak.	Üçoğul, eski yoldaşının benzine kan geldiğini, biraz kendisini toplayıp güçlendiğini görünce eğlence bahçesi sahibiyle yine konuşarak Yamtar’ı Yumru ile ikinci defa güreştirmek istedi.	BÖ

BEREKET VERSİN DEYİM	Bir kimsenin bir durumdan hoşnutluğunu anlatan söz.	Bereket versin fırtına ve kar dinmişti.	BÖ
BESMELE ÇEKMEK DEYİMCE	Bir işe başlarken “Bismillahirrahmanirrahim” sözünü söylemek.	Deli Kurt, bütün gözü pekliğinin, hatta esrikliğine rağmen bu seste cesaretini kıran bir ahenk sezdi ve kapının önünde bir anlık bir tereddüt geçirdikten sonra içinden besmele çekerek çadırın keçe kapısını aralayıp girdi.	DK
BEYNİNDE ŞİMŞEK ÇAKMAK DEYİM	1) Çok üzülme, sarsılmak. 2) Zihninde birden bir düşünce doğmak.	Bu sözler üzerine Çakır'ın beyninde bir şimşek çaktı.	DK
BEYNİNDEN VURULMUŞA DÖNMEK DEYİM	Beklenmedik bir durum karşısında olağanüstü bir üzüntü ve şaşkınlığa uğramak.	Kapıyı ağır ağır açtı ve Deli Kurt, karşısında onu görünce beyninden vurulmuşa döndü.	DK
BIÇAK ÇEKMEK DEYİMCE	Üzerindeki bıçağı birden eline alarak birine saplamaya hazırlanmak.	Aynı zamanda bıçağına el atmış fakat daha çekmeden Çingene'nin palası omzuna inmişti.	DK
BIÇAK VURMAK DEYİMCE	1) Bıçakla kesmek. 2) Bıçaklamak.	Ben de bıçağı peçeye vurunca açtım.	BD
BİLDİĞİNDEN ŞAŞMAMAK(KALMAMAK) DEYİMCE	Hiçbir etkiye aldırış etmeyerek doğru bildiği davranışı sürdürmek.	Fakat öküzler bildiklerinden şaşmıyor, ezeli ve ebedi ağırlıklarıyla battal battal yol almakta devam ediyordu.	DK

BİLEĞİNE GÜVENMEK DEYİMCE	Gücüne veya hünerine güvenmek.	Bu kadar keskin nişancı, bu kadar iyi vuruşçu olduğu, ata binince fırtına gibi koştuğu halde, yüreğine ve bileğine bu kadar güvendiği halde, karabudundan oluşu, babasının kim olduğunu bilmeyişi garipti.	BD
BİR ARAYA GELMEK DEYİMCE	Bir yerde toplanmak, buluşmak.	Bu kadar uydurma bir araya gelince onu çöp tenekesine almak icap ederken siz tutuyor, edebî değerinden bahsederek göklere çıkarıyorsunuz, insanların beynini safsatılarla doldurmak bence yanlış bir harekettir.	RA
BİR BALTAYA SAP OLMAK DEYİM	Belirli bir iş sahibi olmak. (DS)	İş, her ne olursa olsun, bir baltaya sap olmak, işsiz, güçsüz dolaşmaktan iyiydi.	RA
BİR BİÇİMİNE GETİRMEK DEYİMCE	1) Çözüm yolu bulmak. 2) Sırasını, fırsatını bulmak, punduna getirmek, en uygun durumunu yakalamak.	Biçimine getiriyor, bir okla iki kişiyi birden deviriyordu.	BÖ
BİR DERİ BİR KEMİK (KALMAK) DEYİMCE	Çok zayıf (olmak).	Arkadaşının bir deri, bir kemik kaldığını görüp bunun açlıktan ileri geldiğini anlıdan Üçoğul, bahçenin sahibi ile görüşerek yeni bir oyun yapmasını teklif etmiş, teklifi de kabul ettirmişti.	BÖ

BİR İŞ OLMAK DEYİMCE	Anlaşılmaz, bilinmeyen bir durum olmak.	Çünkü güreş alanındaki kargaşalıktan bir iş olduğunu anlayıp bakınca Yamtar'la tutuşmuş olan dört Çin güreşçisinden birinin kolu kırılmış olduğu halde dışarı çıkarıldığını gördü.	BÖ
BİR İŞARETİNE BAKMAK DEYİMCE	Bir işi yapmak için hazır beklemek.	Yüzbaşı Yağmur'un bir işaretine bakıyorlardı.	BÖ
BİR OLMAK DEYİM	Çabucak olmak.	Başladı ama susması da bir oldu.	DK
BİR TARAFA BIRAKMAK (KOYMAK) DEYİMCE	Önemsememek, benimsememek, ertelemek.	Vazife tashihi işini bir tarafa bırakmıştı.	RA
BİR TAŞLA İKİ KUŞ VURMAK DEYİM	Bir davranışla birden çok yararlı sonuca ulaşmak.	Yalnız bir taşla iki kuş vurmak istedi.	BÖ
BİR TUTMAK (GÖRMEK) DEYİMCE	Eşit saymak, eşit görmek.	Kendini kıralla bir mi tutmak istiyorsun?	DG
BİRBİRİNE DÜŞMEK DEYİM	Araları açılmak, aralarında anlaşmazlık çıkmak.	Hele Aksak Temür Beğ'in Türkistan'a dönüşünden sonra Yıldırım'ın oğulları birbirine düştüğü zamanki kavgalar...	DK
BİRBİRİNE GİRMEK DEYİM	1) Karışmak. 2) İplik vb. dolaşmak, çözülmeyecek duruma gelmek. 3) mec. Kavga etmek, dövüşmek.	Esen Börü o kadar güzeldi ki, beğler onu almak için birbirine girdiler.	DK

BİRBİRİNE KATMAK DEYİM	1) Aralarını açmak, aralarını bozmak, olay çıkarmak. 2) Karıştırmak.	Karşısındakileri birbirine katmak için sözlerine devam etti.	BÖ
BİRLİK OLMAK DEYİMCE	Bir işi yapmak için anlaşmak.	Kendi yapıları olan Dokuz Oğuzlar'ın çerisiyle birlik olursa Kür Şad'ın da konçuyunun da ruhları incinirdi.	BD
BOĞAZINA BİR YUMRUK TIKANMAK (GELİP OTURMAK) DEYİM	Duygusal yoğunluk içinde konuşamaz olmak.	Azraile yüz göz olan Çakır, boğazına bir yumruğunun tıkanmış, içinde bir yerin burkulduğunu duydu.	DK
BORA GİBİ DEYİMCE	Çok sert, öfkeli, şiddetli.	Dokuz Oğuzlar bora gibi, ateş gibi saldırıyorlardı.	BÖ
BORÇ ALMAK DEYİMCE	Daha sonra ödemek üzere birinden para veya bir şey almak.	Dokuzu da oğlan olan bu çocuklardan başka iki küçük kardeşi, bir öksüz yeğeni, yaşlı kaynanası hep onun eline baktığından, tımarın geliri kendisine yetişmez, ara sıra Deli Kurttan borç alırdı.	DK
BORU DEĞİL DEYİM	hlk. Azımsanacak, küçümsenecek, önem verilmeyecek şey değil anlamında kullanılan bir söz.	Boru değil, Türkmen kızıydı.	DK
BORUSU ÖTMEK DEYİM	hlk. Sözü geçmek, yetkisi olmak.	Burada Çinlilerin borusu da bizim ki kadar ötüyor.	BÖ
BOŞ BOĞAZLIK ETMEK DEYİMCE	Boş bulunup, saklanması gereken bir şeyi söyleyivermek. (TDS)	Kalabalıkta boş boğazlık etmez.	DK

BOŞ BULUNMAK DEYİM	1) Karşısındakine söylenmesi sakıncalı olan bir şeyi, işin bu yönünü düşünmeden söyleyivermek. 2) Dikkatsiz ve dalgın bulunmak. (DS)	Çakır yine boş bulundu ve: - Hayır şehzadem, diye cevap verdi.	DK
BOŞA ÇIKARMAK DEYİMCE	Olumlu bir sonuç alınmasını engellemek.	Ümidimi inşallah boşa çıkarmazsınız, dedi.	DK
BOŞA ÇIKMAK DEYİMCE	Umut, düşünce vb. şeyler sonuç vermemek, gerçekleşmemek.	İçeride büyük bir kırışma olacağı hakkındaki tahminler boşa çıkmış, çünkü Sırp beğinin oğlu teslim olmuştu.	DK
BOŞA GİTMEK DEYİMCE	Harcanan emek, para hiçbir işe yaramamak, olumlu bir sonuca ulaşamamak.	Emeklerim boşa gitmediği için çok sevindim.	BD
BOY ÖLÇÜŞMEK DEYİM	Yarışmak.	Ötüken'in yenilmez yiğidi, Bozkurt ailesinin kolu bükülmez bahadırı, Gök Türkler'in yüce beği Tunga Tigin'le boy ölçüşmek isteyen varsa beri gelsin!	BÖ
BOYNUNU BÜKMEK DEYİM	1) Acındırıcı, çaresiz bir durumda kalmak. 2) Bir durumu, bir işi ister istemez kabul etmek. 3) Bitki canlılığını yitirmek.	Herkes başlarında bir felaketin dolaştığını sezip duruyor, buna karşı bir şey yapamamanın verdiği tevekkülle boynunu büküp susuyordu.	BÖ

BOYNUNU VURMAK DEYİM	Başını keserek öldürmek.	Nice Çinli yakaladıksa boynunu vurdurdum.	BD
BOYUN EĞMEK DEYİM	İsteyerek veya istemeyerek uymak, katlanmak.	Dilek yolunda ölmek Türkler'e olmaz tasa, / Türk'e boyun eğdirir yalnız türeyle yasa; / Yedi ordu birleşip karşımızda parlarsa / Onu kanla söndürüp parçalarız, yeneriz.	YS
BOZGUNA UĞRAMAK (VERMEK) DEYİMCE	Yenilip perişan olmak, dağılmak, hezimete uğramak.	İlkönce, uğradığı bozgunun dolayı kağanı avundurarak savaşın bir talih işi olduğunu, nice değerli kağanların ve başbuğların da bozgun acısını tatmış olduklarını söyledi ve bununla Kara Kağan'ın değerinin asla azalmayacağını sözlerine ekledi.	BÖ
BUYRUĞUNA GİRMEK DEYİMCE	Bir kimsenin isteklerini yapmak zorunda olmak.	Doğru söylüyorsun ama Ay Hanım kağan kızıdır ve İteriş Kağan'ın buyruğuna girmiştir.	BD
BUYRUK VERMEK DEYİMCE	Emir ya da isteği başkalarına iletme.	Çingenelelerin tutulması için buyruk veren adam, çok genç, yakışıklı birisi, her halde bir beğdi.	DK
BUYUR ETMEK DEYİMCE	1) Buyurun diyerek konuğu saygı ile içeri almak. 2) Sofraya çağırma.	Türk türesince konuk kutlu olduğu için Kağan bu deneçlere girmeği dilemiş olan Şen-king'in ilk oku atmasını buyur etti.	BÖ

CAKA YAPMAK DEYİMCE	Gösterişli davranmak, fiyakalı durumda olmak.	Sarayda caka yapmaktan, kumandanlar ve nazırlarla devlet işlerini konuşmaktan başka bir şey bilmezdi.	BD
CAN ALACAK NOKTA (YER) DEYİMCE	Bir şeyin en önemli yeri.	Savaşın en can alacak yeri aşağıda idi.	BÖ
CAN ATMAK DEYİM	Şiddetle arzu etmek, çok istemek.	Ben cephede geberirken, geride vatan / Aşkı ile bin belâlı işe can atan	YS
CAN ÇEKİŞMEK DEYİMCE	1) Ölmek üzere bulunmak. 2) Sona ermek, tükenmek, bitmek.	Âdeta can çekişiyordu.	BÖ
CAN EVİNDEN VURULMAK DEYİMCE	Bir kimseyi yaşama olanağı kalmayacak şekilde kötülük yapmak. 2) Bir kimseye en çok önem verdiği ya da en çok duyarlılık gösterdiği yönden saldırmak. (DS)	Can evinden vurulmuştu.	DK
CAN SIKINTISI DEYİMCE	1)Yapacak işi olmadığından içinde bir sıkıntı duymak. 2) Bir olaya üzülme. 3) Bir kimseye öfkelenmek. (DS)	Bugün Şadung seferinden dönecek olan ordu bir gelse, gelse de Börü'yü ve Taçam'ı görse belki can sıkıntısı biraz geçecek, sol küreğinde hâlâ sızlayan yaranın acısını biraz unutacaktı.	BD
CAN VERMEK DEYİMCE	1) Ölmek. 2) Ruha güç vermek. 3) Canlanmasına yol açmak. 4) Bir şeyi çok istemek.	Ancak askerlerinki aşağılık zevkler değil, fedakârlık etme, bir fikir uğrunda can verme zevkidir.	RA

CANA (CANINA) CAN KATMAK DEYİMCE	Yaşama gücünü artırmak.	Testide soğutulmuş su ile yapılan şerbet cana can katardı.	DK
CANA KIYMAK DEYİMCE	Öldürmek.	Candarmalar genç efeyi sardılar, / Kırk ölümden beğendiğin sordular; / Kızanları bir bir yere serdiler. / Sarı Zeybek kara sürmez şanına, / Erlik için kıyar kendi canına.	YS
CANA MİNNET SAYMAK (BİLMEK) DEYİMCE	Bir lütuf olarak kabul etmek.	Senin kullarından olmayı cana minnet bilirim, diye cevap verdi.	DK
CANI ACIMAK DEYİMCE	1) Çarpma, vurma vb. sonucu acı duymak. 2) Üzülme, rahatsız olmak.	Ötüken delisi, küçük bir çocuktan koluna çomak yiyerek biraz canı acıyan bir adam gibi Çinliye baktıktan sonra kendisine doğru gelen Çinlileri şöyle bir süzdü.	BÖ
CANI İSTEMEK DEYİMCE	Heves duymak.	Yüce beğinin canı bize bir altın akça vermek mi istiyor?	BÖ
CANI SIKILMAK DEYİMCE	1) İçi sıkılmak, yapacak bir işi olmamaktan tedirginlik duymak. 2) Öfkelenmek. 3) Üzülme.	Mesele kapanmıştı ama çok canı sıkılmıştı.	DK
CANI YANMAK DEYİMCE	1) Çok acı duymak. 2) Acı bir deneme geçirmek. 3) Bir işte zarar görmek.	Çalık canı yanan ayının ne yaman bir canavar kesildiğini biliyor, ona göre davranıyordu.	BÖ
CANINA KIYMAK DEYİMCE	1) Acımadan öldürmek. 2) Kendini öldürmek. 3) Gücünden fazla iş görerek aşırı derecede kendini yormak.	Çinlilere karşı yaptığı savaşlarda çok Çinlinin canına kıymış olan şu Böğü Alp da özel çeri subayları arasına girmişti.	BÖ

CANINI ALMAK DEYİMCE	1) Öldürmek. 2) Canını verdirecek kadar memnun etmek. 3) Sıkıntıya sokmak.	Belli ki canını almağa geliyorsun sandı...	BÖ
CANINI BAĞIŞLAMAK DEYİMCE	Öldürülmesi gerekirken vazgeçmek.	Sevdiği kızın, kendisini reddeden kızın, acıyarak canını bağışlaması, birden Urungu'ya çok ağır geldi ve sanki ok yüreğini delmiş gibi orasının sızladığını hissetti.	BD
CANINI ÇIKARMAK DEYİM	Hırpalamak, çok yormak, yıpratmak.	Yoksa sen benim canımı çıkaracaktın dedi.	BÖ
CANINI DİŞİNE ALMAK (TAKMAK) DEYİM	1) Her tehlikeyi göze alarak işe girişmek. 2) Bütün gücünü harcayarak yapmak.	Daha geride Böğü Alp beş Batılı ile çekişiyor, bunların hemen arkasından da Onbaşı Alka canını dişine takarak yarı baygın bir halde uçuyordu.	BÖ
CANINI SIKMAK DEYİMCE	Sözlerle veya davranışlarla kişinin neşesini kaçırmak, huzurunu bozmak.	Bazıları sanki hiçbir şey olmamış, üç yıllık bir felâket devresi gelip geçmemiş ve bu kadar ıstırap çekilmemiş gibi davranıyorlar, suni bir neşe ile konuşarak onun canını sıkıyorlardı.	RA
CANINI VERMEK DEYİMCE	1) Kendini feda etmek. 2) Hiçbir şey esirgememek. 3) Bir şeye çok düşkün olmak, çok sevmek.	Gerektiğinde kişi canını bile verir.	BÖ
CANINI YAKMAK DEYİMCE	1) Acı verecek bir biçimde cezalandırmak. 2) Bir kimseyi, çok sıkıntı ve zarara sokmak.	Canın yaktımsa bağışla.	BÖ
CANKULAĞI İLE DİNLEMEK DEYİMCE	Çok dikkatli dinlemek.	Can kulağı ile dinlemiş, adeta ezberlemişti.	DK

CEHENNEME GÖNDERMEK (YOLLAMAK) DEYİMCE	Öldürmek.	Ne deli göz sipahi olduğunu, savrulan kılıca karşı kolunu kalkan gibi tuttuğunu, bir tokatla bir gavuru cehenneme yolladığını aklına bile getirmez.	DK
CEHENNEMİ BOYLAMAK DEYİMCE	Sevilmeyen bir kimse ölmek.	Ama ikinci çingene o anda cehennemi boylamıştı.	DK
CEPHE ALMAK DEYİMCE	Hasım durumu takınmak, bir düşünceye karşı olmak, direnmek.	Şimdi karşısındaki albay tartışmayı başka bir mecraya sürüklerken bunu da kabul ediyor, taarruz hangi cepheden gelirse gelsin derhal karşı cephe almaktan ve mukabil taarruza geçmekten geri kalmıyordu.	RA
CEREMESİNİ ÇEKMEK DEYİMCE	Başkasının yol açtığı zararı ödemek.	Fakat bunun ceremesini babası çekti.	DG
CESARET ALMAK (BULMAK) DEYİMCE	Herhangi bir durumdan, davranıştan güç almak.	Emine bundan cesaret olarak maksada biraz daha girdi.	RA
CESARETİNİ TOPLAMAK DEYİMCE	Kendine güven duygusunu, yürekliliğini ve atılganlığını bir araya getirmek.	Deli Kurt bütün cesaretini toplayarak içindeki güvensizliği attıktan sonra cevap verdi.	DK
CEVAPSIZ KALMAK DEYİMCE	Cevap alınamamak.	Bu soru da cevapsız kaldı.	DK.
CEZA ÇEKMEK DEYİMCE	1) Hapiste yatmak. 2) Manevi bakımdan işlenen suçun ağırlığını çekip sıkıntı ve üzüntü içinde kalmak.	Subayın çektiği cezayı umûmî vicdan kâfi görmediği için onun ruhunun da ıstırap içinde kıvrınmasını ve dünyaya her gelişinde aynı cezanın tekerrürünü arzu etti.	RA

CEZA GÖRMEK DEYİMCE	Kendisine ceza verilmek, cezalandırılmak.	Eserin tezi fenalığın ceza görmesi üzerine oturtulmuştur.	RA
CEZA VERMEK DEYİMCE	1) Cezalandırmak. 2) Para cezası ödemek	Bunun cezasını verelim.	BÖ
ÇAM DEVİRMEK DEYİM	Karşısındakine dokunacak ya da kötü bir sonuç doğuracak söz söylemek. Krş. "Baltayı taşa vurmak", "Pot kırmak", "Gaf yapmak" (DS)	Murad'ın gözleri Çakır'a dikilmiş ve Çakır devirdiği çamdan, başına çam devrilmişçesine müteesir olmuştu.	DK
ÇARESİZ KALMAK DEYİMCE	Çözüm yolu, çıkar yolu bulamamak.	Kocasının mahkûm olup kendisinin küçük çocuğu ile parasız ve çaresiz kaldığı günlerde onu aramayan, aramak ve yardım etmek şöyle dursun, gördükleri zaman görmezliğe gelen iyi gün dostları gibi belki bu genç kızlar da başlarını çevirirler, hattâ...	RA
ÇEKİ DÜZEN VERMEK DEYİMCE	(Üstünü başını, ortalığı) Dağınıklıktan, perişanlıktan kurtarıp düzgün, düzenli duruma getirmek. (DS)	Bu düzgün safları görünce Macarlar durdular ve kendilerine bir çeki düzen vermek için gerilediler.	DK
ÇELME ATMAK (TAKMAK VEYA VURMAK) DEYİMCE	1) Çelme ile yıkmaya çalışmak. 2) mec. Bir işi veya bir kimseyi baltalamak, gelişmesini engellemek.	Sezdiği gibi oldu; çelmeye düşürdüğü zaman üzerine varmayacağı zannını Türkmen'e verdikten sonra yeniden bir çelme atarak devirdi.	DK

ÇEMBER İÇİNE ALMAK (ÇEMBERE ALMAK) DEYİMCE	Kuşatmak.	Düşman, çekilen ortadan ilerleyecek, böylece sağ ve sol kanatlar onun gerisinde kalacak, bu sırada ilerleyecek olan sağ ve sol kanatlar düşmanı çember içine almış olacaktı.	DK
ÇIĞLIK ATMAK (KOPARMAK, BASMAK) DEYİMCE	Kulak tırmalayıcı korkunç sesler çıkararak acı acı.	Aşçı tuhaf bir çığlık attı.	BÖ
ÇILGINA DÖNMEK DEYİMCE	1) Sevinç, öfke, kızgınlık vb. duygular sonucu aşırı ölçüde heyecanlanmak. 2) Kendine hâkim olamamak.	Birdenbire çılgına döndü.	BÖ
ÇIT (ÇITINI) ÇIKARMAMAK DEYİMCE	1) Ses çıkarmamak. 2) Hiç konuşmamak.	Uyumuş, dalmış gibi gözükken, çit çıkarmayan çerilerin hepsi uyanıktı.	BÖ
ÇİL YAVRUSU GİBİ DAĞILMAK DEYİMCE	Toplu olarak bulunan insanların her biri bir yana dağılmak.	Macarları çil yavrusu gibi dağıttığımız bir savaşta Deli Kurt onların eline düşer mi?	DK
ÇİLE ÇEKMEK DEYİMCE	Büyük sıkıntı ve üzüntü içinde yaşamak.	Annemi konuştur getirip dile; / Anlatsın nasıldı çektiğim çile. /Gurbette tükenip dönmesem bile / Unutma oğlum hiç, beni unutma!	YS
ÇİLEDEN ÇIKARMAK DEYİM	Çok kızdırmak.	Fakat tahta ok yalnız onun gözünü kör etmiş, bu ise ayıyı çileden çıkarmıştı.	BÖ
ÇİLEDEN ÇIKMAK DEYİM	1) Olup bitenler karşısında sabrı ve dayanıklılığı kalmayıp taşkınlık göstermek. 2) Çile süresini bitirmek.	Yedinci kız buna gülünce Şeytan büsbütün çileden çıkmış.	DK

ÇİZMEDEN YUKARI ÇIKMAK DEYİM	Bilmediği, aklının ermediği, yetkisi dışındaki bir işe karışmak.	Çizmeden yukarı çıkma!	BÖ
ÇİZMEYİ AŞMAK DEYİM	Bilmediği, aklının ermediği, yetkisi dışındaki bir işe karışmak.	Çizmeyi aştığım yok.	BÖ
ÇÜRÜK TAHTAYA BASMAK DEYİM	Tedbirsizlik edip sonu tehlikeli olabilecek bir işe girişmek.	Savaş günlerinde onbaşı kendisini iyi kullanır, çürük tahtaya basmazdı.	BÖ
DAĞLARA DÜŞMEK DEYİM	Büyük bir üzüntü dolayısıyla insanlardan kaçıp ıssız yerlerde yaşamak.	Kederinden dağlara düşmüş.	DK
DALLANIP BUDAKLANMAK DEYİM	Bir iş, bir sorun büyüyerek karışık duruma gelmek.	Hayatın akışında hiçbir ehemmiyeti olmaması gereken bir kanaat ve fikir meselesini dallandırıp budaklandırarak bütün memlekete şâmil bir konu haline getirenler, şahsi kin ve garezleriyle hareket edenler, kocasının istikbâlini yıkmaya çalışmışlar, fakat hakikatte kendi saadetini yıkmışlardı.	RA
DAMARI (DAMARLARI) KABARMAK DEYİM	Bir huy veya duygu güçlü bir biçimde ortaya çıkmak.	Çakır'ın sözleri Deli Kurt'a çok ağır gelmiş, onun bütün delilik damarlarını kabartmıştı.	DK

<p style="text-align: center;">DAMDAN DÜŞER GİBİ DEYİM</p>	<p>Birdenbire ve yersiz olarak.</p>	<p>Fakat biraz sonra Evren'in damdan düşer gibi: - Gökçen Kız'ın üvey anasına da uğradım, demesiyle içinde derin bir sıkıntı duydu ve o zamana kadar gayet durgun ve sessiz yemeğini yiyen Deli Kurt'un birden canlandığı, hatta yüzünün kızardığı da gözünden kaçmadı.</p>	<p style="text-align: center;">DK</p>
<p style="text-align: center;">DAMGA VURMAK DEYİMCE</p>	<p>1) Damgalamak irkildi. 2) mec. İz bırakmak.</p>	<p>Fakat askerlik öldükten ve yurt için gözünü kırpmadan ölüme atılacak yaratılıştaki olan kendisi gibi bir askere vatan hâini damgası vurduktan sonra artık askerî terbiye, üstlük, astlık denilen şeyler manâlı mefhumlar sayılamazdı.</p>	<p style="text-align: center;">RA</p>
<p style="text-align: center;">DARA GELMEK DEYİM</p>	<p>1) Aceleye gelmek. 2) Mecbur olmak.</p>	<p>Şimdiye kadar başı dara gelmediği için evinin eşyasından hiçbirini satmamıştı.</p>	<p style="text-align: center;">BÖ</p>
<p style="text-align: center;">DARBE (DARBİYİ) YEMEK DEYİMCE</p>	<p>1) Gücü sarsılmak 2) Kötü, olumsuz bir duruma maruz kalmak.</p>	<p>Bir darbe yiyen usta bir mübâriz gibi derhal mukabil darbeyi savurdu.</p>	<p style="text-align: center;">RA</p>

DARBE VURMAK (İNDİRMEK) DEYİMCE	İyi olan bir durumu kötüye dönüştürmek.	Başka orduların tanklarını erler ve küçük rütbeli subaylar idare ederken bizimkilerini yüksek rütbeli subaylar ve generaller idare edecek ve böylelikle düşmana ummadığı bir anda en büyük darbeyi indirecektir.	ZV
DARDA KALMAK DEYİMCE	1) Paraca sıkıntı içine girmek. 2) Zor duruma düşmek.	Başın darda kalırsa Tanrı erenlerinden Kıraç Ata'ya başvur.	BÖ
DARISI BAŞINA (DARISI BAŞINA) DEYİM	Bir başarı, bir mutluluk başkası için istendiğinde söylenen bir söz.	Darısı Evren'in başına...	DK
DARMADAĞIN ETMEK DEYİMCE	1) Dağıtmak, karıştırmak 2) mec. Dayak atıp iyice dövmek.	Şimdi aynı yerde, dedesi Yıldırım Bayazıt Beğ'in Haçlı ordularını basıp darmadağın ettiği yerdeydi.	DK
DAVA ETMEK (AÇMAK) DEYİMCE	Hukuksal korunmanın bir hüküm ile sağlanması için yargı organlarına başvurmak.	Gök Türk Kağanlığının tahtını dava etmekten bir türlü caymıyordu.	BÖ
DAVAYI KAYBETMEK DEYİMCE	Savunulan düşüncenin yanlış olduğunun ortaya çıkması.	Bu çocuk erkek olur ve kendisi de davayı kaybederse kardeşleri bu çocuğu sağ bırakmazlardı. Bu değişmez, merhametsiz bir kanundu.	DK
DAYAK ATMAK DEYİMCE	Dövmek, sopa ile dövmek.	Kıralın gözüne girmek için üzümlere dayak atmağa kalktı.	DG
DAYAK YEMEK DEYİMCE	Dövülmek, sopa ile dövülmek.	Zaten alnındaki kılıç yarasından da belli ki savaşta dayak yemiş.	DG

DEDİĞİ ÇIKMAK DEYİMCE	Dediği şey gerçekleşmek.	İşte, dediği çıkıyor, bu kadar derin bir gönül işinde başka birisinin kendisi yüzünden kırılmasını istemiyordu.	DK
DEĞER BİÇMEK DEYİMCE	Bir şeyin değerini belirtmek, bir şeye değer koymak.	Hattı ülkesindeki herkesin soyunu sopunu, geçmişini bilir, ona göre değer biçerdi.	DG
DEĞER VERMEK DEYİMCE	Değerli saymak, önem vermek.	Askerlikle kuvvet birbirini tamamlayan iki şey olduğu için Selim kuvvete değer veriyor ve güzelliği de askeri kabiliyetin, meydan savaşlarının görünüşünde ve yapılışında buluyordu.	RA
DEHŞETE KAPILMAK (DÜŞMEK) DEYİMCE	Çok korkmak.	Hasan Çelebi, yakalanmaktan değil, yakalanırsa Kuran üzerine yemine çağrılmaktan dehşete düşüyordu.	DK
DELİĞE TIKMAK DEYİM	Argo tutuklamak, hapsedmek.	Onu daha küçük bir odaya, hücre denilecek kadar dar bir deliğe tıktılar.	RA
DELİK DEŞİK OLMAK DEYİMCE	1) Bir canlının vücudunda bir araçla birçok yara, kesik oluşmak. 2) Bir şeyin her yanı delinmek.	Beride, hala kılıcını sımsıkı tutan Koç Mehmed delik deşik olmuş gövdesiyle serili duruyordu.	DK
DELİLİĞİ TUTMAK DEYİMCE	Delice davranmak.	Birden deliliği tutarak ayağa fırladı.	DK
DELİYE DÖNMEK DEYİM	1) Çok sevinmek. 2) Çok üzülme 3) Çok kızmak.	Ata bindi mi deliye döner, tehlikeli sürüşler yapardı.	DK

DEM VURMAK DEYİM	Bir şeyden söz etmek, konu açmak.	Çocuklara boş boğazlığın fenalığından dem vururken kendi yaptığı gevezelik olur şey değildi.	DK
DEMEÇ VERMEK DEYİMCE	Yetkili bir kimse bir konuda yayın organlarına açıklama yapmak, beyanat vermek.	Şöyle ki değerli arkadaşımız Ahmet Erim Yalman, bugünkü bayrağımızın güzelliği ve asaleti hakkında bir demeç verirse, millet o bayraktan derhal soğur.	ZV
DEMİR ATMAK DEYİM	den. 1) Gemi çıpasını denize salmak. 2) mec. Bir kimse bir yerde uzun süre kalmak.	Gemi demir attı.	DK
DERDE (DERDİNE) DERMAN OLMAK DEYİMCE	Soruna çözüm bulmak, sıkıntıyı geçirmeye çare göstermek.	Belki derdine derman olurdu.	DK
DEREDEN TEPEDEN KONUŞMAK DEYİM	Gelişigüzel konuşmak, rastgele konular üzerinde konuşma.	Yemek bitince Çakır biraz dereden tepeden konuştu.	DK
DERS ALMAK DEYİMCE	1) Bir konu üzerinde bir öğrenci yetkili bir kimseden bilgi edinmek. 2) mec. Bir olaydan deneyim kazanmak, ibret almak.	Hocadan okuyup yazma ve Kur'an dersleri almış, kış gecelerinde kahramanlık ve Battal Gazi hikâyeleri dinlemişti.	DK
DERS OLMAK DEYİMCE	Kötü bir olay bir daha yapmamak üzere örnek olmak, ibret olmak.	Bu sana ders olsun.	BÖ
DERS VERMEK DEYİMCE	1) Öğretmek, yetiştirmek. 2) Azarlamak, sert davranmak, sert bir karşılıkla yola getirmek.	Şu deli Türk'ün elinden kazanı alıp dersini ver de dünyanın kaç bucak olduğunu anlasın!	DK
DERT YANMAK DEYİMCE	Derdini sızlanarak anlatmak.	Asıl dayağı yiyen Çinli yani eski subay, Kür Şad'a dert yanacak oldu.	BÖ

DİŞINA ÇIKMAK DEYİMCE	Tanınan hak ve yetkileri aşmak.	Fakat bu kahraman anaya öylesine bağlı idi ki, onun sözünün dışına çıkacak gücü kendisinde bulamıyordu.	BD
DİK DİK BAKMAK DEYİMCE	Çok sert bir biçimde, sert sert, öfkeli öfkeli bakmak.	Pars, Çinliye dik dik baktı.	BÖ
DİKİLİP DURMAK (KALMAK) DEYİMCE	Bir yerde kısa bir süre ayak üstünde durmak.	Fakat gölgenin başuçlarında dikilip kalması sonunda binbaşlıların dikkatini çekti.	BÖ
DİKİNE GİTME DEYİM	Kimsenin sözünü dinlemeyerek kendi bildiğini yapmak.	Ulan, sen de bu gece amma dikine gidiyorsun.	BÖ
DİKKAT ÇEKMEK DEYİMCE	1) ask. •dikkat• komutunu yüksek sesle söylemek. 2) mec. İlgi toplamak. 3) mec. Göze batmak, fark edilmek.	Bala Hatun'u öyle birisine emanet etmeliydi ki hem ağzı sıkı hem gözü pek olmalı, üstelikte dikkati kendi üzerine çekmeyecek durumda bulunmalıydı.	DK
DİKKAT KESİLMEK DEYİMCE	Bütün dikkatini bir şey üzerinde toplamak.	Deli Kurt dikkat kesildi.	DK
DİL (DİLLER) DÖKMEK DEYİMCE	Kandırmak, inandırmak veya yararlanmak için tatlı sözler söylemek.	Ara sıra, onu nispeten sakın ve yumuşak gördüğü zamanlarda münakaşa açar, biraz neşelenmesi, gezip tozması için ısrar eder, dil döker, fakat sessiz ve hissiz bir mukavemetle karşılaşırdı.	RA

DİL UZATMAK DEYİMCE	Bir kimse veya bir şey için kötü söylemek.	Şöyle bir çamçak kımız bulsa artık anasının ağız açıp dil uzatmağa yüzü olmayacak, karısı da sevinecekti.	BÖ
DİLE GETİRMEK DEYİMCE	1) Konuşturmak. 2) Belirtmek, anlatmak, açıklamak, ifade etmek.	Kız, kavalı öyle dile getiriyordu ki, onun ezgilerinden taşan manayı anlamaya imkân yoktu.	DK
DİLE KOLAY DEYİMCE	Anlatılması kolay, ama yapılması ya da katlanması çok güç. (DS)	Dile kolay...	DK
DİLİ AÇILMAK DEYİMCE	Herhangi bir sebeple konuşmayan kimse konuşmaya başlamak.	Hepsi oldu; yalnız dili açılmadı.	BD
DİLİ ÇÖZÜLMEK DEYİMCE	Konuşamayan veya susan kişi konuşmaya başlamak.	Fakat Tosun'un dili artık çözülmüştü.	RA
DİLİ DOLAŞMAK DEYİMCE	Korku, heyecan, hastalık, utangaçlık, sarhoşluk gibi sebeplerle şaşırarak söyleyeceğini karıştırmak.	Dili dolaşarak cevap verdi.	DK
DİLİ DÖNMEMEK DEYİMCE	1) Bir sözü doğru, düzgün söylemeyi becerememek. 2) Amacını iyi anlatamamak.	Her söze dili dönmez, saray teşrifatını değil, alelaide nezaket kaidelerini bile bilmezdi.	DG
DİLİ SÜRÇMEK DEYİMCE	1) Konuşma sırasında kelimeleri yanlış söylemek. 2) İstenmeyen bir konudan söz etmek.	Çakır, bu dil sürçmesinden dolayı kendi kendisine içerlemişti.	DK
DİLİ TUTULMAK DEYİMCE	Sevinç, korku, şaşkınlık vb. sebeplerle birdenbire söz söyleyemez olmak.	On adım kala, ay ışığı altında yüzünü iyice görerek dili tutuldu, düşüncesi işlemez oldu.	DK

DİLİNİN ALTINDA BİR ŞEY OLMAK DEYİMCE	Bir kimsenin sözlerinden, açıkça söylemediği bir şeyler anlaşılacak.	Piç İlyas sustu ama dilinin altında bir şeyler olduğunu Çakır sezmişti.	DK
DİLİNİN UCUNA GELMEK DEYİMCE	Söyleyecek duruma gelmek.	Hatırlamak istedikleri bir adı düşünen, bulamayan, dilinin ucuna kadar geldiği halde söyleyemeyen insanların sıkıntısı ile elini alına götürdü.	RA
DİLLERDE DOLAŞMAK (GEZMEK) DEYİMCE	Her yerde kendisinden söz edilmek.	Günümüzde dillerde dolaşan bir avam şarkısında da Evlilerin sevdası bekârlardan ziyâde diye bir beyit var.	RA
DİLLERE DESTAN OLMAK DEYİMCE	Herkes tarafından konuşulur olmak.	Dillere destan olmuş, ozanlar onun için deyişler, koşmalar söylemişlerdi.	DK
DİMDİK AYAKTA DURMAK DEYİMCE	Yıkılmamak.	Pusat ayakta dimdik duruyordu.	RA
DİSİPLİNE GİRMEK DEYİMCE	Disiplinli bir biçimde yaşamaya başlamak.	Kazanmak için itaatın şart olduğunu öğretmek toplulukların disipline girmesini, yâni üstün insan olmasını sağlar.	RA
DIŞ BİLEMEK DEYİM	Hıncını gösterir durum almak, kötülük yapmak için fırsat beklemek. Krş. "Diş gıcırdatmak" (DS)	Türkler alışverişte yutulduklarını pek anlamıyorlardı ama kumarda yutulan Çinliler ona diş biliyorlardı.	BÖ

DİŞİNİ SIKMAK DEYİM	Darlığa, sıkıntıya dayanmak, katlanmak.	Şen-king bugün bütün aksiliklerin kendine geldiğini düşünerek dişlerini sıkı.	BÖ
DİŞİNİN KOVUĞUNU DOLDURMAMAK DEYİMCE	Yiyecek çok az gelmek.	Bu tavşan benim dişimin kovuğunu doldurmaz.	BÖ
DİZ ÇÖKMEK DEYİMCE	1) Dizlerini yere koyarak oturmak. 2) Dize gelmek.	Yasavul diz çöküp kulağını çadıra dayadı.	BÖ
DİZE GETİRMEK DEYİM	Kendisine karşı geleni yenerek buyruğuna uyacak duruma getirmek.	İnsanı dize getiren gözleri ve gönüllere işleyen sesiyle Gökçen Tanrının büyüklüğüne ve en büyük tanıktı.	DK
DOĞRU BULMAK DEYİMCE	Uygun görmek, onamak: Onun yaptıklarını doğru buluyor musunuz?	Yalnız, devletimizin yeni adının soyundaki "istan"ı doğru bulmuyorum.	ZV
DOĞRU ÇIKMAK DEYİMCE	Gerçek olduğu anlaşılacak.	Balaban'ın dediği doğru çıktı.	DK
DOLUP TAŞMAK DEYİMCE	1) Gereğinden çok olmak, gereğinden çok kaplamak. 2) Çok kalabalık olmak.	Beyni düşüncelerle dolup taşıyordu.	DK
DONUP KALMAK DEYİMCE	Donakalmak.	Satı Kadın'ın gülümsemesi dudaklarında donup kaldı.	DK
DOYUM OLMAMAK DEYİMCE	1) Bir şeyden bıkmamak. 2) Bir şey yetmemek, bir şeye kanamamak. 3) Bir şeyi çok fazla beğenmek.	Bu döğüşe doğrusu doyum olmazdı.	BÖ
DÖNÜP DOLAŞMAK DEYİMCE	1) Uzun süre gezmek. 2) mec. Arayış içinde olmak, her çareye başvurmak.	Söz dönüp dolaşıp Tulu Han'a geliyordu.	BÖ

DÖRTNALA KAÇMAK DEYİMCE	Hızlı biçimde ilerlemek.	Bala Hatun'u içine yerleştirip sütanasının köyüne götüreceği kağnı olmasa hemen mahmuz vurup dörtnala kaçardı.	DK
DÖRTNALA KALDIRMAK DEYİMCE	Dörtnal koşturmaya başlamak.	Obadan epey uzaklaştıktan sonra dörtnala kaldırdılar.	DK
DUDAĞINI (DUDAKLARINI) ISIRMAK DEYİM	Yakışksız bir durum karşısında şaşmak.	Bu duygusuz kalabalık arasında yalnız bir kişi yaşlı gözlerle bu sahneye bakıyor, dudaklarını ısırıyor, bir yandan da inci gibi yaşlar yanaklarından aşağı yuvarlanıyordu.	BÖ
DUDAK (DUDAĞINI) BÜKMEK DEYİM	1) Bir şeyi beğenmediğini, küçümsediğini belli etmek, umursamamak, pek aldırış etmemek. 2) Ağlayacak gibi olmak.	Bu düzgün Türkçeyi işiten çeriler birbirlerine bakıp dudak büktüler.	DK
DUMAN OLMAK DEYİM	argo 1) İşi, durumu berbat olmak. 2) Bir kimse veya bir şey ortadan kaybolmak.	Çok kötü zaman oldu, / Acun ne yaman oldu / İş başarmak dilerken / İşimiz duman oldu.	BÖ
DURUM ALMAK DEYİMCE	1) Belli bir duruş biçimine geçmek. 2) Bir olay karşısında belli bir tavır almak.	Çakır, saygılı bir durum almıştı.	DK
DÜĞÜMÜNÜ ÇÖZMEK DEYİMCE	Anlaşılmaz bir şeyi anlaşılır duruma getirmek.	Çok rica ederim, bu masaldaki hakikat ne ise yahut ne olabilirse basit bir dille izah et de kafamdaki düğümler çözülsün.	RA
DÜNDEM HAZIR (RAZI) OLMAK DEYİMCE	Kendisine yapılan bir öneriyi seve seve ve hemen kabul etmek.	Deli Kurt bu işe dünden hazırды.	DK

DÜNYA BAŞINA YIKILMAK DEYİM	Çok sıkılmak, umutlarını yitirmek.	Deli Kurt, dünya başına yıkılmışçasına bir şaşkınlık geçirdikten sonra mektubu tekrar okudu.	DK
DÜNYADAN EL ETEK (ELİNİ ETEĞİNİ) ÇEKMEK DEYİM	Bir kenara çekilip çevresiyle ilgisini kesmek, toplumun yaşayışına karışmamak, dünya işleriyle ilgilenmez olmak.	Kardeşlerin en küçüğü olan Mehmed Beğ, Osmanlı ülkesine beğ olmuş, öteki kardeşler bu dünyadan el etek çekmişlerdi.	DK
DÜNYAYA GELMEK DEYİMCE	İnsan, doğmak.	Subayın çektiği cezayı umûmî vicdan kâfi görmediği için onun ruhunun da ıstırap içinde kıvranmasını ve dünyaya her gelişinde aynı cezanın tekerrürünü arzu etti.	RA
DÜNYAYA GETİRMEK DEYİMCE	Doğurmak.	Kendisini dünyaya getirirken öldüğü için şehit mertebesine ulaşan bu kadının yüzünü görse olmaz mıydı?	DK
DÜŞKÜN OLMAK DEYİMCE	Çok önem, değer vermek.	Anasına hiç düşkünlüğü yoktu.	DK
DÜŞÜNCEYE DALMAK DEYİMCE	Derin derin düşünmek.	Bu hal, Selim Pusat'ın hoşuna gitti ve yeniden düşüncelerine dalmak üzere iken, öğretmenlerin konuşmaları arasında, Güntülü'nün kendisini seyretmekte olduğunu fark ederek gözlerini ona çevirdi.	RA

DÜŞÜP KALKMAK DEYİM	1) Erkek kadınla veya kadın erkekle yasa ve töre dışı yakın ilişki 2) Biriyle çok yakın arkadaşlık etmek.	Çinlilerle biraz daha çok düşüp kalkarak Çinceyi öğrenmesi için ona Siganfu sokaklarında dolaşmayı öğütlemişti.	BÖ
DÜZEN KURMAK DEYİMCE	1) İşler duruma getirmek. 2) Düzenlemek 3) mec. Hileye başvurmak.	Artık memlekette iç kavgası kalmamış, düzen kurulmuş, kendisi de Osmanlı Padişahı Mehmed Beğ'in sipahileri arasına girmişti.	DK
DÜZEN VERMEK (DÜZENE KOYMAK, DÜZENE SOKMAK) DEYİMCE	1) Düzenlemek, dağınıklıktan kurtarmak. 2) Akort etmek.	Bir onbaşı kılıcını çekmiş kendi buyruğundaki erleri düzene koymaya çalışıyordu.	BÖ
EKİP BİÇMEK DEYİMCE	Tarım yapmak.	Çinliler kendilerine toprak vererek ekip biçmelerini söylemişlerdi.	BÖ
EKSİK GEDİK KAPAMAK DEYİMCE	Ufak tefek gereksinimleri karşılamak.	Herkes eksikliğini, gediğini kapatmağa çalışıyordu.	BÖ
EKSİK OLMA DEYİMCE	Var ol, sağ ol! anlamında kullanılan bir söz.	Eksik olma Hüseyin.	RA
EL ATMAK DEYİMCE	1) Birisinin işine karışmak, müdahale etmek. 2) Bir işe girişmek, teşebbüs etmek. 3) Sarkıntılık etmek. 4) Yardım etmek, ilgilenmek.	Kemerine el attı.	DK
EL BASMAK DEYİM	Kutsal bir şey üzerine el koyarak yemin etmek.	Üzerine el bastı.	BD

EL ÇEKMEK DEYİM	Vazgeçmek.	Mezarı olursa koy birkaç çiçek, / Babanın rüyası olunca gerçek. / İstersen dünyada her şeyden el çek; / Bayrağı, ırkını, dünü unutma!	YS
EL ÇIRPMAK DEYİMCE	1) Alkışlamak, tempo tutmak. 2) Birini çağırmak için ellerini birbirine vurmak.	Çakır el çırptı.	DK
EL KALDIRMAK DEYİM	1) Oy verdiğini veya söz istediğini elini kaldırarak belirtmek. 2) Birine, bir şeye vurmaya kalkışmak.	O kadar iğrençti ki, Selim, bu çehreyi taşıyan adama, temasın vereceği büyük tikslenme dolayısıyla el kaldıramayacağını derhal anladı ve askeri bir edâ ile sordu.	RA
EL OVUŞTURMAK DEYİM	1) Birinin karşısında ezilip büzülme. 2) Birinin kötü duruma düşmesine içten içe sevinmek.	Yek riyakâr bir tavırla ellerini ovuşturdu.	RA
EL SIKIŞMA DEYİM	Pazarlıkta anlaşmak.	El sıkıştılar.	RA
EL SIKMAK DEYİM	Selamlaşmak için birinin elini tutmak.	Beşeri Şef, albayın elini sıkarak iltifat etti.	ZV
EL SÜRMEMEK DEYİMCE	1) Dokunmamak, değmemek. 2) Bir işi yapmamak, ilgilenmemek.	Ticaret yaparak geçinmiş, İsa Beğ'in bıraktığı akçaya el sürmemişti.	DK
EL UZATMAK DEYİM	1) Birinden bir hakkı almaya kalkışmak. 2) Yardım etmek.	İşyan günün altında yüzbaşının buyruklarını yapmak için öteye beriye koşuyor, yardım gereken arkadaşlarına el uzatıyorlardı.	BÖ

ELDE (ELİNDE) OLMAMAK DEYİMCE	İradesi dışında gerçekleşmek.	Bir eliyle gözlerini kapayarak elinde olmadan, yılan sokmuşçasına fırlayıp ayağa kalktı.	DK
ELDE ETMEK DEYİMCE	1) Bir şeye sahip olmak. 2) Bir kimseyi kendi hizmetine almak veya kendinden yana çekmek.	Elde edilecek diğer malûmat da incelemelerinize medâr olmak üzere bildirecektir.	RA
ELDEN ÇIKARMAK DEYİMCE	1) Bir şeyin sahipliğini başkasına geçirmek, satmak. 2) Yitirmek.	Onlar büyük maddî zaruretler dolayısıyla ve bazen de aldatılarak hisselerini yok pahasına elden çıkardılar.	RA
ELDEN GELDİĞİ KADAR DEYİMCE	Yapılabildiği, olabildiği kadar.	Bunu ben de biliyor, onun için de Deli Kurt'un eski adamlarından vezir, paşa, beğ kim varsa gözlerine görünmemesine elimden geldiği kadar çalışıyorum.	DK
ELDEN GİTMEK DEYİMCE	Bir şeyi yitirmek, o şeyden yoksun kalmak.	Kapmak üzere olduğu külâh elden gidiyor zannı ile titreyerek cevap verdi.	ZV
ELDEN KAÇIRMAK DEYİMCE	Elde edilebilecek bir şeyden türlü sebeplerle yararlanamamak.	Çalık da, düzlük bitmeden hayvanı vurmazsa elden kaçıracağını anladığı için yaman bir hızla at sürüyordu.	BÖ

ELDEN KAÇMAK DEYİMCE	1) Sahip olamamak. 2)Değerlendirememek.	Şen-ma'nın yüzünde, uzun didinmelerden sonra bulabildiği tek öğrencisini elden kaçırmanın verdiği bir gerginlik vardı.	BÖ
ELDEN NE GELİR DEYİM	Çaresiz bir durumda yapılacak bir şey olmadığını anlatan bir söz.	Çok üzülmüştüm ama elimden ne gelirdi ki?	RA
ELE ALMAK DEYİMCE	1) Bir şey üzerinde çalışmaya başlamak. 2) Bir konuyu görüşmek. 3) Bir konuyu incelemek, araştırmak. 4) Herhangi bir şeyi iş edinmek.	Yakında keramet sahibi bir evliyanın çıkararak devleti ele alacağı, bütün insanları birleştirerek herkesi mala, nimete boğacağı söyleniyordu.	DK
ELE AVUCA SIĞMAMAK DEYİMCE	1) Söz dinlememek, baskı altına alınmamak, zapt edilememek. 2) Şımarık davranmak.	Urungu, Deli Ersegün'ün ele, avuca sığmaz bir çocuk olduğunu bilmiyor değildi.	BD
ELE GEÇİRMEK DEYİMCE	1) Yakalamak. 2) Sahibi olmak.	Atilâ'nın, Çengiz'in, Timur'un, zalim Dördüncü Muradın torunları olan bu barbar İrkçılar, Türkçüler, Turancılar, Ankara'yı bir ele geçirselerdi sonumuz ne olacaktı?	ZV
ELE GEÇMEK DEYİMCE	1) Yakalanmak. 2) Edinilmek.	Olar, Macarlar ve müttefikleriyle uğraşırken fırsatı yine kaçırmayan Karamanoğlu taaruza geçmiş, yine bazı şehirleri ele geçirmişti.	DK

ELE VERMEK DEYİMCE	1) Suçlu bir kimseyi haber verip yakalatmak, ihbar etmek. 2) Herhangi kötü bir şey yapmanın yaptığını herkese bildirmek. 3) Ortaya çıkarmak.	Beni ele vermesin diye.	BÖ
ELİ ERMEK DEYİMCE	1) Yapabilmek, ulaşabilmek. 2) Bir işi yapmak için zaman bulabilmek.	Bunu bu kadar geciktirdiğim için belki suçluyum ama bir türlü elim ermedi.	DK
ELİ GİTMEK DEYİMCE	Bir şeyi kavramak, tutmak istemek.	Çin beğinin eli kılıcına gitmişti.	BÖ
ELİNDE KALMAK DEYİMCE	1) Birinin bakımında, yönetiminde olmak. 2) Bir şey satılamayıp sahibinde kalmak.	Profesör Metropolit Yakavos, İslam dini, fıkıh, tefsir ve hadis okutacak; böylelikle bizde şimdiye kadar ihmal edilmiş ve softalar elinde kalmış olan ilahiyat bilgisine yeni bir yön verecektir.	ZV
ELİNDE OLMAK DEYİMCE	İsteyince o işi yapabilmek.	İtiraz etmek elinde olsa da etmezdi.	DK
ELİNDEN ALMAK DEYİMCE	Bir şeyden mahrum etmek.	Tıbbî hatâ yapmadan, herhangi bir sebeple diploması alınan bir adamın doktorluğu da alınamayacağı gibi sizin de askerliğinizi elinizden kimse alamaz.	RA

<p>ELİNDEN BİR İŞ (ŞEY) GELMEMEK DEYİMCE</p>	<p>Çaresizlikten veya yeteneksizlikten bir iş yapamamak.</p>	<p>Böyle geride kalmakla Ay Hanım'ı görebileceğini aklı kesmediği için sıkılıyor, fakat elinden bir şey gelmiyordu.</p>	<p>BD</p>
<p>ELİNDEN GELENİ YAPMAK DEYİMCE</p>	<p>Gücünün yettiği kadarını yapmak.</p>	<p>Karakulan, konuk evinin avlusundaki dövüşte Üçoğul'un kendisine yaptığı yardımı unutamıyor, bunu ödemek için elinden geleni yapıyordu.</p>	<p>BÖ</p>
<p>ELİNDEN GELMEK DEYİMCE</p>	<p>Yapabilmek.</p>	<p>Yoksullara, öksüzlere, dullara elinden geldiği kadar yardım ederdi.</p>	<p>DK</p>
<p>ELİNE ALMAK DEYİMCE</p>	<p>1) Bir işin veya yerin yönetimini üstlenmek. 2) Bir işi kendi yapmaya başlamak.</p>	<p>Her ne kadar Şen-ma ikisinin söylenişi arasında bir ayrıntı olduğunu söylemiş ve her ikisini birçok defa tekrarlayarak soluk tüketmiş idiyse de Yamtar ikisinin aynı olduğunu savunmada direnmiş, sonunda eline Çinlinin yazı fırçasını alarak Gök Türk yazısıyla iki ""ta"" yazarak: - "Baksana! Bunların ikisi de birbirinin benzeri değil mi?" diye sormuştu.</p>	<p>BÖ</p>

ELİNE BAKMAK DEYİMCE	1) Bir kimsenin yardımıyla geçinmek. 2) Ne getirdi diye gözlemek.	Dokuzu da oğlan olan bu çocuklardan başka iki küçük kardeşi, bir öksüz yeğeni, yaşlı kaynanası hep onun eline baktığından, tımarın geliri kendisine yetişmez, ara sıra Deli Kurt'tan borç alırdı.	DK
ELİNE DOĞMAK DEYİM	Yaşlı bir kimse, birini, çocukluğundan beri çok yakından tanımak.	Siz ikiniz de elime doğmuş çocuklardınız.	DK
ELİNE DÜŞMEK DEYİMCE	1) Egemenliği, buyruğu altına girmek. 2) Yakalanmak. 3) Birine muhtaç olmak.	Macarları çil yavrusu gibi dağıttığımız bir savaşta Deli Kurt onların eline düşer mi?	DK
ELİNE FIRSAT GEÇMEK DEYİMCE	İmkân bulmak.	Otuz dokuz yaşındaydı ve ara sıra eline fırsat geçtiği zaman şöyle bir hoşça vakit geçirip felekten gün çalmasını bilirdi.	DK
ELİNİ AĞIR TUTMAK DEYİMCE	Bir işi bilinçli olarak yavaşlatmak.	Bu düşünceyle elini mümkün olduğu kadar ağır tutarak atını bağladı.	DK
ELİNİ ÇABUK TUTMAK DEYİMCE	Gerekli önlemi zamanında almak.	Deli Kurt, Karası Sancağı tımarlılarının hep birden, savaş için Tuna boyunda olduğunu öğrenince onlara katılmak için elini çabuk tuttu.	DK
ELİNİ KANA BULAMAK (BULAŞTIRMAK) DEYİM	Öldürmek.	Hiç yoktan elini kana mı bulayacaksın?	DK

ELLE TUTULUR DEYİMCE	1)Çok açık ve belli. 2) Somut.	Gerçi ortada henüz elle tutulur bir alâmet yok denebilirdi, ama Ayşe, kadın kalbi ile bir şeyler sezinlemişti.	RA
EMANET BIRAKMAK (ETMEK, VERMEK) DEYİMCE	Bir şeyi veya bir kimseyi birine veya bir yere bir süreliğine bırakmak.	Bala Hatun'u öyle birisine emanet etmeliydi ki, hem ağzı sıkı, hem gözü pek olmalı, üstelikte dikkati kendi üzerine çekmeyecek durumda bulunmalıydı.	DK
EMEK ÇEKMEK DEYİMCE	Bir işte çok çalışarak yorulmak.	Ölüme karşı göz kırpmadan yapılan her saldırış büyük bir ülkü için çekilen her kılıç, atılan ok, çekilen her emek bil ki boşuna değildir.	BÖ
EMEK VERMEK DEYİMCE	Bir şeyin meydana gelmesi için özenle ve çok çalışmak.	Hasan Çelebi yıllarca emek vererek bu hale getirdiği bahçesinden yarın ayrılacaktı.	DK
EMNİYET ETMEK DEYİMCE	Güvenmek.	Senetsiz, tanıksız büyük bir parayı bana emniyet ederken, benim de sana bir delil göstermemi çok mu buluyorsun?	DK
EMNİYETE ALMAK DEYİMCE	Tehlike içinde bulunan kişi veya nesneyi korumak için önlem almak	Onu saklamalı, emniyete almalıydı.	DK
ERKEKLİĞE SIĞMAMAK DEYİM	Mertliğe, yiğitliğe yakışmamak.	Bir defa içlerinden biri eli haşlandığı zaman acıdan bağırıldığı için darılmışlar, erkeklığe sığdıramadıkları bu hareketten ötürü aylarca yüzüne bakmamışlardı.	DK

ESER KALMAMAK DEYİMCE	Hiçbir belirti, iz olmamak.	Silah talimi yaparken yahut güreşip yarışırken gösterdiği haşarılıktan eser kalmıyordu.	DK
EZİKLİK DUYMAK DEYİMCE	Kendini mahcup hissetmek.	Fakat içinde bir eziklik duyduğu için merakını giderecek soruları sormaktan kendini alamıyordu.	RA
FARK ETMEK DEYİMCE	1) Görmek, seçmek. 2) Anlamak, sezme. 3) Değişmek, başkalaşmak. 4) Ayırt etmek.	Ansızın bu mısradaki hüznün tâ yüreğine işlediğini fark etti.	RA
FARKINA VARMAK DEYİMCE	Gözüne çarpmak, fark etmek, anlamak.	Çakır, farkına varmaksızın elindeki Kuran'ı açmıştı.	DK
FARZ ETMEK DEYİMCE	Varsaymak.	Farz edelim ki unuttum.	RA
FAYDALI OLMAK DEYİMCE	Yararlı olmak.	Onlara faydalı olabilmek için uzun tıp tahsilini göze alabiliyorum.	RA
FELEKTEN GÜN ÇALMAK DEYİM	Güzel, keyifli bir gün geçirmek. Krş. "Felekten kâm almak" (DS)	Otuz dokuz yaşındaydı ve ara sıra eline fırsat geçtiği zaman şöyle bir hoşça vakit geçirip felekten gün çalmasını bilirdi.	DK
FENALIK GEÇİRMEK (GELMEK VEYA ÇÖKMEK) DEYİM	Kendini bilmeyecek veya bayılacak bir duruma gelmek.	Başbakan Yardımcısı Ahmet Emin Yalman, "Üzmez" adını işitir işitmez fenalık geçirerek bayılmıştı.	ZV
FERAHLIK DUYMAK DEYİMCE	İçinin açıklığını, rahatlığını hissetmek.	Şimdi içinde bir ferahlık duyuyordu.	DK
FERAHLIK VERMEK DEYİMCE	İç açmak, rahatlık hissettirmek.	Maliye Bakanının gönüllere ferahlık veren izahlarından sonra Milli Şef, Yücel' döndü.	ZV

<p>FETVA VERMEK (ALMAK) DEYİMCE</p>	<p>1) Herhangi bir işlemin veya eylemin din kurallarına uygun olup olmadığı konusunda konuyla ilgili bilim adamlarınca açıklama yapılmak. 2) Bir işin yapılabilmesi için yargıda bulunmak. 3) mec. Gereksiz yere emir verir gibi konuşmak.</p>	<p>Padişah İkinci Murad Beğ'in de buna çok kızdığı, hatta Karaman ülkesinin altını üstüne getirip halkına da bir tırpan atmak için Mısır bilginlerinden fetva aldığı söyleniyordu.</p>	<p>DK</p>
<p>FİR DÖNMEK DEYİM</p>	<p>Bir kimseye yaranmak veya yardım etmek için üstün çaba harcamak.</p>	<p>Kahkahalar atan Sançar sırtında olduğu halde o da gülüyor, kahkahalar savuruyor, bir yandan da çadırın içinde fir dolayı dönüyordu.</p>	<p>BÖ</p>
<p>FIRSAT BİLMEK DEYİMCE</p>	<p>Bir şeyden belli bir amaçla hemen yararlanmak.</p>	<p>Cebir öğretmenin üçüncü ismi bulmakta biraz güçlüğü uğramasını fırsat bilerek onun sözünü kesti.</p>	<p>RA</p>
<p>FIRSAT BULMAK DEYİMCE</p>	<p>Uygun, elverişli zaman bulmak.</p>	<p>Pusat onu incelemek ve Güntülü ile ölçüştürmek fırsatını bulmuştu.</p>	<p>RA</p>
<p>FIRSAT DÜŞMEK (ÇIKMAK) DEYİMCE</p>	<p>Bir imkâna kavuşmak.</p>	<p>Nice can pazarlarında Azrail'le karşı karşıya geldikten sonra fırsat çıkınca, Çakır'ın tabirince felekten gün çalmak hakları idi.</p>	<p>DK</p>
<p>FIRSAT KOLLAMAK (GÖZLEMEK) DEYİMCE</p>	<p>Yapmak istediği iş için uygun bir zaman veya bir durum beklemek.</p>	<p>Öyle ise sarayın içinde fırsat kollamaları da akla gelebilirdi.</p>	<p>BD</p>

FIRSAT VERMEK DEYİMCE	Bir işi yapmak için uygun, elverişli şartı sağlamak.	Kendisine fırsat vermeden cezalandırılırsa yazık olacak, izin ver: Leventlerimin en yiğidi ile vuruşsun!..	RA
FIRSATI KAÇIRMAK DEYİMCE	Elverişli durumdan yararlanmamak.	Olar, Macarlar ve müttefikleriyle uğraşırken fırsatı yine kaçırmayan Karamanoğlu taaruza geçmiş, yine bazı şehirleri ele geçirmişti.	DK
FIRTINA ÇIKMAK DEYİMCE	Sert rüzgâr esmeye başlamak.	Gece yarısına doğru Ötüken'de yaman bir fırtına çıktı.	BÖ
FIRTINA GİBİ DEYİMCE	1)Hızla, birdenbire 2) Aceleci.	Uçaktakilerin arasında tek tük olan Başkâtibin yardımıyla uçaktan inen Beşeri Şef, arkasında olduğu halde ilerlerken birden bire fırtına gibi bir ses duyuldu.	ZV
FIRTINA KOPARMAK DEYİM	Durumu içinden zor çıkılınazr hale getirmek.	Plevne Kahramanı Gazi Osman Paşa için "Türk Harp tarihinin son büyük simasıdır" demesi fırtınayı koparmıştı.	RA
FİKİR YÜRÜTMEK DEYİMCE	Bir konu üzerine düşüncesini söylemek.	Ziza yine hekimlik bakımından fikir yürütüyordu.	DG
FİLM ÇEKMEK DEYİMCE	1)sin. Bir sinema kamerasıyla görüntüleri tespit etmek veya bir hareket ve görünüşün sıralı resmini çekmek. 2) Vücudun röntgenini almak.	Beşeri Şef, bu tarihi anın televizyonla cihana yayılmasını emrettiği gibi gelecek nesilleri de bu şereften mahrum etmemek için film çekilmesi hakkında direktifler vermişti.	ZV

FİT VERMEK (SOKMAK) DEYİMCE	1) Birini başkasına karşı kıskırtmak, arayı açmak. 2) Kuşku uyandırmak.	Çinli, araya fit soktuğundan pek keyifliydi.	BÖ
FOYASI MEYDANA (ORTAYA) ÇIKMAK DEYİM	Bir olay dolayısıyla bir kimsenin kötü niteliği ortaya çıkmak.	Foyan meydana çıktı.	BÖ
GAFİL AVLAMAK DEYİMCE	Umulmadık, beklenmedik bir zamanda yakalamak, zor duruma düşürmek.	Beni gafil avladın.	DK
GALEBE ÇALMAK DEYİMCE	1) Yenmek. 2) Üstün gelmek, baskın çıkmak.	Bir şey soracaktı ama yine huyu galebe çaldı; sustu.	RA
GAM ÇEKMEK DEYİMCE	Tasalanmak, kaygılanmak, üzülme.	Cilve yapar sevgili / Gönül kanatmak için. / Şair neden gam çeker? / Şiir yaratmak için.	YS
GAYRET GÖSTERMEK DEYİMCE	Çaba harcamak, başarmak için çalışmak.	Doğrusu yenir, yutulur zıkkım değil, ama bir gayret gösterip kursağa gönderdiniz mi üç gün acıkmazsınız.	DK
GEL ZAMAN GİT ZAMAN DEYİMCE	Aradan oldukça uzun bir zaman geçtikten sonra anlamında kullanılan bir söz.	Gel zaman git zaman bir kızları olmuş.	DK
GELİN GİTMEK DEYİMCE	Bir aileye, bir yere gelin olarak gitmek.	Osmanlıya gelin mi gitmiş?	DK
GELİP ÇATMAK (DAYANMAK) DEYİMCE	Vakti gelmek, kaçınılmaz olmak.	Büyük gece gelip çattı.	BÖ
GELİP GEÇMEK DEYİMCE	1) Bir yerden geçmek. 2) Bir makam, bir yer vb.nde kısa bir süre bulunmak. 3) Kısa bir süre etkin olmak.	Bu dünyada karar olmaz, / Gelir geçer bahar demi. / Yaman olsa kahpe felek, / Omuz silkip gülemem mi?	YS

GERİ ALMAK DEYİMCE	1) Verdiğini almak. 2) Geriye doğru götürmek. 3) Düşmandan kurtarmak. 4) Arabayı geri geri götürmek için vites kolunu geri durumuna getirmek.	Bazen münasebetsiz bir el saati geriye alabilir.	RA
GERİ ÇEKİLMEK DEYİMCE	Karıştığı bir işi sürdürmekten veya sürdürenler arasında bulunmaktan vazgeçmek.	Yani düşmanı aldatmak için planlı geri çekilmeler yok mu, işte onlardan birini yapacağız.	ZV
GERİ ÇEVİRMEK DEYİMCE	1) Geri vermek, geldiği yere göndermek, iade etmek. 2) Kabul etmemek, reddetmek.	Mümkünse onu geri çevirin!	BD
GERİ DÖNMEK DEYİMCE	Geldiği yere gitmek.	Geri dönememiş.	DK
GERİ GÖNDERMEK DEYİMCE	Geldiği yere göndermek, iade etmek.	Bunu yaptıktan sonra o mektubu geri göndermek nedendi?	RA
GERİ KALMAMAK DEYİMCE	1) Yapmaktan kaçınmamak. 2) Birinden daha az başarılı olmamak.	İlyas, dün geceki şarabın sarhoşluğu ile o gün epey geç uyanmış olmakla beraber kalkar kalkmaz yemek faslına başlamaktan da geri kalmamıştı.	DK

GEZİP TOZMAK DEYİMCE	Eğlenmek amacıyla çokça gezmek.	Ara sıra, onu nispeten sakın ve yumuşak gördüğü zamanlarda münakaşa açar, biraz neşelenmesi, gezip tozması için ısrar eder, dil döker, fakat sessiz ve hissiz bir mukavemetle karşılaşırdı.	RA
GİK DEMEMEK (GIKI ÇIKMAMAK) DEYİMCE	Sesini çıkarmamak, karşı çıkmamak, yakınmamak.	Şehzade gık diyememiş.	DK
GİBİ GELMEK DEYİMCE	... sanısı vermek, ... sanısı yaratmak.	Namık Kemal'in meşhur Vatan kasidesi güzel olmakla beraber bana beyitler arasında bir vahdet yok gibi geliyor.	RA
GİDİŞ O GİDİŞ DEYİMCE	Konuşmaya konu olan kimsenin bir daha dönmediğini anlatan bir söz.	Gidiş o gidiş, bir daha gören olmadı.	DK
GİRİP ÇIKMAK DEYİMCE	1) Bir yere kısa süre kalmak üzere uğramak. 2) Bir yere sık sık gelmek.	Her yere girip çıkıyor.	BÖ
GİZLİ TUTMAK DEYİMCE	Başkalarına duyurmamak, saklamak.	Her şey gizli tutulmuş ve hızla harekete geçilmiş olduğu halde Dokuz Oğuzlar yine tam bir baskına uğratılamamıştı.	BD

<p>GÖÇÜP GİTMEK DEYİM</p>	<p>Ölmek.</p>	<p>İhtiyar demirci, Kutluk Şad'ın tuğ kaldırdığını işitince canlanmış, hiçbir zaman kaybetmediği inancıyla güçlenmiş, bu kutlu savaşa kılıcıyla yapamadığı yardımı çekiciyle yapmak için insan gücü üstünde emek harcayarak bütün gece çalışmış, gözleri iyi görmediği, geceleyn mağara daha çok karanlık olduğu halde yalnız ocaktan çıkan yalazla yetinerek üç kılıçla bir bıçak yapmış, sonra büyük bir bahtiyarlık içinde, topraktan yatağına uzanarak bu dünyadan göçüp gitmişti.</p>	<p>BD</p>
<p>GÖĞÜS GEÇİRMEK DEYİM</p>	<p>Üzülerek derinden soluk almak.</p>	<p>Hasan Çelebi önüne bakarak göğüs geçirdi ve tam bu sırada uşak içeri girerek tepsi içinde getirdiği şerbetleri üçüne de sundu.</p>	<p>DK</p>
<p>GÖĞÜS GERMEK DEYİM</p>	<p>Bir güçlüğe karşı koymak, dayanmak.</p>	<p>Bütün bu zorluklara büyük bir metanetle göğüs germiş, maddî sıkıntıları sabırla karşılamış, hakkını aramak için kanunî yollara başvurmuş, fakat hakkını alamamıştı.</p>	<p>RA</p>
<p>GÖKLERE ÇIKARMAK DEYİM</p>	<p>Aşırı derecede övmek</p>	<p>Fatıhi, Yavuzu göklere çıkarıyorlar.</p>	<p>ZV</p>

GÖLGE DÜŞÜRMEK DEYİM	Bir şeyin değerini veya ününü azaltacak işler yapmak.	Çünkü sen benim bahtıyarlığıma gölge düşürdün.	RA
GÖLGEDE BIRAKMAK DEYİM	Ondan daha üstün bir düzeye yükselmek, ondan çok daha başarılı olmak.	Fakat bu seferki düşmanlık, öncekileri gölgede bırakmıştı.	DK
GÖNLÜ AKMAK DEYİMCE	Birine karşı güçlü sevgi duymak.	Yavaş yavaş ses yükselip durulaştı ve perde perde geniş çayırılığa yayılan ses Deli Kurt'un gönlüne akmaya başladı.	DK
GÖNLÜ KANMAK DEYİMCE	Bir işle ilgili kaygısı kalmamak, mutmain olmak, müsterih olmak.	Bu kadar büyük bir ülkü için kılıç çekerken, başkanlık eden kişinin gönlü kanmış, usu yatmış olmalıdır.	BÖ
GÖNLÜ OLMAK DEYİMCE	Sevip istemek.	Gökçen'in de sende gönlü var.	DK
GÖNLÜ RAZI OLMAMAK DEYİMCE	İstememek.	Fakat gönlü de burada kalmağa hiç razı değildi.	BÖ
GÖNLÜ SIZLAMAK DEYİMCE	Çok acımak, çok üzülmek	Birdenbire, içinden gelen bir dürtüyle başını geriye çevirerek batıya baktı ve ağaran gün altında Yassı Tepe'yi görerek gönlü sızladı.	DK
GÖNLÜNDEN GEÇİRMEK (GEÇMEK) DEYİMCE	1) Bir şeyin olmasını veya bir şey yapmayı istemek. 2) Düşünmek.	Ayşe, onların gönüllerinden geçen şeyleri hemen hemen anlıyordu.	RA
GÖNLÜNE DOĞMAK DEYİMCE	İçine doğmak.	Selim bir anda Leylâ'yı da, karanlıktaki meçhul kadın sesini de hatırladı ve unutmuş olduğu halde birdenbire gönlüne yeniden doğan mısraı içinden tekrarladı.	RA

GÖNLÜNE GİRMEK DEYİMCE	Kalbine girmek.	Gök Türk teginleriyle beğlerinin gönüllerine girip bizi birbirimize düşürmez mi demek istedin.	BD
GÖNLÜNÜ ÇELMEK DEYİMCE	1) Kandırmak, yola getirmek, aşkını kazanmak. 2) Kendi yanına çekmek, sempatisini kazanmak.	Sazlar var: Durmadan gurbeti çalar; / Hayal var: Gözümü, gönlümü çeler. / İçimde bir bülbül şakıyıp çiler: / Özledim, yıllarca daha özlerim...	YS
GÖNLÜNÜ ETMEK (YAPMAK) DEYİMCE	Birini razı ve hoşnut etmek.	Fakat gönlünü edemedi.	BÖ
GÖNLÜNÜ KAPTIRMAK DEYİMCE	Âşık olmak.	Elma gibi al yanaklı, kumral saçlı, ışık gibi yeşil ala gözlü, suna boylu Türk kızları dururken sarı benizli, karanlık bakışlı, sıska Çin avratlarına gönül kaptırıyorlar.	BÖ
GÖNÜL (GÖNLÜNÜ) ALMAK DEYİMCE	1) Sevindirmek. 2) Kırılan bir kimseyi güzel bir davranışla hoşnut etmek.	Af dilememek prensibi olmasaydı onun gönlünü almaya çalışır, hatta tarziye de verirdi.	RA
GÖNÜL ÇEKMEK DEYİMCE	Sevdalı olmak.	İki yıldır gönül çektiği bir kızı almağa gidiyordu.	BÖ
GÖNÜL EĞLENDİRMEK DEYİMCE	Geçici bir ilgi ve sevgi göstererek hoşça vakit geçirmek.	Çin'den Türkeli'ne giden bir Çin çasıtı gibi değil, anayurda dönen bir Türk gibi hareket uyuyor, av avlayıp kebab yapıyor, ara sıra at koşturarak gönül eğlendiriyordu.	BD

GÖNÜL İŞİ DEYİMCE	Karşılık beklemeden yapılan iş	Bir gönül işi...	BD
GÖNÜL KIRMAK (YIKMAK) DEYİMCE	Birini çok üzecek bir davranışta bulunmak, gücendirmek.	Karşı karşıya şarap içip dünyayı dumanlı gördükleri günler de olmuş, fakat o zamanlarda bile ne İsa Beğ onun gönlünü kırmış ne de Çakır, İsa Beğ'de en küçük bir hoşnutsuzluk uyandırmıştı.	DK
GÖNÜL OKŞAMAK DEYİMCE	Birini hoş bir söz veya davranışla sevindirmek, iltifat etmek.	Gönülleri okşayan / Ezgi akar sesinden. / O kız çarpar insanı, / Ayrı eder usundan...	BD
GÖNÜL OKUMAK DEYİMCE	Birinin duygu ve düşüncelerini, niyetini anlamak.	Gönülleri okuyan Ay Hanım başka hiçbir şey bilmese bile onun büyük ıstıraplar çekmiş olduğunu yine anlayabilirdi.	BD
GÖNÜL VERMEK DEYİMCE	1) Sevmek, âşık olmak. 2) Bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelmek, 3) Düşkün olmak.	Bir erkek, Gökçen Kız'a gönül vermiş!	DK
GÖNÜLDE KALMAK DEYİMCE	Sevginin devam etmesi, sevdanın devam etme durumu.	Acunun batımına dek adınız gönüllerde kalacak...	BÖ

GÖRMEZLİKTE GELMEK DEYİMCE	Görmemiş gibi davranmak.	Kocasının mahkûm olup kendisinin küçük çocuğu ile parasız ve çaresiz kaldığı günlerde onu aramayan, aramak ve yardım etmek şöyle dursun, gördükleri zaman görmezliğe gelen iyi gün dostları gibi belki bu genç kızlar da başlarını çevirirler, hattâ...	RA
GÖZ (GÖZÜNÜN) ÖNÜNDE TUTMAK DEYİMCE	1) Sürekli denetimi altında bulunmak. 2) Unutmamak, olduğu gibi hatırlamak. 3) Gündemde yer almak. 4) Kolayca ulaşılabilecek bir yerde bulunmak.	Fakat iktisadi prensipler göz önünde tutularak her dört yılda bir seçim masrafı ile bütçeyi sarsmamak için seçimlerin on yılda bir yapılması hakkında anayasaya bir madde konmuştu.	ZV
GÖZ (GÖZÜNÜN) UCUYLA BAKMAK DEYİMCE	Fark ettirmeden gözlemek, belli etmemeye çalışarak başını çevirmeden yandan bakmak.	Yalnız gözlerinin ucuyla Katun'a bir bakmış sonra ululukla başını çevirmişti.	BÖ
GÖZ ALICI DEYİMCE	Göze çarpan, güzelliği dikkat çeken, alımlı. (DS)	Karşiki tepeler, çam ormanı peri masallarındaki memleketler kadar göz alıcı idi.	DK
GÖZ ATMAK DEYİMCE	Uzun uzadıya üzerinde durmayı şöyle bir bakmak. Krş. "Gözden geçirmek", "Göz gezdirmek". (DS)	Deli Kurt çevresine bir göz attı.	DK

GÖZ BOYAMAK DEYİM	Kandırmak, yanıltmak, gösterişle aldatmak.	Çekmese bile memlekette hürriyet, yâni partizanlık, yâni hastalık olmadığı için Türk ordusu normal kuvvetiyle ve tabîî bir netice olarak Balkanlılar'ın birkaç ayda yenecek ve Abdülhamit onlardan hiçbir toprak almamak suretiyle Avrupa'nın gözünü boyayarak Balkan muvâzenesini eski halinde tutacaktı.	RA
GÖZ GEZDİRMEK DEYİMCE	1) Bir yazıyı derinlemesine incelemeden okumak. 2) Birçok şeylere incelemeden bakıp geçmek Krş. "Gözden geçirmek", "Göz atmak" (DS)	Sonra gözlerini Çakır'ın ve Deli Kurt'un üzerinde gezdirerek sordu.	DK
GÖZ GÖZE GELMEK DEYİMCE	Her iki tarafın bakışları karşılaşmak.	Beş adım kala başını hafifçe çevirerek Deli Kurt'la göz göze geldi ve durdu.	DK
GÖZ HAPSİNDE TUTMAK DEYİMCE	Başkasından gördüğü şeye imrenmiş olacağı düşünülen kimseye o şeyden verilen pay. (DS)	Deminden beri onu göz hapsinde tutan Ayşe, birdenbire Selim'in suratının asıldığını, âdeta hakarete uğramış gibi öfkelenildiğini görerek yavaşça: - "Ne oluyorsun?," diye sordu.	RA

GÖZ HAPSİNE ALMAK DEYİMCE	Bakışlarını üzerinden ayırmayarak bir kimseyi gözetlemek. (DS)	Bu hal birkaç dakika sonra Harp Akademisi Kumandanı olan general tarafından duyulmuş general, başlarında bir yüzbaşı olan süngü takmış bir takımla sınıfa gelerek hâdiseyi albaydan dinlemiş, Yüzbaşı Selim Pusatla tartışmada ona taraftarlık eden Yüzbaşı Şeref'i hapsedip ihtilâttan menetmiş, sekiz subayı da göz hapsine alarak meseleyi resmiyete koymuştu.	RA
GÖZ KAMAŞTIRMAK (ALMAK) DEYİMCE	1) Kuvvetli ışık veya parlaklık, kısa bir zaman için görüşü bulandırmak. 2) mec. Bir niteliğiyle hayran bırakmak.	Beşeri Şefin ortaya attığı parlak fikrin ağırlığı bir müddet gözleri kamaştırıp kafalarda tesirini gösterdiği için ilk önce kimse sesini çıkaramadı.	ZV
GÖZ KESİLMEK DEYİMCE	Olanca dikkatini toplayarak bakmak. (DS)	Ziza ise göz kesilmiş, kendi kafasına inecek olan taşı bekliyordu.	DG
GÖZ KIRPMAK DEYİMCE	Göz kapağını kapayıp açmak. (DS)	Deli Kurt, gerçekten sabaha kadar göz kırpmamıştı.	DK
GÖZ KULAK OLMAK DEYİM	1) Korunması gereken kimseyi ya da şeyi görüp gözetmek. 2) Görme, işitme yoluyla bilgi edinmeye çalışmak. (DS)	Sana şunu demek isterim ki yurdumuzdaki bütün Çinlilere göz kulak ol.	BÖ

GÖZ YUMMAK DEYİMCE	Görmezlikten gelmek.	Onun için Tutaşıl bu yabancı kumandanlara göz yummuş, bütün ümidini 60 muhafızı ile 120 savaş arabasına bağlamıştı.	DG
GÖZALTINDA TUTMAK DEYİMCE	1) Güvenlik kuvvetleri birini belli bir süre, belli bir yerde tutmak. 2) Gözetlemek.	Kendisi ise hepsini birden gözaltında tutuyordu.	BD
GÖZDAĞI VERMEK DEYİMCE	Sonradan verilecek bir ceza ile korkutmak, yıldırım, tehdit etmek, caydırmaya çalışmak.	Şair olduktan sonra yapmacık bir kurumla herkese gözdağı vermek istediğinden kaşlarını çatar, ağzını sımsıkı yaparak öyle yürürdü.	DG
GÖZDEN (GÖZÜNDEN) DÜŞMEK DEYİM	Bir kişi veya şey değerini yitirmek, rağbet görmemek.	Üçünü de tepeleyemezsen gözümde düşersin!	BÖ
GÖZDEN (GÖZÜNDEN) KAÇMAK DEYİMCE	Görülmemek, farkına varılmamak.	Deli Kurt'un okumaya Evren'den çok fazla hevesli olması da gözden kaçacak gibi değildi.	DK
GÖZDEN ÇIKARMAK DEYİM	Bir mal, para, değer yargısı vb. maddi veya manevi varlığın elden çıkarılmasını kabul etmek.	Hele bu yarışta Van-zin-şan'ın yenileceği yüzde yüzken Çin beğinin bir altın gözden çıkarmasının elbette kötü bir sebebi vardı.	BÖ
GÖZDEN GEÇİRMEK DEYİMCE	1) Okumak. 2) Niteliğini anlamak için bir şeyin her yanına bakmak, incelemek, muayene etmek. 3) Araç, motor vb.nin çalışıp çalışmadığını incelemek, denemek, denetlemek.	Burada bir defa gözden geçirdikten sonra Meclise sunarız.	ZV

GÖZDEN KAYBOLMAK DEYİMCE	Ortadan çekilmek veya görünmez olmak, kaybolmak.	Bu kadar kısa bir zamanda onun aksak adımlarla gözden kaybolacak kadar uzaklaşmasına imkân olmamakla beraber buna da hayret etmedi.	RA
GÖZDEN UZAK BULUNDURMAK DEYİMCE	Önem vermemek, arka plana itmek.	Yin-şao hiç içmiyor, firdolayı oradan oraya koşuyor, konukları ve Hoay-i'yi bir lâhza bile gözden uzak bulunduruyordu.	BD
GÖZE ALMAK DEYİM	Gelebilecek her türlü zararı ve tehlikeyi önceden kabul etmek.	İsa Beğ sayesinde hayatta olduğunu unutmuyor, gerekirse onu kurtarmak için ölümü göze almaya hazır ve hevesli bulunuyordu.	DK
GÖZE BATMAK DEYİMCE	1) Aşırı derecede görünür olmak.2) Tedirgin etmek, uygunsuz veya yakışsız görünmek. 3) Çekemezliğe yol açmak.	Göze batmayacağı için birincisini kullanıyorum.	RA
GÖZE ÇARPMAK DEYİMCE	Dikkati üzerine çekmek.	Genç hocalarının omuzlarına dökülen saçlarındaki ak teller göze çarpacak kadar çoğalmıştı.	RA
GÖZE GİRMEK DEYİM	Davranış ve yetenekleriyle ilgi ve önem kazanmak.	İkiniz de gözüme girdiniz.	ZV

GÖZE GÖRÜNMEK DEYİMCE	Belli, açık olmak.	Bunu ben de biliyor, onun için de Deli Kurt'un eski adamlarından vezir, paşa, beğ kim varsa gözlerine görünmemesine elimden geldiği kadar çalışıyorum.	DK
GÖZLERİ PARLAMAK (PARILDAMAK) DEYİM	Gözlerinde sevinç ve istek belirmek.	Şef'in gözleri parladı.	ZV
GÖZLERİ ŞİMŞEKLENMEK DEYİM	Çok kızıp öfkelenmek.	Çakır, bir adım geri fırlayarak bıçağını sıyırdı ve omzundaki yaranın acısıyla gözleri şimşeklenerek karşısındakilere baktı.	DK
GÖZLERİ YUVALARINDAN (EVİNDEN) FIRLAMAK (UĞRAMAK) DEYİM	Korku, öfke ve telaşı gözlerinden belli olmak.	Koca Yamtar'ın gözleri yuvasından uğrayıp ağzı açıldı.	BÖ
GÖZLERİNDE ŞİMŞEK ÇAKMAK DEYİM	Sinirlenmek. (TDK bu yapıyı "Aşırı parlamak." Şeklinde açıklamıştır.)	Yüzbaşı Kadır Bağa ise kıpkırmızı oldu ve gözlerinde şimşekler çaktı.	BD
GÖZLERİNİ FAL TAŞI GİBİ AÇMAK DEYİM	Şaşkınlıkla, hayretle bakmak.	Şefin gözleri fal taşı gibi açıldı.	ZV
GÖZLERİNİ KAÇIRMAK DEYİMCE	Biriyle göz göze gelmemek için gözlerini başka tarafa çevirmek.	Gözlerini kaçırma!	DK
GÖZLERİNİN İÇİ GÜLMEK DEYİMCE	Çok sevinçli olduğu, yüzünden gözünden belli olmak. (DS)	Fakat gözlerinin içi gülüyordu.	RA

GÖZÜ (GÖZLERİ) AÇILMAK DEYİMCE	1) İyiyi kötüyü veya kendisine yarayanı ayırt eder duruma gelmek. 2) Uyanmak.	Kür Şad'ın gözleri merakla açıldı.	BÖ
GÖZÜ (GÖZLERİ) KAMAŞMAK DEYİMCE	1) Güçlü bir ışık sebebiyle göz bakamaz olmak. 2) mec. Çok etkilenmek.	Çok geçmeden silme tokat Çakır'ın yüzünde patlamış, gözünün kamaşması geçtiği zaman kendisini yerde bulmuştu.	DK
GÖZÜ (GÖZLERİ) KARARMAK DEYİMCE	1)Başı dönmek, hafif baygınlık geçirmek. 2) mec. Umutsuzluğun veya aşırı bir isteğin etkisi altında ne yaptığını bilmez duruma gelmek.	Açlıktan elleri titreyip gözü karardığı için iyi gezleyemiyordu.	BÖ
GÖZÜ (GÖZLERİ) TAKILMAK DEYİMCE	Dikkati çeken bir şeyden bakışlarını ayıramamak.	Çinlilerden birinin gözleri Çalığın kılıcına takıldı.	BÖ
GÖZÜ AÇIK OLMAK DEYİM	Fırsattan yararlanmak, kurnazca davranmak.	Yalnız bu at uşağının iyi Çince bildiğini, çok açık göz olduğunu duydum.	BÖ
GÖZÜ ALIŞMAK DEYİMCE	1)Önceden iyi göremediği bir şeyi sonradan görür olmak. 2) mec. Bir şey ilk etkisini yitirmek, yadırganmaz olmak.	Gözleri karanlığa alıştıktan sonra Almla'yı seçti.	BÖ
GÖZÜ ARKADA KALMAK DEYİMCE	Bırakılan bir şey veya kimse ile ilgili tedirginliği sürmek.	Bunu yaparsa hem daha kıyasıya dövüşebilecek hem de ölürse gözü arkada kalmayacaktı.	DK
GÖZÜ BULANMAK DEYİMCE	Bulanık görmeye başlamak.	Gözleri bulandı.	RA
GÖZÜ DALMAK DEYİMCE	Gözünü bir noktaya dikili olarak dalgın dalgın bakmak.	Durum elverişli olsa gözleri dalıp dumanlanacaktı bile.	DK

GÖZÜ DUMANLANMAK DEYİMCE	Öfkeden gözü hiçbir şey görmez duruma gelmek.	Karardı gündüzlerim, / Kış oluyor yazlarım, / Dumanlanan gözlerim, / Uzak yakın seçmiyor.	YS
GÖZÜ DÜNYAYI GÖRMEMEK DEYİMCE	Hiç kimseye, hiçbir şeye önem, değer vermemek.	Gözü dünyayı görmeyen, kara sev daya tutulan şehzade direndikçe direnmiş.	DK
GÖZÜ GÖRMEMEK DEYİM	1) Görmez olmak. 2) Belli bir şeyden başka bir şeyle ilgilenmemek. 3) Öfke sonucu en kötü şeyleri yapacak duruma gelmek.	Türk ata bindi mi, gözü öz atasını bile görmemeli.	BÖ
GÖZÜ HİÇBİR ŞEY GÖRMEMEK DEYİM	Heyecana kapılıp başka hiçbir şeyle uğraşamaz duruma gelmek.	Kapıyı kıramadığı için tepesi kızıp gözüne bir şey gözükmeyen Yamtar, arkadaşlarının birçoğunu ölmüş ve Çinlilerin artmış olduğunu görünce kapıyı bıraktı.	BÖ
GÖZÜ ISIRMAK DEYİMCE	Bir kimseyi tanıyacak gibi olmak.	Şu onbaşıyı gözüm ısırtıyor.	BÖ
GÖZÜ İLİŞMEK DEYİMCE	Birdenbire, istemeden görmek.	Gözü Çalığın kılıcına ilişince içi bulandı.	BÖ
GÖZÜ KIZMAK DEYİMCE	Gözü hiçbir şey görmeyecek ölçüde öfkelenmek.	Çakır'ın gözü kızıverdi.	DK
GÖZÜ OLMAK DEYİM	Bir şeyi ele geçirmek isteği beslemek.	Yürük kızının da onda gözü varmış ama iyi yürekli olduğundan, sultan üzülmesin diye kabul etmemiş.	DK
GÖZÜ TAKILMAK DEYİMCE	Bir şeyden gözlerini ayıramamak.	Deli Kurt'un gözleri ise orda uzun zaman takılı kaldı.	DK

GÖZÜ YILMAK DEYİMCE	Daha önceden denediği için o durumla karşılaşmaktan korkmak, o işe girişmekten çekinmek.	Pınardan Satı Kadın'ın gözü yılmıştı.	DK
GÖZÜNDE TAKDİR ŞİMŞEĞİ PARLAMAK DEYİMCE	Çok beğendiğini gözleriyle belli etmek	Beşerî Şefin gözlerinde bir takdir şimşegi parladı.	ZV
GÖZÜNDE TÜTMEK DEYİM	Çok özlemek.	İşte on yıldır bekledikleri gün gelip çatmış, gözlerinde tüten savaşın eşliğine varmışlardı.	BÖ
GÖZÜNDE (GÖZLERİNDEN) YAŞ (YAŞLAR) BOŞANMAK DEYİMCE	Çok ağlamak.	Yazıyı okuyunca Deli Kurt'un gözlerinden yaşlar boşandı.	DK
GÖZÜNE ÇARPMAK DEYİMCE	Görünür olmak, dikkati çekmek.	Çünkü ilk sayfanın ortasında büyük harflerle dizilmiş bulunan "Selim Pusat Meselesi" başlığı birdenbire şiddetle gözlerine çarptı.	RA
GÖZÜNE GİRMEK DEYİM	Sevgi ve ilgisini kazanmak.	Bütün bu işler Almıla'nın gözüne girmek için yapıyordu.	BÖ
GÖZÜNE KESTİRMEK DEYİM	1) Başarabileceğini ummak. 2) Zevkine uygun bulmak, hoşlanmak. 3) Uygun bulmak, elverişli görmek.	Tımarın geliri dolayısıyla savaşlara iki tane cebeli askerle birlikte gitmeye mecbur olan Çakır, daha şimdiden bu iki çocuğu gözüne kestirmişti.	DK

GÖZÜNÜ (GÖZLERİNİ) (BİR ŞEYE) DİKMEK DEYİMCE	Dikkatle bakmak, gözünü ayırmadan bir yere veya bir kimseye bakmak.	Sadağından bir ok çekerek gözlerini ışığa dikti.	DK
GÖZÜNÜ (GÖZLERİNİ) AÇMAK DEYİMCE	1) Uyanmak. 2) Kendine gelmek, ayılmak. 3) Uyanık, dikkatli bulunmak.	Bu gizli konuşma Böğü Alp'in gözlerini açtı.	BÖ
GÖZÜNÜ (GÖZLERİNİ) KIRPMADAN DEYİMCE	Çekinmeden, korkusuzca.	Kür Şad bu acı sağrağı gözünü kırpmadan içti.	BÖ
GÖZÜNÜ ALAMAMAK DEYİMCE	Bir şeye, bir yere bakmaktayken, gözünü oradan başka bir yere çevirememek.	Gözünü, ayırın için karısına ayırdığı çamçaktan bir türlü alamıyordu ki dışardan ayak sesleri işitildi.	BÖ
GÖZÜNÜ AYIRMAMAK DEYİMCE	Bir şeye sürekli olarak bakmaktan kendini alamamak.	Adım atarsa belki gürültü olur da bu güzel ses bozulur diye korkarak olduğu yerde kıpırdamadan duruyor, artık başka bir şey görmeyen dumanlı gözlerini kızdan ayırmıyordu.	DK
GÖZÜNÜ DALDAN BUDAKTAN (ÇÖPTEN) ESİRGEMEMEK (SAKINMAK) DEYİM	Tehlikeli işlere atılmaktan çekinmemek.	Böğü Alp'in gözünü daldan budaktan sakınmaz bir bahadır olduğunu işitmişti.	BÖ
GÖZÜNÜ DÖRT AÇMAK DEYİM	Aldanmamak için çok uyanık bulunmak.	Gözünü dört aç da iyi bir adam ol.	DG
GÖZÜNÜ SEVDA (AŞK) BÜRÜMEK DEYİM	Ondan başka hiçbir şeyi düşünmemek, tamamen ona bağlanmak.	Gözünü sevda bürümüş, kanına çılgınlık yürümüştü.	RA
GÖZÜNÜ YUMMAK DEYİMCE	Görmezlikten gelmek.	Bu bayağı kişinin yüce konuğu kınamasına göz yumacak mısın?	BÖ

GÖZÜNÜN (GÖZLERİNİN) İÇİNE BAKMAK DEYİMCE	1) Bir kimsenin üstüne titirmek. 2) Buyruğunu yerine getirmeye hazır bulunmak. 3) Bir arzunun gerçekleşmesi için gözleriyle birine yalvarmak.	Kızın gözlerinin içine bakarak: - Deminki şiiri bir daha okur musunuz? dedi.	RA
GÖZÜNÜN ÖNÜNDE GEÇMEK DEYİMCE	Hatırlamak.	Yaşım kırk dokuzu buldu da bunca yıllık işler daha dünmüş gibi gözümün önünden geçiyor.	DK
GÖZÜNÜN ÖNÜNE GELMEK DEYİMCE	Hatırlamak.	Huyu ve yüzü ile gerçekten bir melek kadar güzel olan o sadık ve vefalı kadın gözünün önüne gelince içi sızladı.	DK
GÜCÜNE GİTMEK DEYİM	Gönlü kırılmak, onuruna dokunmak.	Kurmay başkanının ve binbaşının yanında bir yüzbaşından saygısızlık görmek gücüne gitmişti.	RA
GÜCÜNÜ KAYBETMEK DEYİMCE	Güçsüzleşmek.	Üç günlük yemeği bir günde yer, sonra da üç gün ağzına bir lokma koymadan dayanır, gücünü de kaybetmezdi.	BÖ
GÜÇ GELMEK DEYİMCE	Bir şeyin yapılmasında zorluk ve sıkıntı ile karşılaşmak.	Savaş alanında bir Türk beği öldürmek Çinlilere güç gelir.	BÖ
GÜÇLÜK ÇEKMEK DEYİMCE	1) Maddi açıdan sıkıntı içinde olmak. 2) mec. Zorlanmak.	Aylarca önce geldiği bu yeri bulmakta güçlük çekti.	DK
GÜÇSÜZ DÜŞMEK DEYİMCE	Gücü yetmemek.	Fakat Çalık o kadar güçsüz düşmüştü ki ancak soluk alabiliyordu.	BÖ

GÜLMekten KIRILMAK (KATILMAK, YARILMAK) DEYİMCE	Aşırı derecede gülmek.	Saçar hem gülmekten kırılıyor, hem de kesik kesik Çalığa şöyle diyordu.	BÖ
GÜN DOĞMAK DEYİMCE	Sabahleyin güneş ufuktan yükselmek.	Gün doğmadan varınız sultanım!	DK
GÜN GÖRMEK DEYİM	Bolluk, gönül rahatlığı, mutluluk içinde geçen günler yaşamak. (DS)	Daha gün görmemiş bir çocuk olan Urungu atına atlamış kılıcını, sadağını, yayını takınmış; torbasına da biraz kızarmış etle haşlanmış darı koyarak yola koyulmuştu.	BD
GÜNAH İŞLEMEN DEYİMCE	Günah sayılan davranışta bulunmak.	Gönlümdeki azgın devî rüzgârlara attım; / Gözlerle günah işlemenin zevkini tattım. / Gözler ki, birer parçasıdır senden İlah'ın, / Gözler ki, senin en katı zulmün ve silahın,	YS
GÜNAHA GİRMEK DEYİMCE	Dinî bakımdan suç sayılan bir iş yapmak.	Bu fakı benim kâfir olduğumu, beni Müslüman etmezse günaha girip cehennemde yanacağını kocama iyice aşıladı.	DK
GÜNAHA SOKMAK DEYİMCE	Günah işlemesine yol açmak.	Şimdi zengin ve kocamış bir Çin tüccarının karısı olan bu kanışlı Çin güzeli Üçoğul'un usunu başından almış, onu günaha sokmuştu.	BÖ
GÜNEŞ BATMAK DEYİMCE	Gün sonunda, güneş ufukta kaybolmak.	Gün batmadan gelirler.	DK

GÜNÜNÜ GÜN ETMEK DEYİM	Hiçbir şeyi dert edinmeyip gününü hoş geçirmek.	Siz de zannettim kurtulur, bu obaya yerleşip gününüzü gün edersiniz.	DK
GÜRÜLTÜ ÇIKARMAK (ETMEK, KOPARMAK, YAPMAK) DEYİMCE	1) Düzensiz ve rahatsız edici sesler çıkarmak. 2) Kavga, karışıklık, tartışma çıkarmak.	Çoğalan seyirciler merakla, fakat en ufak gürültü çıkarmadan güreşe bakıyorlardı.	DK
GÜRÜLTÜYE GETİRMEK (BOĞMAK) DEYİM	1) Bir işi, bir düşünceyi telaş ve karışıklık yüzünden ilgi çekmez duruma getirmek. 2) Söz kalabalığından, karışıklıktan yararlanarak istediğini elde etmek.	Dervişler büyük bir hırs ve inatla vuruşuyorlar, bir yandan da 'Baba Resullullah!' diye bağırarak ortalığı gürültüye boğuyorlardı.	DK
GÜVEN VERMEK DEYİMCE	Güven duygusu uyandırmak, itimat telkin etmek.	Fakat Deli Kurt'a güven veren, açık yürekli bir hali vardı.	DK
HABER (SALMAK) YOLLAMAK DEYİMCE	Haber göndermek.	Bu on yılda ancak iki defa sütanasına para ve haber yollayabilmiş, fakat kendisi ondan haber alamamıştı.	DK
HABER ALMAK DEYİMCE	Kendisine bildirilmek, öğrenmek, bilgi edinmek.	Bu on yılda ancak iki defa sütanasına para ve haber yollayabilmiş, fakat kendisi ondan haber alamamıştı.	DK
HABER GÖNDERMEK DEYİMCE	Herhangi bir araçla bildirmek.	Demek ki kardeşi kendisine haber gönderdiği zaman doğru söylemiş, bu aşağılığı yapmıştı.	BÖ
HABER VERMEK DEYİMCE	1) Bildirmek, haber ulaştırmak. 2) Bir durumun, bir olayın belirtisi olmak.	Kâfirlerin başı bu heriftir, diye haber veriyordu.	DK

HADDİNİ BİLDİRMEK DEYİMCE	Sert bir karşılıkla uslandırmak, yola getirmek, cezalandırmak.	Sana haddini bildiririm.	BÖ
HADDİNİ BİLMEK DEYİMCE	Kendi değer ve yeteneğini olduğundan üstün görmemek.	Benim bu gibi meseleler üzerinde fikir yürütmem şüphesiz haddimi bilmemek oluyor.	RA
HAK ETMEK DEYİMCE	1) Bir emek karşılığı hakkı olan şeyi elde etmek, hak kazanmak. 2) Layık olduğu kötü karşılığı almak. 3) Bir başarı dolayısıyla ödüllendirilmek.	Üçü de bunu hak etmişlerdi.	BÖ
HAK KAZANMAK DEYİMCE	Emeğin karşılığını alabilecek duruma gelmek.	Gebermeğe hak kazandın çayıtbaşı!	BÖ
HAK VERMEK DEYİMCE	Birinin düşüncesini, davasını, iddiasını doğru bulmak.	Satı Kadın, sutoğluna hep hak vermişti.	DK
HAKİR GÖRMEK DEYİMCE	Önemsememek, değer vermemek, küçümsemek, küçük görmek, hor görmek.	İnsanlardan iğrenerek her şeyi gülünç, herkesi hakir görmeye başlayan bir erkekle yaşamak hiç de kolay değildi.	RA
HAKKINDAN GELMEK DEYİM	1) Zor bir işi başarı ile sona erdirmek. 2) Yenmek, öç almak veya cezasını vermek.	Söyle de her kimse onun hakkından geleyim!	BÖ
HAKKINI ARAMAK DEYİMCE	Hakkı olduğuna inandığı şeyi elde etmeye çalışmak.	Bütün bu zorluklara büyük bir metanetle göğüs germiş, maddî sıkıntıları sabırla karşılarmış, hakkını aramak için kanunî yollara başvurmuş, fakat hakkını alamamıştı.	RA

HAKLI BULMAK DEYİMCE	Davasını, iddiasını, düşüncesini, davranışını doğru bulmak, yerinde görmek.	Demek ki uğurlarında mesleğinden olduğu, hayatını zehre çevirdiği krallardan bir teki bile kendisini haklı bulmuyordu.	RA
HAL ALMAK (HALE GİRMEK) DEYİMCE	... bir duruma gelmek	Korkunç bir hal aldı.	DK
HALİ KALMAMAK DEYİMCE	Gücü, takati, eski durumu olmamak.	Mıstık'ta cevap verecek hal kalmamıştı.	DK
HALT YEMEK DEYİMCE	Uygunsuz bir söz söylemek, uygunsuz davranmak, uygunsuz bir iş yapmak.	Tavşanı yemedim ama bir halt yedim ki sorma Onbaşı!	BÖ
HAMLE ETMEK (YAPMAK) DEYİMCE	1) Atılmak, saldırmak. 2) Önemli bir işe girişmek, bir işte başarı sağlamak için çaba harcamak.	Belinden bıçağını çekerek yaralı Karamanlıyı öldürmek için bir hamle yaptı.	DK
HAMUR AÇMAK DEYİMCE	Yoğrulmuş hamuru inceltip yufka durumuna getirmek.	Kadın bir yandan hamur açıyor, yuvarlak pideler hazırlıyordu.	DK
HAPİS YATMAK DEYİMCE	Hükümlü olduğu süreyi hapisanede geçirmek.	Kocasını iki yıl hapiste yatıp çıkmış, fakat işin mahiyeti birçokları tarafından anlaşılmamıştı.	RA
HARAÇ YEMEK (ALMAK) DEYİMCE	Başkasının sırtından geçinmek.	Eskiden olduğu gibi yine Ötüken'e varacak, atalarımızın buyruğunda olan bütün boylara baş eğdirecek, Çin'den haraç alacağız.	BD
HARCI OLMAMAK DEYİM	Bir iş, birinin yapabileceği nitelikte olmamak.	Bir de ruhlarla beraber olmak mümkün, ama bu herkesin harcı değil.	RA

HARMAN ETMEK (YAPMAK) DEYİMCE	Birçok çeşitten birer parça alıp yeni bir birleşim oluşturmak.	Havadaki mevhum noktaları bile vuran keskin nişancı Çığataylılara karşı kalkanı ile kendisini koruduğu gibi savaşın harman edildiği kanlı bir yerinde de bir defa kılıcıyla İsa Beğ'i kurtarmıştı.	DK
HASRET ÇEKMEK DEYİMCE	Özlem duymak.	Hasret çekerek uğruna ölmek kolaydı, / Görmek seni ukbadan eğer mümkün olaydı.	YS
HASRET KALMAK DEYİMCE	Özlemek.	Yiyeceğimiz vardı ama iki gündür sıcak bir yemeğe hasret kaldık.	DK
HASTA DÜŞMEK DEYİMCE	Hastalanmak.	Senin için hasta düştüm.	RA
HASTA ETMEK DEYİMCE	1) Hasta olmasına yol açmak. 2) mec. Bezdirmek, bıktırmak, usandırmak.	Doktorların hastalara hastalık hakkında çok derin bilgiler vermesi âdet değildir ama siz her istisna yapın da şu beni hasta eden mikrop hakkında biraz tafsilat verin.	RA
HAŞIR NEŞİR OLMAK DEYİM	Kaynaşmak, bir arada bulunup uğraşmak.	Orada akrabaları, yakınları vardı ve sipahiler arasına karışıp uzun yıllar onlarla haşır neşir olduğu için şimdi Türkmenler arasında itibarı büyüktü.	DK

HATIR SORMAK DEYİMCE	Hâl hatır sormak.	İster misin Türkmen obasına gidip süt anamın hatırını soralım?	DK
HATIRA (HATIR VE HAYALE) GELMEMEK DEYİMCE	Bir şeyin gerçekleşeceği, olacağı hiç düşünülmemek.	Gözler yalnız ilerisini görüyor, arkada kalan hiçbir şey hatıra gelmiyordu.	BD
HATIRI İÇİN DEYİMCE	Bir kimsenin, gönlü hoş olsun diye.	Fakat onun hatırı için de müdürle çekişmeye lüzum görmediğinden susmayı tercih etti.	RA
HATIRI SAYILIR DEYİMCE	1)Oldukça çok. 2)Önemli, saygın, saygıdeğer.	Dokuz Oğuzlar arasında en hatırı sayılan beğ, Yüzbaşı Kadır Bağa idi.	BD
HAVA ALMAK DEYİMCE	1)Açık havada gezmek 2) argo Umduğunu bulamamak, hiçbir şey kazanmamak. 3) Ferahlamak, açılmak, hoş vakit geçirmek.	Hep beraber şöyle bir hava alsak olmaz mı?	RA
HAVADAN SUDAN KONUŞMAK DEYİM	Belli ve önemli bir konu üzerinde değil, rasgele konularda konuşmak. (DS)	Kadın hocaların, etrafı unutacak ve görmeyecek kadar bir hararetle havadan, sudan konuştukları bir sırada o Ayşe Pusat'a ve kızlara bakmış, her şeyi görmüş, neticeden de memnun olmuştu.	RA
HAYAL KURMAK DEYİMCE	Gerçekleşmesi istenen, özlenen şeyi düşünmek.	O böyle tatlı tatlı hayal kurarken bir gün dörtnala gelen bir ulak sefer için toplanılacağını bildirdi.	DK

HAYALE KAPILMAK DEYİMCE	Hayallerin etkisi altında kalmak.	İster düşün... Kendini ister hayale kaptır... / Uzar, uzar, çünkü hiç sonu yoktur yolların. / Bakarsın aldanmışsın, gördüğün bir seraptır / Sevimli bir hayale açılırken kolların	YS
HAYATINI KAZANMAK DEYİMCE	Geçimini sağlamak.	Bu mağaraya sığındıktan sonra da bıçak yaparak hayatını kazanmak istemiş, fakat Gök Türkler darmadağın oldukları için iş çıkmamış, o da ocağını söndürmüş, sefil bir hayata razı olmuştu.	BD
HAYIR KALMAMAK DEYİMCE	İşe yarar durumu kalmamak, artık işe yaramaz olmak.	Kılıçlar öyle bir sertlikle kalkıp iniyordu ki, biraz sonra hiçbirinden hayır kalmadı.	BÖ
HAYRAN OLMAK (KALMAK) DEYİMCE	Çok beğenmek.	Aylarca uğraşarak yaptığı haritalar üzerinde Bilge Tonyukuk ve Kül Tegin'in seferlerini incelemiş ve bu iki kumandana hayran olmuştu.	RA
HAYRANLIK DUymAK DEYİMCE	Çok beğenmek, tutkuyla bağlanmak.	Falih Rıfki, duyduğu bu hayranlık arasında, belki birkaç kere okudu.	ZV

HAYRETE (HAYRETLERE) DÜŞMEK DEYİMCE	Şaşakalmak, şaşırarak.	Ayşe onun bu gibi garipliklerine alışık olmakla beraber yine neşesini kaçıran bir hayrete düşerek bakmaktan da kendini alamadı.	RA
HAYRETTE BIRAKMAK DEYİMCE	Şaşmasına sebep olmak.	Galiba bir Gök Türk çayı" diyerek onu hayretler için içinde bıraktı.	BD
HAZ DUYMAK DEYİMCE	Hoşlanmak.	Yeşilin aydınlattığı her şeyde yeşildi. Deli Kurt, içinde anlatılmaz bir haz duyduğu ve her şeyi kaybetti.	DK
HAZ VERMEK DEYİMCE	Hoşlanmasını sağlamak.	Ey sen ki, kül ettin beni onmaz yakışınla, / Ey sen ki, gönüller tutuşur her bakışınla!... / Hançer gibi keskin ve çiçekler gibi ince, / Çehren bana uğruna ölüm hazzı verince,	YS
HAZIR BULUNMAK (OLMAK) DEYİMCE	1) Bir yerde var olmak, kendi bulunmak. 2) Bir şeyi hemen yapabilecek durumda olmak.	Timarın geliri kendisinden başka iki cebeli'nin de savaşa hazır bulundurulmasını sağlayacak kadardı.	DK
HAZIR ETMEK DEYİMCE	Hemen kullanabilecek duruma getirmek.	Sayın İçişleri Bakanı Karabet Öztürk arkadaşımız bu husustaki kanunu yarın akşama kadar hazır etsin.	ZV

HAZIRLIK GÖRMEK (YAPMAK) DEYİMCE	Hazır olmak için gereken şeyleri toplamak veya durumları sağlamak.	Çabuk bir hazırlık yaptıktan sonra Evren'i de yanlarına alıp yola koyuldular.	DK
HESABA ALMAMAK (KATMAMAK) DEYİM	Önem vermemek.	Çünkü üçü de hediye getirirken yalnız kağanı düşünmüşler, katunu hesaba katmamışlardı.	BÖ
HESABA KATMAK DEYİM	Dikkate almak, göz önünde bulundurmamak.	Kızlarının husûsî durumlarını da öğrenir, soru sorar ve not verirken bunları hesaba katardı.	RA
HESABINI GÖRMEK DEYİM	1) Cezalandırmak. 2) Ücretini ödemek.	Sonra senin de hesabını görürüm...	DK
HESAP GÖRMEK DEYİMCE	Alacakla vereceği karşılaştırıp ödeşmek.	Sana karşı haykıranı, mecbursun, dinle; / Bugün hesap göreceğiz artık seninle	YS
HESAP SORMAK DEYİMCE	1) Bir konuda açıklama ve savunma istemek, sorumlu tutmak. 2) Birini, birilerini yöntem veya yasa dışı davranışlarından dolayı sorguya çekmek. 3) Tehdit ederek uyarmak.	Onbaşı Deli Ersegün, çılgın gibi sevdiği kızı hiç olmazsa bir defa daha görebilmek, onu kaçırandan bunun hesabını sormak için şuurunu kaybetmiş bir halde at koşturuyor, yanındaki dört kişiden kurtulup Ay Hanım'a yetişmek istiyordu.	BD
HESAP VERMEK (HESABINI VERMEK) DEYİMCE	1) Bir işin sorumluluğunu yüklenmek. 2) Herhangi bir davranışın sebebini açıklamak, anlatmak.	Babası olduğun için sen hesap vereceksin.	DG

HEYECAN DUYMAK DEYİMCE	Heyecanlanmak.	Nasıl karşılanacağı meçhul olduğu için o da heyecan duyuyor, güç anlarda her zaman yaptığı gibi kendisine zorla metanet telkin ediyor, bunda da muvaffak oluyordu.	RA
HIÇKIRIK TUTMAK DEYİMCE	Sürekli olarak hiçkırık.	O güzel kız sattı beni, / Bir hiçkırık tuttu beni, / Yalnız koyup gitti beni, / Salınarak nazlı nazlı.	YS
HİÇE SAYMAK (İNDİRGEMEK) DEYİMCE	Önemsememek, önem vermemek.	İrkınızı hiçe saydı Hazreti Fatih. / Biraz daha yaşasaydı Hazreti Fatih / Ne Venedik kalacaktı ne Floransa... / Hoş geldiniz diyecekti bize Fransa!	YS
HİDAYETE ERMEK DEYİMCE	1) Müslüman olmak, İslam dinini kabul etmek. 2) Gerçeği görüp kabullenmek. aklı başına gelmek.	Hidâyete mi ermişti?	RA
HİSSİNİ VERMEK DEYİMCE	Gibi gelmek, ... izlenimini uyandırmak.	Gülek, 35 diyoptrilik dürbünüsü gözlüklerini güçlükle taşıyormuş hissini veren ağır hareketlerle başını çevirdi.	ZV
HOR GÖRMEK DEYİMCE	Bir kimseye değersiz gözle bakmak.	Sen de mi çingeneyi hor görüyorsun?	DK
HORA TEPMEK DEYİM	1) Hora oynamak. 2) mec. Ayaklarını vurarak gürültü etmek.	İzlere bakarak bir sonuç çıkarmaya çalıştı ama binlerce atın ve insanın hora teptiği bu yerde iz bulmaya imkân var mıydı?	DK

HOŞ GÖRMEK DEYİMCE	Kusuru sorun yapmamak, anlayışla karşılamak. (DS)	Türk'ün, dinine bağlılığını hoş gördü ve hatta beğendi.	DK
HOŞA GİTMEK DEYİMCE	Beğenilmek, bir kişiden veya bir şeyden hoşlanmak.	Şiir hoşa gidiyor, kız da hoşa gidiyor...	RA
HOŞBEŞ ETMEK DEYİMCE	Sohbet etmek.	Kumanda edenlerle edilenler aynı odada oturup hoşbeş ederse bundan bir laubalilik doğmaz mı?	RA
HOŞUNA GİTMEK DEYİMCE	Beğenmek.	Delişmen bir konuşması vardı ki, Çakır'ın pek hoşuna gidiyordu.	DK
HUY EDİNMEK DEYİMCE	Bir davranışı alışkanlık durumuna getirmek.	Garip garip huylar edinmişti.	RA
HUZUR VERMEK DEYİMCE	Gönül rahatlığı, dirlik vermek, dinlendirmek.	Selim Pusat başını önündeki kâğıda eğip konuşmayı kesmekle beraber tasavvufun insana huzur verdiğini yeniden işiterek başka hayallere kaptırıp kendini koyuverdi.	RA
HUZURUNU KAÇIRMAK DEYİMCE	Tedirgin, rahatsız etmek.	Tasavvuf, Budizm falan diyerek huzurunu kaçırmış, bu lüzumsuz saçmalarla vaktini almıştı.	RA
HÜCUMA KALKMAK DEYİMCE	Asker, siperden düşmana doğru fırlamak.	Selim, mevzilendiği yerden hücumla kalkan piyade gibi şiddetle doğrularak oturdu ve sırtını yastıklara dayayarak sert bir bakışla bu acayip, hattâ küstah doktora baktı.	RA

<p>HÜKÜM GİYMEK DEYİMCE</p>	<p>Mahkemece cezalandırılmak.</p>	<p>Acaba ebediyen yanlış anlaşılarak yanlış hüküm giymeye mahkûm bedbahtlar yok mu?</p>	<p>RA</p>
<p>HÜKÜM SÜRMEK DEYİMCE</p>	<p>1) İşbaşında olmak. 2) Yaygın olmak. 3) Etki, hız vb. sürmek, devam etmek.</p>	<p>Beşeristan'da büyük bir hürriyetin hüküm sürdüğünü göstermek için de renklerin sırası ile her vatandaşın kendi arzusuna bırakılmıştı.</p>	<p>ZV</p>
<p>HÜKÜM VERMEK DEYİMCE</p>	<p>1) İyice düşündükten sonra bir karara varmak. 2) Bir suçluyu mahkûm etme.</p>	<p>Bu kadar basit düşünceli bir kadın kendisine amirlik edecek, derslerinde başarı gösterip göstermediği hakkında gizli rapor yazarak kendi mukadderatını tayin edecek ve yüzlerce genç kızın sağlam seciye ve ahlâkla yetişmesini sağlayacaktı, ister istemez gülümseyerek: - Müdür Hanım! Bilmediğiniz bir şey hakkında nasıl hüküm verebiliyorsunuz? diye sordu.</p>	<p>RA</p>

HÜLYAYA DALMAK DEYİMCE	Hayal kurmak.	Bir manavın kabiliyetine mâlik olsaydım şüphesiz mühim hakikatleri anlayacak, bedî unsurları bulacak ve belki de edebî hülyalara dalarak birkaç dakika huzur içinde yaşayacaktım.	RA
HÜNER GÖSTERMEK DEYİMCE	1) Beceriklilik ortaya koymak. 2) Herkesin yapamayacağı bir işi yapmak.	Vuslattan sonra erkeğin bıkağını sezdiği için onu daha çok bağlayacak türlü hünerler gösterir.	RA
HÜZÜN ÇÖKMEK DEYİMCE	Hüzünlenmek.	Birden içine hüzün çöktü.	RA
İSTIRAP ÇEKMEK DEYİMCE	Ağrı ve acı içinde kıvrılmak, aşırı derecede üzölmek.	Istırap çek, inleme... Ses çıkarmadan aşın. / Bir damlacık aksa da bir acizdir gözyaşın; / Yarı yolda ölse de en yürekten yoldaşın, / Tek başına dileğe doğru at salmalısın.	YS
İCAT ETMEK DEYİMCE	1) İlk kez yeni bir şey yaratmak. 2) Bir şeyi gerçekmiş gibi göstermek.	Elbet o zamana kadar Amerikalılar insanı hiç rahatsız etmeden durmaksızın tıraş eden bir makine icat ederler.	ZV
İÇ AÇMAK DEYİMCE	Gönle ferahlık vermek, gönlü ferahlatmak.	Âşık nasıl bulursa iç açan bir serin su / Sevdiği bir güzelin som yalaz dudağında, / Sönecektir bizim de gönlümüzün tamusu / Tanrıların gezdiği yüce Tanrı Dağında.	YS

<p>İÇERİYE ATMAK (ALMAK VEYA TIKMAK) DEYİMCE</p>	<p>Hapsetmek.</p>	<p>Türkler kaçıyor gibi görünerek Çinlileri arkalarına düşürmüşler, ortaları fazla koşarak Çinlileri arkalarına düşürmüşler, ortaları fazla Çinlileri içeri almış, iki kısıpın iki ağzı gibi Çinlileri kısıtacak durumu hazırlamıştı.</p>	<p>BÖ</p>
<p>İÇİ AÇILMAK DEYİMCE</p>	<p>Gönlüne ferahlık, neşe gelmek, iç sıkıntısı dağılmak. Krş. "iç açmak" (DS)</p>	<p>Bir yandan eşi bulunmaz anasına yanarken, bir yandan da Kür Şad'ın oğlu olduğuna seviniyor, bunu kimseye söyleyemeyeceği için sıkılıyor, sonra Bozkurt soyundan bir tegin olduğu halde karabudundan bir er gibi davranmaktaki eşsiz güzelliği düşünerek içi açılıyordu.</p>	<p>BD</p>
<p>İÇİ BURKULMAK DEYİMCE</p>	<p>Bir şeye çok üzölmek.</p>	<p>Güntülü biraz durdu ve Ayşe üzüntüyle içinin burkulduğunu hissetti.</p>	<p>RA</p>
<p>İÇİ GEÇMEK DEYİM</p>	<p>1) İstmeden kısa bir süre uyuyuvermek. 2) Bir işe yaramaz duruma gelmek. 3) Yaşlılıktan, güçsüzlükten isteksiz olmak, hiçbir şeye ilgi duymamak. 4) Kavun, karpuz vb. yenmeyecek biçimde içi bozulmuş olmak.</p>	<p>İçi geçti.</p>	<p>DK</p>

İÇİ İÇİNE SİĞMAMAK DEYİMCE	Telaş, sabırsızlık, coşkunculuk göstermekten kendini alamamak.	Belli etmek istemiyorlar ama içleri içlerine sığmıyor.	BÖ
İÇİ PARALANMAK (PARÇALANMAK) DEYİMCE	Birine acıyarak çok üzülmek.	Çakır'ın ise yeniden içi parçalanmıştı.	DK
İÇİ TİTREMİK DEYİMCE	1) Özen göstermek. 2) Çok üşümek. 3) Duygulanmak.	Sanki kendisi imtihandaymış gibi Ayşe'nin içi titriyordu.	RA
İÇİ YANMAK DEYİMCE	1) Çok susamak. 2) Büyük bir acı, sıkıntı vb. nedenlerle çok üzülme. 3) Bir şeye karşı büyük bir özlem duymak.	Serinliğe rağmen Deli Kurt, içinin yandığını duydu.	DK
İÇİN İÇİN YANMAK DEYİMCE	1) Ateşin yanması sürmek, farkına varılmadan yanmak. 2) mec. Dışa vurmadan çok üzülme.	Başbakan olmadım diye için için yanarken Beşerî Eğitim Bakanlığında da olmak tehlikesi vardı.	ZV
İÇİNDE YÜZMEK DEYİMCE	Olumlu veya olumsuz bir durumun aşırı derecesinde bulunmak.	Fakat bir tek düşünceden başka her kaygıdan o kadar sıyrılmıştı ki, tehlikeler içinde yüzdüğünü anlamıyordu.	DK
İÇİNDEN BİR ŞEYLER KOPMAK DEYİMCE	İçî ezilmek.	Karşısında Almıla'dan bir parça gibi duran kız ona sevgili karısını hatırlatarak içinden ince bir tel koparmıştı.	BD
İÇİNDEN GEÇİRMEK DEYİMCE	Bir şeyi yapmayı düşünmek.	İçinden "Fakat onu seviyorum" diye geçirdi.	RA
İÇİNDEN GELMEK DEYİMCE	Bir şeyi yapmak için içten bir istek duymak.	Ben de içimden gelmediği halde iki yüzlülük edip namaz kılmadım.	DK

İÇİNE (YÜREĞİNE) İŞLEMEK DEYİMCE	Duygulanmak, etkilenmek, dokunmak.	Şerefın sözleri Selim'in yüreğine işliyordu.	RA
İÇİNE ATMAK DEYİMCE	1) Sıkıntısını kimseye belli etmemek. 2) Yapılan bir kötülüğe karşı sesini çıkarmamakla birlikte, bunu unutmamak.	Gök Börü; on yıldır kederini içine atan Gök Börü, yanı başında öldüğünü sezdiği oğlunun gamından ve oç almanın verdiği sevinçten çıldırması, korkunç kahkahalar atıyordu.	BÖ
İÇİNE ÇEKİLMEK (KAPANMAK) DEYİMCE	Çevresindeki kişilerle ilgi kurmamak, duygularını kimseye açmamak.	Bu sessizliği, bu içine kapanıklığı Ayşe'yi bedbaht ediyor, yüreğine, hayatta yalnız kalmış olanların melali doluyordu.	RA
İÇİNE DOĞMAK DEYİMCE	Bir işin olacağını veya olduğunu hiçbir belirtiye dayanmadan önceden sezinlemek, malum olmak.	Fakat benim içime doğuyor.	DK
İÇİNE İŞLEMEK DEYİMCE	Duygulanmak, etkilenmek, dokunmak.	Ses yine Deli Kurt'un içine işlemeye başlamıştı.	DK
İÇİNE SU SERPİLMEK DEYİMCE	Ferahlamak.	Yamtar'ın verdiği karşılık öfkelenmekte olan Gök Börü'nün içine birkaç damla su serpti.	BÖ
İÇİNİ BOŞALTMAK DEYİMCE	1) Sıkıntı ve derdini söylemek. 2) Öfkesini açığa vurmak. 3) Banka, şirket vb.ni yasal görüntü verip soymak.	Satı Kadın da sanki içini boşaltmak istiyordu.	DK

İÇİNİ KEMİRMEK DEYİMCE	Bir üzüntüden rahatsızlık duymak, tedirgin olmak.	Deminden beri Üçoğul üzerinde kafa yoran Böğü Alp, günlerdir içini kemiren şüpheli Kür Şad'a açmak için yaklaştı.	BÖ
İÇİNİ KURT YEMEK (KEMİRMEK) DEYİM	Sürekli bir kaygı içinde bulunmak.	Tulu Han'ın yanından gelen bu dört kişiden birinin Çinli olduğunu yüzbaşının aklına gelince, yeniden, içini bir kurdun kemirmekte olduğunu duydu.	BÖ
İÇİNİ OKUMAK DEYİMCE	Birinin gizli, saklı düşüncelerini anlamak.	Onun yüreğinin içini okumak isteyen bir durumu vardı.	BD
İÇİNİ YAKMAK DEYİMCE	Çok üzülme.	Onbaşı Pars'ın önünden geçerken gözlerinin içinden gülümsemesi, bu gülümsemeyi görenlerin içini sızlatıp yakmıştı.	BÖ
İDARE ETMEK DEYİMCE	1) Yönetmek, çekip çevirmek. 2) Tutumlu kullanmak. 3) Yetmek, yetişmek. 4) Alışverişte yeterli olmak, kurtarmak. 5) Göz yummak, hoş görmek. 6) Örtbas etmek.	Macarlar tarafından yapılıyor, hem de bunu Ynako Hunyad idare ediyordu.	DK
İFADE VERMEK DEYİMCE	huk. Bir olayla ilgili olarak gördüğünü, bildiğini yetkili veya ilgili kimseye söylemek.	Bu yüzden huzur ve zevk içinde vazifesini yaptığı liseden çıkarılmış, bakanlık emrine alınmış, hattâ sorguya çekilerek kocasının aleyhinde ifâde vermeye zorlanmıştı.	RA

İFRİT KESİLMEK (OLMAK) DEYİM	Çok öfkelenmek, çok kızmak.	Kıral ifrit kesilmişti; yaverlerine bağırdı.	DG
İFTİRA ATMAK DEYİMCE	İftira etmek.	Bu çalkantı, bu fırtına şahsî bir kanaatini açığa vurduğu için çıkıyor, kendisine iftira atanlar birçokları tarafından riyakâr jestlerle alkışlanıyordu.	RA
İFTİRAYA UĞRAMAK DEYİMCE	Kasıtlı ve asılsız suç yüklenmek.	En ağır iftiralara uğradığı zaman bile, üniformasını bıraktığı zaman bile böyle olmamıştı.	RA
İHANETE UĞRAMAK DEYİMCE	Aldatılmak, sadakatsizlik görmek.	Ya bir ihanete uğradılarsa?...	BÖ
İHTİYATLI DAVRANMAK DEYİMCE	Uyanık olmak, düşünerek davranmak.	Siz, bölüğünüze kayıp verdirmemek için düşman karşısında ihtiyatlı davransanız Selim Pusat olmaktan çıkarmışınız?	RA
İLERİ ATILMAK (ÇIKMAK) DEYİMCE	Öne doğru çıkmak.	Kaplan gibi ileri atılarak kılıcını savurdu.	DK
İLERİ GELMEK DEYİMCE	1) Oluşmak, meydana gelmek. 2) Neden olmak. 3) Bağlı bulunmak.	Ama genç onbaşının kaygısızlığı bundan mı ileri geliyordu?	BÖ
İLERİ GİTMEK DEYİMCE	1) Söz ve davranışta ölçü dışına çıkmak, gereksiz, aşırı davranışta bulunmak. 2) İlerlemek, gelişmek.	Hatta bazan daha ileri gidiliyor, yeni bir Peygamber geleceğinden bahsolunuyordu.	DK
İLERİ GÖTÜRMEK DEYİMCE	Bir durum veya davranışta ölçüyü aşmak.	Güntülü'ye söyleyecek pek çok sözü, verecek hayli öğütleri vardı ama daha ilk derste samimiyeti ileri götürmek istemiyordu.	RA

İLERİ SÜRMEK DEYİMCE	1) Öne doğru yürütmek. 2) Bir düşüncüyü veya tasarımı önermek, serdetmek.	Şu pozitif düşüncüyü ileri sürdü.	ZV
İLGİ ÇEKMEK (UYANDIRMAK) DEYİMCE	Çevresinde ilgiyi, dikkati ve merakı üzerine toplamak, alaka çekmek, alaka toplamak veya alaka uyandırmak.	Ayşe eskiden kocasıyla dertleşir, gündüz gördüklerinden ilgi çekici bulduklarını ona anlatır, onun da kendisine anlatmasını beklerdi.	RA
İLGİ DUymAK DEYİMCE	Bir işe, bir olaya, bir kimseye önem vermek, yakınlık duymak.	Bu bir sevgi yahut kadın güzelliğine karşı duyulan bir ilgi değildi.	RA
İLGİ GÖSTERMEK DEYİMCE	İlgisini esirgememek, belli etmek.	Hiçbir kadına, hele çocuk yerine koyup değer vermediği bir genç kıza karşı böyle bir ilgi göstermesi aklın alacağı şey değildi.	RA
İLGİSİNİ ÇEKMEK DEYİMCE	İlgisini, dikkatini ve merakını üzerinde toplamak, alaka duymak.	Bu adama öfkelenmiş, aynı zamanda da ilgi çekici bulmuştu.	RA
İLGİSİNİ KESMEK DEYİMCE	Bir kimse veya şeyle bütün bağlarını koparmak, ilişkisi kalmamak, alakayı kesmek.	Fakat bunun yavaş yavaş hayatla ilgi kesmek gibi bir şey olduğunu gören Ayşe Pusat derin derin üzülüyor, hayatla ve her şeyle ilgisini kesen kocasının kendisini de unuttuğunu zannediyor, bu zan, zamanla bir iman haline geliyordu.	RA
İMKAN VERMEK DEYİMCE	Olanak sağlamak.	Fakat Sançar'ın kahkahaları bütün sesleri bastırıyor, konuşmağa imkân vermiyordu.	BÖ

İNADI TUTMAK DEYİMCE	Çok direnmek.	Hiçbirisinin doğru olmadığını Şen-ma'dan işittikçe öfkelenmiş, yapamadıkça inadı tutmuş, sonunda tıpkı Çinli gibi "vu'o" diyebilmişti. "Sen" kelimesinin Çincesi olan "nî" de epey tartışmaya yol açmıştı.	BÖ
İNSAN İÇİNE ÇIKMAK DEYİMCE	Toplum içine karışmak, başkalarıyla ilişki kurma.	Zaten insan içine çıkmaz, dağlarda gezerdi.	DK
İPİNİ ÇEKMEK DEYİM	Birini ölçülü davranmaya zorlamak.	O zaman onların iplerini sen çek Nazımım.	ZV
İSTEK DUymAK DEYİMCE	Bir şeye karşı eğilim duymak, arzulamak.	Dün gece gözlerini kamaştırın kızı yakından görmek, sonunda ölüm olsa da onun yüzüne bakmak için gönlünde dayanılmaz bir istek duyuyordu.	DK
İSTİFİNİ BOZMAMAK DEYİMCE	Aldırış etmeyip durum ve davranışını değiştirmemek.	İkeznini hiç istifini bozmadan gürültüsünün kesilmesini bekledi.	DG
İŞ BAŞA DÜŞMEK DEYİMCE	Kendi işini kendi görme zorunda kalmak.	Kendi yurdunda olsa neyse idi ama, yabancı yerde tutsak yaşamak başa düşünce kişi, eşini de, çoluk çocuğunu da yanında görmek istiyordu.	BÖ
İŞ BİLMEK DEYİMCE	Tecrübeli olmak.	Çinlilere bu işi bildiğini söylediği zaman kendisiyle alay etmişler.	BÖ
İŞ DÜŞMEK DEYİMCE	Birinin iş yapması gerekmemek.	Size yine iş düştü!	ZV

İŞ GÖRMEK DEYİMCE	1) İş yapmak. 2) İş yapmaya uygun olmak.	Çakır, bu sırada büyük bir çabuklukla iş görüyordu.	DK
İŞ İŞTEN GEÇMEK DEYİM	Bir işi gerçekleştirme imkânı kalmamış olmak.	Artık iş işten geçmişti.	BÖ
İŞ KARIŞTIRMAK DEYİM	1) Fesat sokmak. 2) Zararlı bir iş yapmak.	Arkadan gelmekte olan Yamtar yalnız tokadın sesini duymuş ve sesinden bunun bir Türk tokadı olduğunu anlayarak Gök Börü'nün bir iş karıştırmakta olduğunu kestirip adımlarını hızlandırmıştı.	BÖ
İŞ VERMEK DEYİMCE	1) Birine yapacak iş göstermek. 2) argo Gönlü olduğunu gösterecek davranışlarda bulunmak, pas vermek.	Üç kız kardeş, kendilerine verilen işi kusursuz yaptılar.	DK
İŞ YAPMAK DEYİMCE	Çalışmak.	Bu kısa zaman içinde çok işler yaptık.	ZV
İŞARET VERMEK DEYİMCE	Bir araç kullanarak bir şeyi belli etmek.	Bitiği verince arkasında duran dört kişiye döndü, işaret verdi.	BÖ
İŞE YARAMAK DEYİMCE	Bir şey yapmak ya da yaptırmak için ondan yararlanabilmek(DS)	Çinlinin dişisi ise hiç işe yaramaz.	BÖ
İŞİ OLURUNA BIRAKMAK DEYİMCE	İşi belli bir amaca göre değil de, kendi akışı içinde yürütmek.	Öyle ise o da işi oluruna bırakacaktı.	BD
İŞİ YOLUNDA (TIKIRINDA) GİTMEK (OLMAK) DEYİMCE	İş düzenli ve istenilen biçimde yürütmek.	Onbaşlıların işi yolunda gidiyordu.	BÖ
İŞİN İÇİNDE İŞ VAR DEYİM	Bir işin içyüzü başka anlamında kullanılan bir söz.	İşin içinde iş var derler.	RA

İŞİN İÇİNDEN ÇIKMAK DEYİMCE	Karışık bir işin güçlüklerini yenebilmek, üstesinden gelmek.	Kür Şad'a gelince o, çok sert ve kesin bir durumla bir Çinlinin düşünceleri ne olursa olsun benimsemeyeceğini bildirerek işin içinden çıkmıştı.	BÖ
İŞİNE GELMEK DEYİM	Çıkarına, amacına, düşüncesine uygun olmak.	Bu tasarı Yumru'nun da işine geliyordu.	BÖ
İŞİNİ BİLMEK DEYİMCE	Nereden, nasıl yararlanacağını bilmek, çıkarını bilmek.	İşini o kadar biliyordu ki bir akında çıplak denilecek bir halde tutsak olup Ötüken'e geldiği halde bile birkaç yılda burada zengin olmuştu.	BÖ
İŞİNİ BİTİRMEK DEYİM	argo Öldürmek.	Yere serdikleri Çinlilerden arta kalan sekiz on kişi iki kahramanın işini bitirmeğe uğraşıyorlardı.	BÖ
İŞİNİ GÖRMEK DEYİMCE	1) Görevini yapmak. 2) mec. Dövmek. 3) argo Öldürmek.	İşini görürken sordu.	DK
İŞTAHI AÇILMAK DEYİMCE	Yemek isteği artmak.	Bir anda iştihası açılan at uşağı, kendi eli boş döndüğünü unutarak: "Bunu nereden buldun?" diye sordu.	BÖ
İŞTAHI KABARMAK DEYİMCE	İsteği çoğalmak, heveslenmek.	Epey sonra on atlı gelerek ağaçlıkta mola verdiler ve kızarmış etlerini yemeğe başlayarak Karabuka'nın da iştahını kabarttılar.	BD

İYİ GÖZLE BAKMAMAK DEYİM	Hakkında iyi düşünmemek.	Bu çayıt haberi doğru ise Kağan artı bize de iyi gözle bakmaz.	BÖ
İZ BIRAKMAK DEYİMCE	Etkisini kalıcı duruma getirmek.	Kocasının soluk benzi ve hüznü bakışları Ayşe'nin içinde garip bir iz bırakmıştı.	RA
İZİN ALMAK DEYİMCE	Bir şey yapmak için onay sağlamak.	Yüce beğimiz Şenking'den izin aldım.	BÖ
İZİN ÇIKMAK DEYİMCE	Bir şey yapmada serbest bırakılmak.	Murad Beğ'in sipahilere bir aylık izni çıktı.	DK
İZİNİ KAYBETMEK DEYİMCE	Bir kimse hakkında bilgi alamamak.	Dokuz Oğuzlar yer değiştirip izlerini kaybettirmek için Taçam'ı koyuvermişlerdir.	BD
KABUL GÖRMEK DEYİMCE	Kabul edilmek, onaylanmak.	Tonyukuk'un, çayıtları vasıtası ile öğrendiğine göre şimdiye kadar Gök Türk beğlerinden dokuz tanesi ona evlenme teklif etmişler, fakat kabul görmemişlerdi.	BD
KADERE BOYUN EĞMEK DEYİMCE	Yazgısını, talihini kabul etmek.	Artık kaderine boyun eğmişti.	RA
KAFA TUTMAK DEYİM	Boyun eğmemek, karşı gelmek, diklenmek.	Yakovos Hazretlerine kafa tutan şu öğrencileri yargılayın.	ZV
KAFA YORMAK DEYİMCE	Bir iş, bir konu üzerinde çokça düşünmek.	Deminden beri Üçoğul üzerinde kafa yoran Böğü Alp, günlerdir içini kemiren şüpheli Kür Şad'a açmak için yaklaştı.	BÖ

KAFASI (KAFASINA) TAKILMAK DEYİMCE	Zihni bir şeyle sürekli olarak uğraşmak.	Selim'in kafası Leylâ'ya, daha doğrusu Prenses Leylâ'ya, tahtın vârisi Leylâ'ya, Leylâ Mutlak yahut Leylâ Mutlu'ya takılmıştı.	RA
KAFASI DUMANLANMAK DEYİMCE	1) Çok dalgın olmak. 2) Sarhoş olmak. 3) Esrar içmiş olmak	Kafalar iyice dumanlanmıştı.	DK
KAFASI KARIŞMAK DEYİMCE	Önceki bilgi ve düşünceleri altüst olmak.	Çalığın kafası, tanıyor gibi olduğu bu yüzü hatırlamak için bir kere daha karıştı.	BÖ
KAFASINA KOYMAK DEYİMCE	Kararını önceden vermiş olmak, önceden şartlanmak, bir şey yapmaya kesin karar vererek zamanını beklemek.	Belliydi ki bu çocuk iyi bir sipahi olmayı kafasına koymuş, sipahinin okuma bilmesi hakkında Çakır'ın söylediği söz onda iyice yer etmişti.	DK
KAĞIDA DÖKMEK DEYİMCE	Yazıya geçirmek.	Sağlık Bakanı, kaygılarını bir rapor halinde kâğıda dökmek isterken telefon çaldı ve Doktor Pavlaki, Başbakan Hasan Ali Zaro Yücel'in sesini tanıdı.	ZV
KALBİ ÇARPMAK DEYİM	1) Kalbi çok vurmak. 2) Çok heyecanlanmak. 3) Yüreği çarpmak.	Deli Kurt'un yüreği hızla çarpmaya başladı.	DK
KALBİ KARARMAK DEYİM	1) İncancını kaybetmek. 2) Yüreği kararmak.	İçinde ferahlık duymasıyla gönlünün kararması bir oluyor ve bu hep böyle devam edip gidiyordu.	RA

KALBURA DÖNMEK DEYİMCE	Delik deşik olmak.	Çelebi Sultan Mehmed, yaşlı değildir ama gövdesinde o kadar çok yara yeri vardır ki, kalbura döndüğünü söylüyorlar.	DK
KALEME ALMAK DEYİMCE	Bir konuyu yazı durumuna getirmek, yazıyla anlatmak.	Bu mesajı Başbakanım Hasan Ali Zaro yücel kaleme alsın.	ZV
KAN AKMAK DEYİMCE	1) Savaş, çatışma, dövüş olmak. 2) Ölmek.	Sel gibi kahraman kanının aktığı, Türk'ün Türk'ü kırdığı o korkunç Ankara Savaşından sonra Yıldırım Bayazıd tutsak düşüp kendi canına kıyınca, oğulları Osmanoğulları'nın göreneğine uyarak beğlik davasına kalkmışlar, birbirlerine karşı gelmişlerdi.	DK
KAN BEYNİNE SİÇRAMAK (ÇIKMAK) DEYİM	Çok sinirlenmek, hiddetlenmek, kontrolü yitirmek.	Kan beynine sıçramış, yüzünü yakıyordu.	RA
KAN DÖKMEK DEYİM	Ölüme yol açmak, cana kıymak.	Kar altında kanlar döktük, canlar yıpratmış; / Aç yaşadık, susuz kaldık, taşlarda yattık.	YS
KAN GÖVDEYİ GÖTÜRMEK DEYİM	Çok kan dökülmek.	Yarın sarayda kan gövdeyi götürecektir.	BÖ
KAN İÇİNDE KALMAK DEYİMCE	Her yanı kana bulanmak.	Arık Buka kan içinde kalmış olduğu halde mandala en yakın kendisi olduğunu biliyor ve biraz da ileride de yerde bir bıçak bulunduğunu görüyordu.	BÖ

KAN KAYBETMEK DEYİMCE	1) Herhangi bir nedenle vücuttan çok kan akmak. 2) mec. Güçsüzleşmek, etkisini kaybetmek.	Durmadan kan kaybetmenin dermansızlığı arasında sormuştu.	DK
KAN TER İÇİNDE KALMAK DEYİMCE	Sırılsıklam ter içinde kalmak. (DS)	Kan ter içinde kaldı.	BÖ
KANA BOYAMAK (BULAMAK) DEYİM	Öldürmek.	Selam sana Hattuşaş! Bütün çevren yemyeşil! / Yan bakan yabancının gözlerini oyarız! / Başımızda oldukça başkumandan Tutaşıl / Düşmanın ülkesini kızıl kana boyarız!	DG
KANAYAN YARA OLMAK DEYİM	Sürekli sıkıntı, üzüntü ve zarar veren bir durumda olmak.	Çünkü bugün o, kendisine bakarak "Sizin kadar asker bir askerın askerliği nasıl alınır" demiş, yıllardır kanayan yarasına merhem sürmüştü.	RA
KANI DONMAK (ÇEKİLMEK) DEYİM	Donakalmak, çok şaşırarak.	Herhalde kanı çekilmiş olacaktı ki, bu ılık bahar havasında üşüyordu.	RA
KANI KAYNAMAK DEYİM	Çabucak sevgi duymak.	Kanı kaynamış, onlarla birlik bulunmak istemişti.	BÖ
KANINA SUSAMAK DEYİM	Belasını aramak.	Kanına mı susadın?	DK
KARA KARA DÜŞÜNMEK DEYİMCE	Çok üzüntülü olmak, düşünceye dalmak.	Kişi evinde döner, çoluğuna çocuğuna kavuşmak üzere yol alırken böyle kara kara mı düşünür?	DK

KARANLIĞA GÖMÜLMEK DEYİMCE	1) Koyu karanlık içinde kalmak. 2) Büyük sıkıntı ve keder içinde kalmak.	Ayşe ile Tosun olmasa Pusat şimdiye kadar çoktan ebedî karanlığa gömülür, giderdi.	RA
KARANLIK BASMAK (ÇÖKMEK) DEYİMCE	Hava kararmak.	Bu dolaşma sırasında zaman zaman kafasının içinde bir yer aydınlanır gibi oluyor, meçhul sesi tanınmasına ramak kalıyor, sonra birdenbire yine karanlık basarak Selim Pusat'ın içinde derin bir acı bırakıyordu.	RA
KARGA TULUMBA ETMEK DEYİM	Birkaç kişi, birini kollarından bacaklarından tutup kaldırmak.	Çabuk şunu karga tulumba yapıp atın!	DG
KARIŞ KARIŞ BİLMEK DEYİMCE	En ince ayrıntısına kadar biliyor olmak.	Karış karış bildiği bu yerlerde yolu kendisi şaşırsa bile at şaşırmazdı.	DK
KARNI TOK, SIRTİ PEK DEYİMCE	Geçim sıkıntısı olmayan insanlar için kullanılan bir söz.	Karnın tok, sırtın pek, pusatların tamam olduktan sonra öteki olsa da bir, olmasa da...	DK
KARŞI DURMAK DEYİMCE	Direnmek, dayanmak.	Ortada bir çeri iki eliyle tuttuğu iki kalkanla savurlan kılıçlara karşı duruyor, onun sağında Kür Şad, solunda İşbara Alp on on beş Çinliye karşı dövüşüyordu.	BÖ
KARŞI GELMEK DEYİMCE	1) Başkaldırmak. 2) Birini karşılamak.	Urungu ile Ersegün hiç ummadıkları bu yumuştan ürkmüşler, fakat buyruk aldıkları için karşı gelememişlerdi.	BD

KARŞI KARŞIYA GELMEK DEYİMCE	1) Birden karşılaşmak. 2) Zıtlaşmak.	Nice can pazarlarında Azrail'le karşı karşıya geldikten sonra fırsat çıkınca, Çakır'ın tabirince felekten gün çalmak hakları idi.	DK
KARŞI KARŞIYA KOYMAK DEYİMCE	Yüz yüze gelmek.	İki bahadır karşı karşıya idiler.	BD
KARŞI KOYMAK DEYİMCE	Boyun eğmemek.	Atlarımız vurulunca sırt sıta verip Macar'a karşı koyduk.	DK
KARŞILIK VERMEK DEYİMCE	1) Küçük büyüğüne karşı gelmek. 2) Cevap vermek, yanıt vermek.	Atlı büyük bir saygı ile karşılık verdi.	DK
KARŞISINA DİKİLMEK DEYİMCE	1) Birinin karşısında durmak. 2) Karşıt olmak. 3) Engel olmak.	Koca böklü, uzun boylu, yoksul giyimli bir genç budunu yararak yargucuların karşısına dikildi.	BÖ
KASIP KAVURMAK DEYİM	1) Baskı yaparak veya kıyıcı davranışlarla bir topluluğu ezmek, zulmetmek. 2) Çok zarar vermek, mahvetmek. 3) Çok etkilemek, hüküm sürmek.	1403 yılının sonlarıydı ve dondurucu bir rüzgâr ortalığı kasıp kavuruyordu.	DK
KAŞLARINI ÇATMAK DEYİM	Kızmak, öfkelenmek.	Çakır, kaşları çatılarak bakıyordu.	DK
KAVGAYA GİRİŞMEK (TUTUŞMAK) DEYİMCE	Kavgaya başlamak.	İçerde bir kadınla bir erkek ağız kavgasına tutuşmuşlardı.	BÖ

KAYIP VERMEK DEYİMCE	Ulus, toplum, kuruluş vb. değerli bireylerini yitirmek.	Karanlık basarken iki ordu ayrıldığı zaman Murad Beğ, ordusunun fazla kayıp verdiğini, birliklerin birbirine karışmış olduğunu, Yanko'nun ise henüz son kozlarının oynamamış bulunduğunu gördü.	DK
KAYITSIZ KALMAK DEYİMCE	Önem vermemek, umursamamak.	Beşerî Şef ise, sebep ne olursa olsun, Bakanlarından birinin bayılmasına kayıtsız kalamazdı.	ZV
KELEPÇE VURMAK (TAKMAK) DEYİMCE	Bileklere demir halka geçirmek.	Divan-ı Harpte duruşmalar başlarken, ordu müfettişiyle arasındaki sert konuşmanın karşılığı olarak ellerine kelepçe vurulmuştu.	RA
KELLESİNİ UÇURMAK DEYİMCE	Kafasını keserek koparmak.	Bir tokatta adam öldürür, bir kılıçta kelle uçururdu.	DK
KEMLİK ETMEK DEYİMCE	Kötü davranışlarda bulunma.	İyiliğe kemlik ettin.	RA
KENDİ HALİNE BIRAKMAK DEYİMCE	İlgilenmemek, karışmamak.	Kumandan olsaydın yetimlerini düşünür onları kendi haline bırakamazdın!	ZV
KENDİ KENDİNİ YEMEK DEYİM	Açığa vurmadan içten içe üzülme.	Deli Kurt, üç yıllık tutsaklığının öcü alınmadı diye kızıyor, Gökçen'e kavuşma gecikti diye de kendi kendini yiyordu.	DK

KENDİMİ BİLDİM BİLELİ DEYİMCE	Öteden beri, eskiden beri.	O kendini bildi bileli savaştan, ordudan, kağından, yağıdan, çadırdan, attan başka bir şey düşünmemiştir.	BÖ
KENDİNDEN GEÇMEK DEYİMCE	1) Bilinci işlemez olmak, kendini kaybetmek, bayılmak. 2) Bir şey karşısında coşkuya kapılmak, duygulanmak. 3) Uykuya dalmak, uyuyakalmak.	Yamtar da kendinden geçmiş gibi idi.	BÖ
KENDİNE GELMEK DEYİMCE	1) Ayılmak. 2) Akli başına gelmek. 3) Durumu düzelmek.	Deli Kurt, padişahın sesini işitince kendine gelmiş ve Murad Beğ'e doğru yürümüştü.	DK
KENDİNE HİSSE ÇIKARMAK DEYİMCE	Ders almak.	Yaşlı Öğretmen kuvvetli bir sezikle bu sözlerden kendisine hisse çıkarmıştı.	RA
KENDİNE YEDİREMEMEK DEYİMCE	1) Başkasının kendisine yaptığı işi, onur kırıcı sayarak tepki ile karşılamak. 2) Kendisinin başkasına yapması söz konusu olan işi, kişiliği için onur kırıcı saydığından yapmamak.	Bunu da kendisine yediremeyerek sustu.	DK

KENDİNİ ALAMAMAK DEYİMCE	İstemeyerek bir işi yapma durumuna girmek.	Yeniden ses gelmeyince kağnyı yürüttü, fakat bir defa daha arkasına bakmadan da kendini alamadı...	DK
KENDİNİ BİR YERDE BULMAK DEYİMCE	Farkında olmadan bir yere ulaşmış olmak.	Türk atlıları zirhsız olduğundan, çok geçmeden ikisinin de vuruldu ve iki sipahi kendilerini yerde buldu.	DK
KENDİNİ GÖSTERMEK DEYİMCE	1) Beğenilecek niteliklerini ortaya koymak. 2) Ortaya çıkmak, belirtmek. 3) sp. Pas alabilmek için boş alana kaçmak.	Fakat bütün elmalar düştüğü halde dehanın ilhamı hala kendisini gösterememişti.	ZV
KENDİNİ KAPTIRMAK DEYİMCE	1) Bir şeyin etkisinden kurtulamayacak duruma düşmek. 2) Uğraşmaya başladığı bir işten kendini kurtaramamak.	Kendilerini öyle bir kaptırmışlardı ki, durmadan sormak, derinleştirmek, öğrenmek istiyorlardı.	DK
KENDİNİ KAYBETMEK DEYİMCE	1) Bayılmak. 2) Aşırı duygulanma dolayısıyla çevrede olup bitenin farkına varamamak.	Kendini kaybetmiş gibiydi.	RA
KENDİNİ SIKMAK DEYİMCE	Kendini zorlamak, çaba göstermek.	Nâzırlar, Çin kağanının karşısında sinirlerine hâkim olabilmek için kendilerini sıkıyorlardı.	BD
KENDİNİ TOPARLAMAK(TOPLAMAK) DEYİMCE	1) Herhangi bir konuda eskiden kötü olan durumunu düzeltmek. 2) Bir konuda dikkatini yoğunlaştırmak. 3) Sağlığına kavuşmak. 4) Çeki düzen vermek.	Bu düşünceyle kendisini toparlayarak bağırdı.	DK

KENDİNİ TUTAMAMAK DEYİMCE	1) Bir durum karşısında sessiz ve heyecansız kalamamak. 2) Kendine hâkim olamamak.	Katun kızarmış, dudaklarını ısırıyor, kendisini tutmağa çalışıyordu.	BÖ
KENDİNİ TUTMAK DEYİMCE	1) Kendine hâkim olmak. 2) Dayanmak, sabretmek.	Kür Şad bu uğursuzluğu gördükçe kan beynine sıçırıyor, onu öldürmemek için kendini güç tutuyordu.	BÖ
KEPAZE ETMEK DEYİMCE	Utanılacak bir duruma düşürmek.	Genç kızlar tarafından yapılsa bile, askerî bir tören bu kadar kepaze edilebilir miydi?	RA
KESESİNİ DOLDURMAK DEYİMCE	Fırsatlardan yararlanarak para kazanıp zengin olmak.	Onun kesesi akça ile dolmalıdır.	BÖ
KESİP ATMAK DEYİMCE	1) Uzun uzadıya düşünmeden kesin yargıya varmak. 2) Kesin olarak çözmek, bitirmek.	Başbakan Yardımcısı Ahmet Emin Yalman, meseleyi kökünden kesip attı.	ZV
KEYFİ GELMEK DEYİMCE	Neşelenmek.	Çakır'ın keyfi yerine gelmişti.	DK
KEYFİNE DİYECEK YOK DEYİMCE	Mutlu ve huzurlu olmak.	İlyas'ın keyfine diyecek yoktu.	DK
KILICA DAVRANMAK DEYİMCE	Kılıca elini atmak.	Deli Kurt da daha önce kaç kere talimini, idmanını yaptıkları gibi, dörtnala at sürerken düşmana bir ok saldıktan sonra yayını sadağa takıp kılıcına davrandı ve iki, üç yüz adımlık arayı yıldırım hızıyla geçerek dervişlere daldı.	DK

KILIÇ ÇEKMEK DEYİMCE	Saldırmak veya selamlamak amacıyla kılıcı kınından çıkarmak.	Derviş abasının altından da başka bir sipahi çıkmıştı. O da şimşek hızıyla kılıcını çekti.	DK
KILIÇ KUŞANMAK (TAKMAK) DEYİM	Kılıcı olmak ve onu taşıyacak güce ve yetkiye hak kazanmak.	Bir gün olur, elbette eski beğler dirilir; / Yine kılıç kuşanır tarihteki paşalar. / Yine şanlar alınıp nice canlar verilir, / Yiğit akınımızdan yine dünya şaşalar	YS
KILIÇ ÜŞÜRMEK DEYİMCE	Kılıçla saldırmak.	Deli Kurt, birkaç Macarın birden Karaca Paşa'ya kılıç üşürdüklerini görerek seğirtti, kılıcını savurup kendine yol açarak yanına vardı.	DK
KILIÇ YEMEK DEYİMCE	Kılıçla yaralanmak.	Boynu ile omuzu arasına kılıç yiyen Çaparoğlu, önce dimdik durdu.	DK
KIPKIRMIZI KESİLMEK (OLMAK) DEYİMCE	Yüz herhangi bir nedenle çok kızarmak.	Bu sefer şef kıpkırmızı oldu.	ZV
KIRKLARA KARIŞMAK DEYİM	Bir kimse artık ortalarda görünmez olmak.	Kırklara mı karıştın?	DK
KISA KESMEK DEYİMCE	Sözü uzatmamak.	Sözü uzatmamak ve Ayşe'yi yormamak için kısa kesti.	RA
KIŞI GEÇİRMEK DEYİMCE	Kış mevsimini bir yerde geçirmek.	Aradan iki yıl daha geçti. Ötükenliler yoksullukla pençeşerek iki yaz, iki kış geçirdiler.	BÖ

KIVAMINA (KIVAMA) GELMEK DEYİM	Kıvamını bulmak.	Kılıca da Selim'inkine göre biraz kısa, fakat enli ve sağlam, korkunç bir kılıçtı, iki üç saniyede Pusat, kıvamına gelmiş, yorgunluğunu atmış, âdeta dinçleşip gençleşmişti.	RA
KIVAMINI BULMAK DEYİMCE	Gerekli ve istenilen şartlar yerine gelmek, en uygun anında olmak.	Selim bu konuşmalar sırasında kıvamını bulmuştu.	RA
KIVANÇ DUYMAK DEYİMCE	1) Övünmek. 2) Sevinmek, mutlu olmak.	İki yiğit de sanki bundan kıvanç duyuyorlardı.	BÖ
KIYAMET KOPMAK DEYİMCE	1) Kıyamet günü gelmek. 2) mec. Bir yerde çok gürültü ve telaş olmak.	Hem de bir adamın kıyamet kopuncaya kadar ıstırap çekmesi...	RA
KIYIDA BUCAKTA KALMAK DEYİMCE	Göze çarpmayan bir yerde unutulmuş olmak.	Acaba dedesinin kıyıda bucakta kalmış biraz yiyeceği var mıydı?	BD
KİM BİLİR DEYİMCE	1) Belirsizlik, bilinmezlik bildiren bir söz. 2) Olabilirlik bildiren bir söz.	Kim bilir nasıl bir geçit resmi olacak!	RA
KİN BESLEMEN (TUTMAK) DEYİMCE	Birine karşı öç alma duygusunu sürdürmek.	Fakat içten içe kin beslemiyor değildi.	DG
KİN DUYMAK DEYİMCE	Birine karşı öç alma duygusunu yaşatmak veya bu duyguyu hissetmek.	Babamın nasıl acıklı bir şekilde öldürüldüğünü annemden o çocuk yaşında dinledim, annem de bu kederle öldüğü için o çirkin ajana karşı müthiş bir kin duyuyorum.	RA
KİTABA EL BASMAK DEYİM	Kutsal kitap üzerine elini koyarak ant içmek.	Kadın, Kuran'a el basarak yemin etti.	DK

KOKUSUNU (KOKU) ALMAK (DUYMAK) DEYİMCE	1) Bir nesnenin kokusunu algılamak. 2) mec. Gizli tutulan bir şeyi sezme.	En güzel çiçeklerde bile olmayan bu kokuyu duydukça Üçoğul'un hep başı dönüyordu.	BÖ
KOLAÇAN ETMEK DEYİMCE	1) Çevrede olup biteni anlamak amacıyla dolaşmak. 2) Bir şeye öğrenmek amacıyla kısaca bakmak, göz atmak.	Elinden tuttıkları Çıgay Börü kılıcı ile kıyıyı kolaçan ederek geçilebilecek bir yer arıyordu.	BÖ
KOLUNA GİRMEK DEYİMCE	Kolunu birinin koltuğu altından geçirmek.	Gayrı ihtiyari bir hareketle Selim'in koluna girdi ve ona sokuldu.	RA
KONUŞMAYA DALMAK DEYİMCE	Başka şeylerle ilişkiyi keserek belli bir konudan söz etmek.	Öğretmen hanımların tatlı bir konuşmaya daldıkları bir sırada Aydolü birdenbire ve yavaşça Pusata: - Şiirinüz çok güzeldi efendim, dedi ve gafil avlanan Selim: Hangi şiir? diye sordu.	RA
KORKTUĞU BAŞINA GELMEK DEYİMCE	Düşünülen kötü durum gerçekleşmek.	Nihayet korktuğum başıma geldi, dedi ve baş muavinin gözlerindeki şüpheyi dağılmak için anlattı.	RA
KORKU DUYMAK DEYİMCE	Korku hissetmek, korku içinde bulunmak.	Selim ürperiyor, korkuya benzer bir şey duyuyordu.	RA
KORKU DÜŞMEK DEYİMCE	Endişelenmek, korkmak.	Birden gönlüne korku düştü.	RA
KORKU SAÇMAK DEYİMCE	Herkesi korkutmak.	Bu ordu Çin'e korku ve ölüm saçarak Çin duvarına dayandı.	BÖ

KORKU SALMAK DEYİMCE	Korkutmak.	Dünyadaki kırk devlete senin adın korku salar. / Geleceksin diye titrek Friky'a'nın elmaları. / Urartu'nun güzelleri seni anıp aşka dalar, / Öldürürsün bir bakışla kanlı haydut Kaskaları.	DG
KORKU VERMEK DEYİMCE	Korkutmak.	Kaval sesi uzaklaşırken onun kaybolması ihtimalinin yüreğine verdiği bir korku içinde kaldı.	DK
KORKUYA KAPILMAK DEYİMCE	Korku içinde olmak.	Yağmurların başladığı, soğğun arttığı böyle bir zamanda yüklü olduğu için fazla korkuya kapılmaması gereken bir kadını tehlikeler arasından sıyrarak uzak bir köye götürmek güç işti.	DK
KOZUNU PAYLAŞMAK (PAY ETMEK) DEYİM	Aralarındaki anlaşmazlığı zora başvurarak çözümlenmek, sona erdirmek.	Yakında mutlaka aralarındaki kozu kılıçla paylaşacaklardır.	BÖ
KÖTEK YEMEK DEYİMCE	Dövülmek, dayak yemek.	Çinliler güzel birer kötek yiyorlardı.	BÖ
KÖTÜ GÖZLE BAKMAK DEYİMCE	1) Bir kimse için iyi olmayan düşünceler beslemek, bunu belli edercesine bakmak. 2)Cinsel duygu ile bakmak	Evli kadına kötü gözle bakılır mı?	BÖ
KÖTÜ YOLA SÜRÜKLEMEK DEYİMCE	Yasa dışı, uygunsuz veya hoşa gitmeyen bir yaşayış içine sokmak.	Amma Tanrı vere de onlar Kağan'ı kötü yola sürükleyemeseler.	BÖ

KULAÇ ATMAK DEYİMCE	Yüzerken kolları sırasıya ileri doğru atıp geriye çekmek.	Birkaç kulaç attıktan sonra yanına vardı.	BÖ
KULAĞINA ÇALINMAK DEYİMCE	Başkasına söylenirken kendisi de duymuş olmak.	Yalnız, çetrefil Çince sözler arasında kulağına bir "nî" çalınır gibi oldu.	BÖ
KULAĞINA İNANMAMAK DEYİMCE	Duyduklarının doğruluğundan şüphe etmek.	Urungu bağırır gibi: "Söyle bakalım kimmiş" deyince Pars Beğ bir cevap verdi ki kulaklarıma inanamadım.	BD
KULAĞINA KÜPE OLMAK (ETMEK) DEYİM	Başa gelen bir durumdan alınan dersi unutmamak.	Bu senin kulağına küpe olsun.	DG
KULAK ASMAK DEYİMCE	Önem vermek, dinlemek.	Çünkü piyade kumandanı askerlerine söz geçiremiyor, suvari kumandanı benim buyruklarına kulak asmıyordu.	DG
KULAK KABARTMAK DEYİMCE	Belli etmemeye çalışarak dinlemek.	Bir gece çadırında yatar ve her gece yaptığı gibi uyumadan önce Ay Hanım'ı düşünürken dışarıdaki bir konuşmaya kulak kabarttı.	BD
KULAK VERMEK DEYİMCE	Merak edip dinlemek, işitmeye çalışmak.	En ufak sese kulak veriyordu.	BÖ
KULAKLARINI DİKMEK DEYİM	Hayvan dikkat kesilmek.	Kendi atı, kulaklarını dikmiş, ön ayağıyla yeri eşiyordu.	DK
KULP TAKMAK DEYİM	Bir kimseyi, bir şeyi kusurlu göstermek için bahane, kusur bulmak.	Ne kamlar, ne ozanlar, ne beğler, ne kocamışlar bu işlere bir kulp takamıyorlardı.	BÖ

KUM GİBİ DEYİMCE	Pek çok.	Çevrelerini sarmış olan Çinliler kum gibi kaynaşıyordu.	BÖ
KUMAR OYNAMAK DEYİMCE	1) Ortaya para koyarak talih oyunu oynamak. 2) mec. Olumlu sonuçlanması şüpheli olan bir işe bile bile girişmek.	Bunu gidermek için her gün, yoldaşları olan üç Çin subayını çağırıyor, onlarla konuşuyor, kumar oynuyor, kıımız yahut sücü içiyordu.	BÖ
KURUNTUYA KAPILMAK DEYİMCE	Boş yere tasalanmak.	Bağırarak konuşursa kendi içindeki korku dağılacakmış gibi bir kuruntuya kapılarak haykırdı.	BD
KÜÇÜK GÖRMEK DEYİMCE	Değer, önem vermemek.	Gök Türkler bizi küçük görmeğe başladılar.	BD
KÜFÜR SAVURMAK DEYİMCE	Küfretmek.	Üçoğul bir küfür daha savurarak atını mahmuzladı.	BÖ
KÜL ETMEK DEYİM	1) Yakmak, kavurmak. 2) mec. Birinin varını yoğunu yok etmek.	Ey sen ki, kül ettin beni onmaz yakışınla, / Ey sen ki, gönüller tutuşur her bakışınla!... / Hançer gibi keskin ve çiçekler gibi ince, / Çehren bana uğruna ölüm hazzı verince,	YS
KÜL OLMAK DEYİMCE	1) Bütünüyle yanmak. 2) mec. Varını yoğunu yitirmek.	Delinse yer, çökse gök yansa kül olsa dört yan, / Yüce dileğe doğru yine yürürüz yayan. / Yıldırımından tipiden kasırgadan yılmayan, / Ölümlerle eğlenen tunç yürekli Türklerimiz...	YS

KÜLAH KAPMAK DEYİM	Düzen, dalavere ile bir işin başına geçmek.	Kapmak üzere olduğu külah elden gidiyor zannı ile titreyerek cevap verdi.	ZV
KÜPLERE BİNMEK DEYİM	Çok öfkelenmek.	Başbakan Yardımcısı Ahmet Erim Yalman, bu sözler üzerine küplere bindi.	ZV
LAFI DEĞİŞTİRMEK DEYİMCE	Başka konuyu dile getirmek, başka bir şeyden söz etmek.	Ola ki Deli Kurt da İsa Beğ'in benzeridir diye cevap verdi ve sözü değiştirmek için hemen ilave etti.	DK
LAKAP TAKMAK DEYİMCE	Bir kimseye onun bir özelliğini belirtecek bir ad vermek.	Zannedersen bu, fevkalâde kibar halinden dolayı takılmış bir lâkaptı.	RA
LANET OKUMAK DEYİMCE	Bir kimsenin Tanrı'nın merhametinden yoksun kalmasını dilemek.	Bileklere takılan bir iftihar madalyası gibi kelepçeyi taşıyarak dudaklarında kindar bir tebessüm, gözlerinde lanet okuyan bir parıltı olduğu halde mahkeme salonuna girerken bakışları ile etrafı araştırdı.	RA
LEKE SÜRMEK DEYİM	Birine onurunu sarsacak biçimde iftirada bulunmak, suç yüklemek, lekelemek.	Sarı Zeybek şimdi artık masaldır, / Sanma yıllar şerefini azaltır. / Yiğitlerin dillerinde meseldir. / Er kişiler kıyar da öz canına / Bir damlacık leke sürmez şanına...	YS

MACERAYA ATILMAK DEYİMCE	Tehlikeli, yorucu, sıkıcı ve ne olacağı bilinmeyen bir işe kalkışma.	En tehlikeli maceraya atılırken, ölüme giderken veya veda ederken bile birkaç satır...	DK
MÂL OLMAK DEYİMCE	1) Bir şeye bir değer karşılığında sahip olmak. 2) Bir iş, bir davranış sonucu zarara uğramak. 3) Bir yeri, bir şeyi benimsenmek.	Tarihe mâl olmuş kahramanlıklarının en şanlısını yaratacaklarını bilmiyorlardı.	BÖ
MANA ÇIKARMAK DEYİMCE	1) Yersiz bir yargıya varmak, yanlış değerlendirmek. 2) Bir söze, söyleyenin aklından geçmeyen bir anlam vermek. 3) Anlam çıkarmak.	Her saat başında radyoda tekrarlanıyor ve vatandaşlar her seferinde bu demekten yeni manalar ve hikmetler çıkarıyorlardı.	ZV
MANA VERMEK DEYİMCE	Kendince bir yargıya varmak, yorumlamak.	Fakat ne Satı Kadın, ne de Çakır'la Evren birden bire onun sözlerine mana verememişler, Gökçen uzaklaşınca kadar epsem bir halde kalmışlardı.	DK
MANEVRA YAPMAK DEYİMCE	1) Bir araca istenilen hareketi yaptırmak. 2) ask. Askerî birlikler savaş denemesi yapmak.	Kuşatılmış oldukların için manevra yapacak zamanları yoktu.	BÖ
MARİFET GÖSTERMEK DEYİMCE	Ustalığını ortaya koyabilmek.	Gayet güzel lastik tekerlekleri olan bu atı bazen Başbakan Ali Yücel, bazen Başbakan Yardımcısı Ahmet Erim Yalman, bazen da Beşeri Eğitim Bakanı Falif Rıfkı çeker, Beşeri Şef de türlü binicilik marifetlerini gösterirdi.	ZV

MECLİS KURMAK DEYİMCE	Birkaç kişi konuşmak veya eğlenmek için toplanmak.	O gün Şehzade Murad Beğ'le Bayazıd Paşa, düzgün saflar halinde toplanıp kendilerini selamlayan orduyu teftiş etmişler, sonra sancak beğleriyle bir savaş meclisi kurarak ertesi günkü yürüyüşü kararlaştırmışlardı.	DK
MERAK SARMAK (DUYMAK, SALMAK) DEYİMCE	Bir şeyi edinme, yapma veya onunla uğraşma isteğine kapılmak, bir şeye eğilim duymak.	Bu sözlerinle içime iyice merak sardın, dedi.	DK
MESAFE BIRAKMAK (KOYMAK) DEYİMCE	İlişkilerde samimi olmamak.	Herkese karşı nâzıktı, ama kendisinde bir hal vardı ki, arkadaşlarıyla arasında dâima bir mesafe bırakıyor, öteki öğrencilerin birbirleriyle olan yakınlıkları ve samimiyetleri Ülker'le başkaları arasında kurulamıyordu.	RA
MEYDAN BIRAKMAMAK DEYİM	Fırsat vermemek.	Onun manevralarına meydan bırakmadan, akşama kadar kesin bir sonuç almalıydı.	DK
MEYDAN OKUMAK DEYİM	Korkmadığını, çekinmediğini açıkça bildirmek, kavga veya yarışmaya çağırarak.	Selim Pusat bu sözlerde kendisine bir meydan okuma olduğunu vehmetti.	RA
MEYDANA ÇIKMAK DEYİMCE	1) Ortaya çıkmak, görünmek. 2) Belli olmak. 3) Yetişmek, büyümek.	Düşman oğlu meydana çık!	RA

MEYDANA GETİRMEK DEYİM	Olmasını sağlamak, oluşturmak.	Hain padişahların oturduğu Topkapı Sarayını bahçesiyle birlikte kulunuza ihsan buyurursanız biz de sitemizi meydana getiririz.	ZV
MİNNET DUYMAK DEYİMCE	Birinin iyiliğine karşı kendini ona borçlu saymak.	Şimdi eski günleri düşünmek, onu hatırlamak o kadar tatlı idi ki, bu tatlı hatıralara sebep olduğu için Ay Hanım'a içinden minnet duyuyordu.	BD
MOLA VERMEK DEYİMCE	Uzun süren yolculuğa, yürüyüşe veya çalışmaya, dinlenmek amacıyla bir süre ara vermek, oturup dinlenmek.	Torlak Kemal'in Yahudi dönmesi olduğunu, verdikleri ilk molada işittikleri zaman Evren'le Deli Kurt inanmamışlardı.	DK
MURADA (MURADINA) ERMEK DEYİMCE	İsteğine kavuşmak, dileği gerçekleşmek, arzusu yerine gelmek.	Muradına ermiş bir kadındı.	DK
MUSALLAT OLMAK DEYİMCE	Birini sürekli rahatsız etmek, birine sataşmak, peşini hiç bırakmamak.	Bütün insanlara birden "İlk inanca sâdık kalma hastalığı" teşhisi koyan ünlü filozof, acaba kendisinin bu iğrenç hastalığına ne ad takıyor?	RA

MÜHÜR BASMAK DEYİMCE	Mühürlemek.	Telâşsızca yaktığı bir mumun ışığı altında bir kâğıda Çince bir şeyler yazdıktan sonra altına balmumuyla başkumandan mührünü bastı.	BD
MÜNASEBET KURMAK DEYİMCE	İki şey arasında ilişki bulmak, yakınlık görmek.	Bilhassa onun nöbet tutacağı günlerde talebe ile husûsi şekilde münasebet kurmasının önüne geçin.	RA
MÜSAADE ETMEK (BUYURMAK) DEYİMCE	1) İzin vermek. 2) Geçiş için yol vermek, yol açmak. 3) Elverişli, uygun olmak.	Çakır, şimdi öküzlerin daha yavaş yürümelerine müsaade ediyordu.	DK
NARA ATMAK (BASMAK) DEYİMCE	Yüksek sesle uzun uzun haykırmak.	Çin veliahdının yaveri bu beklenmedik yardımdan çok sevindiği için savaş naraları atarak vuruşuyordu.	BÖ
NASİBİNİ ALMAK DEYİMCE	Güzel, hoş giden bir şeyden kısa bir süre de olsa yararlanmak, sebeplenmek.	Ar, haya, namus denilen şeylerden nasip almamıştı.	DK
NAZAR DEĞMEK DEYİMCE	Göz değmek.	Hele Deli Kurt o kadar başkalaşmış, vakarlı durumu ile öyle olmuştu ki, Satı Kadın nazar değmesin diye omuzuna mavi boncuk dikmeğe mecbur kalmıştı.	DK
NAZİRE YAPMAK DEYİMCE	Bir söze, bir davranışa benzeriyle karşılık vermek.	Gönlümde yazdığım bu son ağıta / Nazire yaparak coşan dalgalar! / Hastası olup da geç vakit hekim	YS

NE ÇARE DEYİMCE	Çaresi yok, elden ne gelir anlamında kullanılan bir söz.	Fakat ne çare ki, o câhil kız bunu anlamıyor.	RA
NE ÇIKAR DEYİMCE	1) Ne zararı var? 2) Bir sonuç vermez. 3) Nasıl bir yarar umulur?	Yatağında ölmeyi hatırından sök, çıkar! / Döşeğin kara toprak, yorganındır belki kar... / Sen gurbette kalırsan, ben ölürsem ne çıkar? / Ruhlarımız buluşur elbet Tanrıdağı'nda...	YS
NE DE OLSA DEYİMCE	Ne denli eksiği, kusuru olursa olsun, böyle olmakla birlikte anlamında kullanılan bir söz.	Ne de olsa Çakır, eski kurttu.	DK
NE SEN SOR NE BEN SÖYLEYİYİM DEYİMCE	Açıklaması zor kötü bir durum olduğunda söylenen söz.	Onu ne sen sor ne de ben söyleyeyim...	DK
NEFES ALMAK DEYİMCE	1) Havayı ciğerlerine çekmek, soluk almak. 2) Dinlenmek. 3) Ferahlamak, rahatlamak. 4) Mutlu bir biçimde yaşamak.	Bir dakika atına dayanarak geniş geniş nefes aldı.	DK
NEFRET DUYMAK DEYİMCE	Birinden tiksirmek, hoşlanmamak.	Selim birdenbire ona karşı bir nefret duydu ve içinden gelen "onu kolundan silkip atmak" arzusuna güçlkle karşı koydu.	RA
NEŞESİ KAÇMAK DEYİMCE	Sevinci azalmak, kederlenmek.	Ayşe onun bu gibi garipliklerine alışık olmakla beraber yine neşesini kaçırarak hayrete düşerek bakmaktan da kendini alamadı.	RA

NEŞESİNİ BULMAK DEYİMCE	Neşeli bir duruma gelmek, neşelenmek.	Kağan, çoktandır kaybettiği neşesini yeniden bulmuş gibiydi.	BD
NETİCE ÇIKARMAK DEYİMCE	1)mat. Bir işlemi bitirip sonuca ulaşmak. 2) Kesin bir karar veya görüşe varıp bunu bildirmek.	Fakat bütün bu sözlerden ben bir netice çıkaramıyorum.	RA
NEYE UĞRADIĞINI BİLEMEMEK (ANLAMAMAK, ŞAŞIRMAK) DEYİMCE	Ansızın üzücü, sıkıcı, neşeli, güzel veya hoş bir durumla karşılaşmak.	Kür Şad'la İşbara Alp'in boşa gitmeyen okları kesilip de yol bulan Çinlilerden bir bölük yedi onbaşıya saldırınca ağır ağır ilerleyen onbaşılar neye uğradıklarını anlayamadılar.	BÖ
NEZAKET GÖSTERMEK DEYİMCE	Davranışlarda nazik olmak.	Çünkü Rusya ve öteki devletler dostumuz olduğu için bize taarruz etmezler biz de sembolik olarak onlara karşı birer tabur bulundurmakla siyasi bir nezaket göstermiş oluruz.	ZV
NİŞAN ALMAK DEYİMCE	1) Bir hedefi vurmak için ateşli silahlara gerekli doğrultuyu vermek, gezlemek. 2) Kendisine nişan verilme.	Sol kolunu gergin tutarak yayı kavrar, sağ eliyle kirişi tutup nişan aldıktan sonra sol kolunu yavaşça bükerek yayı yaklaştırır, öylece ok salardı.	DK

NOT ALMAK DEYİMCE	1) Biri konuşurken onun söylediklerini yazmak. 2) Bir şeyi başlıca noktalarını özetleyerek yazmak. 3) Öğrenci, iyi veya kötü numara, derece almak. 4) mec. Bir şeyin niteliğiyle ilgili bir karar verilmek.	Bu büyük ve umumi eğlence arasında yalnız Sağlık Bakanı Doktor Pavlaki Özoğuzer, odasına çekilmiş, kapısını kilitlemiş, derin derin düşünüyor ve önünde tıp dergilerine bakarak birtakım notlar alıyordu.	ZV
NOT TUTMAK DEYİMCE	Biri söz söylerken başkası onun söylediklerini yazmak.	Beşeri Eğitim Bakanı Falih Rıfkı'nın derhal not tuttuğu görüldü ve Şef tevazu ile sordu.	ZV
NÖBET BEKLEMEK (TUTMAK) DEYİMCE	1) Asker, polis vb. bir yeri, bir kimseyi, bir aracı gözetlemek, korumak gibi amaçlarla bulunduğu yerden belli bir süre ayrılmamak. 2) Kurum ve kuruluşlarda işlerin aksamadan yürütmesi için sıra ile görev yapmak.	Bilhassa onun nöbet tutacağı günlerde talebe ile husûsi şekilde münasebet kurmasının önüne geçin.	RA
NUR İNMEK DEYİMCE	Kutsal bir yere gökten ilahî ışık yağmak.	Bu obada kara sevdaya tutulan biri oldu mu pınar başına nur iner.	DK
NUR TOPU GİBİ DEYİMCE	Sağlıklı, çok güzel ve temiz (çocuk).	Meğer, Yürük kızına vurulan şehzade, nur topu gibi bir sultanla daha yeni evli imiş.	DK
NÜKTE YAPMAK DEYİMCE	Nükteli söz söylemek.	Beşeri Şef büyük bir medeni cesaretle, güzel nükteler yaparak bu kanları kendi kanına karıştırıyordu.	ZV
OCAĞI SÖNMEK DEYİM	Aile dağılmak, yok olmak, çoluk çocuk yok olmak.	Ocağımı söndür de budunu yaşat!	BÖ

OCAĞI TÜTMEK DEYİM	1) Soyu devam etmek. 2) Yaşamını sürdürmek.	Onun için topal kaldı böyle bacağı, / Onun için tütmez oldu artık ocağım.	YS
OK GİBİ (YERİNDEN) FIRLAMAK DEYİMCE	Çok hızlı gitmek.	Ok gibi fırlayan Üçoğul ona yetişirken, Karakulan, koşu arasında durumu anlattı.	BÖ
OK SERPMEK DEYİMCE	Çokça ok atmak.	Karasılar en soldan ok serpererek seğirdim yapmışlar sonra dalkılıç Macar dizilerine dalmışlardı.	DK
OK YAĞDIRMAK DEYİMCE	Çok sayıda ok atmak.	Ok yağdırıp hızla saldıracağız!	BÖ
OK YAĞMURUNA TUTMAK DEYİMCE	Çok sayıda ve sürekli ok atmak.	Dokuz Oğuzlar onu görünce ok yağmuruna tuttular.	BÖ
OK YAYDAN (YAYINDAN) ÇIKMAK DEYİM	Geri dönülemeyecek bir iş yapmak.	Artık ok yaydan çıkmıştı.	DK
OK YEMEK DEYİMCE	Vurulmak.	Göz göze gelince ok yemiş gibi sarsılarak ve ejderha görmüş çocuk gibi titreyerek: - Aman Allah'ım! diyebildi.	DK
OMUZ SİLKMEK DEYİM	Aldırmamak, önem vermemek.	Tutaşil gözlerini dikkatle baktıktan sonra omuzlarını silkerek cevap verdi.	DG
ORALI (BİLE) OLMAMAK DEYİMCE	Önemsememek, umursamamak, aldırmamak, ilgilenmemek.	Fu-lin hiç oralı olmadı.	BÖ

ORTADAN KALDIRMAK DEYİMCE	1) Saklamak. 2) Yok etmek. 3) mec. Öldürmek.	Çünkü kendisi 200.000 kişilik bir ordu hazırlayacak, bu on kat üstün çeriyle Gök Türkler'i ortadan kaldıracaktı.	BD
ORTADAN KALKMAK DEYİMCE	Yok olmak.	Mustafa Beğ'in ortadan kalkmasını sağlayan savaşlarda Deli Kurt da bulunmuş, Mustafa Beğ'in ölümünden sonra kendisine tımar verilerek sipahi yapılmıştı.	DK
ORTADAN KAYBOLMAK DEYİMCE	1) Saklanılmak, bulunmaz olmak. 2) Nereye gittiği bilinmemek, kimseye sezdirmeden gitmek. 3) Yok edilmek, kullanılmamak. 4) Öldürülmek.	Çalık'ı iyice görünce niçin ortadan kaybolmuş olduğunu yine sordu.	BÖ
ORTALIK KARARMAK DEYİMCE	Akşam olmak.	Elçilerin gelmesinden doğan hareket arasında, ortalık kararırken, kağan Onbaşı Pars'ın yakalanması için buyruk verdiği zaman yasavullar onu bulamamışlardı.	BÖ
ORTALIK SÜTLİMAN OLMAK DEYİM	Sakinleşmek, durulmak.	O kalkınca da ortalık bir anda sütliman oldu.	ZV
ORTAYA ATMAK DEYİMCE	Söylemek, ileri sürmek.	Beşerî Şefin ortaya attığı parlak fikrin ağırlığı bir müddet gözleri kamaştırıp kafalarda tesirini gösterdiği için	ZV

		ilkönce kimse sesini çıkaramadı.	
ORTAYA ÇIKMAK DEYİMCE	1) Yokken var olmak, meydana çıkmak, türemek. 2) Biri kendini göstermek.	Bu bahis açılırsa Deli Kurt'un kim olduğu ortaya çıkar da başlıca felaket gelir diye bir kaygısı vardı.	DK
ORTAYA DÖKMEK DEYİMCE	1) Çıkarmak, göstermek. 2) Açıklamak.	Deli Kurt, onun bu ilgisini görünce bütün bildiklerini ortaya dökmekte gecikmedi.	DK
ORTAYA KOYMAK DEYİMCE	1) Herkesin görebileceği yere koymak. 2) Yaratmak, yapmak. 3) Açıklamak.	Çakır'ın ortaya koyduğu ödülü Murad almıştı.	DK
ORUÇ TUTMAK DEYİMCE	Oruç ibadetini yerine getirmek.	Ramazanlarda oruç tutuyor gözüdür, fakat gizlice yedi.	DK
OYUN ETMEK DEYİMCE	Kurnazlıkla birini aldatmak.	Niçin geç kaldın diye Kür Şad'ın kendisine bir oyun etmesinden çekiniyordu.	BÖ
OYUN YAPMAK DEYİMCE	sp. 1) Güreşte rakibe oyun uygulamak. 2) mec. Hile yapma.	Bugün sen kılıç oyunu yapacaksın!	BÖ
OYUNA DÜŞMEK DEYİMCE	Birisi tarafından kandırılmak.	Deminki oyuna düşmekten çekiniyordu.	DK
ÖÇ (ÖCÜNÜ) ALMAK (ÇIKARMAK) DEYİMCE	Yapılan bir kötülüğün acısını kötülük yaparak çıkarmak, intikam almak.	Onun İşbara Alp'a karşı da olsa üstün gelmesi, Çuluk Kağan'ın öcünü alacak bir yiğidin aralarında yaşadığını gösteriyor ve yüreklerinden gelen bu taşkın sevinci saklayamamalarına sebep oluyordu.	BÖ
ÖDÜ KOPMAK (PATLAMAK) DEYİMCE	Çok korkmak.	İşte böyle ödü patlayıp kaçar.	BÖ

ÖFKESİNİ YENMEK DEYİMCE	İradesini kullanarak öfkesini gidermek.	Öfkesini yenmeğe çalışıyordu.	BÖ
ÖĞÜT ALMAK DEYİMCE	Bir konuda verilen yol gösterici bilgileri almak.	Bizim Çinli'den alacak hiçbir öğüdümüz yok.	BÖ
ÖĞÜT VERMEK DEYİMCE	Yol göstermek.	Sana o kadar öğüt veriyorum; gidip şu kırala bir tokat atmak aklına gelmiyor.	DG
ÖKSÜZ KALMAK DEYİMCE	1)Anası veya hem anası hem babası ölmüş olmak. 2) Kimsesiz olmak.	İşte bu akşam obanın ruhu ölmüş, oba öksüz kalmıştı.	BD
ÖLÇÜYÜ KAÇIRMAK DEYİMCE	Yiyip içmekte veya davranışlarda aşırı gitmek.	Güntülü, ölçüsü kaçırılmayan tatlı bir şımarıklıkla Ayşe'nin koluna girdi.	RA
ÖLÜM KALIM SAVAŞI DEYİMCE	Yok olmamak amacıyla mücadeleye girişmek. (TDK'de ölüm kalım meselesi yapmak)	Bir yanda birkaç çevik akıncı, kendilerini sarmış olan Sırlara karşı uzun bıçaklarıyla kendilerini koruyor, daha ötede birkaç Yeniçeri, Almanlara karşı satır, topuz, nacak ve pala kullanarak ölüm - dirim savaşı yapıyordu.	DK
ÖLÜMLE PENÇELEŞMEK DEYİMCE	Can çekişmek.	Günlerce açıkta yatıp ölümle pençeleşen ana ve küçük çocuk nihayet ölümden kurtulmuş, felaketin ilk sersemliği geçtikten sonra birkaç koyun sahibi olmuşlar, ananın dokuduğu çadırlara girmişler, hayatlarını yeniden düzene sokmuşlardı.	BD

ÖLÜMÜ GÖZE ALMAK DEYİMCE	Elde etmek istediği sonuç uğruna ölüm de dâhil her türlü tehlikeye açık olmak.	Dünyada en güçlü kişi ölümü göze almış olan kişidir.	BÖ
ÖLÜMÜNE SUSAMAK DEYİMCE	Ölümlle sonuçlanabilecek davranışlarda bulunmak.	Selim ölüme susamış bir gönüllü gibi bu sestem haz duyarken birdenbire Ayşe'yi hatırlayarak dalgınlığından uyandı ve kendisini bu kadar tatlı ve ilâhî bir sesi duymaktan alıkoyan zevcesine karşı içinde derin bir iğbirar hissetti.	RA
ÖMÜR GEÇİRMEK DEYİMCE	Yaşamak.	Bir hayat kasırgası içinde ömür geçirenler, bir gölgelikte dinlenmek için vakti bulamayanlar, tehlikelerle arkadaş olanlar böyle geçici bir huzura kavuşunca kendi gönülleriyle hesaplaşırlar, geçmişi hatırlarlar.	DK
ÖMÜR SÜRMEK DEYİMCE	1) İyi ve rahat yaşamak. 2) Yaşamı belli şartlar içinde sürüp gitmek.	Obada ömür sürmek de hoş.	DK
ÖNÜNE ÇIKMAK DEYİMCE	1) Rastlaşmak, karşılaşmak, karşısına çıkmak. 2) mec. İlk defa görmek, yüz yüze gelmek. 3) Yolunu kesmek için birdenbire karşı durmak.	Bu kötü işleri gizli gizli yaptığı için de önüne çıkanları yok etmeği tasarlamıştı.	BÖ

ÖNÜNE DİKİLMEK DEYİMCE	1) Gelip karşısında durmak, karşısına dikilmek. 2) Karşısındakine engel olmak istediğini söz veya davranışıyla göstermek.	Kıraç Ata felsefenin ne olduğunu bilmiyordu ama yarın neler olacağını bana deyivermişti” diye filozofun önüne dikilmiş, yarını kimsenin bilemeyeceği hakkında Şen-ma'nın yaptığı bütün direnmelere rağmen: “Sana inanmam Çinli Ben Kıraç Ata'nın sözünü kulağımla işitip dediklerinin doğru çıktığını gözümle gördüm” diye kestirip atmıştı.	BÖ
ÖNÜNE DÜŞMEK DEYİMCE	1) Birinin önünden yürümek. 2) Birine kılavuzluk etmek.	Şu akça, altın, gümüş dolu sandıkları sırtlayın, sen de düş önüme bakalım.	BÖ
ÖNÜNE GEÇMEK DEYİMCE	1) Yolunu kesmek. 2) Önlemek.	Bilhassa onun nöbet tutacağı günlerde talebe ile husûsi şekilde münasebet kurmasının önüne geçin.	RA
ÖNÜNE KATMAK DEYİMCE	Önden yürütüp kendisi ardı sıra gitmek.	Çin’le barış yapıp sınır açılınca satılacak iki atla beş koyunu önüne katarak sınıra ulaşmıştı.	BÖ
ÖNÜNÜ ALMAK DEYİMCE	Önlemek.	Bunların önünü almak kolaydır.	BÖ
ÖZEN GÖSTERMEK DEYİMCE	Bir şeyi özenerek elden geldiğince iyi olmasına gayret ederek yapmak, itina etmek.	Artık her gece onunla beraber kalıyor, ona bakıyor, bir kadının kocasına gösterdiği bütün özeni ona gösteriyordu.	BÖ

ÖZÜR DİLEMEK DEYİMCE	1) Özrünü ileri sürerek bir işi yapmayı istememek, bir işten başışlanmasını istemek. 2) Yaptığı bir yanlıştan ötürü başışlanmasını istemek.	Romanla masalı aynı şey sandığım için özür dilerim.	RA
PAHALIYA PATLAMAK (MAL OLMAK, OTURMAK) DEYİMCE	Çok para, özveri, emek gerektirmek, kolay elde edilememek veya zarara, sıkıntıya yol açmak.	Bir gece önceki fırtına pahalıya oturmuştu ama artık onun bir daha gelmeyeceğini biliyorlardı.	BÖ
PALA ÇEKMEK DEYİMCE	Palayı belinden çıkarıp vurmak.	Pala ve saldırmalarını çekmişlerdi.	DK
PANIĞE KAPILMAK DEYİMCE	Çok korkmak.	Ancak karşınızdaki düşman sizden daha kalabalık, daha iyi silâhlı olduğu, daha iyi mevzilenmiş bulunduğu halde ilk ateşte paniğe kapılırsa onda bir moral çöküşü olduğunu kabul etmek için başka bir denemeye lüzum görür müsünüz?	RA
PARA ETMEMEK DEYİM	1) Değeri pahasına satılamamak. 2) Etkisi olmamak, işe yaramamak.	Çalışmak para etmez.	ZV
PARMAĞINI ARAMAK DEYİM	İlgisini, bağlantısını aramak, kurulan düzeni araştırmak.	Onu oldum olası kötü bildikleri için başlarına gelen her kötülükte, gelecek her belâda onun parmağını arıyorlardı.	BÖ

PATLAK VERMEK DEYİM	Gizli kalması istenen veya beklenmedik bir olay, ansızın ortaya çıkmak.	İhtilal patlak verir vermez o, askeri bir uçağa binerek İsrail'e kaçtı...	ZV
PESTİLİ ÇIKMAK DEYİMCE	Çok yorulmak.	Arinna seni kolları arasında sıkıca senin pestilin çıkardı.	DG
PİŞMANLIK DUYMAK (GETİRMEK) DEYİMCE	Pişman olmak.	Hatta o anda kafasından şimşek hızı ile birçok düşünce ve ihtimaller geçerken, Deli Kurt'u cebeli olarak aldığına pişmanlık bile duymuştu.	DK
POT KIRMAK DEYİMCE	Yersiz ve karşısındakine dokunacak söz söylemek, gaf yapmak.	Yoksa bu gafletleri devam ederse günün birinde düzeltilmesi imkânsız bir pot kıracak, işleri berbat edecekti.	DK
PUNDUNU BULMAK DEYİMCE	Punduna getirmek.	Her işin pundunu bulursun.	ZV
PUSATA DAVRANMAK DEYİMCE	Kullanmak için pusatına el atmak.	Bildikleri tek şey Türk şerefini kurtarmak için pusata davrandıkları idi.	BÖ
PUSATA SARILMAK DEYİMCE	Pusata el atmak.	Yirmi kadar seyis, sarayın tunç levhalarına tokmakla vurulunca pusata sarılmışlar, ahırın dört kapısını tutmuşlardı.	BÖ
PUSU KURMAK DEYİMCE	Saldıracağı kimseye görünmemek için bir yerde gizlenip beklemek.	Elveda ey Hattuşaş! Belki dönmeyiz geri; / Belki ölüm kurmuştur bize yollarda pusu. / Yürü yiğit Tutaşil, yürü şanlı cenk eri! / Herkes bilsin nasılmış Hattilerin ordusu...	DG

PUSUYA DÜŞMEK DEYİMCE	Pusu kuran kimsenin saldırı alanı içine girmek.	Bir kişi pusuya düşerse suç yalnız kuranın değil, biraz da pusuya düşenindir.	BÖ
PUT GİBİ DEYİMCE	Sessiz, anlamsız bir bakışla ve kımıldamaksızın.	Put gibi ayakta durarak kendisine bakan üç sipahi, hiçbir sazın tellerinde bulunmayan güzel bir sesle şu cevabın verildiğini dinlediler.	DK
RAHAT DURMAK DEYİMCE	Yaramazlık etmemek veya kımıldamamak.	Böğü Alp bir iki ıslıkla atına rahat durmasını anlatınca başını yere uzattı, öylece kaldı.	BÖ
RAMAK KALMAK DEYİM	Az kalsın olacaktı. Krş. "Mek parmak", "Kıl payı" (DS)	Bu dolaşma sırasında zaman zaman kafasının içinde bir yer aydınlanır gibi oluyor, meçhul sesi tanınmasına ramak kalıyor, sonra birdenbire yine karanlık basarak Selim Pusat'ın içinde derin bir acı bırakıyordu.	RA
RENGİ ATMAK (KAÇMAK, UÇMAK) DEYİMCE	1) Solmak 2) Korku, heyecan vb. sebeplerle benzi sararmak.	İrdas'ın rengi uçtu ve kolları aşağıya düştü.	DG

<p style="text-align: center;">RESMİYETE DÖKMEK/KOYMAK DEYİMCE</p>	<p>Bir iş veya durumu resmî bir yola sokmak, resmî bir nitelik vermek.</p>	<p>Bu hal birkaç dakika sonra Harp Akademisi Kumandanı olan general tarafından duyulmuş general, başlarında bir yüzbaşı olan süngü takmış bir takımla sınıfa gelerek hâdiseyi albaydan dinlemiş, Yüzbaşı Selim Pusatla tartışmada ona taraftarlık eden Yüzbaşı Şeref'i hapsedip ihtilâttan menetmiş, sekiz subayı da göz hapsine alarak meseleyi resmîyete koymuştu.</p>	<p>RA</p>
<p style="text-align: center;">REZİL ETMEK DEYİMCE</p>	<p>İsteyerek veya istemeyerek birini çok utanacak güç bir duruma sokmak.</p>	<p>Yine ufka açılır şanlı korsanlarımız, / Bir Türk gölü yaparlar Akdeniz'in içini. / Acı acı gülerken bugün susanlarımız. / Yarın rezil ederler Romalı'nın piçini</p>	<p>YS</p>
<p style="text-align: center;">REZİL OLMAK DEYİMCE</p>	<p>Çok utanacak bir duruma gelmek.</p>	<p>Şen-king daha çok rezil olmak istemedi.</p>	<p>BÖ</p>
<p style="text-align: center;">ROL YAPMAK DEYİMCE</p>	<p>Davranışlarda içtenlik bulunmamak.</p>	<p>Hiç kızmadan, üzülmeden durdu ve müdürün yapmakta olduğu rolü bitirmesini bekledi.</p>	<p>RA</p>
<p style="text-align: center;">RÜYASINA (RÜYALARINA) GİRMEK DEYİMCE</p>	<p>1) Rüyasında görmek. 2) mec. Bir şeyden çok etkilenmek, çok korkmak.</p>	<p>Tanrılar elçisi olarak aylarla rüyama girmişti.</p>	<p>DG</p>

<p style="text-align: center;">SABRI TAŞMAK (TÜKENMEK) DEYİMCE</p>	<p>Artık katlanamaz, dayanamaz duruma gelmek, sabrı kalmamak.</p>	<p>Gün olur ki mertliğin uğrar kahpe bir hınca; / Namert bir el arkandan seni vurur kadınca; / Bir gün sabrın tükenir... Silahını kapınca / Haykırarak çıkarsın yurdunun dağlarına...</p>	<p style="text-align: center;">YS</p>
<p style="text-align: center;">SAÇINA AK (KIR) DÜŞMEK DEYİMCE</p>	<p>Saçı ağarmaya başlamak, yaşlanmak.</p>	<p>Çakır Bölükbaşı, Macarların dizi dizi olduğu savaş alanına gözlerini dikerek, kır düşmüş saçlarına rağmen, dinç kalmış gövdesini üzengiler üzerinde kaldırıp şöyle bir bakındıktan sonra: - Bu Macar, Sırba benzemez, yine zorlu bir uğraş olacak, dedi.</p>	<p style="text-align: center;">DK</p>
<p style="text-align: center;">SAF BAĞLAMAK DEYİMCE</p>	<p>Sıralanmak, sıraya girmek.</p>	<p>Anadolu sipahileri büyük kayıp verdikleri halde düzgün bir çekilişle yeniçerilerin soluna gelmişler ve saf bağlamayı başarmışlar, fakat beğler beğini şehit vermişlerdi.</p>	<p style="text-align: center;">DK</p>
<p style="text-align: center;">SAĞ BIRAKMAK DEYİMCE</p>	<p>Yaşamısına izin vermek.</p>	<p>Bağatur Şad, ağası Çuluk Kağan'ı ağulayan bu karıyı sağ bırakmaz.</p>	<p style="text-align: center;">BÖ</p>

SAĞ BIRAKMAMAK DEYİMCE	Öldürmek.	Bu çocuk erkek olur ve kendisi de davayı kaybederse kardeşleri bu çocuğu sağ bırakmazlardı.	DK
SAĞ KALMAK DEYİMCE	Ömrünü devam ettirmek, yaşamasını sürdürmek.	Görsem sağ kalır mıydım?	DK
SAĞI SOLU BELLİ OLMAMAK DEYİMCE	Olumlu mu olumsuz mu davranacağını bilemeyen bir kişi olmak. (DS)	Dervişlerin sağı solu belli olmaz, diye cevap verdi.	DK
SAHİP ÇIKMAK DEYİMCE	1) Kendinin olduğunu ileri sürmek. 2) Korumak, koruyucu olmak, ilgilenip gözetmek.	Bu işe böylece devam ediyor ve Çin güzeli Onbaşı Üçoğul'a sahip çıkıyordu.	BÖ
SALDIRIYA UĞRAMAK DEYİMCE	Saldırı karşısında kalmak, tecavüze uğramak.	Yalnız Urungu'nun anasıyla bir oğlu yaralı ve baygın bir halde yığıntılar arasında sağ kalmışlardı.	BD
SALIK VERMEK DEYİMCE	1) Tavsiye etmek. 2) esk. Haber vermek.	Van-zin-şan, Çin beğine burasını salık veren Çin subayı idi.	BÖ
SANCAK KALDIRMAK DEYİM	Ayaklanmak anlamında bir deyim bence bayrak açmak gibi.	Elbet günün birinde bir teğin sancak kaldırarak, kendisi de o sancağın gölgesinde koşacaktı.	BD
SARARIP SOLMAK DEYİMCE	1) Giderek daha çok solmak. 2) mec. Sağlığı bozulmak.	Kara Kağan, üzüntüden sararıp solmuş olan yüzüne daha acı bir anlam veren bunlu bakışlarını bir yere dikmiş, uzun zamanda beri kıpırdamadan duruyordu.	BÖ

SARKINTILIK ETMEK DEYİMCE	Karşı tarafa rahatsızlık vermek.	Ciddî maksatlar kaybolsun. Yalnız eğlenilsin ve kudurmuş kart köpekler, zevk felsefesi uğruna torunu yaşındaki kızlara sarkıntılık etsin, değil mi?	RA
SARMAŞ DOLAŞ OLMAK DEYİMCE	1) Birbirine sarılıp kucaklaşmak. 2) İç içe girmek, karman çorman olmak.	Geldi, bana sarmaş dolaş oldu.	BÖ
SARPA SARMAK(ÇEKMEK) DEYİMCE	Güçlükler ortaya çıkmak, çözülmesi çok güç bir duruma gelmek.	İş sarpa sarmıştı.	DK
SAYIP DÖKMEK DEYİMCE	Ne var ne yok, hepsini söylemek.	O, Türkleri Çinileştirmenin devlet için daha faydalı olacağını ileri sürüyor, bu milletin kabiliyetlerinden faydalanmanın Çin'e getireceği menfaatleri sayıp döküyordu.	BD
SELAM (SELAMA) DURMAK DEYİMCE	Bir büyüğe, bir üste veya saygı duyulan bir şeye ayakta selam vermek.	Binbaşı Pars için de selâm durduktan sonra kılıçlarını kına soktular.	BD
SELAM (SELAMI) ALMAK DEYİMCE	1) Birinin selamlamasına karşılık vermek. 2) Selam gönderilmiş olmak.	Çakır, verilen selamları alıyor fakat çoğunu tanımıyordu.	DK
SES ÇIKARMAMAK (ETMEMEK) DEYİMCE	Bir şeyi hoş görerek karşı çıkmamak, itiraz etmemek.	Kımıldamadı ve ses etmedi.	BÖ
SES ETMEK DEYİMCE	Seslenmek.	Ses etmeden verileni yediler.	BÖ

SES VERMEK DEYİMCE	1) Herhangi bir sesi çıkarmak. 2) Bir çağrıya karşılık vermek.	Her şey kopuyor istemedi kendi yerinden; / Herkes geliyor, sonra da herkes gidecektir, / Milyonlarca asır geçse de arzın üzerinden, / Bir kere giden bir daha ses vermeyecektir.	YS
SESİ ÇIKMAMAK (KESİLMEK) DEYİMCE	Bir şey söyleyerek susmak.	Deli Kurt'un isteği olmuş, biraz sonra sızıp kağındaki yüklerin üzerine uzanan İlyas'ın sesi kesilmişti.	DK
SESİNİ ÇIKARMAMAK DEYİMCE	Bir şey üzerindeki düşüncesini söylememek.	Beşeri Şefin ortaya attığı parlak fikrin ağırlığı bir müddet gözleri kamaştırıp kafalarda tesirini gösterdiği için ilkönce kimse sesini çıkaramadı.	ZV
SESİNİ KESMEK DEYİMCE	Söylemekteyken susmak.	Evine gir, sesini kes!	BÖ
SESİNİ KISMAK DEYİMCE	Sesini alçaltmak.	İyi giyimli bahadır, Onbaşı Sülemiş'e biraz yaklaşarak sesini kıstı.	BÖ
SESİNİ YÜKSELTMEK DEYİMCE	Yüksek, öfkeli bir sesle söylemek.	Satı Kadın'ın sesi perde perde yükseldi.	DK
SEVDAYA TUTULMAK DEYİMCE	Sevmek	Gözünü dünyayı görmeyen, kara sevdaya tutulan şehzade direndikçe direnmiş.	DK

SEVGİ DUYMAK (BESLEMEK) DEYİMCE	Birine, bir şeye karşı sevgi hissetmek.	Ayşe Pusat, menekşe gözlü kızın kendisine güldüğünü ve içinde çekingenlikten eser bulunmayan bir tavırla selâm verdiğini görünce birdenbire bu meçhul kıza karşı bir sevgi duydu.	RA
SEYİRCİ KALMAK (OLMAK) DEYİMCE	Bir olay karşısında hiçbir tepki göstermeyerek işe karışmamak.	Hiç şüphesiz bu dövüšte seyirci kalamazdı.	BÖ
SEYRE DALMAK DEYİMCE	Bir şeye kendini vererek bakmak.	Bu hayâli, yahut daha doğrusu bu ümidi attıktan sonra Leylâ'nın yüzündeki güzelliği seyretmeye daldı.	RA
SIFIRA İNDİRMEK DEYİMCE	Bitirmek.	Üstelik bu kadının lisede müdür otoritesini sifıra indirdiği, kendisini talebeye çok sevdiğini ve böylece istediği telkinleri yaptığı da söyleniyordu.	RA
SIKI TUTMAK DEYİMCE	1) Önem vermek. 2) Sürekli olarak denetlemek, kontrol altında bulundurmak. 3) Bir işte disiplinli olmak.	Burada işi daha sıkı tutmanız için adını "Sımsıkı Yönetim Mahkemesi" koyuyorum.	ZV
SIKINTI ÇEKMEK DEYİMCE	Zorluk veya yoksulluk içinde yaşamak.	Açlığa alışırsa kıtlıkta fazla sıkıntı çekmezdi.	BÖ
SIKINTI VERMEK DEYİMCE	Tedirgin etmek, bunaltmak.	Size sıkıntı vermezse çok memnun olurum, diye cevap verdi.	RA
SIKINTIYA DÜŞMEK DEYİMCE	Darlık, yokluk içinde olmak.	Dul karısı küçük çocukla sıkıntıya düşmesin diye Gökçen Kız o günden beri çobanlık eder.	DK

SINAVA ÇEKMEK DEYİMCE	Herhangi bir konuda çokça soru sormak.	Bu sefer onu âdeta sınava çekmek ister gibi bir düşünceyle sordu.	RA
SIR OLMAK DEYİMCE	Akıbetini bilmemek.	Çocuğunuz olur' deyip sır olmuş.	DK
SIR TUTMAK (SAKLAMAK) DEYİMCE	Bir sırrı açığa vurmamak, başkasına söylememek.	Bozlak Baba'dan sır saklanmaz.	DK
SIRASI GELMEK DEYİMCE	1) Bir başkasından sonra sıra birinin veya bir şeyin olmak. 2) Sırası düşmek.	Haydi, başla da onların da sırası gelsin.	DK
SIRAYA KOYMAK DEYİMCE	Düzenlemek, sıralamak.	Bu hukukun askerliğe yardımcı bir tarafı da olmadığı halde acaba ne diye ilim sırasına koymuşlar?	RA
SIRT SIRTA VERMEK DEYİM	İş birliği yapmak.	Atlarımız vurulunca sırt sırta verip Macar'a karşı koyduk.	DK
SIRTI YERE GELMEK DEYİM	Yenilmek, alt olmak.	Karşısındakini ellerinden yakalayarak kendisi birdenbire fırlayarak havadan yere düşen ötekinin üstüne çullanır, sırtını yere getirirdi.	BÖ
SIRTINI DAYAMAK (VERMEK) DEYİMCE	1) Bir yere dayanmak, yaslanmak. 2) Güçlü birine, bir yere güvenmek.	Gökçen Kız, oradaki tek ağacın gölgesine oturmuş, sırtını dayamış olduğu halde kaval çalıyordu.	DK
SIRTINI YERE GETİRMEK DEYİMCE	1) Güreşte hasmı sırtüstü yere yatırarak yenmek. 2) Üstün gelmek.	Öyle olduğu halde genç yiğitlerden bile onun sırtını yere getirecek kimse pek bulunmazdı.	BÖ

SİLAH ÇEKMEK DEYİMCE	1) Silahla vurmaya davranmak. 2) Silahla vurmak.	Kırgız atım yağız olsa, / Yol gösteren yıldız olsa. / Bahtiyarlık bir kız olsa, / Silâh çekip alamam mı?	YS
SİLİP SÜPÜRMEK DEYİMCE	1) Evi, ortalığı temizlemek. 2) Ne var ne yoksa hepsini yemek. 3) Ne var ne yok hepsini alıp götürmek veya yok etmek.	Ötüken'de her evden birkaç kişi alan kıtlık Kara Ozan'ın evini silip süpürmüş, karısı, baldızları, çocukları, kardeşleri, öksüz yığanları hep birden ölmüşlerdi.	BÖ
SİNEYE ÇEKMEK DEYİM	Kötü bir davranış, söz veya olaya ister istemez katlanmak.	Bir hastayı kırmaktan çekinerek bu alayı da sineye çekti.	RA
SİNİRLERİNE HAKİM OLMAK DEYİMCE	Davranışlarını ve kendini denetleyebilmek, soğukkanlı olmak.	Nâzırlar, Çin kağanının karşısında sinirlerine hâkim olabilmek için kendilerini sıkıyorlardı.	BD
SİNİRLERİNİ BOZMAK DEYİMCE	Kızdırmak, sinirlendirmek.	Pınar başında Gökçen Kız'la karşılaşma Satı Kadın'ın sinirlerini bozmuş olacak ki, yorgunluğa ve vaktin gecikmesine rağmen çabuk uyuyamadı.	DK
SİPSİVRİ KALMAK DEYİM	Herkesin çekilmesiyle yalnız kalmak veya ortada kalmak.	Ona da bir şey olursa yeryüzünde sipsivri kalacaktı.	BÖ

<p>SOLUĞU (BİR YERDE) ALMAK DEYİM</p>	<p>Bir yere hemen gitmek veya sığınmak.</p>	<p>Deli Kurt, ilk karşılaştığı dervişin büyük bir hınçla ve 'Baba Resulullah !' diye bağıarak kendisine savurduğu topuzu kılıcı ile çelip düşürdüktan sonra sert bir dürtüşle onu göğsünün ortasından yaralayıp atından aşağı yuvarladı, aynı zamanda başka bir derviş tarafından yaralanan kendi atının çökmesiyle soluğu toprakta aldı.</p>	<p>DK</p>
<p>SOLUĞU KESİLMEK (TUTULMAK) DEYİMCE</p>	<p>1) Soluk almaz duruma gelmek. 2) mec. Aşırı heyecanlanmak. 3) mec. Gücü tükenmek.</p>	<p>Hem sen ısınırsın, hem de o katılıp soluğu kesilmeden kurtulur.</p>	<p>BÖ</p>
<p>SOLUK (NEFES) TÜKETMEK DEYİM</p>	<p>Bir konu hakkında söz söyleye söyleye çok yorulmak. (DS) (TDK'de nefes tüketmek deyiminin anlamı "uzun uzun boş konuşmak" şeklinde verilmiş.</p>	<p>Her ne kadar Şen-ma ikisinin söylenişi arasında bir ayrıntı olduğunu söylemiş ve her ikisini birçok defa tekrarlayarak soluk tüketmiş idiyse de Yamtar ikisinin aynı olduğunu savunmada direnmiş, sonunda eline Çinlinin yazı fırçasını alarak Gök Türk yazısıyla iki "ta" yazarak: - "Baksana! Bunların ikisi de birbirinin benzeri değil mi?" diye sormuştu.</p>	<p>BÖ</p>

SOLUK ALMAK DEYİMCE	1) Havayı ciğerlere çekmek, nefes almak. 2) Dinlenmek.	Hele bir otur da soluk al ağa, dedi.	DK
SON KOZUNU (KARTINI) OYNAMAK DEYİMCE	Elinde bulunan son imkânı kullanmak.	Hiç insan son kozlarını oynamadan yenilmeyi kabul eder, teslim olur mu?	DK
SONUÇ ALMAK DEYİMCE	1) Bir işi bitirmek, sonuçlandırmak. 2) İstenilen sonuca ulaşmak, verim almak.	Onun manevralarına meydan bırakmadan, akşama kadar kesin bir sonuç almalıydı.	DK
SOPA ATMAK (ÇEKMEK) DEYİMCE	Dövmek.	Türk erlerini baştan çıkaran Çinli avratlara sopa çekilmeli.	BÖ
SOPA YEMEK DEYİMCE	Dövülmek, dayak yemek.	O sopayı yiyince tabii üzümün hep suyu çıktı.	DG
SORGUYA ÇEKMEK DEYİMCE	Bir suçla ilgili olarak soru sorup cevap istemek.	Çakır, birkaç defa onun kim olduğunu anlamak için sorguya çekip soyunu sopunu sormuş, İlyas her seferinde başka türlü anlatmıştı.	DK
SÖVÜP SAYMAK DEYİMCE	Aralıksız küfürler sıralamak, uzun uzadıya söverek yermek.	Arada sövüp saymalar da işitiliyordu Işbara Alp bu oyunu biraz seyrettikten sonra çıktı ve yalnız kalıp düşünmek için ormana doğru at sürdü.	BÖ

SÖZ AÇMAK DEYİMCE	Bir konu üzerinde konuşmaya başlamak. (DS)	Çakır, Osmanlı hanedanından söz açmak istemezdi.	DK
SÖZ ALMAK DEYİMCE	1) Birinin bir işi yapacağını kesin olarak bildirmesini sağlamak. 2) Erkek tarafı, çocuklarıyla evlendirmek üzere istedikleri kızın ailesinden "peki" vaadini almak. Krş "Söz kesmek" 3) Konuşmak için, toplantı başkanından izin almak. (DS)	Milli Eğitim Bakanı Falih Rıfkı Atay söz aldı.	ZV
SÖZ VERMEK DEYİMCE	1) Yapacağını kesin olarak söylemek. 2)Oğullarıyla evlendirmek üzere bir kızı isteyen aileye, kızın ailesi "peki" demek. (DS)	Kür Şad'ın oğlu olduğunu söylememek için anasına söz verip and içmişti.	BD
SÖZE KARIŞMAK DEYİMCE	Başkaları konuşurken araya girip konuşmak.	Satı Kadın söze karıştı: - Güreşte hırslarını yenemeyince yarışıyorlar da...	DK
SÖZÜ ÇEVİRMEK DEYİMCE	Konuşmanın sakıncalı bir biçim aldığını anlaşıldığında başka bir konuya yönelmek, lafi veya konuyu değiştirmek.	Seksen yıl yaşamış olmanın verdiği bir ihtiyarlıkla sözü başka yere çevirdi.	BD
SÖZÜ GEÇMEK DEYİMCE	1) Kendisini kabul ettirmiş olmak, hatırı sayılmak. 2) Adı anılmak, bahsedilmek.	Barman Beğ, Tüng Yabgu Kağan'ın eniştesi olduğu için Batıda sözü geçen, sayılan bir bahadırdı.	BÖ

SÖZÜ KESMEK DEYİMCE	1) Konuşmasını bitirmeden susmak. 2) Başkasının konuşmasını önlemek.	Ama ikisi de başka bir konunun akıllarına gelmesiyle sözü burada, sanki sözleşmiş gibi kestiler ve önlerine baktılar.	DK
SÖZÜ UZATMAK DEYİMCE	Gereğinden çok konuşmak.	Deli Kurt, sözü uzatmak istemedi.	DK
SÖZÜNDE DURMAK DEYİMCE	Verdiği sözü yerine getirmek, verdiği sözden dönmek, verdiği sözü tutmak.	Yumru'nun anlamadığı nokta ise Türk beğinin sözünde durmamasıydı.	BÖ
SÖZÜNÜ KESMEK DEYİMCE	Biri konuşurken söze karışıp onun konuşmasına fırsat vermemek.	Kadın ağır ve ciddi bir tavırla onun sözünü kesti.	RA
SÖZÜNÜ TUTMAK DEYİMCE	Verdiği sözü yerine getirmek.	Genç padişah, Torlak Kemal ile yapılan savaşta sözünü tutmuş, adaşına, onun dileğine uygun olarak Çakır'a komşu bir tımar vermişti.	DK
SU KATILMAMIŞ DEYİM	Kendine özgü olan durumu koruyan, başka bir etkiyle değişmemiş, bozulmamış olan.	Yüzde yüz yabancı bir adam olduğun halde benim gibi su katılmamış bir Hatti'ye vatan haini diyordun.	DG
SURATI DEĞİŞMEK DEYİMCE	Bir kimseye karşı davranışı değişmek, daha sert bir durum almak.	Sonra birden suratı değişti.	DK
SUYA DÜŞMEK DEYİM	Gerçekleşme olasılığı kalmamak.	Biter ama artık türe de suya düştü.	BÖ

ŞAHA KALKMAK DEYİMCE	1) At ön ayaklarını yerden kesip arka ayakları üstünde durmak, şahlanmak. 2) mec. Taşkınlık göstermek, coşmak, kükremek.	Atın kendisine çarpacağını anlayana yeniçeri avını kaçıran vahşi bir hayvan hırsıyla, uzun bıçağını ata sapladı ve atın korkunç bir kişnemeyle şaha kalktıktan sonra kendini yere çarpar gibi düştüğü görüldü.	DK
ŞAKA YAPMAK DEYİMCE	Şaka niteliğinde bir şey yapmak veya söylemek.	Şaka yaptım Deli Kurt!	DK
ŞAKAYA GELMEMEK DEYİMCE	1) Şakaya dayanmamak. 2) Hafifsemeye, savsaklamaya gelmemek.	Senin şakaya gelmez bir bahadır olduğun anlaşılıyor.	BD
ŞAKAYA VURMAK DEYİMCE	Ciddi bir söz veya davranışı şaka yoluyla geçiştirmek.	Sonra işi şakaya vurarak ilave etti.	DK
ŞAN VERMEK DEYİMCE	Ün salmak.	Geçip giden milyonlarca adsız kahraman, / Ki her biri bugün bize vermededir şan,	YS
ŞART KOŞMAK DEYİMCE	Önceden bir şarta bağlamak.	Türk Türesine göre bir kız böyle bir şart koşabilir.	BÖ
ŞART OLMA DEYİMCE	Gerekmek, kaçınılmaz bir durum almak.	Kağanın kendisine vermiş olduğu yetkiye dayanarak Tulu Han ordusuna ve batı kağanına haber salıp yardım gelinceye kadar Çin elçisini oyalamak gerektiğini, bu da kabil olmazsa ellerindeki ordu ile bir savaş daha yapmanın şart olduğunu keskin sözlerle anlattı.	BÖ

ŞAŞKINA ÇEVİRMEK DEYİMCE	Şaşırtmak.	O genç çeriler de büyük bir istekle vuruşuyorlar, iri Hırvatları dağıtıp şaşkına çeviriyorlardı.	DK
ŞAŞKINA DÖNMEK DEYİMCE	Beklenmedik bir durum karşısında şaşkınlaşmak.	Tutaşıl ise hayretinden şaşkına dönüyor.	DG
ŞEHİT DÜŞMEK (OLMAK) DEYİMCE	Kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölmek.	Büyük oğlu Niğbolu savaşında, kocası da Ankara Savaşında şehit olmuşlardı.	DK
ŞEREF VERMEK DEYİMCE	Onurlandırmak, şereflendirmek.	Bu sözlerinizle bana şeref veriyorsunuz.	RA
ŞEYTAN DÜRTMEK DEYİM	Durup dururken uygunsuz, kötü bir davranışta bulunmak.	Kendisini yine hangi şeytan dürtmüştü?	DK
ŞİAR EDİNMEK DEYİMCE	Benimsemek, ilke olarak kabul etmek.	Buda denilen bu adam tarih boyunca bir tek kumandan yetiştirmemiş, savaşı öğrenmemiş, yabancı tutsaklığını şiar edinmemiş bir miskinler ülkesinin peygamberidir.	RA

ŞİFA BULMAK DEYİMCE	İyi olmak, onmak.	Leylâ'yı bir kurtarıcı diye düşünerek şifâ bulmak için aramış, evinin önüne kadar gelmiş, çok geç olduğu için uğramayarak ayrılmış, Nurkan'dan da belki yine Eski Arkadaşlar Marşı'nı çalar ümidiyle teselli beklemişti.	RA
ŞİMŞEK GİBİ DEYİMCE	Çok hızlı.	Türkmen de şimşek gibi yüzükoyun dönerek toparlandı ve üzerine çullanan Deli Kurt'un elini yakaladı.	DK
ŞÖYLE BİR BAKMAK DEYİMCE	Kısaca bakmak.	Çevresine şöyle bir baktıktan sonra kapıyı tıkırdattı.	DK
TABANA KUVVET DEYİM	Bir yere yayan gitmekten başka çare olmadığını anlatan bir söz.	Atı olmayanlar da tabana kuvvet koşuyorlardı.	BÖ
TABANA KUVVET KAÇMAK DEYİMCE	Çok hızlı, koşarak kaçmak.	Öyle ki, içlerinden biri ve en irisi tokatı yiyip devrilince öteki ikisi tabana kuvvet kaçmış, yaşlıları arasında en hızlı çocuk olan Çakır onlara yetişememişti.	DK
TADI TUZU KALMAMAK (BOZULMAK) DEYİM	Eski zevki kalmamak, yavanlaşmak.	Artık tadı kalmayan bu dirlik yükünü çekmek üzere ben kaldım.	BD

TADINA DOYUM OLMAMAK DEYİMCE	1) Bir şeyin tadı çok beğenilmek. 2) mec. Herhangi bir şey çok beğenilmek.	Toprak içinde korda pişirilmiş, tadına doyum olmayan koyun etiyle, cana can katan nefis Türkmen ayranı, pekmezle yapılmış un helvası ve bal şerbeti, sonra türlü güzel yaş ve kuru yemişler o günkü yorgunluğa değmişti.	DK
TADINDA BIRAKMAK DEYİM	Aşırılığa kaçmamak.	Konuşmayı tadında bırakarak: - Pusat, dedi.	RA
TADINI ALMAK DEYİMCE	Bir şeyin güzelliğini bilir olmak, zevkine varmak.	Demek savaşın tadını almamışlar.	BÖ
TADINI ÇIKARMAK DEYİMCE	Bir şeyin güzelliğinden veya sağladığı imkânlardan yeterince yararlanmak.	Deli Kurt, bu kadar güzel bir gecede, bu kadar güzel ayı seyrederek bir dünya güzelinin dizlerinde yatmış olduğu halde onun korkunç güzelliğine baka baka, gözlerinden saçılan ışıkları içe içe eşsiz kavalının sesini dinliyor, yaşamının tadını çıkarıyordu.	DK
TAHTA ÇIKMAK DEYİMCE	Hükümdar olmak.	İ-çing Katun her şeyden önce bu evlenmeden kendi ailesine bir fayda gelir mi, ailesi yine Çin'de kağanlık tahtına çıkar mı diye düşündü.	BÖ

TAKLA ATMAK DEYİM	1) Takla hareketini yapmak. 2) mec. Çok sevinmek. 3) mec. Bir kimseye yaranmak için onun hoşuna giden davranışlarda bulunmak, dalkavukluk etmek.	Tabii siz de içerde şebek gibi takla attınız.	DG
TALİHİNE KÜSMEK DEYİMCE	Kötü bir durum veya olayla karşılaşıldığında yalnızca talihi suçlamak.	Bu dünyanın acı, tatlı her şeyini görmüş; fakat sonunda içinin üç büyük acıyla dolduğunu anlayarak talihine küsmüştü.	BD
TALİMAT VERMEK DEYİMCE	Üst düzeyde bulunan biri, yaptıracağı işle ilgili olarak görüşünü belirtmek, yol göstermek.	Pars, yanındakilere kısa bir talimat verdi.	BD
TAN AĞARMAK (ATMAK, SÖKMEK) DEYİMCE	Gün doğmaya başlamak, şafak sökmek.	Tan atarken Kuran'ı kapatıp koynuna koyduktan sonra ellerini açıp dua etti.	DK
TAN YERİ AĞARMAK DEYİMCE	Sabah olmaya başlamak, ufku belli belirsiz bir aydınlık kaplamak.	Tan yeri ağarmadan çadırından çıkmış, kırdı, bayırda gezinmeğe başlamıştı.	BÖ
TANIMAZLIKTAN GELMEK DEYİMCE	Bir kimseyi tanıdığı hâlde tanıımıyormuş gibi davranmak.	Efendim, size deminden beri gülümsüyorum da yüzüme bile bakmadınız, beni tanımazlıktan geldiniz, diye sitem etti.	RA

TANRI VERE DE DEYİM	İnşallah, dileriz ki anlamında kullanılan iyi dilek sözü.	Amma Tanrı vere de onlar Kağan'ı kötü yola sürükleyemeseler.	BÖ
TANRININ İŞİNE BAK DEYİMCE	Bir işin, bir olayın beklenmedik, şaşılacak bir durum alması karşısında kullanılan bir söz.	Tanrının işine bak!	DK
TARAF (TARAFINI) TUTMAK DEYİMCE	Birinden yana olmak, birinin görüş ve düşüncesini desteklemek.	Şu Çinli İ-çing Katun'la Şen-king, Kara Kağan'ı yanlış yola doğru yürüttükleri için acaba Tulu Han tarafını tutmak Ötüken için yerinde olmaz mıydı?	BÖ
TASA ÇEKMEK DEYİMCE	Kaygılanmak, üzüntü içinde olmak, üzülme.	Yasa neymiş, anlamaz; / Tasa çeker, inlemez, / Gönül ferman dinlemez, / Çünkü aşka satılmış. / Gönül için acı ne? / Her söz gider gücüne.	DK
TAŞI GEDİĞİNE KOYMAK DEYİM	Gerekli bir sözü tam zamanında ve yerinde söyleyerek karşısındaki kimseyi susturmak, zekice davranmak.	Bilgili ve temkinli bir adam olan doktor nükte yapar, taşı gedğine kor, kırmaz, susmak gerektiği zaman da susardı.	RA
TAŞI SIKSA SUYUNU ÇIKARIR DEYİM	Birinin vücutta çok güçlü olduğunu belirtmek üzere söylenen söz.	Ötüken'deki, o taşı sıkça suyunu çıkaracak olan kadın nerde, buradaki nazik, korkak kadın nerde idi?	BÖ
TAT ALMAK DEYİMCE	Bir şeyden hoşlanmak, zevk almak.	Gözsüz at koşturdum, gönül tat almadı.	BÖ
TATLIYA BAĞLAMAK DEYİM	Kavgalı bir işi gönül hoşluğuyla bitirmek.	Sağlık Bakanı Doktor Pavlaki Özoğuzer, çatallanmak üzere olan meseleyi tatlıya bağladı.	ZV

TAVİR ALMA(TAKINMAK) DEYİMCE	Belli bir durum veya davranış biçimini benimsemek, vaziyet almak.	Mektebin en iyi üç talebesinin takındığı tavrı nasıl karşılanacağını belli ediyordu.	RA
TEDBİR ALMAK DEYİMCE	1) Önlem almak. 2) Hazırlanmak.	Fakat ben bütün tedbirleri aldım.	RA
TEHLİKE ATLATMAK DEYİMCE	Büyük zarar ve sıkıntılara yol açacak bir olayı savuşturmak.	Fakat anası, tehlikeyi atlatmak için kendisine her şeyi kadar unutturmağa çalışmıştı ki birçok yerler karanlık kalıyor, birçok kimseler birbirine karışıyordu.	BD
TEHLİKEYE ATILMAK DEYİMCE	Zarar ve sıkıntılara yol açacak bir davranışta bulunmak.	İşin ucunda menfaat olduğu zaman tehlikeye bile atılır, rüşvet vermesini çok iyi başarırdı.	DK
TEK DURMAK DEYİM	Uslu durmak, yaramazlık etmemek, sessiz kalmak.	Yamtar; tek dur, kayış kopacak...	BÖ
TELAŞ GÖSTERMEK DEYİMCE	Telaşını belli etmek.	Torlak Kemal ile yapılan savaştan sonra o zaman şehzade olan şimdiki padişah İkinci Murad Beğ, Deli Kurt'u huzuruna çağırdığı zaman Çakır'ın gösterdiği telaş ve titizliği hatırlıyordu.	DK
TELAŞA VERMEK DEYİMCE	Davranış ve hareketleriyle çevresindekileri heyecana, aceleye, sıkıntıya sokmak.	Ancak Rumları telaşa vermemek için üstümüzde başımızda biraz değişiklik yapacağız.	DK

TEMEL ATMAK DEYİMCE	1) Bir yapının temellerini yapmaya başlamak. 2) Herhangi bir işe başlamak, girişmek, bir şeyin gelişmesine, büyümesine sebep olmak.	Hem Türkiye hem de Avrupalılar için bu kadar felâketli neticeler doğuran, âdeta ahlâksızlığın ve komünizmin temellerini atan Cihan Harbîne mâni olmak, az şey midir?	RA
TEPEDEN TIRNAĞA SÜZMEK DEYİMCE	Herhangi bir sebeple birine dikkatlice bakmak.	Tutaşıl'ı tepeden tırnağa süzdükten sonra sert bir sesle: - "Bak, senin için neler diyorlar" dedi.	DG
TEPESİ ATMAK DEYİM	Birdenbire öfkeye kapılmak, öfkelenmek.	Bir anda Yamtar'ın tepesi attı.	BÖ
TERS TERS BAKMAK DEYİMCE	Düşmanca ve öfkeli bir biçimde bakmak.	Yamtar ters ters baktı.	BÖ
TERSİNE ÇEVİRMEK DEYİMCE	İçini dışına çevirmek.	Bazan yanlış bir hareket büyük sonuçlar doğurabilir ve hayatın akışını tamamıyla tersine çevirir.	BD
TERSİNE GİTMEK DEYİMCE	1) İstenildiği gibi gerçekleşmemek, iyi sonuç vermemek. 2) Bir işten veya bir durumdan hoşlanmamak.	Ötüken'de işler yine ters gitmeğe başlamıştı.	BÖ
TEŞEBBÜSE GEÇMEK DEYİMCE	Bir işi yapmak için davranmak, girişmek.	Şimdi kendisi manda sütünden, görülmedik derecede güzel peynir yapmak için teşebbüse geçmiş bulunuyor.	ZV

<p>TETİKTE (TETİK) OLMAK (BEKLEMEK, BULUNMAK, DURMAK) DEYİMCE</p>	<p>Her an uyanık ve hazır bulunmak.</p>	<p>Kür Şad ne yapıp yapıp elçi gitmesine engel olmak için kağanın yanına koşmayı düşünmüş, gün görmüş Börü Tarkan'ı kendi yerine bıraktıktan sonra ona çok tetik olmasını, çünkü Çinlilerin şimdi fırsattan faydalanarak Türkeli'ne doğu-güneyden saldırımları ihtimali olduğunu söylemiş; yanına ulakla birlikte bir yüzbaşı, iki onbaşı, bir de at uşağı olarak yola çıkmıştı.</p>	<p>BÖ</p>
<p>TEVİL GÖTÜRMEK DEYİMCE</p>	<p>Söz veya davranışa başka bir anlam verebilmek.</p>	<p>Nidiba'nın çam devirmesine herkes alışık olduğu halde bu seferki tevil götürür gibi değildi.</p>	<p>DG</p>
<p>TIĞ GİBİ DEYİMCE</p>	<p>İnce, zayıf, sağlam ve çevik (kimse).</p>	<p>Şimdi büyütüp serpilmiş, tığ gibi bir levent olmuş olan o zamanki çocuk gülümsedi.</p>	<p>DK</p>
<p>TIRISA KALKMAK DEYİMCE</p>	<p>Tırıs gitmeye başlamak.</p>	<p>"Şöyle biraz dolaşacağım" diye cevap verdi ve atı tırısa kaldırarak güneye doğru sürdü.</p>	<p>BD</p>
<p>TIRPAN ATMAK DEYİM</p>	<p>1) Yetkili kişi, istemediği kimseleri görevlerine son vererek temizlemek. 2) Düşmanları topluca öldürmek. (DS) (TDK'deki anlamı "tırpanlamak" şeklinde verilmiş.)</p>	<p>Padişah İkinci Murad Beğ'in de buna çok kızdığı, hatta Karaman ülkesinin altını üstüne getirip halkına da bir tırpan atmak için Mısır bilginlerinden fetva aldığı söyleniyordu.</p>	<p>DK</p>

TOKAT (TOKADI) YEMEK DEYİMCE	1)Kendine tokat vurulmak. 2) mec. Yenilgiye uğramak. 3) argo Dolandırılmak.	Öyle ki, içlerinden biri ve en irisi tokatı yiyip devrilince öteki ikisi tabana kuvvet kaçmış, yaşlıları arasında en hızlı çocuk olan Çakır onlara yetişememişti.	DK
TOKAT ATMAK (PATLATMAK) DEYİMCE	1) El içi ile vurmak. 2) argo Dolandırma.	Amcası tımarlı sipahi iken Çakır'a Türk usulü silme tokat atmasını öğretmişti	DK
TOPRAĞA DÜŞMEK DEYİM	Ölüp gömülmek.	Selçik bitkin, kan içinde, gücü kesilmiş olarak toprağa düşerken aklına yurttaki oğlu geldi.	BÖ
TOZ KONDURMAMAK DEYİM	Bir şeyde herhangi bir kusurun varlığını kabul etmemek, bir şeyi kusursuz göstermek.	Güntülü'ye hiç de toz konduramıyor, Selim'i sınırları aşmış bir adam olarak görüyordu.	RA
TOZU DUMANA KATMAK DEYİM	1) Ortalığı altüst etmek. 2) Toz kaldırarak hızla gitmek veya kaçmak.	İlerden, tozu dumana katarak bir bölük atlı doludizgin geliyordu.	BD

<p style="text-align: center;">TUĞ KALDIRMAK DEYİM</p>	<p>Ayaklanmak, isyan etmek.</p>	<p>İhtiyar demirci, Kutluk Şad'ın tuğ kaldırdığını işitince canlanmış, hiçbir zaman kaybetmediği inancıyla güçlenmiş, bu kutlu savaşa kılıcıyla yapamadığı yardımı çekiciyle yapmak için insan gücü üstünde emek harcayarak bütün gece çalışmış, gözleri iyi görmediği, geceleyn mağara daha çok karanlık olduğu halde yalnız ocaktan çıkan yalazla yetinerek üç kılıçla bir bıçak yapmış, sonra büyük bir bahtiyarlık içinde, topraktan yatağına uzanarak bu dünyadan göçüp gitmişti.</p>	<p>BD</p>
<p style="text-align: center;">TUZAĞA DÜŞMEK DEYİMCE</p>	<p>Birileri tarafından hazırlanan kötü bir duruma uğramak, oyuna gelmek.</p>	<p>Ay Beğ tuzağa düşmemiştir.</p>	<p>BÖ</p>
<p style="text-align: center;">TUZLA BUZ OLMAK DEYİM</p>	<p>Cam türünden şeyler onarılamayacak biçimde kırılmak, dağılmak, paramparça olmak.</p>	<p>Bu gürültü insanlık, erkeklik, askerlik gibi üç büyük yapının yıkılıp çökmesinden geliyor ve bu yığınların altında kalan şeref ve haysiyet heykelleri de tuzla buz olarak ortadan kayboluyordu.</p>	<p>RA</p>

UCUZ ATLATMAK (KURTULMAK) DEYİM	Zor veya tehlikeli durumdan az zararla sıyrılmak.	"Gel bakalım dikbaşı bahadır" dedi, elimden ucuz kurtuldun.	BD
UÇAN KUŞTAN MEDET UMMAK DEYİMCE	Çok sıkıntıda kalıp en ufak bir yardımın herhangi bir yerden gelmesini beklemek, sıkıntılı bir durumdan kurtulmak için her türlü çareye başvurmak.	Ümitsizler uçan kuştan medet umar.	RA
UÇMAĞA VARMAK DEYİMCE	Cennete gitmek.	Buğra uçmağa varmıştır.	BÖ
UÇUP GİTMEK DEYİMCE	Kaybolmak, yok olmak.	Son yılda başından geçenler yıldırım hızıyla gözlerinin önünden uçup gidiyordu.	BÖ
UĞUR GETİRMEK DEYİMCE	İyilik, şans, talih, bereket getirmek.	Nice şanlı savaşlar görmüş olan bu kılıcın yüze kağana uğur getirmesini dilerim.	BÖ
UMUDUNU KIRMAK DEYİMCE	Umut kesmesine yol açmak.	Fakat İ-çing Katun'un ortaya attığı korkunç söylentiye rağmen bunca yiğidin Almıla'yı istemekten çekinmeyişi onun umutlarını kırmıştı.	BÖ
UMUTSUZLUĞA DÜŞMEK (KAPILMAK) DEYİMCE	Umudu kalmamak, güveni sarsılmak, olumsuzluğa sürüklenmek.	Umutsuzluğa kapılmak üzereydi.	DK
USANÇ GETİRMEK DEYİMCE	Usanacak duruma gelmek.	Bunları dinlemekten artık usanç gelmişti.	RA
USTA ELİNDEN ÇIKMAK DEYİMCE	İşinin ehli olan bir kimse tarafından yapılmak.	Çünkü çifte su verilmiş çelikten olan kılıçları en büyük ustaların elinden çıkmıştı.	DK
USUNU KAÇIRMAK DEYİMCE	1) Delirmek. 2) Gereksiz, yersiz iş yapmak.	Sen usunu mu kaçırdın be?	BÖ

UYGUN GÖRMEK DEYİMCE	Yakışır, yaraşır görmek, elverişli bulmak.	Tonyukuk'un tavsiyesi ile ilk önce Çin karakollarından birine saldırıp bir başarı kazanmayı uygun görüyorlardı.	BD
UYKU BASMAK (BASTIRMAK) DEYİMCE	Çok uykusu gelmek.	Bu işe o kadar ehemmiyet veriyordu ki uyku bastırmasın diye yemek yememiş ve parmağını kesip kanatarak üzerine tuz bastırmişti.	BD
UYKU KESTİRMEK DEYİMCE	Kısa bir süre uyumak.	İki sipahi de şöyle bir uzanarak uyku kestirdiler.	DK
UYKU VERMEK (GETİRMEK) DEYİMCE	Uyuma isteği duyurmak, uyutucu özelliği olmak.	İçini serinletip uykunu getirir.	DK
UYKUSU GELMEK DEYİMCE	Uyuma isteği duymak.	Kızlarını ve Topuz Ahmed'i de çadırlarına gönderdikten sonra anlaşılmaz bir inatla gelmeyen uykusu yüzünden çadırın önüne oturarak sabahı bekledi.	DK
UYKUSU KAÇMAK DEYİMCE	1) Uyumak amacıyla yatmışken herhangi bir sebeple uyuyamamak. 2) Kaygılanmak, tedirgin olmak.	Bunun için mi sıkılıyor, uykusu kaçıyordu?	DK
UYKUYA DALMAK DEYİMCE	Uyumaya başlamak.	Gideceği yerlerde de karnını iyice doyuracağını düşünerek tatlı bir uykuya daldı.	BÖ
UYUYAN YILANIN KUYRUĞUNA BASMAK DEYİM	Kötü bir kimsenin yeni bir kötülük yapmasına fırsat vermek.	Bu yorgun argın durumumuzda, uyuyan yılanın kuyruğuna basmakta ne kazancımız var?	BÖ

UZAK DURMAK DEYİMCE	Yaklaşmamak, karışmamak.	Kağan'ın otağı gene her zamanki gibi bu uğultudan uzak duruyor, çevresinde hiçbir şey işitilmiyordu.	BÖ
ÜMİDİ BOŞA ÇIKMAK DEYİMCE	Umudu boşa çıkmak.	Evlenirken onun bu aşırılığı hoşuna gitmiş olmakla beraber zamanla bunun biraz durulmasını beklemiş, fakat ümidi boşa çıkmıştı.	RA
ÜMİDİ KIRILMAK DEYİMCE	Bir şeyin artık gerçekleşmeyeceği inancına varmak.	Ümitleri kırılmış bir insan olarak avunmayı içkide ve bir güzeli düşünmede buldum.	RA
ÜMİT BAĞLAMAK DEYİMCE	Umut bağlamak.	Tay-stung son ümitlerini bu toplantıya bağlamıştı.	BD
ÜN ALMAK (KAZANMAK, SALMAK, YAPMAK) DEYİMCE	Ünü herkesçe bilinmek ve her yerden duyulmak.	Bütün çevrede ün salmıştı.	DK
ÜSTÜN BULMAK (GÖRMEK) DEYİMCE	Bir şeyi veya kimseyi başkasından daha değerli bulmak veya görmek.	Ben Onbaşı Pars'ı ötekilerden üstün görürüm.	BÖ
ÜSTÜNDE DURMAK DEYİMCE	Bir işe önem vermek, bir işle yakından ve sürekli ilgilenmek.	Murad, birdenbire ortaya çıkan bu baba mirasını garip bulmakla beraber arada Çakır olduğu için üstünde daha fazla durmadı, sustu.	DK
ÜSTÜNE DÜŞMEK DEYİMCE	Bir kimseyle veya bir şeyle çok ilgilenmek.	Şen-king bile yüzündeki kamçı yarasının acısını unutup bu işin üstünde düşmüştü.	BÖ
ÜSTÜNE VARMAK DEYİMCE	1) Bir şey yapmasını baskı yaparak istemek. 2) Saldırmak. 3) Kadın evli bir erkekle evlenmek.	Yine üstüne varmadı.	DK

ÜZERİNDE DURMAK DEYİMCE	Bir işe önem vermek, bir işle yakından, sürekli ilgilenmek.	Edebiyatçı olmak dolayısıyla belki bunun üzerinde durmadın.	RA
ÜZERİNE ATMAK DEYİMCE	Üstüne atmak.	Sırtındaki kepenegi çıkararak karların üzerine attıktan sonra kağındaki sandıklardan birini kavrayarak kepenegin üzerine oturttu.	DK
ÜZERİNE ÇEKMEK DEYİMCE	Kendi üzerine almak, muhatap olmak.	Herkesin hayretten donduğu nice zamanlarda onun buz gibi kayıtsızlıkla hayretleri üzerine çektiği çok görülmüştü.	RA
ÜZERİNE YÜRÜMEK DEYİMCE	Üstüne yürümek.	Yarım yamalak işittiği sözlerden Gök Türkler'in yeniden Dokuz Oğuzlar üzerine yürüyeceğini anlamıştı.	BD
VAKİT GEÇİRMEK DEYİMCE	Oyalanmak, uğraşmak.	Otuz dokuz yaşındaydı ve ara sıra eline fırsat geçtiği zaman şöyle bir hoşça vakit geçirip felekten gün çalmasını bilirdi.	DK
VAKTİ GELMEK DEYİMCE	1) Ölmek üzere olmak, ölümü yaklaşmak. 2) Zamanı gelmek, süresi dolmak.	Kür Şad vaktin geldiğini hesaplamıştı.	BÖ
VAKTİNİ ALMAK DEYİMCE	Epey zaman harcanmasını gerektirmek.	Tasavvuf, Budizm falan diyerek huzurunu kaçırmış, bu lüzumsuz saçmalarla vaktini almıştı.	RA
VAY ANAM! (ANASINA!, CANINA!) DEYİM	tkz. Çok şaşılacak şey anlamında kullanılan bir söz.	Kendi kendine: "Vay canına...." diye söylendi.	BÖ

VAZİYET ALMAK DEYİMCE	1) Belli bir durum veya davranış biçimini benimsemek, tavır almak, tavır takınmak. 2) Karşı çıkmak.	Sonra seri bir hareketle esas vaziyeti aldı, Sol eli, askerî talimnâmenin tarifine tıpatıp uygun bir şekilde pantolonuna yapışmış olduğu halde kadeh tutan sağ elini kaldırdı.	RA
VEDA ETMEK DEYİMCE	1) Vedalaşmak, esenleşmek. 2) mec. Sevilen bir şeyle olan ilgisini kesmek.	En tehlikeli maceraya atılırken, ölüme giderken veya veda ederken bile birkaç satır ...	DK
VİZ GELMEK DEYİM	Bir kişi, o şeye önem vermemek, aldırış etmemek (DS)	Bundan dolayı inen yumruklara, tekmelelere karşılık vermiyor, elbisesinin yırtılması ona viz geliyordu.	DG
VİCDAN AZABI ÇEKMEK (DUYMAK) DEYİMCE	İstenilmeden veya bilinçsizce yapılan kötü bir işten dolayı üzülmek, pişmanlık duyma.	Bu kadar iyi, sadık, vefalı, üstelik de güzel olan bu kadın yanı başında dururken, gönlünün çok uzakta bulunması Deli Kurt'u rahatsız ediyor, açıkçası vicdan azabı duyuyordu.	DK
VÜCUDA GELMEK DEYİMCE	Meydana getirmek, var etmek.	Bilginlere tercümeler yaptırarak mükemmel bir Danimarka tarihi vücuda getirdi.	ZV
VÜCUDA GETİRMEK DEYİMCE	Meydana getirmek, var etmek.	İmhâ savaşı yüksek ve ince bir sanatla ve cesaret mayasını kullanmak suretiyle vücûda getirilmiş bir eserdir.	RA

YABANA ATMAK DEYİM	Önem vermemek, önemsiz görmek.	Yoldaşının teklifi de hiç yabana atılır gibi değildi.	BÖ
YAĞMUR BOŞANMAK DEYİMCE	Birdenbire çok yağmur yağmak.	Yağmur hâlâ yağıyor değil, boşanıyor, ortalığı sele boğuyordu.	BÖ
YAKA PAÇA ETMEK (GÖTÜRMEK) DEYİM	Hiçbir itiraz dinlemeden ve zorla, apar topar götürmek.	Yedi sekiz Çinli, Gök Börü'yü yaka paça götürüyorlardı.	BÖ
YAKASINA ASILMAK (YAPIŞMAK) DEYİM	Hesap sormak veya bir şey istemek için tutup bırakmamak.	Sonra Gök Börü'nün yakasına yapışarak ve korkudan titreyerek: "Bu da ne?" diye bağırdı.	BÖ
YAKASINI BIRAKMAMAK DEYİM	Bezdirecek kadar üstüne düşmek, rahat vermemek, ısrar etmek.	Senin şakaya gelmez bir bahadır olduğun anlaşıyor dedi ama bir de kılıçlarımızı denemeden yakanı bırakacak değilim.	BD
YAKASINI KURTARMAK (SIYIRMAK) DEYİMCE	Bir işten kurtulmak.	Bu her biri kanlı savaş günleri görmüş, ölümden birkaç yol yakayı sıyırmış savaş erleri, 15 yaşındaki çocuklardan 60 yaşındaki kocalara kadar bu binlerce kişi, titrek seslerler: Parçalanır yüreklər!..Diye inledikçe binlerce Bozkurt uluyormuş gibi bozkır inliyor, karşiki ormanın içindeki Bozkurtlar bu soydaşlara kendi sesleriyle cevap veriyorlardı.	BÖ

YAKINLIK DUYMAK DEYİMCE	Birine karşı sevgi veya ilgi duymak.	Yalnız, bir subay için büyük askeri ve vatanî fikirler dururken güzel bir kıza bu kadar yakınlık duyup mahvolmayı kabul edemiyorum.	RA
YAKINLIK GÖSTERMEK DEYİMCE	Biriyle ilgilenmek, sevgiyle davranmak.	Aydolu bugün Selim'e karşı çok nâzik bir yakınlık gösteriyor, hattâ arasına onunla konuşuyordu.	RA
YAN BAKMAK DEYİMCE	1) Beğenmeyerek veya düşmanca bakmak. 2) Kötü niyet beslemek.	El ikiye bölününce ilk iş olarak birbirine yan bakmağa başladılar.	BÖ
YANINA ALMAK DEYİMCE	1) Yanında çalıştırmak. 2) Geçimini sağlamak için yanında bulundurmak. 3) Beraberinde götürmek.	Çabuk bir hazırlık yaptıktan sonra Evren'i de yanlarına alıp yola koyuldular.	DK
YANIP YAKILMAK DEYİMCE	Sızlanmak, şikâyet etmek.	Yanında duran Açığma-Kün "Sus, sus, ben de ıstırap çekiyorum" diye; yanıp yakılıyor.	RA
YÂR OLMAK DEYİMCE	Yardım etmek, yararlı olmak.	Fakat talih kendisine hiç yar olmuyordu.	DK
YARA AÇMAK DEYİMCE	1) Vücutta veya bir şeyin yüzünde yara oluşmasına sebep olmak. 2) mec. Büyük üzüntü vermek.	Burguçan, Onbaşı Pars'la vuruştığını ve Pars'ın yüzünde, şakağından çenesine kadar derin bir yara açmış olduğunu söylemişti.	BÖ
YARA ALMAK DEYİMCE	1) Yaralanmak. 2) mec. İtibar.	Dört yara alıp ölmüştü.	DG
YARA KAPANMAK DEYİMCE	Yara iyi olup geçmek.	Yaran kapansın vuruşuruz.	BD
YARASINI DEŞMEK DEYİM	Acıyı, üzüntüyü hatırlatmak, tazelemek.	İşte yine onun sesi içindeki bir yarayı deşiyordu.	BD

YARDIMINA KOŞMAK DEYİMCE	Güç duruma düşene istekle yardım etmek.	Üçüncü ok Tuğrul'un yardımına koştu.	BÖ
YARIDA KALMAK DEYİMCE	Bitmemek.	Ayşe'nin sözü yarıda kaldı.	RA
YAS TUTMAK DEYİMCE	1) Çok üzülme, yasa bürünme, matem tutmak. 2) Duyulan acı ve üzüntüyü bazı davranışlarla belli etmek.	Atsız''a bir iş olursa, / Kız yine sen yas tutarsın...	YS
YASAK SAVMAK DEYİMCE	1) Bir nesne, bir gereksinimi geçici olarak karşılamak, şimdilik işe yaramak. 2) Bir işi hatır için, gönülsüz olarak üstünkörü yapmak.	Bu bir yemek yeme değil, yasak savmaktı.	RA
YATAĞA (YATAKLARA) DÜŞMEK DEYİM	Yataktan kalkamayacak kadar hasta olmak.	Hasta olup yatağa düştü.	RA
YAYA KALMAK DEYİMCE	1) İsteddiği şeyi yapamaz duruma gelmek. 2) Binecek bir şeyi olmamak. 3) Yardımcısız kalmak. 4) Geri kalmak.	Böğü Alp ise yalnız geride kalmış değil, yaya kalmıştı.	BÖ
YAYGARAYI BASMAK DEYİMCE	Bağırıp çağırmak.	Çinli yaygarayı basmıştı.	BÖ
YAYINA DAVRANMAK DEYİMCE	Kullanmak için yaya elini götürmek.	Hepsi birden yaylarına davranıp ok çekmeye başladılar.	DK
YELKEN AÇMAK DEYİM	Bir deniz taşıtıyla yola çıkmak.	Adalara doğru yelken açtılar.	DK
YEMİN VERMEK DEYİMCE	Ant vermek.	Bu rejime yemin vermiş olduğun halde tıpkı bir kralcı gibi konuşuyorsun, demesiyle en buhranlı noktasına erdi.	RA

YENİLİR YUTULUR DEĞİL (OLMAMAK) DEYİMCE	1) Yenmeyecek nitelikte olan (yiyecek). 2) Hoşa gitmeyen, beğenilmeyen nitelikte olan. 3) Çok ağır (söz) 4) mec. Kendisiyle başa çıkılamayacak durumda olan.	Doğrusu yenir, yutulur zıkkım değil, ama bir gayret gösterip kursağa gönderdiniz mi üç gün acıkmazsınız.	DK
YER ALMAK DEYİMCE	1) Bir işi hazırlayanlar arasında bulunmak. 2) Ayrılan yerde durmak, bulunmak.	Çin beğleri de gelip seyirciler arasında yer aldı.	BÖ
YER ETMEK DEYİMCE	1) İz bırakmak. 2) İyice yerleşmek.	Belliydi ki bu çocuk iyi bir sipahi olmayı kafasına koymuş, sipahinin okuma bilmesi hakkında Çakır'ın söylediği söz onda iyice yer etmişti.	DK
YER VERMEK DEYİMCE	1) Önemli saymak, saygı göstermek. 2) Bir olaya yol açmak, imkân tanımak. 3) Önemli bir görev vermek. 4) Kendi yerini bir başkasına bırakmak. 5) Kullanmak. 6) Söz etmek, değinmek. 7) Ağırlık vermek. 8) Konu edinmek.	Onun için tarihi yeni baştan yazmak, bundan beşerî hadiselere yer vermek, bilhassa ecdadımız Hititlerin kanunlarını, eski Yunan ve Roma medeniyetlerini, Cumhuriyeti, 1961 hareketini etraflı olarak göstereceğiz.	ZV
YERE BATASICA (BATSIN) DEYİM	Yok olsun, ölsün anlamında kullanılan bir ilenme sözü.	Beni sardı kefen gibi mâzinin tülü, / Yere batsın bu toprakla bu korkunç mâzi! / Orda çünkü sevgilimle sevgim gömülü...	YS

YERE ÇALMAK DEYİMCE	Yere atmak, yere fırlatmak.	Kılıç da, hançer de yaralar ama / O keskin bakışın yarası değil. / Beni bir kez yere çalan bu felek, /Bir dahi toprağa vurası değil.	YS
YERE SERMEK DEYİMCE	1) Kötü bir duruma sokmak, yenmek. 2) Vurup öldürmek.	Çinlilerin hepsi yere serilmiş, başbuğları da yaralı olarak tutsak edilmişti.	BÖ
YERE VURMAK DEYİMCE	1) Kötü bir duruma sokmak. 2) Yenmek, alt etmek.	Çalık, güreş başlar başlamaz saldırarak Yamtar'ı yere vurmak istedi.	BÖ
YERİN DİBİNE GEÇMEK (BATMAK VEYA GİRMEK) DEYİM	1) Çok utanıp sıkılmak. 2) Görünmez olmak, kaybolmak.	Küfürlerle ve iftiralarla yerin dibine geçirilen iki kişinin haklı olduğunu zaman ispat etti.	RA
YERİNDE DURAMAMAK DEYİMCE	1) Sürekli kıpırdamak. 2) İçi içine sığmamak.	İ-çing Katun artık yerinde duramaz olmuştu.	BÖ
YERİNDEN FIRLAMAK DEYİMCE	Oturulan yerden hızla kalkmak.	O ana değin, kıpırdamayan, soluk almayan erlerin arasında gene ses çıkarmadan onları gözleyen Kür Şad yerinden fırladı.	BÖ
YERİNE GEÇMEK DEYİMCE	1) Görevden ayrılan birinin yerini almak. 2) Bulunmayan bir nesnenin veya kavramın yerine kullanılabilmek.	Kağan herkesin kendi yerine geçmesini söyledikten sonra otağdan fırlamıştı.	BÖ
YERİNE GELMEK DEYİMCE	1) Yapılmak, olmak. 2) Eski duruma dönmek.	Türk türesinin tam yerine gelmesi için evli kadına ilişen bir erlerinin de başı uçurulmalı.	BÖ

YERİNE GETİRMEK DEYİMCE	1) İstenileni, gerekeni yapmak. 2) Eski duruma döndürmek. 3) İfa etmek.	Deli Kurt'un gizli isteği yerine geldi.	DK
YERİNE KOYMAK DEYİMCE	1) Gibi görmek, saymak. 2) Yitirilen, elden çıkan bir şeyin, benzerini veya eşini sağlamak.	Kür Şad! Sen bizi çocuk yerine koyuyorsun.	BÖ
YERİNİ ALMAK DEYİMCE	Yerine geçmek.	Herkes yerini almak için yürürken gür sesli bir ulak şöyle bağıyordu.	BÖ
YERİNİ BULMAK DEYİMCE	1) Uygun olan yerde olmak. 2) Kendine yakışan makamı, durumu bulmak.	Kılıç yerini bulmuş, onbaşının yüzünde uzun ve derin bir çizik açılmıştı.	BD
YILDIRIMLA VURULMUŞA DÖNMEK DEYİMCE	Yıldırım çarpmışa dönmek.	Deli Kurt, yıldırımla vurulmuşa döndü ve bir adım geriledi.	DK
YILDIZI (YILDIZLARI) BARIŞMAMAK DEYİM	Görüş, duygu ve düşünce bakımından uyuşmamak.	Osmanoğlu ile yıldızı bir türlü barışmıyordu.	DK
YOKSULLUK ÇEKMEK DEYİMCE	Sürekli yoksulluk içinde bulunmak.	Yoksulluk çekmesinler diye bu akçadan zaman zaman onlara gönderirsin.	DK
YOL AÇMAK DEYİMCE	1) Yol yapmak. 2) Kapanmış olan yolu geçilir duruma getirmek. 3) Kalabalık bir yerde genellikle saygıdeğer bir kişinin geçmesi için insanları kenara çekip yol vermek. 4) mec. Bir olayın sebebi olmak. 5) mec. Davranışlarıyla başkalarına örnek olmak.	Böğü Alp'la Pars acele yol açmak mecburiyetinde kaldılar.	BÖ
YOL ALMAK DEYİMCE	Yolda ilerlemek.	Geceleyin yola çıkar, ay batıncaya kadar yol alabilir, böylelikle atını yormamış olurdu.	BÖ

YOL ARAMAK DEYİMCE	Çare bulmaya çalışmak.	Otağın önünde olan kılıç oyununu göremiyorlar, görmek için bir yol arıyorlardı.	BÖ
YOL BULMAK DEYİMCE	Çare bulmak.	Eski savaş ruhunu yaşatmak için onları Çin kağanına çeri yapmaktan başka yol bulamamışlardı.	BÖ
YOL ÇİZMEK DEYİMCE	Bir konuda plan yapmak.	Meçhul kaderin çizdiği yoldan gideceksin; / Bilmem ki bu meçhulleri hep Tanrı mı yazmış?	YS
YOL GÖSTERMEK DEYİMCE	1) Kılavuzluk etmek, yolu bilmeyene anlatmak, tarif etmek. 2) mec. Ne yapılacağını, nasıl davranılacağını öğretmek.	Büyücü, peri kızı sevgilisi, olağanüstü kuvvetleri olan Gökçen kendisine yol gösteriyordu.	DK
YOL İZ BİLMEK DEYİMCE	1) Gideceği yolu ve yeri bilmek. 2) Görgülü davranmak.	Yol, iz bilmediği için bazan bir dereye inerek yolu uzatıyor, sonra bir yamacı tırmanarak yeniden Yassı Tepe'ye doğru yöneliyordu.	DK
YOL KESMEK DEYİMCE	1) Geçmesine engel olmak, durdurmak. 2) İssiz yerlerde soygunculuk yapmak. 3) Motor vb. hızını azaltmak, devrini düşürmek.	Bu herif yol kesip adam öldüren Çingene Mıstık olacaktı.	DK
YOL TUTMAK DEYİMCE	Bir yoldan kimseyi geçirmeyecek biçimde düzen kurmak.	Bu dünyada herkes bir yol tutturmuş gidiyordu.	RA
YOL VERMEK DEYİMCE	1) Geçmesine izin vermek. 2) Hızını artırmak. 3) İşten çıkarmak, işine son vermek.	Kendisine yol veren seyircilerin arasından geçerek otağın ardına geldi.	BÖ

YOLA (YOLLARA) DÜŞMEK DEYİMCE	Yola çıkmak, yol almaya başlamak.	Yıllardan sonra gizli bilgi ile nerde bulunduğunu öğrenip yollara düştüm.	DK
YOLA (YOLUNA) KOYULMAK DEYİMCE	Yola düzülme.	Çabuk bir hazırlık yaptıktan sonra Evren'i de yanlarına alıp yola koyuldular.	DK
YOLA ÇIKMAK DEYİMCE	1) Araca binmek üzere yol üstünde durmak. 2) Bir yere varmak için bulunduğu yerden ayrılarak yolculuğa başlamak, harekete geçmek. 3) Herhangi bir şeyi esas almak, oradan başlamak.	Köylerden akşam olurken yola çıkıyor, gece karanlığında yol değiştirerek gayesine doğru ilerliyordu.	DK
YOLA GELMEK DEYİMCE	İstenilen biçimde davranışı kabullenmek, düzelmek, uslanmak.	Sen de yola gelirsin Onbaşı Sançar.	BÖ
YOLA GETİRMEK DEYİMCE	Birinin bir konudaki ters tutumunu düzeltmek.	Fakat bunlar o kadar azdı ki, bu azlıkla o çokluğu doğru yola getirmenin imkânı yoktu.	RA
YOLUNA GİRMEK DEYİMCE	İstenilen, gerekli olan biçimde gelişmeye başlamak.	Görüyorsun ki sen büyümeden işler yoluna girmeyecek...	DG
YOLUNDA GİRMEK (YÜRÜMEK) DEYİMCE	Olumlu gelişme göstermek.	Her iş yolunda gidiyordu.	DG
YOLUNU BULMAK DEYİMCE	1) Gereken çareyi bulmak. 2) argo Yasal olmayan yollardan kazanç sağlamak.	At üstünde her zaman hızlı gitmeye alışmış, diz boyu karda bile, çabuk yürümenin yolunu bulmuş bir insan olarak böyle yavaş gidişten bunaldığı belliydi.	DK

YOLUNU KESMEK DEYİMCE	Engel olmak, engellemek.	O güzel çayırılık bataak olmuş, atların yolunu kesiyordu.	BÖ
YOLUNU TUTMAK DEYİMCE	Bir yere doğru gitmeye başlamak.	Saray bahçesinin sonunda bağlı duran eşeğine binerek Hattuşaş'tan çıkıp Kargamış yolunu tuttu.	DG
YORGAYA KALKMAK DEYİMCE	Biniciyi sarsmadan atı harekete geçirmek	Ay Beğ, buyruğundaki bin kişiyle yorgaya kalktı.	BÖ
YUFKA AÇMAK DEYİMCE	Hamuru yufka durumuna getirmek.	Satı Kadın, sutoğlunun çok sevdiği börekten yapmak için hamur tahtasının üstünde yufka açıyordu.	DK
YUVA KURMAK DEYİMCE	Evlenmek.	Karısıyla yine bir yuva kuramaz mıydı?...	BD
YÜKSEKTEN BAKMAK DEYİM	Kendini karşısındakinden üstün görmek.	Yüksekten bakarak onbaşıya sordu.	BÖ
YÜKSEKTEN KONUŞMAK DEYİM	Kendini çevresindekilere kabul ettirebilmek için övünerek konuşmak.	Bu Türk tek gözüyle bu kadar yüksekten konuşuyor.	BÖ
YÜKÜNÜ ÇEKMEK DEYİMCE	Bütün ağırlığını taşımak, her türlü eziyete katlanmak.	Bahtın kendisine yüklediği yükü çekmeği şikâyetsiz kabul ediyor, bilâkis ara sıra talihin kendisine güler yüz göstermesine anlıyordu.	BD
YÜREĞE İŞLEMEK DEYİMCE	Çok derin acı uyandırmak.	İnsanı dize getiren gözleri ve gönüllere işleyen sesiyle Gökçen Tanrının büyüklüğüne ve en büyük tanıktı.	DK

YÜREĞİ ÇARPMAK DEYİMCE	1) Kalbi çarpmak veya çalışmak. 2) Coşku sebebiyle kalp hızlı hızlı çarpmak veya çalışmak. 3) Merak, kaygı, korku, heyecan vb. duygularla tedirgin olmak, huzursuz olmak.	Telaşlanıp heyecanlanan, yüreği aşırı şekilde çarpmaya başlayan başkasıydı.	DK
YÜREĞİ DAYANMAMAK DEYİMCE	Acısına katlanamamak, çok acı duymak.	Bu öyle berbat, o kadar yıpratıcı bir duygu idi ki, buna hiçbir yürek dayanamazdı.	RA
YÜREĞİ DERDE GİRMEK DEYİMCE	Duygu yönünden sıkıntılı bir duruma düşmek.	Yüreğin büyük derde girmiş.	RA
YÜREĞİ FERAHLMAMAK (HAFİFLEMEN) DEYİMCE	Kaygıdan kurtulmak.	Gönlü biraz ferahlamış olarak mezarlıktan ayrıldı.	DK
YÜREĞİ KATI DEYİMCE	Acıklı şeylerden üzüntü duymayan, acıması olmayan (DS)	Ay Hanım'ın kendisi ne kadar güzelse yüreği de o denli katıdır.	BD
YÜREĞİ SIKILMAK DEYİMCE	İçi sıkılmak.	Bu aklına geldikçe hep bir tuhaf olur, yüreği sıkılırdı.	BD
YÜREĞİNE DOĞMAK DEYİMCE	İçine doğmak.	Daha çok bana alışmıştı ama bunun sahici ana olduğu, bir daha buluşmamak üzere ayrılacağı galiba küçük yüreğine doğmuştu.	DK
YÜREĞİNE İNMEK DEYİMCE	Kötü bir olay dolayısıyla fazlaca etkilenmek.	İmparator Yani'nin yüreğine iner.	DK

YÜREĞİNE İŞLEMEK DEYİMCE	Yüreğe işlemek.	Talihsiz şehzade kendisi değil, doğacak çocuğunu düşünmüş, kendisi mukadderatı ile baş başa kalmak üzere iken, elinde kalan bütün akçayı Hasan Çelebi'ye vererek beynine ve yüreğine işleyen şu sözleri söylemişti.	DK
YÜREĞİNE OD (ATEŞ) DÜŞMEK DEYİM	Felakete uğramak, çok üzülmek.	Yüreğine od düştü.	RA
YÜREĞİNE SU SERPMEK DEYİM	Bir kimseyi kaygı sebebinin ortadan kalkmasıyla veya yeniden umut verecek bir haberle ferahlatmak.	Batıp ortalığı karanlığa bıraktıktan sonradır ki bu korkunç ve coşmuş insanların gönüllerine biraz su serpildi.	BÖ
YÜREĞİNİ AÇMAK DEYİMCE	Kalbini açmak, derdini dökmek, içini dökmek, senli benli konuşmak ve davranmak.	Burkay ona yüreğini açtı.	RA
YÜREĞİNİ DAĞLAMAK DEYİM	Acıyla ve özlemle içi yanmak, acıyla kıvrılmak.	Yeniden başlayıp kendi gönüllerini dağılmasını bekliyorlardı.	BÖ
YÜREĞİNİ HOPLATMAK (OYNATMAK VEYA KALDIRMAK) DEYİM	Heyecanlandırmak.	Fakat kızın kendisi resimden de daha göz kamaştırıcı, daha yürek oynatıcı idi.	RA
YÜREĞİNİ OKUMAK DEYİMCE	Birinin duygu ve düşüncelerini, niyetini anlamak.	İnsanların yüreğini okumakta usta olan Ay Hanım bile bu bilinmedik kişi hakkında kesin bir karar verememişti onun değerli bir adam olduğu muhakkaktı.	BD
YÜREK OYNATMAK DEYİM	Ansızın heyecanlanmak veya korkmak.	Yüreğini oynattı, içine od düştü.	RA

YÜRÜYÜŞE GEÇMEK DEYİMCE	1) Bir yerden başka bir yere gitmek için yürümeye başlamak. 2) Bir yeri almak için o yöne doğru ilerlemek.	Osmanlı ordusu Edirne'de toplandıktan sonra hızla yürüyüşe geçmiş, Rumeli'den gelen kuvvetleri de alarak Sırp'ların başkenti Semendire üzerine yürümeye başlamıştı.	DK
YÜZ ÇEVİRMEK DEYİM	Gösterdiği ilgiyi kesmek.	Türk Tanrısı bizden yüz mü çevirdi?	BÖ
YÜZ GERİ ETMEK DEYİMCE	Geri döndürmek.	Yüzbaşı durmadan, olduğu yerde atını şahlandırarak yüz geri etti.	BÖ
YÜZ GÖSTERMEK DEYİMCE	Ortaya çıkmak.	Açlık yüz göstermişti.	BÖ
YÜZ GÖZ OLMAK DEYİM	Birbirine karşı saygılı, dikkatli olma kalmamış olmak, senlibenli olmak. (DS)	Azraile yüz göz olan Çakır, boğazına bir yumrunun tıkanığını, içinde bir yerin burkulduğunu duydu.	DK
YÜZ YÜZE GELMEK DEYİMCE	1) Birden karşılaşmak. 2) Bir araya gelmek.	Artık gerileyerek yer kalmamış, ayıyla yüz yüze gelmişti.	BÖ
YÜZÜ ASILMAK DEYİM	Somurtmak.	Yüzbaşı Ezgene'nin yüzü büsbütün asılmıştı.	BD
YÜZÜ GÜLMEK DEYİMCE	1) Sevinci yüzünden belli olmak. 2) Feraha kavuşmak. 3) Temiz, tertipli duruma gelmek.	İçing Katun'un yüzü gülüyordu.	BÖ
YÜZÜ KALMAMAK DEYİM	Bir kimseden daha önce birçok ricada bulunduğu için yeni bir şey istemeye sıkılmak.	Artık Gök Türkler arasına çıkacak yüzü kalmamıştı.	BD
YÜZÜ KIZARMAK DEYİM	Utanmak.	Yüzü kızardı.	BÖ

YÜZÜ OLMAK DEYİM	1) O şeye dayanamamak. 2) Cüret ve cesareti olmamak. 3) Utanmak.	Şöyle bir çamçak kıımız bulsa artık anasının ağız açıp dil uzatmağa yüzü olmayacak, karısı da sevinecekti.	BÖ
YÜZÜNE BAKAMAMAK DEYİM	Utanmak.	Yanında getirdiği, bu oyunları seyretmeleri için kendilerine ön sıralarda yer verilmiş olan Çin subaylarının yüzüne haklı olarak bakamıyor, çok sinirli görünüyordu.	BÖ
YÜZÜNE BAKMAMAK DEYİMCE	1) Önem vermemek, ilgilenmemek. 2) Darılmak, gücenmek.	Bir defa içlerinden biri eli haşlandığı zaman acıdan bağırıldığı için darılmışlar, erkeklige sığdıramadıkları bu hareketten ötürü aylarca yüzüne bakmamışlardı.	DK
YÜZÜNE VURMAK (ÇARPMAK) DEYİMCE	Yüzüne yansımak.	Son kızılıkları kağan kızının yüzüne vuruyor ve onu gökten inmiş, ışıktan doğmuş bir Tanrı kızına benzetiyordu.	BD
YÜZÜNÜ BURUŞTURMAK (EKŞİTMEK) DEYİM	Yüzüne öfke ve hoşnutsuzluk gösteren bir biçim vermek.	Gözlerini kâğıttan kaldıran müdür yüzünü buruşturarak Ayşe'ye baktı.	RA
YÜZÜNÜ GÖRMEMEK DEYİMCE	1) Uzun süre görmemek. 2) Gereksinim duyulan bir şeyi özlemek, ona hasret kalmak.	Biz bu akında yağının yüzünü görmedik.	BÖ

YÜZÜNÜ KAN BÜRÜMEK DEYİM	Öfkelenmek.	Birden yüzünü kan bürüdü.	DK
ZAHMET ÇEKMEK DEYİMCE	Güçlkle karşılaşmak, sıkıntıya katlanmak.	Başka zamanda olsaydı, açlıktan epey zahmet çekerdim amma, bu sefer hiç yiyetim gelmedi.	DK
ZAMAN KAZANMAK DEYİMCE	Vakit kazanmak.	İsa Beğ yaralı, yorgun atı ile Çakır'ın kazandırdığı zaman sayesinde uzaklaşıp kurtulabilmiş, Çakır da, kendisini suya atarak akıntının yardımıyla selamete ulaşmıştı.	DK
ZAMAN ÖLDÜRMEK DEYİMCE	Boş şeylerle vakit geçirmek.	Tavana ve pencereden göğe bakarak zamanı öldürmeye uğraşırken Tosun içeri girdi ve yaşından umulmayan bir ciddiyetle doktorun geldiğini bildirdi.	RA
ZAMANA UYMAK DEYİMCE	Davranışlarını içinde bulunulan günün şartlarına uydurmak.	Fakat ne yaparsın ki, biraz da zamana uymak lâzım.	RA
ZAR ATMAK DEYİMCE	1) Zarı hızla yuvarlamak. 2) mec. Kader ile oynamak, geleceği için plan uygulamak.	Anlamayız hayatı felsefeyle, ilimle; / Hayat çelik ellerle atılan zar olmalı. / Rahat yatakta ölmek acep olmaz mı çile? / Kanlı sınır boyları bize mezar olmalı.	YS

ZARARA UĞRAMAK DEYİMCE	1) Kötü bir durumla karşılaşmak. 2) Parasal kayba uğramak.	Âşıkların, münzevilerin, insanlardan hoşlanmayanların yerine konmaz zarara uğrayanların yeri.	RA
ZEMİN HAZIRLAMAK DEYİMCE	Uygun ortam yaratmak.	Düşüncelerini büyük bir konuşkanlıkla anlatarak Türklerin tehlikeli ejderler olduğunu, günün birinde Çin'in batmasına zemin hazırlamaktansa şimdiden bir çare düşünmek lâzım geldiğini söyledi.	BD
ZEVK ETMEK DEYİMCE	Eğlenmek.	Bu talihsiz kadın herhalde mihneti kendine zevk etmekte bir teselli bulmuştu.	RA
ZEVKİNİ ÇIKARMAK DEYİMCE	Ondan olabildiği kadar zevk almak.	Beşeristan vatandaşları eğleniyor, içiyor, hayatın zevkini çıkarıyordu.	ZV
ZINK DİYE DURMAK DEYİMCE	Birdenbire durmak.	Halbûki dörtнала gelen o atlılar daha kendisine varmadan, İşbara Alp'in önünde zink diye durdular.	BÖ
ZİHNİNE YERLEŞTİRMEK DEYİMCE	Unutulmayacak biçimde aklında tutmak.	Gök Börü ölmeği kafasına iyice yerleştirmişti.	BÖ
ZİHNİNİ KURCALAMAK (TIRMALAMAK) DEYİMCE	1) Bir şey sık sık hatırlanıp insanı düşündürmek. 2) Çözülmesi gerekli bir konu üzerinde durmak.	İşte şimdi de dün gelen o sevimsiz doktorun saçmaları beynini kurcalamaya başlamıştı.	RA

ZİNCİRE VURMAK DEYİMCE	Prangaya vurmak.	Dokuz Oğuzlara yenilmek neyse ama Tulu Han'ın tevkif edilerek zincire vurulup hapsedilmesi yıldırım tesiri yapmış, Ötükenliler içlerinden kağana güvenmişlerdi.	BÖ
ZİYAFET ÇEKMEK (VERMEK) DEYİMCE	Konukları yemekli ağırlamak.	Bıçak, Deli Kurt'un beline takıldıktan sonra Türkmen obasının beği Çakır'a ve iki öğrencisine bir ziyafet verdi.	DK
ZİYAN OLMAK DEYİMCE	Boşuna harcanmak, zarar görmek.	Yürür gün doğmadan yollarda her gün / Sakat, sessiz ve aksak bir hayalet. / İçerden: Bir ziyan olmuş ömürdür, / Dışardan: Neymiş artık var, hayal et.	YS
ZOR KULLANMAK DEYİMCE	Bir işin yapılması için her türlü baskıya başvurmak.	Bunun üzerine beğ oğlu zor kullanmaya kalkmış.	DK
ZORUNDA KALMAK (OLMAK) DEYİMCE	Kesinlikle yapması gerekem, yapmaya mecbur olmak.	Büyük öfkeyle dövüştüğü için Kıtay savaşçısı gerilemek zorunda kalıyor, fakat usta çeri olduğunu belli eden fırsatçı saldırılar yapmaktan da geri kalmıyordu.	BD

SONUÇ

Bu çalışmada H. Nihal Atsız'ın Dalkavuklar Gecesi, Bozkurtların Ölümü, Bozkurtlar Diriliyor, Deli Kurt, Z Vitamini ve Ruh Adam isimli romanlarıyla Yolların Sonu isimli şiir kitaplarındaki deyimlik yapılar anlam ve biçim yönünden incelenmiştir.

Giriş bölümünde ülkemizde ve yurt dışında yapılan çalışmalardaki deyim tanımları verilerek bu tanımlardaki farklılar üzerinde durulmuştur. Deyim terimine karşılık Türk dünyasında kullanılan kavramlar listelendikten sonra bu öbeklere deyimlik yapı ismi verilerek anlamsal özelliklerine göre yeni bir sınıflandırma denemesi yapılmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde H. Nihal Atsız'ın eserlerinde geçen deyimlik yapılar biçim bakımından kelime grubu biçimindeki ve cümle biçimindeki deyimlik yapılar olmak üzere iki ana bölümde incelenmiştir. Eserlerde kullanılan deyimlik yapıların yüzde doksan beşini birleşik fiillerden meydana gelen öbekler oluşturmaktadır. Birleşik fiil biçiminde olan deyimlik yapıların çokça kullanılması yazarın eserlerinde çoğunlukla harekete dayalı bir anlatımı yeğlediğinin bir göstergesidir.

Anlamsal sınıflandırılmada en az iki sözcükten oluşan, anlam aktarımına giren ve kalıplaşarak anlatım gücünü arttıran öbekler deyimlik yapı ismiyle adlandırılmıştır. Deyimlik yapılar deyimleşme derecelerine göre deyim ve deyimce terimleriyle alt kategorilere ayrılmıştır. Anlam kapalılığına sahip bileşenlerinden bütününe anlamına ulaşamayan “kulaklarını dikmek”, “gürültüye getirmek” gibi yapılar deyim; bileşenlerinden bütününe anlamına ulaşılabilen “fikir yürütmek”, “dünyaya gelmek” gibi yapılar ise deyimce terimleriyle adlandırılmıştır.

Deyimleşme süreci durağan bir yapıya sahip olmadığı için deyim ve deyimceler arasında geçişler yaşanabilmekte, kelimelerdeki anlam değişimleri bütününe yapısı etkilemekte ve deyimceler zamanla deyim, deyimler zamanla deyimce sınıfına geçebilmektedir. Bu yapıların sınıflandırılmasında bir başka önemli husus öbeğin kullanıldığı bağlamdır. Bir öbek kullanıldığı bir cümlede deyimlik yapı oluştururken bir başka cümlede deyimlik yapıların özelliklerini taşımayabilmektedir.

H. Nihal Atsız yazar ve şair olmasının yanında fikir adamı ve tarihçidir. Atsız'ın tarihçi yönü ve düşünceleri yazarı ata yurdu Orta Asya'dan koparmamıştır. Şiir ve romanlarında kullandığı “ağ”, “albız”, “uçmağ”, “konçuy” gibi sözcüklerle Köktürk devri duyuş, düşünüş, yaşayışını günümüze taşıyan yazar, o dönemde kullanılan sözcüklerle oluşturduğu tuğ kaldırmak”, “sancak kaldırmak”, “albız alsın”, “uçmağa varmak” deyimlik yapılarla da Türkçe'nin söz varlığına katkıda bulunmuştur.



KAYNAKÇA

Adıgüzel, Hüseyin, *Açıklamalı-Örneklî Türkçe Deyim Hazinesi*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1990.

Arıca Akkök, Elif, *Yabancı Dilde İmgesel Anlamalı Dil Öğelerinin Öğretimi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008.

Aksan, Doğan, *Anadilimizin Söz Denizinde*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2002

Aksan, Doğan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim (1,2,3 ciltler)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2015.

Aksan, Doğan, *Türkçenin Gücü*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999.

Aksoy, Ömer Asım, “Atasözleri ve Deyimler Hakkında III”, *Türk Dili*, Sayı 16, 1953 s.205-208.

Aksoy, Ömer Asım, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2 Deyimler Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, 1988.

Aksoy, Ömer Asım, “Atasözleri, Deyimler”, *TDAY Belleten 1962*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı 217, 1988 s. 131-166.

Aksoy, Ömer Asım, “tek sözcüklü deyim var mı?” *Çağdaş Eleştiri*, 1984 s.4-6.

Atsız, H. Nihal, *Bozkurtlar*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2015.

Atsız, H. Nihal, *Dalkavuklar Gecesi – Z Vitamini*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2010.

Atsız, H. Nihal, *Deli Kurt*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2015.

Atsız, H. Nihal, *Ruh Adam*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2015.

Atsız, H. Nihal, *Yolların Sonu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2015.

Akyalçın, Necmi, “Türkçe Deyimler Sözlüklerine Alınmış, Deyim Olmayan Kimi Söz Öbeklerine İlişkin Bir Değerlendirme”, *Folklor/edebiyat*, Sayı 68, 2011 s. 121-142.

Akyalçın, Necmi, *Türkçemizin Anlamsal Zenginlikleri Deyimlerimiz*, Eğiten Kitap, Ankara, 2012.

- Bahadınlı, Yusuf Ziya, *Türkçe Deyimler Sözlüğü*, Yeni Dünya Yayınları, İstanbul, 1976.
- Bolulu, Osman, “Deyimler – Deyimleyemeyenler”, *Türk Dili*, Sayı 64, 1998 s. 16-18.
- Buran, Ahmet, *Türklük Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2015.
- Büyük Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu (TDK) (Erişim)http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5af4a382775609.75755122, 1 Mayıs 2018.
- Cacciari, Cristina., Levorato, Maria Chiari, “The Effect of Semantic Analyzability of Idioms in Metalinguistic Tasks”, *Metaphor and Symbol*, 1998, s. 159-177.
- Ceferov, Selim, *Müasir Azerbaycan Dili Leksika*, Şerq-Qerb, Bakü, 2007.
- Çotuksöken, Yusuf, *Deyimlerimiz*, Özgül Yayınları, İstanbul, 1994.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara, 2009.
- Ercilasun, Ahmet Bican, *Atsız Türkçülüğün Mistik Önderi*, Panama Yayıncılık, Ankara, 2018.
- Ergin, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, Minnetoğlu Yayınları, İstanbul, 1972.
- Gökdağ, Bilgehan Atsız, “Dil ve Milliyetçilik”, *Türklerin Dünyası Dil-Kimlik-Siyaset*, Kültür Bilimleri Akademisi Yayınları, İstanbul, 2015.
- Gökdayı, Hürriyet, “Türkçede Kalıp Sözler”, *Bilig*, Sayı 44, 2008, s.89-110.
- Gömeç, Saadettin, Yağmur, “Nihal Atsız ve Türk Tarihi Üzerine Düşünceler”, *Atsız Armağanı II*, Altınordu Yayınları, Ankara, 2017, 45-66.
- Gülensoy, Tuncer, *Türkçe El Kitabı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2015.
- Gürsoy-Naskali, Emine, *Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu*; Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1997.
- Hatiboğlu, Vecihe, *Türkçenin Sözdizimi*, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1982.

Helilov, Buludhan, *Müasir Azərbaycan Dilinin Leksikologiyası*, Nurlan Neşriyatı, Bakü, 2008.

Hengirmen, Mehmet, *Türkçe Dil Bilgisi*, Engin Yayınevi, Ankara, 2015.

İmer, Kamile, Kocaman, Ahmet, Özsoy, A. Sumru, *Dilbilim Sözlüğü*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2011.

Kaplan, Mehmet, *Kültür ve Dil*, Dergah Yayınları, İstanbul, 1989.

Kirişçioğlu, M. Fatih, “Atsız ve Türk Dili”, *Atsız Armağanı II*, Altınordu Yayınları, Ankara, 2017, 81-92.

Korkmaz, Zeynep, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2007.

Mirzeliyeva, Mehebbet, “*Türk Dilleri Frazеologiyasının Nazari Problemleri*”, Türk Dillerinin Frazеologiyası Cilt I, Azərbaycan Milli İlimler Akademiyası I. Nesimi Adına Dilçilik Enstitüsü, Bakü, 2009, s. 15-196.

Örnekleriyle Türkçe Sözlük, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2004, s.646.

Özbek, Aydın, “Japonca İsim + Eylem Deyimlerinin Sözdizimsel ve Anlambilimsel Özellikleri-Türkiye Türkçesi ile Karşılaştırmalı İncelenmesi-”, *Türkiye’de Japonca Çalışmaları-II*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015, s. 116-127.

Özdemir, Emin, *Sözlü Yazılı Anlatım Sanatı Kompozisyon*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1983.

Yüceol Özezen, Muna, “Türkçe Deyimler Üzerine Birkaç Söz”, *Türk Dili*, Sayı 600, 2001 s.869-879.

Özön, Mustafa Nihat, *Türkçe Tâbirler Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1943

Parlatır, İsmail, *Deyimler*, Yargı Yayınevi, 2008.

Polat, Zeynel Abidin, *Bozkurtlar Konuşuyor Atsızlı Söyleşiler*, Historia Yayınları, İstanbul, 2018.

Püsküllüoğlu, Ali, *Türkçe Sözlük*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1995.

Rado, Şevket (ed.), *Hayat Büyük Türk Sözlüğü*, Hayat Yayınları, İstanbul, 1970.

Saraçbaşı, M. Ertuğrul, Minnetoğlu, İbrahim, **Örnekli ve Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü**, Minnetoğlu Yayınları, İstanbul, 1980.

Seyidov, Yusif, **Azerbaycan Dilinde Söz Birleşmeleri**, Bakü Üniversitesi Neşriyatı, Bakü, 1992.

Sinan, Ahmet Turan, “Deyim Kavramı Üzerine Notlar-I”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 2, 2008 s. 91-98.

Sinan, Ahmet Turan, **Deyimlerin Kısa Hikayeleri**, Kesit Yayınları, İstanbul, 2016.

Sinan, Ahmet Turan, **Türkçenin Deyim Varlığı**, Kesit Yayınları, İstanbul, 2015.

Stomatov, Svetlana, **Rus Dilinde Deyimlerin Tarihsel (Etimolojik) Açısından İncelenmesi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.

Subaşı, Leyla, **Dilbilimi Açısından Deyim Kavramı ve Türkiye Türkçesindeki Örneklerin İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1988.

Tural, Sadık K., “Tarihi Roman ve Atsız’ın Tarihi Romanları Üzerine Düşünceler”, **Atsız Armağanı I**, Altınordu Yayınları, Ankara, 2017, 83-112.

Türk Lehçeleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu (TDK), (Erişim)http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_lehceler&arama=lehceler&guid=TDK.LHC.5ae869a84081f8.90576103 , 1 Mayıs 2018.

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2005, s. 517.

Uluoğlu, Murat, “Deyimbilimin Rusya’daki Gelişimi”, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı 26, 2011, s. 103-108.

Şirin User, Hatice, “Kan Ağla- ve Baş Bağla- Deyimlerinin Bilge Kağan ve Suci Yazıtları Temelinde Açıklaması”, **Türkbilg**, Sayı 16, 2008 s. 137-145.

Subaşı Uzun, Leyla, “Deyimleşme ve Deyimleşme Dereceleri”, **Dilbilim Araştırmaları**, 1991, s. 29-39.

Yılmaz, Engin, **Temel Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü**, Pegem Akademi, Ankara, 2014.

Yurtbaşı, Metin, **Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü**, Özdemir Yayıncılık, İstanbul, 1996.

EK-1 DEYİMLİK YAPILAR HAKKINDA BİBLİYOGRAFYA DENEMESİ

KİTAPLAR

Adıgüzel, Hüseyin, *Açıklamalı-Örnekli Türkçe Deyim Hazinemiz*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1990.

Ağakay, M. Ali, *Türkçede Mecazlar Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara, 1949.

Aksan, Doğan, *Anadilimizin Söz Denizinde*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2002.

Aksan, Doğan, *Türkçenin Gücü*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999.

Aksan, Doğan, *Türkçenin Söz Varlığı*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2015.

Aksoy, Ömer Asım, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1 Atasözleri Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, 1988.

Aksoy, Ömer Asım, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2 Deyimler Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, 1988.

Aksoy, Ömer Asım, *Bölge Ağzlarında Atasözleri ve Deyimler I-II*, TDK Yayınları, Ankara, 2009.

Akyalçın, Necmi, *Türkçemizin Anlamsal Zenginlikleri Deyimlerimiz*, Eğiten Kitap, Ankara, 2012.

Bahadınlı, Yusuf Ziya, *Deyimlerimiz ve Kaynakları*, Hür Yayınları, İstanbul, 1958.

Bahadınlı, Yusuf Ziya, *Türkçe Deyimler Sözlüğü*, Yeni Dünya Yayınları, İstanbul, 1976.

Bezirci, Asım, *Deyimlerimizin Sözlüğü*, Gendaş Yayın Dağıtım, İstanbul, 1990.

Ceferov, Selim, *Müasir Azerbaycan Dili Leksika*, Şerq-Qerb, Bakü, 2007.

Çotuksöken, Yusuf, *Deyimlerimiz*, Özgül Yayınları, İstanbul, 1994.

Doğan, Ahmet, *Açıklamalarıyla ve Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1992.

- Ege, Hüsamettin, *Çizmeden Yukarı Çıkma*, Kardeş Matbaası, İstanbul, 1965.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1977.
- Gözler, H. Fethi, *Türkçe Deyimler Türkçe ve Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1972.
- Hatiboğlu, Vecihe, *Türkçenin Sözdizimi*, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Basımevi, Ankara, 1982.
- Helilov, Buludhan, *Müasir Azerbaycan Dilinin Leksikologiyası*, Nurlan Neşriyatı, Bakü, 2008.
- Hengirmen, Mehmet, *Deyimler Sözlüğü*, Engin Yayınevi, Ankara, 1994.
- Hüseynov, Meherrem, *Poetik Frazeologiya*, Elm ve Tahsil, Bakü, 2013.
- Hüseynova, Gülmaya, *Frazeoloji Birleşmelerinin Üslubi Tesnifatı*, Khazar Üni. Press, 2006.
- Kara, Mehmet, Karadoğan, Ahmet, *Türkmen Türkçesi - Türkiye Türkçesi Deyimler Sözlüğü*, Etkileşim Yayınevi, İstanbul, 2014.
- Kavas, Yakup, *Açıklamalı Örnekli Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1991.
- Mahmudova, Qetibe, *“Qıpçaq Qrubu Türk Dillerinin Frazeologiyası”*, Türk Dillerinin Frazeologiyası Cilt II, Azerbaycan Milli İlimler Akademiyası I. Nesimi Adına Dilcilik Enstitüsü, Bakü, 2009.
- Mirzeliyeva, Mehebbet, *“Türk Dilleri Frazeologiyasının Nazari Problemleri”*, Türk Dillerinin Frazeologiyası Cilt I, Azerbaycan Milli İlimler Akademiyası I. Nesimi Adına Dilcilik Enstitüsü, Bakü, 2009,
- Özdemir, Emin, *Açıklamalı-Örnekli Deyimler Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1981.
- Özön, Mustafa Nihat, *Türkçe Tâbirler Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1943.
- Pakalın, M. Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, Cilt I-II-III.*, MEB Yayınları, İstanbul, 2004.

- Pala, İskender, *İki Dirhem Bir Çekirdek*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2016.
- Par, Arif Hikmet, *Türkçede Deyimler Sözlüğü*, Serhat Kitap Yayın ve Dağıtım, İstanbul, 1989.
- Parlatır, İsmail, *Deyimler*, Yargı Yayınevi, 2008.
- Püsküllüoğlu, Ali, *Türkçe Deyimler Sözlüğü*, Arkadaş Yayınları, Ankara, 1998.
- Saraçbaşı, M. Ertuğrul, *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü II: Cilt*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010.
- Seyidov, Yusif, *Azerbaycan Dilinde Söz Birleşmeleri*, Bakü Üniversitesi Neşriyatı, Bakü, 1992.
- Sinan, Ahmet Turan, *Deyimlerin Kısa Hikayeleri*, Kesit Yayınları, İstanbul, 2016.
- Sinan, Ahmet Turan, *Türkçenin Deyim Varlığı*, Kesit Yayınları, İstanbul, 2015.
- Şahin, Hatice, *Türkçede Organ İsimleriyle Kurulmuş Deyimler*, Uludağ üniversitesi Yayınları, 2004.
- Şen, Serkan, *Eski Türkçenin Deyim Varlığı*, TDK Yayınları, Ankara, 2017.
- Tanyeri, M. Ali, *Örnekleriyle Cumhuriyet Şiirinde Deyimler*, MVT Yayınları, İstanbul, 2006.
- Tanyeri, M. Ali, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000.
- Tanyeri, M. Ali, *Örnekleriyle Türk Halk Şiirinde Deyimler*, Özgür Yayınları, İstanbul, 1996.
- Tavkul, Ufuk, *Nartların Sözü Karaçay-Malkar Kültüründe Atasözleri ve Deyimler*, Bengü Yayınları, Ankara, 2016.
- Tokmakçioğlu, Erdoğan, *Deyimler ve Öyküleri*, Bilgi Yayınevi, 2017.
- Türkhan, Aysan Ediskun, *Konuşan Deyimler ve Atasözleri*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2002.

Yıldırım, Mestan, *Deyim Yerindeyse Türk Halk Şiirinden Açıklamalı Örneklerle Deyimlerimiz*, Fide Yayınları, İstanbul, 2008.

Yıldırım, Alper, *Yeni Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-Açıklamalı ve Örnekli-*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2013.

Yılmaz, Emrah, *Mahtumkulu Eserlerinin Deyimler Sözlüğü (Türkiye Türkçesi-Türkmen Türkçesi)*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2016.

Yurtbaşı, Metin, *Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü*, Özdemir Yayıncılık, İstanbul, 1996.

Yüksel-Arvas, Selcen, *Deyimler ve Hikayeleri*, Carpe Diem Kitap, İstanbul, 2016.

TEZLER

Aktaş, Tuğba, *Tatar Türkçesindeki “Baş” ve “Baş”ta Bulunan Organ Adları ile Kurulmuş Deyimler ve Bu Deyimlerin Türkiye Türkçesindeki Şekilleriyle Karşılaştırılması*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2013.

Altuntaş, A. Fuat, *Türkiye Türkçesinde Gibi edatıyla kurulan Kalıp Sözler Deyimler*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2017.

Arıca Akkök, Elif, *Yabancı Dilde İmgesel Anlamalı Dil Öğelerinin Öğretimi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008.

Ayata, Oktay, *Türkçe Deyimlerde Olumsuzluk Semantik Prozodi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2016.

Cesur, H. Hüseyin, *Yunus Emre Divanı’ndaki Deyimlerin Yapı ve Anlam Bakımından İncelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2010.

Elibol, Onur, *Tarık Buğra'nın 'Küçük Ağa' Romanında Geçen Deyimlerin Yapı ve Anlam Bakımından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2009.

Genç, M. Sait, *Kaşgarlı Mahmud'un Divanu Lügati't-Türk Adlı Eserinde Geçen Deyimlerin Günümüz Türkçesindeki Karşılıkları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2014.

Hüseyinova, Aysel, *Organ Adlarına Kurulmuş Deyimlerin Karşılaştırılması (Azerbaycan – Özbek ve Türkiye Türkçesi)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014.

Kenzhalin, Kuanyshbek, *Kazak ve Türkiye Türkçesinde Deyimlerin Karşılaştırmalı İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Krabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük, 2014.

Maltepe, Saadet, *Deyimlerin Yapısal Özellikleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir, 1997.

Nurmatov, Mirlanbek, *Kırgız Türkçesindeki (aktarma-inceleme)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2008.

Nurmatov, Mirlanbek, *Türkiye Türkçesinden Hareketle Karakalpak, Kazak Kırgız ve Nogay Türkçelerinde Ortak Deyimler Üzerine Yapısal ve Anlamsal Değerlendirme*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2016.

Özdemir, Sena, *Safranbolu Yöresinde Kullanılan Atasözleri ve Deyimlerin Fonetik İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2017.

Stomatov, Svetlana, *Rus Dilinde Deyimlerin Tarihsel (Etimolojik) Açından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.

Subaşı, Leyla, *Dilbilimi Açısından Deyim Kavramı ve Türkiye Türkçesindeki Örneklerin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1988.

Şahin, T. Gökmen, *Hikayesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ, 2018.

Togay, Ülkü, *Tanıklarıyla Tarama Sözlüğünde Deyimler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2017.

Topal, Semih, *Almula Aydın'ın Gezgin Dedektifler Serisinde Deyimlerin Yapısal İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir, 2015.

Tüngüç, Kader, *Karahanlı Türkçesindeki Deyimler Üzerine Anlam Bilimsel Bir İnceleme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2016.

Üstüner, Ahat, *15. Yy. Sonuna Kadar Türk Edebiyatındaki Atasözleri ve Deyimler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 1989.

MAKALELER

Ahmed, Asuman Akay, “Firdevsi-i Rumi'nin Süleymanname-i Kebir'indeki Deyimler”, *Turkish Studies*, Sayı 9, 2014, s.103-122.

Akçın, Faik, “Deyimler II”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C.9, Sayı 195, Ekim 1965, s.3880-3831.

Akçın, Faik, “Deyimler III”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C.9, Sayı 196, Kasım 1965, s.3920-3921.

Akçın, Faik, “Deyimler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C.9, Sayı 193, Ağustos 1965, s.3828-3830.

Akdağ, Erhan, “Türkçe deyimlerde Ahenk Unsurları”, *III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyum Bildiri Kitabı*, İzmir, 2011, s.31-40.

Aksan, Doğan, “Deyimlerimiz ve Kaynakları”, *Türk Dili*, C. 8, Sayı 90, Mart 1959, s.351-352.

Aksoy, Ömer Asım, “Atasözleri ve Deyimler Hakkında I”, *Türk Dili*, Sayı 14, Kasım 1952, s. 91-94.

- Aksoy, Ömer Asım, “Atasözleri ve Deyimler Hakkında II”, *Türk Dili*, Sayı 15, Aralık 1952, s.154-161.
- Aksoy, Ömer Asım, “Atasözleri ve Deyimler Hakkında III”, *Türk Dili*, Sayı 16, Ocak 1953 s.205-208.
- Aksoy, Ömer Asım, “Atasözleri ve Deyimler Hakkında IV”, *Türk Dili*, Sayı 17, Şubat 1953, s. 278-282.
- Aksoy, Ömer Asım, “Atasözleri, Deyimler”, *TDAY Belleten 1962*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı 217, 1988 s. 131-166.
- Aksoy, Ömer Asım, “Deyim, takımsöz, meşhur söz, atalarsözü”, *TDAY Belleten* 1940 s. 5-6.
- Aksoy, Ömer Asım, “tek sözcüklü deyim var mı?” *Çağdaş Eleştiri*, 1984 s.4-6.
- Aksoy, Ömer Asım, “Yorumlar Atasözleri ve Deyimler ve Birleşik Sözcükler”, *Türk Dili*, Sayı 175, Nisan 1966, s. 440-441.
- Aktaş, Tuğba, “Deyimlerde Yalancı Eşdeğerlik: Tatar Türkçesi-Türkiye Türkçesi Örneği”, *Turkish Studies*, Sayı 4, 2015, s.1-16.
- Akyalçın, Necmi, “Türkçe Deyimler Sözlüklerine Alınmış, Deyim Olmayan Kimi Söz Öbeklerine İlişkin Bir Değerlendirme”, *Folklor/edebiyat*, Sayı 68, 2011 s. 121-142.
- Albayrak, Nurettin, “‘Ne Tas Düşün Ne Haman Çınlasın’ Sözü Deyim mi Atasözü mü?”, *Türk Dili*, Sayı 724, 2012, s.360-363.
- Alkayış, Muhammet Fatih, Doğan, Ahmet Turan, “El-Ferec Ba’de’ş-Şidde’de Geçen Deyimler”, *Turkish Studies*, Sayı 3, 2011, s. 461-487.
- Altaylı, Seyfettin, “Atasözü ve Deyimler Arasındaki Farklar”, *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı 25, Bahar 2010, s. 125-134.
- Altaylı, Seyfettin, “Azerbaycan Türkçesinde Kullanılan İki Deyimin Tarihî ve Sosyolojik Karakteri”, *Türk Dünyası*, Sayı 16, 2003, s. 35-44.
- Alyılmaz, Cengiz, “Türkçede Fiil Deyimleri ve Öğretimi Üzerine”, *Türk Dili*, Sayı 620, 2003, s. 148-156.

Arıca Akkök, Elif, “Deyimlerin Anlambilimsel ve Bilişsel Özelliklerine Göre Tahmin Edilebilirliği: Yabancı Dilde Bir Uygulama”, *Dil Dergisi*, Sayı 138, 2007, s.18-33.

Arıca Akkök, Elif, “Yabancı Dilde Deyimlerin Öğretimi”, *Dil Dergisi*, Sayı 148, Ocak-Şubat-Mart 2009, s. 59-77.

Atmaca, Emine, "Kazak Türkçesinde ‘Göz’ Organ İsmiyle Kurulmuş Deyimlerin Yapı ve Anlam Özellikleri", *Ege Üniversitesi Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, Sayı 2, 2009, s. 19-35.

Aydın, Ayşe, “Deyimlerimizde Temizlikle İlgili Kavramlar”, *Turkish Studies*, Sayı 8, 2015, s.517.

Batıslam, H. Dilek, "Nedim’in Şiirlerindeki Atasözleri ve Deyimler", *Türkoloji Araştırmaları*, 1997, s.107-125.

Bayat, Nihat, Çetinkaya, Gökhan, “Tanınırlık ve Saydamlık Derecesi Bakımından Deyimlerin Anlaşılabilirliği”, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 17, Ağustos 2014, s.206-232.,

Biray, Nergis, “Kırgız Türkçesinde Deyimler ve Deyimlerin Sınıflandırılması Üzerine”, *Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı*, İzmir, 2005, s. 121-134.

Bolulu, Osman, “*Deyimler – Deyimleyemeyenler*”, Türk Dili Dergisi, Sayı 64, 1998 s. 16-18.

Burhan, Baran, “Cevahirü’l-Ahbar Fi Hasayili’l-Ahyar’da Güncel Türkçe Sözlük’le Anlamca Örtüşen Deyimler” *Turkish Studies*, Sayı 4, 2015, s. 129-148.

Cacciari, Cristina., Levorato, Maria Chiari, “The Effect of Semantic Analyzability of Idioms in Metalinguistic Tasks”, *Metaphor and Symbol*, 1998, s. 159-177.

Coşar, A. Mevhibe., "Gümüşhane Ağızlarından Derlenmiş Deyimler Üzerine", *Mavi Atlas*, s.1-17, 2016

Çetin, Engin, Çinceden Uygurcaya Çevrilen Metinlerde ‘Ağız’, ‘Köz’ ve ‘Yüz’ Sözlere İle Kurulmuş Deyimler, *International Journal of Language Academy*, 5/7, Aralık 2017, s. 433-440.

Çetinkaya, Bayram, “Esnek Yapılı Deyimler Üzerine”, *III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyum Bildiri Kitabı*, İzmir, 2011, s.290-294.

Çetinkaya, Ülkü, “Divan Şiirinde ‘Çok Başlı(Ziyade-Ser)’ Deyimi Üzerine, *Turkish Studies*, Sayı 2, 2009.

Demir, Celal, “Deyimlerin Söz Dizimsel Özellikleri”, *Türk Dili*, Sayı 677, Mayıs 2008, s. 428-444.

Demir, Ekrem, “Atabetü’l-Hakayık’ta Geçen Deyimler, Atasözleri ve Özdeyişler”, *Türkiyat Mecmuası*, C. 23, Güz 2013, s. 37-58.

Demircan, Ömer, “Söz Dizimi Duygusal Yansımalar: Atasözleri, Deyimler, Deyişler, Devrik Dizim”, *Türk Dili*, Sayı 18, 2015.

Demirkazık, H. İbrahim, “‘El Arkası Yerde’ Deyimi ve Bu Deyimin Divan Şiirindeki Kullanımı”, *Turkish Studies*, Sayı 4, 2013, s. 617-633.

Derdiyok, İ. Çetin, “‘Ru Be-Kafa Gelmek’ Deyimi Üzerine”, *Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu Bildirileri*, Adana, 2012, s. 109-117.

Dinar, Talat, “Türkçede Bir Deyimleşme Örneği: Gibime Gelmek”, *Türkbilig*, Sayı 31, 2016, s.145-152.

Duymaz, Ali, “Oğuz Kağan Destanı’ndan Dede Korkut Kitabına Gözle İlgili Deyimler ve Söz Kalıpları”, *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I*, Eylül 2004, s. 815-830.

Eker, Ümit, “Tarihi Metin Aktarmalarında Deyimler”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, Sayı 1, 2012, s.124-157.

Emeksiz, Abdulkadir, “Nasreddin Hoca Fıkralarının Atasözleri ve Deyimlerle İlgisi”, *Türk Halk Edebiyatı İncelemeleri (Saim Sakaoğlu Armağanı)*, 2013, s. 325-340.

Gökdayı, Hürriyet, “Türkçede Kalıp Sözler”, *Bilig*, Sayı 44, Kış 2008, s. 89-110.

Gönen, Sinan, “Deyimlere Şekil Açısından Bir Yaklaşım” *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 20, 2008, s. 207-2017.

Gözaydın, Nevzat, “Atasözleri ve Deyimlere Yeni Katkılar”, *Türk Dili*, Sayı 435, Mart 1988, s. 152-165.

Gözaydın, Nevzat, “Kentleşme ve Türk Dili: I: Kentleşme Sürecinde Deyimler Ölecek mi?”, *Türk Dili*, Sayı 681, 2008, s. 200-206.

Gözaydın, Nevzat, “Kentleşme ve Türk Dili: II: Kentleşme Sürecinde Deyimler Ölecek mi?”, *Türk Dili*, Sayı 684, 2008, s. 571-576.

Gümüştam, Gürkan, “Deyim Bilimi Işığında Deyim Kavramı” *The Journal of Academic Social Science Studies*, Sayı 5, Aralık 2012, s.357-364.

Gümüştam, Gürkan, “Kıbrıs Ağızlarında Organ Adlarıyla Kurulan Deyimler”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 27, 2010, s. 249-295.

Gürbüz, Mehmet, “Rezmi Divanı’nda Deyimler”, *Turkish Studies*, Sayı 1, 2012, s. 1231-1267.

Hacızade, Naile, “Azerbaycan Türkçesinde ‘Göz’ Kelimesi ile Kurulmuş Deyimlerin Anlam Özellikleri”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 13, 2003, s. 87-103.

Hamidov, Hayrullah, “Türkçede Deyimlerin Anlam Özellikleri: Konuşma ile İlgili Deyimler”, *Türk Dünyası*, Sayı 22, Güz 2006, s.39-45.

Hatiboğlu, Vecihe, “Atasözleri ve Deyimler”, *Türk Dili*, C.12, Sayı 176, 1964, s 468-470.

Hatiboğlu, Vecihe, “Kelime Grupları ve Kuralları”, *TDAY Belleten 1963*, Ankara, 1988, s.203-244.

İçel, Hatice, “Necati Beg Divanı’ndaki Deyimler”, *Türlük Bilimi Araştırmaları*, Sayı 15, 2004, s.175-230.

İçel, Hatice, “Türkçede Atasözü-Deyim İlişkisi”, *Türk Dili*, Sayı 687, Mart 2009, s.205-212.

İlhan, Nadir, “Atasözleri ve Deyimlerimizde Beden Kelimeleri ve Kavram Alanları”, *Türk Dili*, Sayı 671, 2007, s. 761-769.

İnan, Abdülkadir, “‘Han-ı Yağma’ Deyiminin Kökeni”, *Türk Dünyası*, Sayı 70, 1957, s. 543-546.

İslamoğlu, Mahmut, “Kıbrıs Rumcasında Türkçe Söz Varlığını İçeren Deyimler”, *Journal Of World Of Turks*, Sayı 1, 2010, s. 25-35.

Kaçarava, Nana, “Türkçede ‘Göz’ ile Başlayan Deyimler”, *Türk Dili*, Sayı 650, 1996, s.129-133.

Kaçarava, Nana, “Türkçede ‘Kalp, Gönül, Yürek’ Somatik Kelimeleri İçeren Deyimler”, *III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyum Bildiri Kitabı*, İzmir, 2011, s.516-518.

Kaplan, Yunus, “Sabit’in Şiirlerinde Atasözleri, Deyimler ve Halk Söyleyişleri”, *Turkish Studies*, Sayı 4, 2009. s.599-635.

Karabörk, Kazım “‘Yol’ Kelimesiyle Yapılan Anlamca Kaynaşmış ve Deyimleşmiş Birleşik Fiiller *Türk Dili*, Sayı 652, Nisan 2006 s. 357-363.

Karabörk, Kâzım, “Şecere-i Türk'teki Atasözleri ve Deyimler”, *Türk Dili*, Sayı 600, 2001, s.777-784.

Kaya, Bayram Ali, “Azmiyade Haleti Divanı’nda Atasözleri ve Deyimler”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı 118, Şubat 1999, s. 149-168.

Kaya, Doğan, “Âşık Veysel'in Şiirlerinde Yöresel Kelimeler ve Deyimler”, *Türk Dili*, Sayı 607, 2002, s. 258-262.

Kaya, Hasan, “Emri Divanı’nda Deyimler”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, Sayı 6, 2011, s.55-130.

Kenzhalin, Kuanyshbek, “Türk Dünyası Deyim Bilim Çalışmaları”, *Türk Dünyası*, Sayı 14, Bahar 2017, s. 107-124.

Köksal, M. Fatih, “Klasik Şiirimizden Bilinmeyen Bir Deyim: El Oyunu”, *Bilig*, 2001.

Levent, Agah Sırrı, “Türk Edebiyatında Manzum Atasözleri ve Deyimler”, *TDAY Belleten 1961*, TTK Yay, 1988, s.137-146.

Lüle-Mert, Esra, “Eflatun Cem Güney’in Masallarında Deyimlerle Kurulu Anlatım Çeşitliliği” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 3, Sonbahar 2010, s.307-319.

Mammadova, Aytan, “Türk ve Rus Dillerinde Dini ve Efsanevi Kökenli Deyimler”, *Turkish Studies*, Sayı 9, 2013.

Onan, Bilginer, Özçakmak, Hüseyin, “Türkçe Deyimlerde Dil Farkındalığı ve İşlevsel Dil Kullanımı”, *VI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildirimi I. Cilt*, Bursa, 2014, s.305-324.

Oy, Aydın, “Deyimler Üzerine”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C. 6, Sayı 124, Kasım 1959, s.2029-2030.

Oy, Aydın, “Deyimler ve Kaynakları Konusunda Birkaç Katkı”, *IV. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı Sektöyon Bildirileri II, Kültür Bakanlığı Yayınları*, Ankara, 1997, s. 197-208.

Önler, Zafer, “Kutadgu Bilig’de Organ Adlarıyla Kurulan Deyimler”, *III. Uluslararası Türk Dil Kurultayı 1996*, Ankara, 1999, s. 841- 869.

Önler, Zafer, “Kutadgu Bilig’de Yer Alan Deyimler” *Türk Dilleri Araştırmaları Dergisi*, S. 9, 1999, s. 119-186.

Özçam, Çimen, ““Ocağına İncir Dikmek” Deyimi Üzerine, *Turkish Studies*, Sayı 8, 2009, s. 1946-1953.

Özkan, Mustafa, “Deyimleşmiş İkillemeler” *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II*, Ankara, s.2294-2315.

Öztelli, Cahit, “Deyimler Hakkında”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C. 7, Sayı 157, Ağustos 1962, s.2797-2799.

Sağlam, Musa Yaşar, “Atasözleri ve Deyimlerde İmgelem”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 18, Sayı 1, 2001, s.45-51.

Sarı, Gülden, “XVII, Yüzyıl Divan Şairlerinden Ruz-Nameci-Zade Şinasi’nin Şiirlerinde Deyimler”, *Turkish Studies*, Sayı 6, 2014, s. 913-931.

Sefercioğlu, M. Nejat, “Helaki Divanı’nda Türkçe Deyimler”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, Sayı 4, 2010, s.155-202.

Sertkaya, Osman Fikri, “Köl Tigin ve Köl-İç-Çor Kitabelerinde Geçen oplayu tegmek Deyimi Üzerine”, *Turkish Studies 3*, Orhan Şaik Gökyay Armağanı, C 2, s.369-375.

Sinan, Ahmet Turan, “Deyim Kavramı Üzerine Notlar-I”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 2, 2008, s. 91-98.

Sinan, Ahmet Turan, “Deyimlerin Yapısı Değişir mi?” *Turkish Studies*, 4/8
Sonbahar 2009, s. 1996-2009.

Sinan, Ahmet Turan, “Necati Beg Divanındaki Deyimler Üzerine”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 2, 2005 s. 107-114.

Sinan, Ahmet Turan, “Türk Atasözlerinde Geçen Deyimler”, *Milli Folklor*, Sayı 51,
2001, s. 136-140.

Sinan, Ahmet Turan, “Türkiye Türkçesindeki Deyimler Üzerine Bir Değerlendirme”,
Yeni Türkiye Dergisi Türkçe Özel Sayısı, Sayı 55, Kasım-Aralık 2013, s.706-726.

Sinan, Ahmet Turan, “Türkiye Türkçesindeki Deyimlerde Ölçü ve Ahenk”, *VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı*, Ankara, 2008.

Sinan, Ahmet Turan, “Türkiye’de Deyim Sözcüklüğü”, *Türkiyede ve Dünyada Sözlük Yazımı ve Araştırmaları Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, Kubbealtı Akademisi-Bahçeşehir Üniversitesi, s. 124- 135.

Subaşı Uzun, Leyla, “Anlamlandırma Sürecinde Deyim Yapıları”, *20. Yıl Yazıları*, Hacettepe Üniversitesi Dilbilim Bölümü Yayınları, Ankara, 1992.

Subaşı Uzun, Leyla, “Deyim Sınırlaması Sorunu ve Deyim Bilimsel Yaklaşım Hakkında”, *Çağdaş Türk Dili*, Sayı 4, 1991, s. 70-72.

Subaşı Uzun, Leyla, “Deyimlerde Bildirinin Düzenleniş Biçimi ve Özellikleri”, *Türk Dilleri Araştırmaları*, 1991, s. 111-120.

Subaşı Uzun, Leyla, “Deyimleşme ve Deyimleşme Dereceleri”, *Dilbilim Araştırmaları*, 1991, s. 29-39.

Subaşı Uzun, Leyla, “Türkçedeki Deyim Yapılarında Biçimbilimsel ve Sözdizimsel Özellikler”, *Dilbilim Yazıları*, Usem Yayınları, Ankara, 1991, s.57-64.

Şahin, Erdal, “Türkçede Para Birimiyle İlgili Deyimler ve Bunları Anlam Bilimsel Karşılaştırılması”, *Turkish Studies*, Sayı 9, 2014, s.953-968.

Şahin, Erdal, “Türkiye Türkçesi ve Tatar Türkçesinde Parayla İlgili Deyimler ve Bunların Anlam Bilimsel Karşılaştırılması”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, Sayı 207, Aralık 2013, s. 261-280.

Şahin, Hatice, “Kaşgarlı’dan Günümüze Organ İsimleriyle Kurulmuş Deyimler”, *Turkish Studies*, Sayı4/3 Bahar 2009.

Şahin, Hatice, “Organ İsimleriyle Kurulmuş Deyimlerin Anlam Özellikleri ve Yapı Görünümleri Üzerine Gözlemler” *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu Mustafa Canpolat Armağanı*, Sanat Kitabevi, 2003.

Şen, Serkan, “Standart Türkiye Türkçesinde Deyimlerle Yaşayan Tarihi Sözlükler”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı 681, 2008, s. 255-263.

Şimşek, Yaşar, “‘Kan Kaşanmak’ Deyimi Üzerine”, *Turkish Studies*, Sayı 1, 2013, s. 2539-2546.

Tan, Nail, “Deyimlerin Sözlüklerine Girmesi Gereken Bir Çeşitleme: Kulakların Üzerine Oturma”, *Türk Dili*, Sayı 743, s.69-71.

Tan, Nail, “Gözden Kaçmış Bir Deyim: ‘Ne Tas Düşün Ne Hamam Çınlasın’”, *Türk Dili*, Sayı 722, 2012, s. 108-112.

Tekin, Talat, “Köktürk Yazıtlarındaki Deyimler Üzerine I”, *Türk Dili*, C. 5, Sayı 67, Nisan 1957.

Tekin, Talat, “Köktürk Yazıtlarındaki Deyimler Üzerine II”, *Türk Dili*, C. 6, Sayı 68, Mayıs 1957, s.423-426.

Tezcan-Aksu, Belgin, “Hâzık Mehmed Efendi, Divanı ve Şiirlerinde Kullandığı Deyimler”, *Türk Dili*, Sayı 622, 2003, s. 598-609.

Theodoridis, Dimitri, “İki Deyim Üzerine [Anca Beraber Kanca Beraber, Kızılca Kıyamet Kopmak]”, *Türk Dili*, Sayı 226, 1970, s. 301-303.

Tor, Gülseren, “Kazakçada Organ Adlarıyla Kurulan Deyimler”, *Kazakistan ve Türkiye’nin Ortak Kültürel Değerleri Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, 2007, s. 119-127.

Tuna, Osman Nedim, “Köktürk Yazıtlarında ‘Ölüm’ Kavramı ile İlgili Kelimeler ve ‘kergek bol-’ Deyiminin İzahı”, *VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1957*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1960, s.131-148.

Türkmen, Hayret, “İnsan Organları Üzerine Atasözleri ve Deyimler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C. 9, Sayı 193, Ağustos 1965, s.3681-3682.

Türküzü, S. Göksel, Ferendeci, S. Yeşim, “Türkçe ve Korecedeki ‘Baş(Kafa)’ ve Başta Bulunan Organ Adlarıyla İlgili Deyimlerin İncelenmesi”, *DTCF Dergisi*, Sayı 1, 2017, s. 93-109.

Uç, Tayyibe, “Deyimlerdeki Eski Öğeler Üzerine”, *Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu Bildirileri*, Adana, 2012, s. 795-810.

Uluoğlu, Murat, “Deyimbilimin Rusya’daki Gelişimi”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 26, 2011, s. 103-108.

Useev, Nurdin, “Kırgız Türkçesindeki Bazı Deyimleri Açıklamada Eski Türkçenin Yeri ya da Arkaik Kelimeler”, *Türk Dünyası*, Sayı 37, s.91-96.

User Şirin, Hatice, “Kan Ağla- ve Baş Bağla- Deyimlerinin Bilge Kağan ve Suci Yazıtları Temelinde Açıklanması”, *Türkbilig*, Sayı 16, 2008, s. 137-145.

Usmanova, Şaire, “Özbekçe ve Türkçe Deyimlerin Karşılaştırmalı Tahlilinden Birkaç Örnek”, *Türk Dili*, Sayı 547, 1997, s. 36-41.

Uyguner, Muzaffer, “Derleme Sözlüğünden Deyimler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C.12, Sayı 240, Temmuz 1969, s.5349-5353.

Uyguner, Muzaffer, “Sait Faik'de Atasözleri ve Deyimler”, *Türk Dili*, Sayı 176, 1966, s. 550-556.

Ülkütaşır, M. Şakir, “Bir Vakaya veya Fıkraya Dayanan Bazı Halk Tabirleri”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı 5, Aralık 1949, s. 66-67.

Yalçın, Süleyman Kaan, “Orta ve Doğu Karadeniz Ağızlarında Görülen Deyimler Üzerine Bir Değerlendirme” *Turkish Studies*, Sayı 3, 2008, s. 625-656.

Yastı, Mehmet, “Türkçe Deyimlerde Geçen İkilemelerin Ses ve Şekil Özellikleri”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 21, 2007, s.51-87.

Yund, Kerim, “‘Kağıt Kürek’ Deyimi Dolayısı ile”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C. 7, Sayı 150, Ocak 1962, s.2605.

Yund, Kerim, “‘Ölüyün Körü’ Deyimi Dolayısı ile”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C. 9, Sayı 197, Aralık 1965, s.3937.

Yund, Kerim, “Madik Atmak Deyimi Dolayısı ile”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C. 12, Sayı 246, Ocak 1970, s. 5010-5011.

Yusipova, Roza, “Türkçede Deyimler ve Birleşik Fiiller”, *XI. Türk Dil Kurultayında Okunan Bildiriler 1966*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1968, s.249-250.

Yüceol Özezen, Muna, “Türkçe Deyimler Üzerine Birkaç Söz”, *Türk Dili*, Sayı 600, 2001 s.869-879.

Zülfikar, Hamza, “Doğru Yazalım Doğru Konuşalım (Yapmak, etmek, buyurmak, deyim, terim, zevat, fire üzerine)”, *Türk Dili*, Sayı 643, Temmuz 2005, s. 27-33.

